

Мр Добривоје Јовановић

ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У ЈАГОДИНСКОМ ОКРУГУ ДО 1850. ГОДИНЕ

Историјски архив Јагодина
2010.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ЈАГОДИНА

Мр Добривоје Јовановић

**ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У ЈАГОДИНСКОМ
ОКРУГУ
ДО 1850. ГОДИНЕ**

**Јагодина
2010.**

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ ЈАГОДИНА

мр Добривоје Јовановић
**Основне школе у Јагодинском округу
до 1850. године**

Издавач

Историјски архив Јагодина

Главни и одговорни уредник

мр Дејан Танић

Рецензент

мр Душан Ристановић

Лектор

Маја Пантић

Превод увода и закључка

Вера Јовановић

Коректура

Љиљана Јовановић

Припрема за штампу

Бобан Поповић

Оливер Ђорђевић

Корице

Оливер Ђорђевић

Штампа

„Chameleon“ Јагодина

Тираж

100

Јагодина

2010.

УВОД

Положај Србије у време турске окупације није омогућавао значајнију просветну делатност. Једино се по црквама и манастирима вршило подучавање, углавном у циљу припреме свештенства. Тек после реформи с краја 18. века, које су довеле до побољшања положаја српског народа, отвара се могућност изграђивања нових односа. Ствара се слој богатијих људи, а и ојачана је улога сеоских кнезова. Ово диференцирање довело је до стварања потребе за писменошћу.

Покретање устанка и настојање да се створи слободна национална држава довело је до даљег раслојавања. Нови слој војних команданата посебно је утицао на развој просвете. Многе војводе, а и други водећи појединци, иницирали су отварање школа у својим нахијама. Већ током 1805. године предвиђено је стварање попечитељства просвете. Захваљујући сталној иницијативи на унапређењу просвете током устанка основане су школе по свим варошима, али и у многим селима. Тада Јагодина, Белушић и Велика Дренова добијају школу.

Услови за рад школа били су више него скромни. Нису постојале посебне зграде, већ су за то коришћене напуштене куће, или адаптирани неки сувишни објекти. Школски намештај није скоро ни постојао. Издржавање школа било је нередовно. Учитељи скромног знања, које се често односило само на читање и писање, долазили су углавном из Војводине. Њихово издржавање није било регулисано и углавном се тежило да им се обезбеди стан и храна, а плаћање у новцу је зависило од других прилика.

Учитель је предавао само оно што зна, без икаквог утврђеног плана и програма. Предавања су се сводила на учење читања и писања. Отежавајућу околност представљало је и то што није постојао довољан број уџбеника

Мада су после Другог устанка постојали бољи услови за развој школства, оно се није дуго развијало, па ни у обиму из времена Првог српског устанка. Иницијатива је препуштена

локалним органима власти или богатијим појединцима. Број школа у Србији дуго није достигао број школа из времена Првог српског устанка, али у Јагодинској нахији то није био случај. Школа у Јагодини одмах по окончању устанка обнавља рад. Каснијих година рад обнавља и школа у Великој Дренови, а нове се оснивају у Глоговцу, Сибници, Рековцу и Бачини.

После добијања Хатишерифа 1830. године рад на просвети постао је свеобухватнији. Повећава се број школа у целој Србији. Нови закон о школама из 1833. године дао је нови подстицај. Посебно доношењем Сретењског устава 1835. године стварају се нове основе. Идуће године наложено је издржавање школа у сваком окружном месту и отварање школа у сваком месту где постоји црква. Сада се и више пажње поклања спремности учитеља, мада њихова стручност и даље представља велики проблем. Нови наставни план донет је 1836. године, али његова реализација и даље је зависила од спремности учитеља. У јагодинској школи настава се разликовала од наставе у школама у Винорачи и Јасики.

Крајем 30-тих година преузимају се нове мере за унапређење просвете. Августа 1838. године издат је први наставни план за основне школе под називом *Назначеније учебни предмета који се у школама нормалним за прво и друго теченије школско предавати имају*, којим је градиво из појединих предмета проширено, а уведени су и неки нови предмети, као и *Наставленије учитељима правителствени и обштествени школа у Књажеству Србији*, којим се прецизирају дужности учитеља, али и дају нека васпитна упутства. Од учитеља се тражило да буде морална и религиозна личност, да је добро образован, да правилно зна и разуме предмете које предаје ученицима, да не предаје предмете механички, већ са разумевањем како би стечена знања ученици касније могли применити.

Учитељима се налагала примена казне сразмерне према учињеним прекршајима. Телесне казне се не забрањују, али се и не одобравају. Први пут се учитељима одређује радно време. Сада су били обавезни да воде рачуна о школским потребама, о хигијени школе и ђака, о набавци потребних уџбеника и ђачких прибора, да одржавају испите на крају сваког полугодишта, да воде спискове ђака. По први пут се законом одређује надзор рада учитеља. Постављају се месни школски надзиритељи, који су бирани од стране општинских власти.

После оснивања државне штампарије 1831. године омогућено је штампање првих школских књига у Србији. Крајем 30-тих година штампају се први буквари и читанка. Почетком 40-тих година штампају се уџбеници за верску наставу, рачуница, *Земљописаније целог света*, *Земљописаније* - са основама математичко-физичке географије. Оснивањем школске комисије 1849. године учињен је највећи корак у припреми уџбеника. Те и следеће године штампани су: *Буквар*, *Прва*, *Друга* и *Трећа читанка*, *Српска граматика*, *Писмени састави*, *Рачуница кратка*, *Мали земљопис књажевства Србије и турског царства у Европи*, *Јестаствено земљописаније*, *Српска историја*, и уџбеници из области природних наука: *Опита знања сваком човеку нужна* и *Прва знања*.

Напредак основног образовања успорен је почетком 40-тих година, када су општине издржавале школе. Покушај да се поправи стање био је оснивање Главног школског фонда јануара 1841. године, али тиме није било решено питање издржавања основних школа. У Јагодинском округу за Главни школски фонд само су у Јагодини прикупљана извесна средства, док су у Левачком и Темнићком срезу прикупљена средства била углавном симболична.

Учвршћење уставобранитељског режима доноси нове кораке који се тичу организације школства. Доношењем *Устројенија училишног наставленија*, септембра 1844. године, Србија први пут добија потпуну организацију школског система. Основна школа била је обавезна да ствара добре хришћане, поштене и корисне грађане. У варошима основне школе су трајале четири, а у селима три године. Школска година је почињала 1. септембра, а завршавала се 30. јуна и била је подељена на два полугодишта. На крају сваког полугодишта одржавао се испит.

У погледу издржавања школа и учитеља ништа се практично није променило. Није била постављена општа обавеза похађања основних школа, али се препоручивало оснивање школа и истицала потреба за образовањем деце. Овим законом по први пут је поменуто и школовање женске деце. У варошима је било предвиђено отварање посебних одељења за женску децу, а у селима је остављена могућност заједничког учења са мушком децом до десете године старости.

Овим законом се по први пут предвиђају потребне квалификације за учитеље. Првенствено су за учитеље постављани они који су завршили Богословију јер се за богослове сматрало да поред образовања поседују и моралне квалитете. Касније је

омогућено да се за учитеље постављају и свршени ученици Гимназије.

Даљи рад на развоју основног школства на основу Устројенија је доношење *Наставленија за учитеље основни училишта*, којим је детаљно разрађен садржај наставе, *Наставленија у призренију реда и поретка училишног*, где се одређују мере за правилан ред и поредак у школама од стране ученика и *Наставленија у смотренију поведнија учитеља*, којим је наложено учитељима да делују својим позитивним примерима на васпитање ђака. Поред педагошког приступа у раду са ђацима били су обавезни да раде на свом сталном усавршавању.

И поред недовољног регулисања питања издржавања школа и плаћања учитеља, школска мрежа се шири. У Јагодинском округу половином 40-тих година радило је седам школа, док је 1850. године било отворено четрнаест школа, и то у: Јагодини, Волујаку, Грабовцу, Рековцу, Медвеђи, Јовцу, Јасики, Рибару, Обрежу, Бачини, Манастиру Јошаници, Великој Дренови, Коњусима и Копривници.

PREFACE

The position of Serbia during Turkish occupation didn't provide significant educational activity. Education was performed only at churches and monasteries, mostly for preparing the clergy. Only after reforms at the end of the 18th century, which brought to improvement of position of people, the possibility for forming new relations was created. The layer of richer people was produced, and the role of village headmen was strengthened. Thus differentiation brought to creating the need for literacy.

The starting of the Uprising and striving for creation of free national state brought to further disintegration. The new layer of military commanders had specific influence on development of educational system. Many dukes, and other individuals, initiated opening of schools in their counties. In 1805 the creation of Ministry of Education was considered. Thanks to constant initiative on educational advancement, schools were founded in all towns during the Uprising, as well as in villages. At that time schools were opened in Jagodina, Belušić and Velika Drenova.

Conditions for schools' work were very modest. Separate buildings didn't exist, but abandoned houses or adapted spare buildings. There weren't almost any school furniture. Sustainance of schools was irregular. Teachers came mostly from Vojvodina, with very poor knowledge. They often only new to write and read. Their sustainance wasn't regulated. It was important to provide them with food and place to live, and the payments in money depended on some other circumstances.

As far as the teaching was concerned, there wasn't any plan and programme. Teachers taught only what they knew, mostly reading and writing. There were a few textbooks, which presented additional burden in acquiring knowledge.

Even though the better conditions for development of schooling existed, after the Second Serbian Uprising it didn't develop like during the First Serbian Uprising. The initiative was left to local authorities or richer individuals. The number of schools was lower than the number in

the First Serbian Uprising, but that wasn't the case in Jagodina county. Right after the Uprising, but that wasn't the case in Jagodina county. Right after the Uprising was ended, the school in Jagodina began to work. School in Velika Drenova was renewed, and Schools in Glogovac, Sibnica, Rekovac and Bačina were founded.

After gaining Hatisherif in 1830, work on educational system became broad. The number of schools in whole Serbia increased. The new law on schools in 1833 gave the new stimulus. The groundwork for new changes was created by passing Candlemans Constitution in 1835. Sustenance of schools in every county was ordered the next year, as well as the opening of schools in every town where church existed. Now the more attention was given to teachers' aptitude, although their expertise was still the great problem. The new curriculum was brought in 1836, but its realization still depended on aptitude of teachers. Teaching in Jagodina was different than in schools in Vinorača and Jasika.

The new steps were taken for improving educational system by the end of the 1830s. The first curriculum for elementary schools known as „*Naznačenje učebni predmeta koji se u školama normalnim za prvo i drugo tečenje školsko predavati imaju.*“ was published in August 1838, which expanded the teaching material from some subjects, and some new subjects were introduced such as „*Nastavlenije učiteljima pravitelstveni i obštestveni škola u Knjažestvu Srbiji*“, which stated teacher's duties, but also gave new educational directions. It was demanded that teacher should be moral and religious person, well educated. Also to know and understand subjects he teaches, to teach with understanding, so the pupils could use the gained knowledge.

Teachers were ordered to apply punishment proportional to preformed violations. Physical punishments weren't forbidden, but not approved. For the first time the teachers had fixed working hours. They were now obliged to take care of the school needs, hygiene of schools and pupils, supply of necessary textbooks and pupils' equipment. Also to organize exzms at the end of every term and to makea list of present pupils. Supervision of the teachers was for the first time determined by law. Local school supervisors were appointed, which were elected by the local government.

Printing of the first school books in Serbia was enabled after foundation of state printing shop in 1831. First primer and reader were printed by the end of the 1830s. Textbooks for religious education, calculation, geography of the whole word, geography with mathematical-physical basics were published at the beginning of the 1840s. By

founding the school board in 1849, the greatest step was made for preparation of textbooks. Textbooks printed that and the next year were: *Bukvar, Prva, Druga i Treća čitanka, Srpska gramatika, Pismeni sastavi, Računica kratka, Mali zemljopis knjaževstva Srbije i turskog carstva u Evropi, Jestastveno zemljopisanije, Srpska istorija* and the natural science textbooks: *Opšta znanja svakom čoveku nužna i Prva znanja*.

The progress of elementary schooling was slow at the beginning of the 1840s when schools received sustenance from authorities. An attempt to fix circumstances was to found the Head School Fund in January 1841, but that wasn't a solution for sustenance of elementary schools. Certain resources were collected for the Head School Fund in Jagodina, while in Levač and Temnić those resources were mostly symbolic.

Consolidation of regime of the defenders of the constitution brought to further attempts for organizing educational system. Introducing „*Ustrojenije učilišnog nastavljenija*“ in September 1844, Serbia received complete organization of schooling for the first time. Elementary school was obligatory to create good Christians, honest and useful citizens. In provincial towns elementary schools lasted four, and in villages three years. School year began on the 1st of September, and finished on the 30th of June. It was divided into two semesters. Exam was organized at the end of every semester.

Everything was more or less the same about sustenance of schools and teachers. General obligation for attending elementary schools didn't exist, but recommendation for founding schools and needs for educate children was given. Education of female children was mentioned for the first time in this law. Separate classes for female children was planed in towns, and in villages there was the possibility of common studying with male children till the age ten.

Necessary qualifications for the teachers were mentioned for the first time in this law. Teachers were primarily those who had finished Theological seminary, because it was considered they had moral qualities apart from education. It was later enabled that teat teachers could be those who had finished grammar school.

Further work on development of elementary schooling based on *Ustrojenije* presented „*Nastavljenija za učitelje osnovni učilišta*“, which in detail elaborated teaching's content. Regular work and arrangement in schools was determined in „*Nastavljenija u prizreniju reda i poretka učilišnog*.“ That teachers should influence on the pupil's upbringing with their positive behaviour was stated in „*Nastavljenija u smotreniju*

povedenija učitelja.“ Apart from pedagogical approach with pupils, they were obligatory to work on their constant improving.

Apart from insufficient regulation of questions of schools' sustenance and paying of teacher, the schools' net expanded. Seven schools worked in Jagodina County in the mid 1840s, while in 1850 there were fourteen schools in: Jagodina, Volujak, Grabovac, Rekovac, Jovac, Jasika, Ribare, Velika Drenova, Koprivnica, Medvedja, Obrež, Jošanica Monastery, Konjusi.

Извод из рецензије

Монографија *Основне школе у Јагодинском округу до 1850. године* мр Добривоја Јовановића, архивског саветника Историјског архива у Јагодини, представља део резултата његовог вишегодишњег истраживачког рада из области историје просвете и школства средњег Поморавља. С обзиром да код нас нису у довољној мери обрађивани ови проблеми, аутор се сасвим оправдано у опредељењу за бављење овом проблематиком руководио потребом да се проуче и истраже следећа питања развоја основног школства на територији тадашњег Јагодинског округа: а) стање у школама у периоду Првог и Другог српског устанка; б) организовање основног образовања после Другог српског устанка; в) школска нормативна акта – наставни планови и програми; г) рад учитеља; д) положај ученика; ђ) управно-административни проблеми школства (мрежа школа, финансирање, опремљеност); е) уџбеници – школске књиге и ж) школски објекти.

Анализом садржаја може се утврдити да се у монографији *Основне школе у Јагодинском округу до 1850. године* свеобухватно разматра стање у просвети Јагодинског округа. Стављајући особености једне локалне средине у шири контекст, мр Добривоје Јовановић зналачки повезује историјске, политичке и социоекономске прилике у Србији са развојем школства у ширем подручју Јагодине. Резултати проучавања обимне архивске грађе показали су да су се након Другог српског устанка у Јагодинској нахији школе брже обнављале него у другим деловима Србије. Изнети су заиста вредни подаци о стању у школама тог времена и напорима да се подигне ниво образовања и културе нашег народа након вешевековне владавине Турака.

Монографија представља значајан допринос историјском проучавању просвете и школства Србије, и на одређен начин подстиче интевизирање сличних истраживања. У том смислу посебно је корисно публиковање оригиналних докумената који

поткрепљују и илуструју ауторов текст (различити извештаји, странице из буквара и других уџбеника, писма и сл.).

На основу наведеног, може се закључити да је реч о монографији која представља методолошки коректно обављено, значајно проучавање једног од суштинских питања националне историје просвете, тим пре што је Јагодина и данас важан регионални образовни центар. Сматрајући да ће допринети даљем развоју историјских али и педагошких наука, позитивно оцењујем монографију *Основне школе у Јагодинском округу до 1850. године* мр Добривоја Јовановића и са задовољством је препоручујем стручној и широј јавности.

Мр Душан Ристановић

1. ТЕРИТОРИЈАЛНО ОДРЕЂЕЊЕ

Нахије су као територијалне јединице потврђене 1807. године од стране устаничке власти. Иста подела је остала и после Другог српског устанка. Сердарства се формирају у Србији 1834. године. Расинско сердарство, са седиштем у Јагодини, обухватало је Јагодинско, Крушевачко и Ћупријско окружје са Ресавом. Окружја су се делила на капетаније и срезове. Према Сретењском уставу предвиђена је подела на окружја, срезове и општине. Коначна оваква подела установљена је 1838. године. Јагодинско окружје делило се на Темнићки и Левачки срез.

срез	општина	места у општини	број кућа	број пореских глава
Темнићки	Јагодинска	Јагодина	510	
		Ракитово	36	
	Падежка	Падеж	34	39
		Вратари	32	41
	Залогајевачка	Залогајевац	41	46
		Мареново	13	15
	Варваринска	Варварин	84	97
	Секуричка	Секурич	85	84
	Рашевичка	Рашевица	85	112
	Обрежшка	Обреж	134	184
Поточка	Потоцац	85	101	
	Својново	53	56	
Крчинска	Д. Крчин	28	31	

Темнићи		Г. Крчин	14	16
		М. Крушевица	13	16
		Карановчићи	29	38
	Тољевачка	Тољевац	47	54
		Пајковац	14	15
	Избеничка	Избеница	33	38
		Орашје	31	40
	Шашиловачка	Шашиловац	8	10
		Каменари	11	12
		Крвавица	25	33
	Бачинска	Бачина	120	144
		Церница	25	33
	Маскарска	Маскаре	51	58
	Јасичка	Јасика	80	102
		Крушевица	33	36
		Срње	24	29
	Кукљинска	Кукљин	118	134
	Беловодска	Бела Вода	107	116
		Брајковац	29	29
	Шаначка	Шанац	53	66
Бошњанска	Бошњани	73	94	
Коњушка	Коњуси	77	90	
Копривничка	Копривница	39		
Лаништанска	Ланиште	97		
Буковачка	Буковче	28		
	Рибник	25		
Пањевачка	Пањевац	64		
Рибарска	Рибари	132		

	Праћинска	Праћина	103	
	Мијатовачка	Мијатовац	49	
	Мајурска	Мајур Бресје	72 20	80
	Љубавачка	Љубава Лазаревац	37 29	47
	Парцанска	Парцани Глобари	19 24	26 30
	Катунска	Катун	105	135
	Беочићка	Беочићи Драгошевац Прњавор	27 29 6	40 36 7
	Коларска	Колари Главинци	25 21	
	Д. Јовачка	Д. Јовац Г. Јовац Дворица	93 32 25	115 37 31
	Остриковачка	Остриковац Рамново	29 39	35 44
	Трешњевичка	Трешњевица Сињи Вир	40 27	45 31
Левачки	Медвеђска	Медвеђа	232	265
	Прњаворска	Прњавор Љуб. Грабовац Планиница	31 62 24	30 61 26
	Раиначка	Раинац Лободер Д. Дубич Г. Дубич	47 12 14 18	54 15 16 19

В. Дреновска	В. Дренова	196	214
	Селиште	65	65
Богдањска	Богдање	59	61
Милутовачка	Милутовац	84	98
	Страгари	34	42
	М. Дренова	44	53
Пољанска	Пољна	86	103
Калудранска	Калудра	43	51
	Лепојевић	37	39
	Превешт	43	45
	Каленићки Пр.	23	29
М. Сугубинска	Сугубина	38	41
	Руишник	18	18
	Мијаиловац	31	34
Опарићска	Опарић	86	105
Богалјиначка	Богалјинци	34	43
	Сиљевица	30	38
	Доброселица	9	
Белушићска	Белушић	47	55
	Брајновац	34	44
Мотрићка	Мотрићи	18	22
	Комарани	19	21
	Баре	13	14
Волујачка	Волујак	44	51
	Пуљци	48	56
Жупањевачка	Жупањевац	37	45
	Надрље	20	24
Риљачка	Риљац	38	42
	Божуревац	29	30
Слатинска	Слатина	12	13
	Ломница	20	24

		Урсуле	26	31
		Цикоти	27	29
	Рековачка	Рековац	52	68
		Крушевица	33	39
	Ратковићска	Ратковић	73	82
		В. Сугубина	33	37
	Г. Сабаначка	Сабанта	50	55
		Д. Сабанта	60	75
	Пчеличка	Пчелице	74	92
		Дулени	16	24
	Течићка	Течићи	34	39
		Кавадар	39	49
	Шантаровачка	Шантаровац	35	47
		Шуљковац	54	62
		Ковачевац	9	10
	Вукмановачка	Вукмановац	59	71
		Рабеновац	12	16
	Лоћичка	Лоћика	52	63
		Топола	5	5
		Медојевац	17	19
	Мишевићка	Мишевићи	15	18
		Лозовик	23	26
		Јошан. Прњ.	3	5
		Белица	38	42
	Бунарска	Бунар	25	29
		Врба	17	21
		Лукар	7	10
	Деоничка	Деоница	36	
		Вољавча	19	
		Каленовац	9	
		Црнче	30	
		Сиоковац	26	

	Д. Штипљан.	Штипље	34	
		Г. Штипље	23	
		Врановац	24	
		Г. Рачник	21	
		Д. Рачник	30	
	Драгоцветча	Драгоцвет	62	
		Међуреч	37	
	Винорачка	Винорача	42	
		Трнава	33	

2. ШКОЛЕ У ВРЕМЕ ПРВОГ И ДРУГОГ СРПСКОГ УСТАНКА

У време аустријске окупације северне Србије долази до оснивања неких школа. У Београду је 1724. године основана немачка основна школа, као и језуитска четвороразредна Гимназија. Истовремено у Београду је постојала и српско-словенска школа и грчка основна школа. Заузимањем митрополита дошло је до ширења мреже основних школа. Митрополит Мојсије у својој *Уредби* од 2. децембра 1724. године наређује да се при свакој цркви мора имати училиште или школа. Према одлукама народног сабора у Сремским Карловцима из 1726. године, сваки епископ је био дужан да у својој епархији отвори школу. Тада је дошло до отварања школа у неколико места у Србији, као и у више манастира. Тада су своје школе имали и манастири Манасија, Раваница и Љубостиња.¹ Школе су углавном биле смештене у врло неподесним старим зградама. Школски намештај није практично ни постојао. Спрема учитеља састојала се само у непотпуном знању писања и читања. Певање црквених песама и најосновнији систем рачуњања знали су само најбољи учитељи. Учитељи су имали стан при школи, осветљење, огрев и храну. Поред своје дужности морали су да обављају и неке црквене дужности, пре свега да помажу свештеницима. Ученике су углавном припремали за свештенике.

Ради жеље да српска омладина буде на корист свом народу, митрополит Вићентије Јовановић издао је 1734. године правила за учитеље у 12 тачака: 1. Учитељи су дужни да уче децу благодости, тихости, кроткости и сл. 2. Учитељи су морали да пазе да ученици редовно недељом и празником долазе у цркву. Приликом доласка ђаци морају да се понашају пристojно, како би послужили за пример простим људима, 3. Ученици морају редовно да долазе у школу, осим недељом и празницима. Учитељи не смеју излазити из школе

---

¹ Радослав Грујић, *Српска школа 1718-1739*, Београд, 1908. стр. 6.

пуна три сата, и дужни су да ученике савесно уче одређеним предметима, 4. Ученици су дужни да се покоравају учитељу, 5. Ако неком ученику учење лоше иде, не треба да клоне духом, већ да више времена посвети учењу, 6. Учитељи морају ученике подучавати чистом и правом словенском књижевном језику, 7. Ученици не смеју да се свађају, да показују завист, да се вређају међу собом, већ само да се помажу у учењу и понашању, 8. Сваке суботе ученици морају доћи рано у школу због одласка у цркву и недељног испита, 9. Сваке недеље ученици су обавезни да дођу у школу ради литургије, 10. Ученици су дужни да извршавају сваку наредбу учитеља, 11. Ако ученик дође у школу после учитеља, мора обавезно клечати наред школе, 12. Школски одмор је само четвртом по подне. За време одмора забрањује се одлазак на неприлична места. Сугерисало се да се ученици скупе и да са учитељем проведу одмор ван вароши или на неком пристојном месту.² Вероватно је овакво настојање за организовањем просвете, поред националне потребе, било повезано и са настојањем католичке цркве за већим утицајем код православног становништва јер су у циљу пропаганде поред епископа у Београду постављени каноници у Шапцу, Јагодини, Руднику, Смедереву и Параћину.³

Крајем 18. века централизам у Турској показивао је видне знаке слабљења. Реформе Селима III требало је поново да допринесу јачању турске моћи. Те реформе донекле су побољшале положај српског становништва. Либералнија привредна политика и изграђивање локалне самоуправе довело је до стварања слоја богатих појединаца и јачања улоге сеоских кнезова. Управо овакво стање створило је снаге које ће одлучније покренути народ на збацивање турске власти и стварање модерне националне државе. Приказ о просвети тог доба најбоље је дао Прота Матеја Ненадовић: „У оно време у Србији ни трага од школа није било, но сваки ђак који је желео што учити, морао је попу или у манастир ићи. Премда су морали сиромаси ђаци и на једном и на дугом месту служити и попине и игуманове коње седлати и раседлавати, опет је свако радо сносио, који је желео што научити и попа бити, за чим је онда сваки тежио, јербо у Србији онда није било другог господства, кроме бити кнез, поп или калуђер, а и пандур имао је неко мало одличје.“⁴ У манастирима су се ђаци подучавали читању црквених

---

² Радослав Грујић, *Српске школе 1718-1739*, Београд, 1908, стр. 172-173.

³ Радослав Грујић, наведено дело, стр. 33.

⁴ Пота Матеја Ненадовић, *Мемоари*, Београд, 1926, стр. 12.

књига, а негде и писању. Када су колико-толико научили, постајали су калуђери или свештеници.

Устанак из 1804. године није био само борба за национално ослобођење, већ је имао и карактер грађанске револуције. Ратно стање је делимично омогућавало да се приступи стварању нове државе, али ипак се, с обзиром на потребе, дошло до регулисања разних области друштвеног живота, а међу њима и просвете.

Значај просвете уочен је врло брзо, јер је ширење и организовање апарата устаничке власти изискивало већи број писмених људи. Упркос огромним тешкоћама улагани су велики напори да се у условима ратовања покрене школско образовање. Како је која нахија ослобађана, добијала је школу.

У нацрту о Правитељствујушћем совјету из 1805. године међу попечитељствима било је предвиђено и оснивање попечитељства просвете, за *свјашчанство и просвешченије вилаетско*, под којим су се налазили манастири, цркве, школе, учитељи и све што је потребно васпитању, са задатком „да носи бригу за *свјашчанство и просвешченије вилаетско*, задатак је да се *мотри на рад свјашченика, совершавају ми дужност, под њим да буду манастири, цркве, школе, учитељи, све и што и васпитанију треба. Он цркве да изива, цркве да прави и школе...*“⁵

Посебно од 1807. године, када је наступило затишје, а борбе пренете на границе Пашалука, учињено је доста на изградњи школства. Крајем децембра 1807. године Карађорђе је донео Уредбу о уређењу власти и односа у Србији, где је у петој тачки било предвиђено да се на образовање обрати највећа брига.⁶ Школе су отворане у нахијским средиштима, али и по већим селима. Настајале су на више начина: 1. Школа су отворане тако што се неко понудио да учи децу писмености, и то је било прихваћено; 2. Појединци су самоиницијативно отварали школу и постајали њени учитељи; 3. Школе су настајале и иницијативом великих породичних задруга, које су за своју децу налазиле и плаћале учитеља; 4. Школе су настајале иницијативом становништва вароши или села; 5. Школе су отварале и нахијске власти за ученике из целе нахије и оне су

---

⁵ Срећко Ћунковић, *Школство и просвета у Србији у 19. веку*, Београд, 1971. стр. 7.

⁶ Срећко Ћунковић, наведено дело, стр. 8.

издржаване од стране нахија; 6. Постојале су школе и даље при појединим манастирима.⁷

Оснивању школе у Јагодини, поред општих напора усмерених на покретање просвете, допринео је и положај и економска снага Јагодине. Захваљујући свом положају Јагодина је за све време устанка представљала знатније место. У првим годинама устанка Јагодина је била значајни логор устаничке војске, која је спречавала продор Турака у централну Србију. Од 1806. године, када се борбе премештају јужније, Јагодину насељавају бројне колоне избеглица. Долазак бројних занатлија и трговаца представљао је и скромни почетак економског јачања. У 1808. години, која се сматра за годину када је Јагодина добила прву школу, било је око 1.000 домова, и то само српских. У условима ратног стања и ниског нивоа општег развоја прве школе биле су доста скромно уређене. Као школске зграде служиле су углавном напуштене турске куће или уступљене сувишне зграде. Учитељи су најчешће становали у истим зградама у којима су се налазиле школе. Школски намештај био је врло оскудан. Ђаци и учитељи седели су на поду затртим асуром или на каквом трonoшцу. Нешто боље је било по градовима, јер су се често употребљавале клупе за ђаке, а сто и столица за учитеља. Клупе су биле доста дугачке и примале су десет до двадесет ученика. Школски прибор био је врло сиромашан. Писало се по кори и лишћу гушчијим пером. Мاستило се правило од угља или неке друге боје.

---

⁷ Живојин Ђорђевић, *Школе и просвета у Србији 1700-1850*, Београд, 1950. стр. 14.

Манастирска школа

Школе по градовима, а и по многим селима биле су државне или општинске. Поред њих било је и приватних школа, где су учила деца богатијих родитеља. У издржавању школа учествовала је варош, црква и ђачки родитељи. У Јагодини су грађани издржавали школу. Плата учитеља одређивана је уговорима. Најважније је било омогућити учитељу стан и исхрану, а плата у новцу одређивана је према могућностима и приликама. Учители нису имали сталну плату. Висина плате и начин плаћања били су увек ствар договора. Учители је плаћао онај чија је школа. Правитељствени и нахијски учители плаћани су углавном у новцу, а остали и у новцу и у појединим производима. Осим плате учители су имали и ванредне приходе. То су били дарови добијани од родитеља ученика поводом школских испита или празника. У време Првог устанка учители су били ослобођени данка и кулука. Плате учитеља су углавном биле мале и често су нередовно исплаћиване. Учители по селима могли су да воде и сеоско домаћинство, што осталим чиновницима то није било дозвољено.

Дисциплину учитељ је одржавао применом строгих телесних казни, и због владања и због лошег знања. Суботом је било обавезно батинање, без неке кривице. Клечање на кукурузу и пасуљу, као и шибање по голом телу, биле су свакодневне казне. Посебно у варошима ученици су кажњавани вешањем пања за врат који су морали да носе од школе до куће.

Осим савлађивања елементарних знања, читања и писања, пре свега у градском школама, настава је обухватала још и часловац, псалтир, катихизис, свештену историју, црквено певање, словенску граматику. У сеоским школама највише је учен буквар и часловац. Пошто нису постојале књиге, деца су углавном учила из рукописа учитеља. Учитељ би написао шта ће се појединог дана учити, и тако сваког дана. Кад су ђаци из рукописа научили бекавицу, наставили би да уче часловац. Кад су прочитали и научили часловац, онда су прелазили на учење псалтира. То је било све.⁸

У време устанка основне школе су се звале *мале школе*. Разреди су добијали називе по главним школским књигама, тако да су постојале класе буквараца, часловаца, псалтираца. Настава у школама први пут је званично прописана актом *Попечитељства просвешченија* 11. септембра 1811. године. По том акту настава у малим школама трајала је три године. У првом разреду учио се буквар, бекавица, познавање слова и срицање слогова. У другом разреду учио се часловац, а у трећем „псалтир с катихизма поученијем и пјенијем и рачуница.“⁹

Школске књиге углавном су долазиле из Војводине. Учитељи су морали осим рада са ученицима да раде и на просвећивању народа, учвршћују и *почитују добре народне обичаје* и да уопште развијају благонаклон однос народа за труд и обавезу да се повинује наредбама у име опште користи. Успех у читању и писању био је скроман, мада је у тадашњој Србији тражено да се деца што пре науче читању и лепом писању због потребе да се има што више писара. Неке напредније градске школе постепено су уводиле ред у рад школа. Прописано је трајање наставне године и увођена је заједничка настава у свим класама. Ученици нису могли да похађају школу по свом нахођењу. У Србији је тада било око 1.500 ученика, различитог узраста. Било је ученика старости од 18 до 20 година.¹⁰

Први учитељ у јагодинској школи био је Јован Павловић из Војводине, као и огромна већина тадашњих учитеља у Србији. Осим елементарне писмености, није могао више да пружи ученицима.¹¹

---

⁸ Милан Милићевић, *Школе у Србији*, Гласник српског ученог друштва, књига VII, Београд, 1868. стр. 4.

⁹ Милош Јанковић, *Педагошке расправе и чланци*

¹⁰ Милош Б. Јанковић, *Школа и просвета за време првог српског устанка*, Београд, 1954, стр. 15.

¹¹ ЗМП, бр. 736, 4. августа 1818. године Јован Павловић је упутио молбу у којој је тражио од кнеза Милоша учитељско место наводећи да је као

Према Вуку Караџићу први учитељ у Јагодини био је неки Андрија из Сремских Карловаца. У Србију је прешао 1807. године. Био је прво учитељ код неког кнеза у селу Жупанцу у Београдској нахији. Због крађе морао је да бежи у Београд. У Београду се наметнуо Доситеју Обрадовићу и једно време пратио је Алексу, Карађорђевог сина, у Велику школу. После је дошао у Јагодину за учитеља. Због неке свађе 1809. године казнио га је батинама Младен Миловановић. Исте године је, због крађе пушака жени Хајдук Вељка, пребегао у Банат.¹² Према неким изворима, у годинама око половине устанка у Јагодини је постојала школа која је била на гласу због учености свог учитеља. Према истим изворима, име првог учитеља било је Јован Војиновић. Он је био најпре учитељ у Белушићу, а затим у Јагодини, где је дочекао и 1815. годину. Био је хваљен због своје школске спреме.¹³

После пропасти Првог српског устанка све школе у Србији, а самим тим и школе у Јагодинској нахији, престају су са радом. У годинама Првог српског устанка, осим у Јагодини, у нахији су постојале школе у Великој Дренови и Белушићу.¹⁴ Сматра се да је Белушић имао школу и пре Јагодине, и да је она била затворена због преласка учитеља из Белушића у Јагодину.¹⁵

стари дјето учитељ био више од 30 година по разним местима па и у Јагодини.

¹² Вук Караџић, *Из историје Првог српског устанка* (у редакцији Радослава Перовића), Београд, 1954, стр. 83.

¹³ Андра Гавриловић, *Народне школе у Србији 1803-1815*, Београд, 1903, стр. 58, 65.

¹⁴ Милош Б. Јанковић, *Школа и просвета за време првог српског устанка*, стр. 11.

¹⁵ Андра Гавриловић, *Народне школе у Србији 1803-1815*, стр. 58.

3. ОРГАНИЗОВАЊЕ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ПОСЛЕ ДРУГОГ СРПСКОГ УСТАНКА

Стање просвете у Србији после пропасти Првог српског устанка било је веома неповољно. Физички терор над становништвом и тешки порески намети, које је спроводио Сулејман-паша, онемогућили су сваки облик јавног друштвеног живота и било какав рад на просветном плану. Могућности су после 1815. године биле веома ограничене и због слабе друштвене и материјалне снаге становништва. До Хатишерифа из 1830. и 1833. године кнез Милош није ни обраћао много пажње на просвету јер је главну своју активност усмерио на потискивање турске управе у Србији.

До 1815. године, до усменог споразума кнеза Милоша и Марашли-Али Паше, чиме су престали ратни окршаји, није могло бити говора о поновном оснивању школа. Тек октобра 1815. године поново долази до оснивања школе у Јагодини, и то приватне. Са школама у Београду, Ћуприји и Остружници била је прва у Србији. За првог учитеља постављен је седамнаестогодишњи Стојан Димитријевић, родом из Неготина, ђак манастира Горњак.¹⁶ У годинама после устанка у Јагодинској нахији оснивају се школе у Глоговцу, Сибници, Рековцу и Бачини, а у Великој Дренови школа обнавља рад.

Мада су услови за развој школства после 1815. године били много повољнији него у време Првог српског устанка, организованији захвати настали су тек после постигнутих значајних мера за даљи државни развитак. Потискивањем турске власти из унутрашњости Србије после 1820. године, јачањем српске управе, јачањем економских извора на селу, већим учешћем српског становништва у развоју привреде, створени су повољнији услови за развој школства. Кнез Милош издао је једно писмено наређење 10. марта 1823. године, где се види да је ипак желео да организује просвету и ту је именовано попечитеље просвете: „...*што се школа и*

---

¹⁶ Мита Петровић, Финансије ... стр. 827

просвештенија народног и тому потребни приходи касало буд, за нуждно судити само оваково стареније једном лицу од духовенства, и то г. Миленстију, архимандриту манастира Враћевинице и једном од мирјана, и то г. Кнезу Раки Тешићу, из Ваљевске нахије, предати. Надзиратељ или директор како овдашње богословске школе, тако и свију прочи училишча и заведенија по нахијама, изабраће се и наименовати по свршеном уређенију како прихода к заведенију наука, тако и опредељене плате г. владика нашии и по прецененију данка...“¹⁷ Тада се оснивају нове школе и повећава број учитеља. Кнез Милош је настојао да у сваком нахијском центру буде отворена по једна школа. Те школе подизане су о трошку општина. У тим школама које је општина издржавала било је наложено да се о трошку општине издржавају и ученици сиромашног стања. Истовремено учитељи су ослобођени плаћања пореза, што је довело до масовнијег оснивања школа.

Даље јачање српске управе и већа правна сигурност српског народа довела је до ширења школске мреже. По подацима Јоакима Вујића, 1826. године у Србији је било више од двадесет школа са преко 600 ученика. Јагодина је имала два учитеља који су радили са 96 ученика.¹⁸ Углавном је оснивање школа и њихова организација била препуштена иницијативи представника локалних власти или родитеља. Обично су имућнији родитељи проналазили учитеља и сами сносили трошкове његовог издржавања и рада школе. О начину организовања наставе најбоље говоре подаци Милована Спасића из Рековца: „*Мој отац 1824. године нађе учитеља у лицу неког Димитрија Протића из Срема и у договору са неколико сељака погоде га. Куће за школу није било, него се учитељ са ученицима селио сваке недеље из куће у кућу оних родитеља чија су деца били ученици. Родитељи ученика хранили су учитеља док је школа у чијој кући била. Осим тога давали су учитељу по један цванцик месечно од ученика. Собе није било (осим код мог оца) где би деца учила, него би поседала у кући око ватре кад је хладно и рђаво време, а кад је лепо и топло под какво дрво у хладовини.*“¹⁹

---

¹⁷ Вукашин и Никола Петровић, *Грађа за историју Краљевине Србије*. Време прве владе кнеза Милоша Обеновића, I, Београд, 1882, стр. 428.

¹⁸ Јоаким Вујић, *Путешествије по Србији*, књ. I, Београд, 1901, стр. 172.

¹⁹ Милован Спасић, *Неки подаци о основним школама у Србији*, Гласник српског ученог друштва, књига 73, Београд, 1892, стр. 191.

Плата учитеља зависила је само од погодбе са родитељима ђака, који су плаћали учитеља. У приватним школама углавном се плаћало месечно по један цванцик по ђаку.

У Јагодини иницијативу за поновно отварање школе преузели су општина и грађани. Мада су трошкове за школу сносили сами грађани, долазило је до интервенција централне власти. У једном писму кнезу Милети Радојковићу кнез Милош налаже „*да заповеди Јагодинцима да се постарају што скорије школу у варош начинити, да учитеља сваког данка ослободе и најскорије плате му што је ко дужан за обучавање деце своје. Што се тиче грађена школе, богати да плате новцем, а сиромашни да донесу јатију и то без разлике има ли од њих дете у школи или не.*“²⁰ Приликом тражења зграде за смештај јагодинског магистрата 1825. године, Милета Радојковић је предложио кнезу Милошу да се магистрат смести у зграду основне школе, а да се код цркве гради нова зграда за основну школу.²¹ Кнез Милош му је одговорио да још не предузима ништа око градње школе, већ да покуша да обезбеди услове за рад магистрата и школе у истој згради.²²

Иако није постојало обавезно школовање, власти су настојале да што више деце похађа школу, као и да што више места има школу. Попечитељство просвете 1838. године захтевало је од окружних власти да изврше припреме за почетак нове школске године, која је требало да почне 1. септембра и да утичу на становништво својих округа, уз употребу свих средстава, како би родитељи своју децу редовније слали у школу, односно да настоје да ни једно дете способно за школу не изостане и да убеди родитеље у истинитост да је само „...*онај народ срећан гди науке и полезна човеку знања цветају и гди отечествена јуност колико је више могућно к возделенију ума и упитомленију срца свог једнодушно тежи, да би роду и отечеству на ползу и отраду служити могла.*“²³

Школе су отваране и од стране појединаца који су се тек мало описменили. Код кафане у Прњавору манастира Љубостиње школу је отворио неки Андреја Николић, који је половином 30-тих година дошао у манастир као слуга. Живећи у манастиру он је по мало научио „*за прве три године, које је у манастир провео, часлов*

---

²⁰ Срећко Чунковић, *Школство и просвета у Србији у 19. веку*, Београд, стр. 16.

²¹ АС, КК, XII-416.

²² Протоколи кнеза Милоша, бр. 1047, 10. јун 1825.

²³ АС-ПО-38/276

којекако читати и о мало по псалтиру тумарати.“ Пошто је ухваћен у крађи и истеран из манастира, он је у инат, без ичијег одобрења, отворио школу у механи неког Мише чанагчије, који га је погодио првенствено за сопствену децу. У школи је имао пет ученика. Архимандрит манастира Милентије Марковић упутио је жалбу на његов рад, после чега су родитељи послали своју децу у друге школе док се не отвори школа при манастиру, коју је планирало да отвори братство манастира. Предложио је да се због незнања и понашања Андреја Николић протера са територије манастирске епархије. Попечитељство просвете је почетком септембра 1840. године упутило налог да се испита жалба архимандрита, с тим да се тражи изјашњење општине да ли жели да има школу коју ће издржавати и да ли жели да плаћа учитеља. Ако општина не би прихватила да сама издржава школу, онда би се препоручило братству манастира да отвори школу.²⁴

У Волујаку школу су у току 1839. године подигли за своју децу Радоје Маринковић и Ђока Јовановић. Они су и плаћали учитеље. Укидањем приватних школа и ова школа престала је са радом. После установљења основних школа одређено је да и Волујак има школу, али због противљења чланова породичне задруге, она није отворена.

---

²⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р – 17/840.

4. НАСТАВА - ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ

Ниво наставе и учитељског кадра није се ништа побољшао у односу на просвету из времена Првог устанка. Учитељи су углавном били без довољног образовања и педагошке спреме. У настави су коришћени уџбеници набављени у Војводини или Русији. Предавања су била наредбе учитеља да ђаци науче напамет поједине делове из књига. Пропитивање ђака учитељ је вршио имајући књигу пред собом и упоређујући ђачке одговоре са текстовима из књиге. Објашњавања појединих лекција није било, чак је то сматрано за непотребно. Посебну тешкоћу у учењу представљао је и недостатак школског прибора. Књиге и папир били су врло ретки и скупи. Тешко се долазило и до гушчијих пера за писање. Мاستило су сами ђаци правили мешајући чађ и воду. Подаци Милована Спасића из Рековца дају слику и о начину стицања знања: *„Поред читања учили смо писати, рачунати и молитве на словенском и грчком језику. Једном речју, све што је учитељ знао и умео, учио је ученике. И после три-четри године. Добри ученици знали су скоро онолико колико и учитељ.“*²⁵

Почетак и трајање школске године није било одређено. Углавном школска година би почела октобра, по завршетку пољских радова, и трајала до септембра идуће године и завршавала се испитом. Међутим, нарочито у сеоским школама, настава је често прекидана у току школске године из разноразних разлога, на одређено време или чак и трајно.

Посебног надзора од стране власти над школама и учитељима није било. Прописани услови за рад школа и одржавање наставе нису ни постојали. Сваки учитељ је радио онако како је знао. Углавном су учитељи настојали да науче ђаке молитвама, читању, писању и рачунању. На морално васпитање ученика такође се обраћала пажња.

---

²⁵ Милован Спасић, *Неки подаци о основним школама у Србији*, Гласник српског ученог друштва, књ. 73, Београд, 1892.

Значајни предуслови за напредак просвете остварени су Хатишерифом из 1830. године, чијом осмом тачком Србија добија могућност штампања књига и отварања школа. При читању султановог хатишерифа кнез Милош је истакао значај просвете: „Деца сваког од нас имаће се где учити читању и писању и просвештавати. Како узимамо способних наших синова, неће нам требати за службе стране људе по свету тражити и доводити...Завести ћемо књигопечатње, те ће се и у нас књиге печатити, нећемо их морати из других земаља по скупе новце набављати.“²⁶

Исте 1830. године издат је и први наставни програм. По програму у најмлађој класи, првом разреду, предвиђено је предавање градива: а) *познаније и пријемније писмена на табли, Отче, наш Богородице Дјево и Јадјат у Бози*"; б) *„от првог даже до дванадсјат, молитве законија; Отче наш, Богородице Дјево, свјатиј символ вјери, десјат заповједи Божји и численице бројат 1 до 1000;* в) *Читеније букварцев читав до конца, Отче наш и остале три молитве и численице до 1000;* г) *Часловац от начело полунашчници до последњег првог гласа. Сви пет поменути молитвица, на тафли изговарати јединицу.*

Наставни програм за средњу класу, други разред (часловца), гласио је: а) *часловцем от првога часа до половине великог повечерја; свјашчена историја од прве до дванаесте главе, катихизис вступленије до другог члена вере, численије адицију (сабирање) и писаније;* б) *Псалтирцев о прве катизме даже до пете катизме, свјашчена историја од главе дванаесте ди главе осамнаесте, катихизис од трећег члена вјери до осмог члена, численије субракија (одузимање) и писаније.*

У најстаријој класи, трећем разреду (псалтирци), наставни програм предвиђао је: а) *Катихизис 8. и 9. часи, свјашчена историја 17. и 18. глава, псалтир 6. и 7. катисму, руководство словенске граматике 3-ћу част, правопис, гречески буквар од почетка до Богородице Дјево, численице адиције и субракије, пропис србски и гречески.* б) *Катихизис 10, 11. и 12 член, свјашчена историја 19. и 20. глава, псалтир 10. и 11 катисму, србска граматика од почетка до Богородице Дјево, численије мултипликација (множење) и раздељеније (дељење), прописи србски, гречески и немецки, упражненија трговачки сочиненија, рачуна и преводенија на србском дијалекту.*

---

²⁶ Михајло Гавриловић, *Кнез Милош*, књ. 2, Београд, 1909, стр. 649.

По добијању националне самоуправе 1830. године приступило се изграђивању нових односа према просвети. Тежило се да се просвета постави на принципима који би имала другачији и шири образовни и васпитни карактер. Као резултат тога настојања 1833. године одобрен је и потврђен од стране кнеза Милоша *Устав народни школа у Књажевству Србије*. По Уставу народних школа у Србији, школе су биле организоване као мале, редовне и велике. Предвиђено је да у сваком већем селу и варошици буде по једна мала школа са једним учитељем, а у окружним варошима да буду нормалне или редовне школе са три разреда и три учитеља.

По *Уставу народни школа* одређени су следеће предмети:

-за мале школе: *Азбучна таблица, Србски буквар, Читанка, која садржава предмете на словенском и матерњем наречју, Мали катихизис закона православног, Карловачким синодом потврђен, Кратка свјешчена историја, Часленица, Руководство к правописанију по Мразовићу, Прописи;*

-за редовне школе у првом разреду: *Азбучна таблица, Србски буквар, Читанка која садржи предмете на словенском и матерњем наречју, Мали катихизис закона православног карловачким синодом потврђен, Кратка свјешчена историја, Численица, Руководство к правописанију по Мразовићу, Прописи;*

-за редовне школе у другом разреду: *Читанка, која садржи предмете на словенском и матерњем наречју, Кратка свјешчена историја, Катихизис закона православног, Карловачким синодом потврђен, Численица, Руководство к правописанију по Мразовићу, Етимологија језика србскога, Кратко земљеописаније, Прописи;*

-за редовне школе у трећем разреду: *Кратка свјештена историја, Пространи катихизис закона православнога, Друга част численице Дошеновића, Руководство к правописанију по Мразовићу, Етимологија језика србскога, Земљеописаније Тиролово, Историја целога света од Магарашевића, Правописаније немачког језика из Тиролаве немачке граматике, Прописи.*²⁷

У току 1835. године у Јагодини су постојале две школе, старија и млађа. Старија се делила на три класе: Псалтирце, Часловце и Букварце, док се млађа делила на две класе: Часловце

---

²⁷ Првош Сланкаменац, *Документи о првим школским законима у Србији у времену од 1833-1843 године*, Историјски институт, Мешовита грађа, књ. XII, Београд 1956, стр. 93.

мале и Букварце.²⁸ Осим Катихизиса, Историје црквене и Численице ништа се друго није предавало.²⁹

Сретењским уставом из 1835. године такође је учињен значајни корак у одређивању делокруга рада *Попечитеља црквени дјела и народног просвештења*. На просвету односиле су се следеће дужности: „...*Бринуту се о свему што се тиче школе и васпитања деце, за коју да се заведу мале и велике школе, гимназије и академије; Старати се да се изобразе добри учитељи; Подићи свему нуждна зданија, Надгледати како се руководе новци и други приходи, које би правитељство одредило за издржавање школе; Старати се, како би се фондови школски умножили, и најполезнијим начином употребљавали к напредовању наука; Помагати младиће, који имају особите даре ума годишњом плаћом; Помагати попечитеља внутрених дела, подизати занате установљавајући школе за њи; Подићи и надгледати библиотеку; Управљати државном типографијом; Старати се да се нуждни ствари са страни језика на Србски преведу; Потпомагати учена истраживања, и настојати да се издаду на свет стари рукописи, који би се налазили по манастирима и црквама, а могли би служити ползи народној; Заводити учена друштва; Предлагати лица, која су способна за учитеље и за предавање наука и заната.*“³⁰

Почетком 1835. године школа, која је до тада била приватна установа, прелази у општинске руке. Уређење рада школе од тада постаје боље. Уговори са учитељима закључују се писмено и обострано су поштовани. Учитељи добијају сталну плату и станарину, али се и врши надзор њиховог рада и понашања у школи и ван ње. Прелазак школа и учитеља под старатељство Правитељства почетком 1836. године, довело је до више позитивних промена у просвети. Школе постају уређеније, а од учитеља, које је плаћало Правитељство, захтевала се већа способност у раду. Постављени су месни управитељи који су вршили надзор рада учитеља.

Исте 1836. године старија класа прелази на издржавање од стране државе, док млађа класа прелази на издржавање од стране општине. У млађој класи јагодинске основне школе предавано је: *молитве, катихизис, свјашчена историја, численица, срицање буквара, читање часловца и псалтир, упражнења у писању*. У старијој класи, поред предмета из млађе класе, предавало се:

---

²⁸ ЗМП, 6867.

²⁹ ЗМП, 6867.

³⁰ *Зборник закона и уредаба у књажеству Србије*, XXX, Београд 1877, 3.

поучавање цифри у сва четири вида численице, познавање писмена и срицање и почетак граматике србске.³¹

Настављање активности на унапређењу школства било је установљење звања директора свију школа у Србији марта 1836. године на скупштини у Крагујевцу. За првог директора постављен је 21. марта 1836. године Петар Радовановић. Њему су дата упутства:

1. да остаје на снази прошлогодишња одлука да се у сваком округу по две школе о трошку државе издржавају, 2. да свака општина, где има црква, школу о свом трошку издржава.³²

Подстрек развоју школства дао је и Устав из 1838. године. Тада је формирано Попечитељство просвете, чија делатност је, уопштено, обухватала: а) *настојавати, да се нарави обштенародне, кое као основ и најбоље средство службе к точном набљудавању поретка, изобразе и облагороде; б) заводити и устројавати нове школе, у којима би се ум просветити и средце облагородити могао; в) средства ободрителна употребљавати на то, да се нуждна и полезна важества изуче, и на корист и срећу земље и народа распостру и умноже...*³³

Попечитељство просвештенија издало је 11. августа 1838. године *Назначеније учебни предмета који се у школама нормалним за прво и друго теченије школско предавати имају*, што је употпунило наставни план и програм за основне школе, која се од 1838. године назива „нормална школа“, а делила се на „млађу и старију класу“, од којих је свака трајала по две године.

Према *Назначенију учевни предмета* из 1838. године, у школама је предвиђено предавање ових предмета: у млађој нормалној класи, прве године: а) *грађанска и словенска азбука, срицање и цифре*; б) *буквар да прочитају и понове веће цифе*; в) *писање слова и речи*; у другој години: а) *читање часловца или читанке*; б) *писање речи и реченица*; в) *писање и читање већих бројева*; г) *четири рачунска вида*; д) *вежбе у писању*; у старијој нормалној класи, прве године: а) *вежбе писања, правопис, диктандо*; б) *четири рачунске радње са неименованим бројевима а онда са именованим*; в) *граматика*; у другој години: а) *читање други општеполезни књига са грађданским писменима печатане*; б)

³¹ *Школство у Србији 1804-1918* (документи и казивања), Извештај Петра Радовановића из 1836. године. стр. 30-32.

³² Милан Милићевић, *Школе у Србији*, ГСУД, књ. VII, Београд, 1868, стр. 4

³³ *Зборник закона и уредаба и уредбени указа издани у Књажеству Србији од 13. фебруара 1839. до априла 1840*, Београд, 1880.

вежбе у писању прописа и диктандо; в) разломци све четири радње, просто правило тројно; г) граматика до краја; д) историја србска до деспота србски. У обе године читање и писање немачког језика.³⁴ По овом програму настава се изводила по свим школама до 1844. године, односно до доношења *Наставленија за учитеље основни училишта*.

Резултати који је требало да буду постигнути доношењем напредног плана и програма као и *Наставленија* нису могли да буду у потпуности постигнути јер је отежавајућу околност представљала припремљеност тадашњих учитеља. Од стручности учитеља зависило је изучавање појединих предмета. То је довело до велике неуједначености наставе, и то нарочито у сеоским школама. У јагодинској основној школи у млађој класи училе су се: *молитве, катихизис, свјаишчена историја, численица, срицање буквара, читање часловца и псалтира, упражњениа у писању*. У старијој класи, поред предмета млађе класе, предавало се: *поучавање цифри у сва четири вида численице, познавање писмена и срицање и почетак граматике србске*. У Винорачи се учио само буквар и молитве, а у Јасики буквар и часловец.

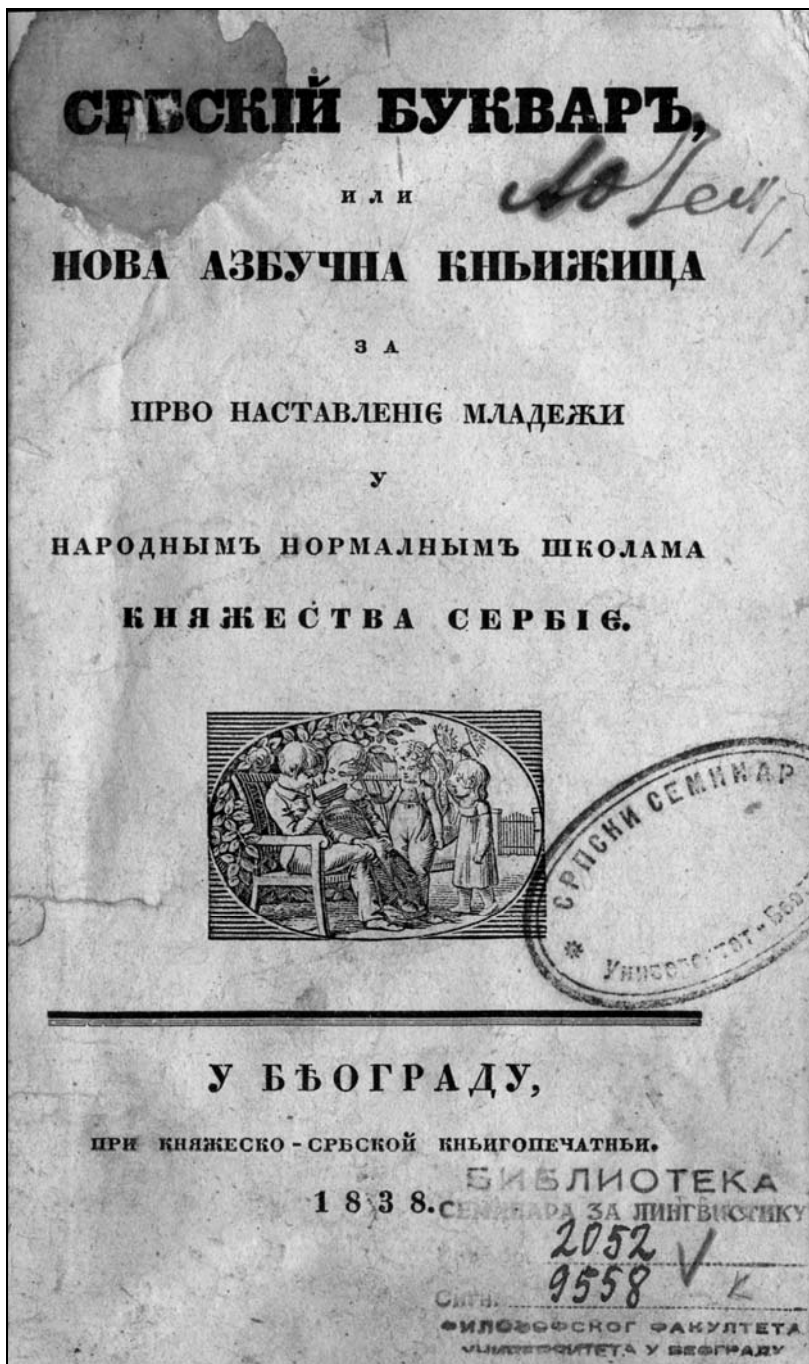
Због тога што су нормалне школе биле под надзором окружних начелства, наложено је окружним начелницима да обавезно морају да знају учитељске дужности, као и колико има прописаних предмета и који су то предмети за сваки разред. Наложено је да се са *Наставленијем учитељским* упозна свака општина.³⁵ Претходне 1839. године окружна начелства су добила формуларе у којима је требало уписивати податке о учитељима и њиховом раду ради бољег увида у њихов рад.³⁶

---

³⁴ Живојин С. Ђорђевић, *Историјски преглед наставних планова и програма за основне школе у Србији*, Настава и васпитање, бр. 1, Београд, 1952.

³⁵ АС, НОЈ, Ф V, р-147/1840.

³⁶ АС, НОЈ, Ф II, р-64/1839.

Према извештају од 17. фебруара 1841. године, учевни предмети у старијој правитељственој школи у Јагодини у првом течанију школске 1840/41. године били су: 1. Старијим псалтирцима: А. Наука Христианска: Повторавајући изложили су од части прве: о вери, сам символ вере до части вторе о љубави; Б. Србска Граматика: О имену числителном, место имениа, о глаголу до првог спрезаниа правилног; В. Историја всемирна: понатије Историји, о пореклу Србском, и о њиним преселенијма, и прочим наследственим Књазевима и Краљевима Србским до Стефана Немање првог. Г. Читеније Псалтира: повтаровали су од почетка до 11-те катисме. Д. Численица: Разбијеније во обште и сва 4-ри вида такови. Е. Немецки Буквар: читали су од 33-ћег до 40-тог параграфа и од рукописни писмена до стране 90-те. Упраженије у писању Србског и Немецког. 2. Млађим Псалтирцима: А. Наука Христианска од почетка до 7-га члена..., Б. Србска Граматика вступленија во Србску Граматику, изученија такове, раздленије њено; Част I-ва о правом изговарању и читању, о Гласоударениа Правописа, о Испитивању или протењивању речи...; Глава прва: О склапљенои Частии Слова, о Имену во обште, о Имену по особи-до Склопениа Сушествителног имениа. В. Историја Библическа О Створениу Света, о животу Адама и Еве у рају, о учињеном греху њином у њему, о Каину и Авељу; и о Богослужениу древном-до Потопа всемирног: год: Свајтости: 2262. Г. Читеније Псалтира Од почетка до 11-те Катисте. Д. Из Рачуна сва 4-ри вида ненаречени чисала. Е. Упраженије у срицању Немецког Буквара: од почетка са свршетком 20 члана. Упраженије у писању Српском и Немецком.³⁷

Према извештају за прво полугодиште 1841/1842. године у млађој школи у Јагодини предавано је: старији часловци учили су: поученије християнско од 21 стране до краја; часловец под начела изоброзителног до краја; численица два вида (собраније и ...) неначеног чисала с пробом. Млађи часловци: поученије християнско од 17 стране до краја; часловец од почетка с асвршетком I часа. Старији букварци: буквар од почетка до славенско А,Б.

---

³⁷ АС, МПс-п, Ф Ц, р-41/1841.

Средњимъ Букварцима
А. Букварь одъ Н.ѣ параграфа са
свршеткомъ 19 ѣ

Најмлађимъ Букварцима
А. Букварь съ почетка до Н.ѣ параграфа

Писменарцима
Учили су познавати писмена као: А. Б.
В. Оце наше. ²⁴Тже 266. Стр 870
и Ю. Вожи Заповѣди

у Ягодич
14. Юля 842

Мастр. Кор. Об. школе
Ягодичке
учицар
Никола Хрчачић

Према извештају учитеља из 1842. године, у млађој нормалној школи у Јагодини у другом полугодишту, предавало се: старијим часловцима: а) Часловац Начело изобразителног до са свршетком великог повечерија, б) Христијанско пуоченије од 17 стране до краја, в) Численица два вида собрание и ...; млађим часловцима: а) Часловац Начело Утренија са свршетком 6 часа, б) Христијанско пуоченије с почетка до 17 стране; старијим букварцима: а) Буквар од 20 параграфа до краја; Средњим Букварцима: а) Буквар од 14 параграфа са свршетком 19 ог; најмлађим букварцима: а) Буквар с почетком до 14 параграфа; Писменарцима: Учили су познавање

писмена као. А,Б,В, *Отче наш*, *Богородице Дјеево*, *Сватиј и 10 Божији заповести*.³⁸ Исте школске године ђаци млађе школе у Јагодини делили су се на старије часловце, млађе часловце, старије букварце, млађе букварце, најмлађе букварце и писменарце, док су се ђаци у старијој класи делили на псалтирце и млађе псалтирце.

Према извештају учитеља из исте 1842. године, у старијој нормалној школи у Јагодини предавали су се, такође у другом полугодишту, следећи предмети: 1. старији псалтирци: а) *Наука Христијанска - изложили су од части треће о надежди, о молитви вообште, Предисловље седмо Прошенијама и закљученија*, б) *Србска граматика-о глаголу и сва три спрезања такови, и о ... частима слова, т.ј. о ..., Предлогу ...* в) *Историја Отечествена-о дому Немањином свима по реду наследственијим краљевима и царевима од исте фамилије, до Косовске битке 1389.* Г) *Читеније Псалтира-повторовали су од 11 те до концем 20 катисме*, д) *Упражњеније у читању немачког буквара у својима рукописном и латинским читанкама*, е) *Из численице - разбистрнина уобште и сва четири вида такови* 2. млађим псалтирцима: а) *Наука Христијанска-продужили су даље од 7 ог с концем 12 члана*, б) *Србска граматика-сва четрибсклоненија суштетвителног имена, о имену прилаготелном са склоненијама и о уравненија Прилаготелном имена*, в) *Историја библическа - период други од потопа до робства вавилонског, од године Светостварања 2262 - 4902 из одељенија првог до преселенија Аврамовог у земљу објетовану године света 3409. и из оделенија второг до изласка Израилтања оз робства Египатског године света 3839 те.* г) *Читеније Псалтира - од 11 с концем 20 катисме*, д) *Упражњеније у изговарању слова из немачког буквара читајући од параграфа 20 до 35 тог*, е) *Из рачуна - сва четири вида о нареченим числама. Упражњеније у писању србског и немачког.*³⁹

Настава је била неуједначена. У Винорачи су ђаци и даље учили само буквар и молитве, а у Јасики буквар и часловец.⁴⁰

У првој нормалној школи у Медвеђи, у првом полугодишту 1840. године, предавани су псалтир, историја народа србског, катихизис. Следеће 1841. године предавано је у истој школи: буквар,

³⁸ АС, НОЈ, Ф II, р – 86/1842. Извештај Николе Христића, учитеља Млађе Нормалне школе Јагодинске од 14. јула 1842. године.

³⁹ АС, НОЈ, Ф II, р – 86/1842. Извештај Павла Крецојевића, учитеља старије нормалне школе у Јагодини од 14. јула 1842. године.

⁴⁰ Срећко Чунковић, *Школство и просвета у Србији у 19 веку*, стр. 23.

часловац, псалтир, рачун, катихизис и хришћанска житија. Ученици су се делили на псалтирце, часловце и букварце.

Према *Осмотренију учевни предмета* у млађој општинској Копривничкој школи течаја првог 1841/1842 године предавано је: у најмлађем разреду: *молитве, познавање писмена и срицање*; у *втором разреду*: *читаније часловца, писање, почетак катихизиса и познавање цифри*; у најстаријем разреду: *хришћанске науке, сваштена историја, литургика, о Храму Божанственом, и свјашчених сосуда и о одеждах. Јего численица, писање и чтеније псалтира до 21 катизме*. У млађој нормалној школи у Копривници другог теченија 1842. године предавано је месеца фебруара и марта - у најмлађем разреду: *молитве, читаније буквара и срицање*; у *втором разреду*: *читаније часловца, писање почтка катихизиса, историја и познавање цифри*; у најстаријем разреду: *катихизис с богопочитанијел, историја старог завета, рачун и писање и читање псалтира од 11 катизма до 16-те*.⁴¹

Према *Устројенију јавног училишног наставленија* из 1844. године, предвиђено је да се у првом разреду током првог полугодишта уче следећи предмети: 1) *Познавање писмена грађански, срицање и слагање слогова*, 2) *Писање они писмена кредом на скржаљки која деца познају*, 3) *Наизустно учење најобичнији молитва које су: Отче наш, Богородице дјево и Символ вјере*. У другом полугодишту изучавало се: 1) *Читање из буквара са грађанским писменима*, 2) *Познавање срицање и читање са црквеним писменима*, 3) *Почетак писања по прегледалници*, 4) *Познавање и писање бројева (чисала), с лаким наизустним рачунима*, 5) *Наизустно учење молитве пре и после обода, пре спавања и јутрења, а тако исто и десет заповеди Божји, који ће се предавати језиком Србским*, 6) *Пјеније у оба полугодишта*.

Настава у првом полугодишту другог разреда обухватала је: 1) *Продуженије читања србског и словенског (читање са грађанским словима, и из часловца)*, 2) *Писање читавих речи по прегледалицама*, 3) *Наизустно учење Свештене историје (стари завет)*, 4) *Обшта знања сваком Србину нуждна*, 5) *Из рачунице покрај наизустног рачуна четири проста вида*. У другом полугодишту изучавало се: 1) *Продуженије читања како са грађанским тако и црквеним словима*, 2) *Продуженије писања*, 3) *Продужење и свршетак Свештене историје (нови завет)*, 4) *Из*

⁴¹ АС, НОЈ, Ф II, р – 86/1842. Према извештају учитеља Ј. Поповића у Копривници од 28. марта 1842. године.

рачунице поред наизустног рачуна о нареченим бројевима, 5) Обита знања сваком Србину нужна, 6) Пјеније чрез оба полугодишта.

Настава у трећем разреду обухватала је: у првом полугодишту: 1) Читање србско и словенско на изменице из псалтира, 2) Писање по краснописанију, и скорописанију на табли (по прегледалицама и по казивању-диктандо), 3) Из вјероученија: прва част катихизиса, о Богопознанију или вјери, 4) Обита знања сваком Србину нужна, 5) Први почеци из числителног и јестетственог земљописанија, 6) Из рачунице: поред наизустног рачуна, повториће се четири вида с ненареченим и нареченим бројевима; у другом полугодишту изучавало се: а) Продуженије читања, б) Продуженије писања, в) Из вјероученија о љубави и надежди, г) Обита знања сваком Србину нужна, д) Из земљописанија познавање европејски држава по земљовиду, љ) Из рачунице о разломцима најпре наизустно, потом с бројевима, е) Пјеније чрез оба полугодишта.⁴²

Програм наставе у четвртном разреду, у првом полугодишту, обухватао је: 1) Читање из псалтира, 2) Писање, 3) Из вјероученија прва част катихизиса пространије, 4) Из Србске граматике (језиковке) о частима слова, 5) Кратка повјестница србска до кнеза Лазара, 6) Из земљописанија: о турском царству уобште, 7) Из рачунице: правило тројно. У другом полугодишту изучавало се: 1) Продуженије читања, 2) продуженије писања, 3) Из вјероученија: друга и трећа част обширније, 4) Из србске граматике (језиковке) о словосочиненију и о правопису, 5) из историје, кратка повјестница србска од кнеза Лазара до најновији времена, 6) Из земљописанија о Србији на особ, 7) Из рачунице: правило тројно (продуженије), 8) Практично обучавање о сачињавању писама, и други за грађански за живот нуждни састава чрез оба полугодишта, 9) Пјеније чрез оба полугодишта.⁴³

---

⁴² Осим предложених предмета учитељи су били дужни, нарочито у селима, да једном преко недеље изводе ученике на школско имање, где ће их практично обучавати пољској економији.

⁴³ Владимир Грујић, *Основношколско образовање и васпитање у Србији до стицања државне независности*, САНУ, Споменик, 26, Београд, 1994, стр. 27-28.

Србске новине, бр. 85, 1844. године. Текст Уредбе јавног училишног наставленија издате 23. септембра 1844. године, достављен је, по налогу Петра Радовановића, свим учитељима у Јагодинском округу: Михајлу Ваљевцу у Јагодини, Живку Антићу и Лазару Стајићу, такође јагодинским учитељима, Стевану Милојевићу у Медвеђи, Милосаву Миловановићу у

Попечитељство просвете наложило је свим учитељима децембра 1842. године посебан приступ у изучавању и очувању националне историје. Како стоји у допису, Попечитељство, желећи да сачува и поколењима пренесе и најмањи помен српског народа, наложило је свим начелствима да својим учитељима препоруче да историју о краљевима и деспотима српским, о важним шанчевима, градовима, развалинама и бреговима, о црквама и манастирима, о биткама и местима где су се оне одржале, и о свему ономе на целој територији где живе Срби, без икаквог додавања, већ онако како су чули тако и запишу и пошаљу Попечитељству просвете.⁴⁴

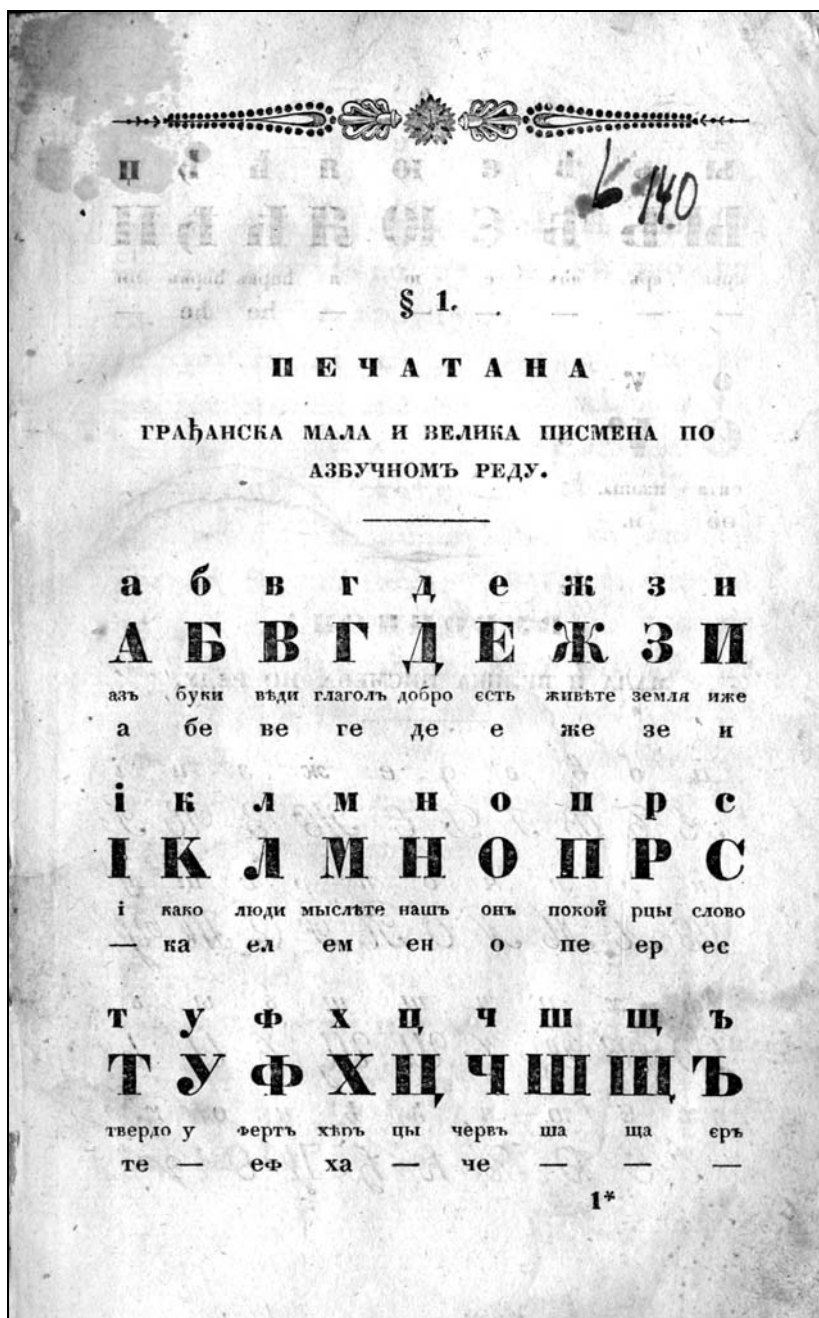
Да би се подигао углед школе, крајем јула 1845. године, Милован Спасић предложио је да се приликом уласка у школу скида капа јер *„нико не само од прости људи, него и од старешина и свештеника капу не скидају него под капом у училишта долазе, противу благопристојности у дужног оданија почитанија к училиштима, као светом заведенију.“* Попечитељство је прихватило овај предлог и наложило да се то правило примењује и у делу Петра Радовановића. Са том одлуком Начелство окружја јагодинског упознато је 30. септембра 1845. године.⁴⁵

Великој Дренови, Милоју Јаковљевићу у Комаранима, Миловану Арсенијевићу у Варварину, Димитрију Кушериновићу у Бачини, Јовану Јанковићу у Јовцу и Петру Захарићу у Волујаку, да би се по тој уредби управљали.

⁴⁴ АС, НОЈ, Ф I, р-9/1843.

⁴⁵ АС, НОЈ, Ф VII, р-97/1845.

Србски буквар, Београд 1838.

Ради унапређења наставе, током 1850. године, донети су *Расположења предмета, кои се у основним училиштима предају, по разредима и Полгодиштима*, којим су унете измене у плану и програму за основну школу.⁴⁶

Први разред

Прво полгодије

1. Штица и Буквар. Познавање грађански писмена и слагање, 2. Наизустно учење бројева до десет, писање такови на табли, и бројање са стварима, 3. Наизустно учење молитава: Отче наш и Богородице дево.

Друго полгодије:

1. Продужење Буквара до свршетка грађански писмена, 2. Познавање црквени писмена, срицање и читање, 3. Наизустно учење бројева до сто, писање такови на табли (засједно бројање о предметима), 5. Наизустно учење Символа вере.

Други разред

Прво Полгодије

1. Читање из прве Читанке (прво одделеније), 2. Читање из Часловца, 3. Прва знања – наизуст (прва и друга глава), 4. Кратка Свештена историја Старога завета, 5. Из рачунице прва два вида, одма с разнореченим бројевима, и наизустно учење на таблици сабвирања и одузимања. 6. Продужење писања по прегледалици, 7. Наизустно учење молитава пре и после обеда, пре и после спавања (све на Србском језику).

Друго полгодије

1. Читање прве Читанке (друго одделеније), 2. Читање Часловца, 3. Прва знања на изуст (трећа и четврта глава), 4. Кратка свештена историја Новога завета, у питањима и одговорима, 5. Из Рачунице друга два вида с равноречним бројевима; и наизустно учење таблица умножења и делбе, 6. Продужење писања по прегледалици, 7. наизустно учење 10 заповеди Божји (на Србском језику у оба полгодија овог разреда).

Трећи разред

Прво полгодије

1. Читање из друге Читанке (прво одделеније), 2. Читање из Псалтира, 3. Прва знања на изуст (Глава V), 4. Кратки катихизис - прва част на изуст, 5. Основи математичког и физичког Земљописанија, у питањима и одговорима, са употребенијем Землевида, 6. Из Рачунице - правила о преобраћању разноречени

---

⁴⁶ Владимир Грујић, наведено дело, стр. 31.

бројева у равноречене, и прва два вида с разнореченим бројевима, 7. Писање по казивању из писмени састава.

Друго полгодије

1. Читање из друге Читанке (из II одделенија: I, II, III глава), 2. Читање из Псалтира, 3. Прва знања на изуст (VI глава), 4. Кратки катихизис- II и III част, 5. Основи Грађанског Земљописанија са употребленијем Земљевида, 6. Из Рачунице друга два вида с разнореченим бројевима, 7. Писање по казивању из писмени састава. – Пеније у оба полгодија овог разреда.

Четврти разред

Прво полгодије

1. Читање из друге Читанке (III одделеније, глава IV, V, VI;), 2. Повтореније кратке црквене Свештене историје, 3. Из рачунице повтореније из сва четири вида, са разноречним бројевима, 4. Кратки основи Србске граматике, до глагола, 5. Кратка Србска историја до кнеза Лазара, 6. Писање по казивању из писмени састава.

Друго полгодије

1. Читање из друге Читанке (III одделенија, глава VII, VIII и последња), 2. Повтореније целог кратког Катихизиса, 3. Из Рачунице: о правилу тројном простом, 4. Кратки основи Србске граматике, од глагола до синтаксиса, 5. Кратка Србска историја од кнеза Лазара до нашега времена, 6. Из Земљописанија: О Европејској Турској, 7. Писање по казивању из писмени састава. – Пеније у оба полгодишта овог разреда.⁴⁷

Ради успешног савлађивања обимног градива, на предлог Попечитељства просвете, 4. децембра 1850. године Кнез и Совјет сагласили су се у погледу школских одмора. Време одмора у свим школама је скраћено. Главни летњи распуст трајао је од 20. јула до 1. септембра, божићни до Туцин дана, ускршњи од велике среде до великог петка, духовски је трајао три дана. Комисија Попечитељства просвете, која је израдила предлог, водила се тиме да нарочито сеоска омладина доста изостаје из школа у време празника, сахрана и слично.⁴⁸

---

⁴⁷ Владимир Грујић, наведено дело, стр. 32.

⁴⁸ Зборник закона и уредаба Књажества Србије

5. УЧИТЕЉИ

Велика потреба била је за учитељима. Они који су отварали школе за учитеље су узимали свакакве људе. Неки од њих били су помагачи свештеника при обредима и знали су само да читају црквене књиге. Било је и оних који нису знали да читају црквене књиге, али су знали да читају и пишу и по мало да рачунају. Често су за учитеље примане и обичне занатлије или пак ђаци који су учили по манастирима. Примани су и они који су у време Првог устанка ишли у школу и бегунци из Војводине, Срби из Војводине који су завршили неке школе.

Учитељи су ангажовани и према потребама свештеника и старешине села или општине. Где је школа била при цркви, ту је било важно да учитељ зна црквене обреде, а где није било цркве, морао је да помаже старешинама села и општина. Зато су при избору учитеља најважнију улогу имали свештеници и кметови. Када је издавање плате учитељима прешло на терет државе, о њиховом постављању водила се већа брига. Па и када су учитеље плаћале општине после 1841. године, Правитељство просвете је задржало право постављања учитеља. То није увек поштовано од стране општина или среских начелника. Октобра 1842. године Привремено Правленије послало је допис Начелству окружја јагодинског у коме га обавезује да укаже општинама које желе да имају учитеља да морају за његово постављење да добију дозволу од Правитељства.⁴⁹

Сам положај учитеља, нарочито сеоских, није био нимало лак. Мали број ђака и нередовно плаћање њиховог школовања доводило је учитеље у веома тежак положај. Димитрије Стефановић, који је по наговору бачинског пароха дошао за учитеља у Бачину почетком јануара 1821. године, у писму Вуку Караџићу из фебруара 1821. године навео је да уместо педесетак ђака, како је тврдио парох, има седам ђака коју му плаћају по један грош месечно. Само захваљујући томе што није плаћао стан и храну, већ је становао код неког свог рођака, могао је како-тако да живи.⁵⁰ У писму од 12. априла исте године описује своје стање:

---

⁴⁹ АС, МПс, Ф I, р-15/1842.

⁵⁰ АС-КК XII-103.

Давна и будућа брела стомака сво
Жива ако трехне Јова рачати на в. Ав та 7 м
самб дате вреа готу гату и кадгод потраше
дети на послугу отерситву, и Савадове ствари
Непактесе Анедав суаотта и у стругавати добру
павь кодь наглства проговарити, и Ј. Јова
Лампову и Абовоу Гостои доу Сердерно Пондров
и Сторунтсе и Гостову. Етнам бам Аносаг ства
Анеамь, Аертвунтсе Ето тесите Атаие послати
и старе воека лове дити гату кадгод клатити
в трогеве Оетан са нестанимь вонокотрале

вашь
Сопорки Сучи
Димитрије Стефанович
у Бачини 23. септембра
1822 году

„...Ево досад се једва 12-ро скупило и не ерујем одсад да дођу јоште 4-ро или 5-ро. За мене је веома тешко и за моју децу остајемо сви голи и боси и ови што иду у школу ниједан ни пара ми није дао...“ За све време рада у Бачини само је од Милете Радојковића добио 30 гроша за свој рад, једну свињу и брашно.⁵¹

У истом писму моли Вука Караџића да кнезу Милошу изнесе његово стање да би овај наложио свом писару у Бачини да га помаже.⁵² Сличну молбу слао је и свом куму Лазару Теодоровићу, секретару кнеза Милоша. У том писму навео је да у школи има само шесторо ученика за које су њихови родитељи плаћали по грош месечно. Поново је тражио да кнез Милош нареди писару у Бачини да и даље надгледа његову породицу.⁵³ На молбе Димитрија Стефановића нико није одговарао. Из тог разлога он се упутио у Крагујевац да лично преда молбу кнезу Милошу. У новом писму Лазару Теодоровићу навео је да мештани Бачине неће да плаћају учитеља, а не верује да ће бити плаћан *одсеком од пореза*, како је кнез Милош наложио преко Милете Радојковића. Зато је он у писму молио Лазара Теодоровића да издејствује одобрење кнеза Милоша да се са породицом може населити у Крагујевцу и издржавати о кнежевом трошку. Тврдио је да му је за то била наклоњена кнегиња Љубица.⁵⁴ Из Бачине је, после пет месеци, 27. маја 1821. године прешао за учитеља у Катун код Милете Радојковића, који је настојао да отвара школе у Јагодинском округу, али та његова иницијатива није наишла на добар одзив код становништва.⁵⁵ Димитрије Стефановић, са знањем Милете Радојковића, прешао је у Јагодину. Пошто јагодинска школа није имала две класе, он је успео да окупи само 4 до 5 ученика, од којих није имао прихода. Кнез левачке кнежине Милоје Јаковљевић покушао је да уведе и другу класу како би помогао Димитрију Стефановићу, али становништво није желело да шаље децу у школу.⁵⁶ Поново је молио да му се штампа књига песама како би поправио своје материјално стање јер „...ни леба немамо него дају ми људи на неки образ кад замолим и дужан сам већ 12 гроша.“⁵⁷ После месец дана проведених без посла у Јагодини,

---

⁵¹ АС-КК XII-118.

⁵² Вукова преписка, III, 588.

⁵³ Архив Србије Збирка Мите Петровића, XXVI, 30.

⁵⁴ Архив Србије, Кнежева канцеларија, КК – XII, 114.

⁵⁵ Архив Србије, Кнежева канцеларија, КК – XII, 118.

⁵⁶ Архив Србије, Кнежева канцеларија, КК – XII, 120.

⁵⁷ Архив Србије, Кнежева канцеларија, КК - XII-120.

и пошто је запао у дугове, Димитрије Стефановић одлази у Смедерево.⁵⁸ За разлику од положаја сеоских учитеља, нешто бољи материјални положај, због већег броја ђака и веће бриге саме општине, био је положај учитеља у Јагодини.

По *Уставу народни школа у Књажеству Србије* из 1833. године учитељи су морали да станују у школском стану да би били стално са ученицима. Преко распуста нису смели да напусте место без одобрења надлежне власти. Окружни начелник је могао да им дозволи одлазак из места само на три дана. За дуже одсуство морали су да добију дозволу од Попечитељства просвете. Учитељи су се у свом раду највише жалили на услове рада јер су их често ометали поједини представници власти и немарност кметова и родитеља ученика. Стално су тражили да се обезбеде потребне ствари за школу, да се обезбеди одговарајући школски простор и редовно похађање наставе од стране ученика.

Нови наставни програм из 1838. године поставио је веће захтеве учитељима. Самим тим, било је потребно дати нова упутства, како би учитељи боље вршили своју дужност према новима плановима и програмима. Ово је учињено доношењем *Наставленија учитељима правителствени и обштемствени школа у Књажеству Србији*, током 1838. године. Њиме су прописане главне дужности учитеља, као и нека педагошко-дидактичка упутства.

Од учитеља се тражило да буде добро образован, како би све предмете успешно предавао, али и да буде морална и религиозна особа: 1. Дужност учитеља је да поверене ученике учи како прописаним предметима, тако и правима човека хришћанина; 2. Катихизис и остале предмете морају учитељи предавати настојећи да ђаци стекну добре основе о хришћанству; 3. Осим што учитељи морају бити вредни, морају бити и доброг владања да би дали добар пример владања ђацима; 4. Учитељи морају три сата пре и три сата после подне бити са ђацима у школи и разумно поделити учевне предмете; 5. Учитељи не смеју у време наставе из школе излазити и ђаке саме остављати; 6. Док су ђаци у школи, учитељ треба стално да пази на њихово понашање; 7. Учитељ не треба предмете само механички да предаје, тј. да ђаци предмете уче од речи до речи, без разумевања, већ да сваку и најмању ствар ученицима објасни; 8. При кажњавању и награђивању учитељ треба увек да буде умерен, правдољубив и непристрасан; 9. Учитељ има дужност да се стара да се деца, и у школи и ван ње, добро владају и да све прописане

---

⁵⁸ Архив Србије, Кнежева канцеларија, КК - XXXII, 77.

дужности правилно извршавају. Учитељ је пре свега дужан да своју децу добро васпитава да би могла другој деци да служе за углед; 10. Учитељ треба не само ђацима, већ и свим људима у општини бити пример доброг владања, како би се на њега сви могли угледати; 11. Учитељ је дужан да зна верска правила и да у недељне и празничке дане свим црквеним обредима присуствује и да свештенику увек буде при руци, и дужан је да и своје ђаке таквим стварима учи; 12. Учитељу се препоручује умерена и разумна строгост како би га деца поштовала и бојала га се; 13. Учитељи морају деци школске законе преписати; 14. Учитељи морају да се старају да ђаци имају све потребне књиге, папир, оловку и све што је потребно за школу; 15. Учитељ мора да се стара да све школске потребе, као што су табла, сунђер, креда, на време обезбеди, као и да клупе, столови и прозори буду увек исправни; 16. Учитељ ће надгледати чистоћу, како у школи, тако и код ученика. Зато ће настојати да се учионица сваки дан чисти, а да ђаци долазе са чистом одећом и обућом, да буду очешљани и да су им нокти подрезани; 17. Учитељи ће настојати да ђаци смирено долазе и одлазе из школе; 18. Учитељи ће разделити ђаке на класе. Млађе ће примати само два пута у години, а старије једном на почетку школске године; 19. Учитељи ће морати сваког полугођа испит са ђацима да држе пред директором свих школа или месним школским директором, како би се проверио успех у његовом раду; 20. Учитељи су дужни да сачине спискове ученика са њиховим општим подацима и успехом у учењу. Ове спискове предаваће директору после сваког полугодишњег испита; 21. Учитељи морају да имају добар однос са свештеницима, да им буду подчињени, посебно при црквеним обредима; 22. Учитељи морају да имају добре односе и са свим осталим људима, да избегавају свађе, кафане, да се не опијају, и уопште морају да буду примерног владања; 23. Контролу за испуњавање ових дужности учитеља вршиће школски месни надзиритељ и о томе извештавати директора свих школа; 24. Учитељи су дужни да се придржавају свих тачака овог правила јер у противном биће истерани из службе.

Због честих примедби на рад учитеља, који није био на завидном нивоу због недовољне стручне спреме, Попечитељство просвете предузело је кораке да се организује допунско образовање учитеља. То се нарочито односило на сеоске учитеље. За такве учитеље било је предвиђено да се окупе у Београду током школског распуста, и да током шест недеља „*све оно што је при наставленију школском најглавније, кратко и основателно предају, а нарочито да*

ји с начином васпитанија и наставленија детског колико је могуће упознају, и таквим иј начином к бољем отправљању тежкога и важног званија учитељског приуготове.“⁵⁹

Према Устројенију из 1844. године, за сва три разреда у сеоским школама морао је буде само један учитељ. У мањим местима, где су постојала четири разреда, одређена су по два учитеља, који су држали по два разреда. По варошима одређена су по три учитеља, двојица за прва два разреда и један за трећи и четврти разред. За учитеље су примани само они који су завршили Богословију или Гимназију у којој је изучавана педагогија са методиком. Учитеље је бирала сама општина, а потом је тражила сагласност од Управитеља основних школа. За плаћање учитеља била је задужена општина, и о томе се склапао уговор. У дужности учитеља спадало је: 1) Да прописно предаје одређене науке, 2) Сваким даном осим четвртком, недељом и празником, да извршава своју дужност, зими пет, а лети шест сати, 3) Забрањује се учитељима да без одговарајућег одобрења, осим у случају болести, из школа одсуствују или прекидају часове и ученике остављају без надзора, 4) Учитељ је дужан, осим што предаје науке, да ученике у цркву доводи, и сам на литургији учествовати, 5) Учитељ је дужан имати спискове својих ученика, 6) Учитељ је дужан да живи и понаша се у складу са својим звањем и положајем и не сме ништа радити што се не слаже са његовим звањем, 7) Учитељи су дужни да све налоге главног управитеља и Попечитељства просвете тачно извршавају...⁶⁰

Према распису Попечитељства просвете од 12. августа 1847. године, учитељима је наложено да свака три месеца извештаје о комплетном стању њихових школа подносе директору свих школа Петру Радовановићу. Пошто је у дотадашњим извештајима било пуно грешака и неразумевања од стране учитеља, Петар Радовановић је доставио свима распис са тачкама по којима су учитељи били дужни да извештавају:

---

⁵⁹ Владимир Грујић, наведено дело, стр. 19.

⁶⁰ Србске новине, бр. 85, 1844. година.

КРАТАКЪ ОБЗОРЪ ЕСТЕСТВЕНЕ ПОВЕСТНИЦЕ.

О З Е М Л Ъ И.

На земљи налазесе люди, животинѣ, дрва, каменѣ, биља, воздухъ, огань, и вода. — Веѣка е часть землѣ покривена водомъ, која се назива море. — Морска е вода слана. Сладка вода излази изъ землѣ на различнимъ мѣстама. Испрва саставля она потоке, а после манѣ и веѣке рѣке; ове последнѣ утичу у море. — Веѣка часть воде претварасе у пару и дижесе у воздухъ, и пада опетъ на земљу у виду кише, снѣга, росе, иня и града (туче). Безъ воде и воздуха човекъ живити не може.

Три су царства природе: Царство животиня, царство растѣнїя, и царство ископаемы.

О Ж И В О Т И Н Я М А.

Животинѣ немаю разумне душе, као люди, но оне живе, расту, и имаю удове, које могу двизати по својој воли. Веѣка њь часть

I. По томе, што су учитељи свака три месеца дужни известије своје давати, опредељује се време последњи Ноември последњи Фебруари, и последњи дан Маја месеца сваке школске године.

II. У ова известија имају стављати учитељи:

1. У каквом је стању школско зданије, сиреч је ли школа по све приправна, и са свима зданије том принадлежећим снабдевена, као: има ли пенџере, и какове, има ли добар кров, је ли ..., има ли фуруну и какову, је ли и како је ограђено и проча.

2. Је ли школа са свим потребама снабдевена сиреч: има ли нужно количество скамија или клупа, таблу за рачуницу, срицателну иштицу, сунђера и креде, столицу или клупу за учитеља и астал,- има ли за огрев довољно дрва, и долазе ли уредно, има ли послужитеља, који собу школску брише, фуруну ложи, воде деци доноси и проча.

3. Ако има од првог или од другог што недостаје, шта је узрок томе, а ако и који учитељ за који недостатак у време пријавио, коме, и пред ким је то чинио, је ли кмету среском начелнику, или овога писару, или местном управитељу, и зашто није тај недостатак двигнут.

4. У иста своја известија имају учитељи и то ставити колико је ученика у ком разреду од прошле године остало, колико је из једног у други премештено и колико је приновљено, а најпосле обшту суму свих ученика.

5. Јели који ученик, зашто, и кад школу оставио, и по случају разболео се, или умро.

6. Како ученици школу посећују, па ако су небрижљиви у томе зашто?

7. Изводе ли и зашто, родитељи децу своју у невреме из школе, и који су то ученици.

8. Имају ли ученици све потребне књиге за учење, артије и проча за писање нужна.

9. Имају ли тачне спискове својих ученика, на месеце подељене и имају ли белешке за све ове горње тачке.

Који учитељ по овом пропису не поступа, биће за небрижљивос ..кажњен.⁶¹

---

⁶¹ АС, НОЈ, Ф V, р-89/1848.

5. 1. ПОСТАВЉЕЊА УЧИТЕЉА

Стојан Димитријевић, први учитељ у Јагодини после Другог устанка, радио је у њој укупно 14 година.⁶² Дуго је био једини учитељ у јагодинској школи. Код њега је 1816. године учио Стевча Михаиловић.⁶³ У својој молби кнезу Милошу, од 21. марта 1821. године, Михајло Старчевић навео је да је био учитељ у Јагодини, не наводећи времена када је радио као учитељ.⁶⁴ Са увођењем друге старије класе покушало се 1821. године, али због малог броја ђака, од тога се одустало. Тек 1825. године јагодинска школа је добила и старију класу, а за учитеља исте године постављен је Јован Радосављевић.⁶⁵ Укупано 96 ђака исте године похађало је обе класе јагодинске школе. Вероватно је школа добила и трећег учитеља, јер се у 1827. години као трећи учитељ наводи Стојан (Стојадин) Поповић.⁶⁶ Могуће је да је због бројности водио групу ђака млађе класе.⁶⁷ У Великој Дренови 1823. године као учитељ је радио Павле Теодоровић.⁶⁸

После одласка Стојана Димитријевића 1829. године на његово место јануара 1830. године долази Стеван Араницки. Њега је за учитеља у Црнчу довео из Крагујевца Милоје Тодоровић. У Црнчу је

---

⁶² Емило Цветић, *Јагодинска основна школа до 1850. године*, Јагодина 1906. стр. 4.

⁶³ Милош Јанковић, *Педагошке расправе и чланци.*, стр. 26.

⁶⁴ Мита Петровић, *Финансије и установе обновљене Србије*, књига 1, стр. 827.

⁶⁵ Мита Петровић, *Финансије...*, књига 1, стр. 761.

⁶⁶ Тихомир Ђорђевић, *Из Србије кнеза Милоша*. Становништво-Насеља, Београд, 1924, стр. 90. Наводи се да је учитељ у Јагодини био од 1824. године Стојан (Стојадин) Павловић.

⁶⁷ ЗМП, бр.3979,1. август 1827 у Јагодини. У писму Милосаву Здравковићу, које су упутили Стојан Поповић и Јован Радосављевић, тражи се да их поставе за учитеље у Свилајнцу јер у Јагодини немају признања за свој рад. Јоаким Вујић, *Путешествије по Србији 1826*, СКЗ, Београд, стр.120. Ј.Вујић помиње двојицу учитеља.Вероватно је поред Стојадина Димитријевића, учитељ у Јагодини био и Јован Радосављевић. Исте године Јагодинска школа добија поред млађе и старију класу.

⁶⁸ Тихомир Ђорђевић, *Из Србије кнеза Милоша...*стр. 89.

од ученика добијао месечно четири гроша, а била му је обезбеђена храна и стан. Из Црнча је прешао за учитеља у Јагодини, 1. јануара 1830. године, када је на инсистирање Милете Радојковића кнез Милош одобрио жељу јагодинске општине да за учитеља добију Стевана Араницког.⁶⁹ Он је кратко остао да ради као учитељ, и већ половином 1832. године прешао је за писара јагодинског суда, а на његово место постављен је Глигорије Новаковић. Пошто је био много спремнији од дотадашњих учитеља, Глигорије Новаковић је од стране Атанасија Тодоровића, управника Више школе у Београду, октобра 1833. године препоручен за управитеља исте школе. Кнез Милош није усвојио предлог да Новаковића постави за управитеља, већ је у априлу 1834. године постављен за наставника млађе класе те школе. Школа је следеће године премештена за Крагујевац и у току 1836. године прерасла у гимназију.⁷⁰

Јована Радосављевића, учитеља у Јагодини, септембра 1833. године заменио је Димитрије Јовановић. Родом је био из Београда. Свршио је српске школе у Крагујевцу. Учитељ је био од 1831. године. У 1835. години имао је 26 година и био је ожењен. Његове предавачке способности биле су осредње, осим предавања рачуна, која су била за похвалу. Владања је био средњег јер је оцењен као *инација и јогунција*. Био је кажњен због неке кривиче још док је у конаку служио код кнеза Милоша. Према мишљењу Петра Радовановића, могао је да предаје млађој класи.⁷¹ На место Глигорија Новаковића, током 1834. године, постављен је Алекса Живановић.⁷² Половином 1835. године, после Алексе Живановића, за учитеља млађе класе јагодинске школе дошао је Никола Јовановић.⁷³ Он је био родом из Ниша, и када је постављен за учитеља имао је 20 година. Његов рад је оцењен као врло лош. Није завршио никакву школу, већ је од Димитрија Јовановића, учитеља старије класе, учио да чита и пише. Успех који су његови ђаци показали на испиту оцењен је као врло слаб.⁷⁴ Учитељ млађе класе отишао је октобра 1835. године и на његово место дошао је Јованча

---

⁶⁹ Емило Цветић, наведено дело, стр. 36.

⁷⁰ Емило Цветић, наведено дело, стр.5.

⁷¹ ЗМП, бр. 6867

⁷² Емило Цветић, наведено дело, стр. 5.

⁷³ Емило Цветић наводи да је на место Глигорија Новаковића за учитеља постављен Алекса Живановић, који се задржао само до октобра 1833. године. стр. 5.

⁷⁴ Емило Цветић, наведено дело, стр.5

Н, док је у старијој класи и даље радио Димитрије Јовановић.⁷⁵ Грађани нису били задовољни радом ових учитеља. Јованча Н. Био је врло слаб у настави па му је јагодинска општина отказала службу, а Димитрија Јовановића је поставила за учитеља млађе класе. У току 1835. године, поред Димитрија Јовановића, учитељ је био и Павле Аникић, који је дошао на место Николе Јовановића. Обојица су били правитељствени учитељи и за првих шест месеци 1836. године први је примио 500 а други 750 гроша плате. Аникић је убрзо отишао за писара.⁷⁶

Следеће 1836. године у Јагодини са 85 ученика млађе класе радио је Кирил Бељански из Пивнице у Бачкој, стар 23 године. На место учитеља постављен је 23. маја 1836. године. Био је средње способности. Дотадашњи учитељ Димитрије Јовановић постављен је за писара. Његова годишња плата износила је 100 талира. Са старијом класом, у којој је било 33 ученика, радио је Павле Крецојевић, родом из Ирига, стар 24 године, са годишњом платом од 150 талира. То звање добио је 4. новембра 1835. године. Завршио је Гимназију на латинском језику у Карловцима и једну годину Богословије, такође у Сремским Карловцима. Био је добре способности. Пре доласка у Јагодину пола године је био учитељ у Багрдану.⁷⁷

У Винорачи као учитељ радио је Сава Хрививојевић из Секурича. Укупно је имао 13 ученика млађе класе. Годишње за свој рад добијао је 400 гроша и храну коју су давали родитељи ученика. Био је добре способности. Како је истакнуто, као сеоски учитељ био је добар за азбуку. Те године је имао 30 година, а као учитељ службовао је тек једну годину и шест месеци. Стеван Поповић из Орашица у Шабачком округу радио је као учитељ у Јасики. Имао је 12 ученика млађе класе, за које је добијао по 2 гроша месечно по ђаку. Те године имао је 37 година, а као учитељ радио је тринаест година и шест месеци. Био је средње способности и доброг владања.

У првој половини 1837. године исти су учитељи предавали у јагодинској школи. Због појаве куге, од половине августа, по

---

⁷⁵ Емило Цветић, наведено дело, стр.5

⁷⁶ Емило Цветић, наведено дело, стр. 9.

Др. Димитрије Кириловић, *Војвођански учитељи у Србији*, Нови Сад, 1953, стр. 5. Наводи се да је једно кратко време током 1835. године учитељ у Јагодини био и Коста Игњатијевић, учитељ у Туприји, иначе врло неспреман за учитеља.

⁷⁷ АС, НОЈ, Ф 2, р – 91/839. Умро је 3. јуна 1882. године у Јагодини.

наређењу Петра Радовановића, школе нису радиле, а ни учитељи нису смели да се премештају. Током маја 1838. године дошло је до смењивања Кирила Бељанског због неспособности. Против њега је Живко Шокорац 10. маја 1838. године поднео тужбу Петру Радовановићу, тражећи да за млађу класу јагодинске школе одреди доброг и способног учитеља. Петар Радовановић је поставио Димитрија Поповића, али када су чланови магистрата увидели да је он врло лошег образовања, одлучили су да за привременог учитеља узму Јована Живановића, учитеља у Жупањевцу. Молбе ове двојице биле су прослеђене Попечитељству просвете, које је требало да донесе одлуку, а њиховим молбама придружена је у међувремену и молба Ђорђа Бећановића. Попечитељство је утврдило да Поповић и Живановић нису били способни за учитељску службу. Нешто мало бољег образовања био је Ђорђе Бећановић па га је Попечитељство препоручило за учитеља. Он је био постављен за учитеља млађе школе и имао је укупно 83 ђака, док је исте 1838. године Павле Крецојевић имао у старијој класи 23 ђака.⁷⁸ Грађани Јагодине били су незадовољни овим избором, како због слабог образовања, тако и због његовог мишљења да су батине одлично средство за постизање бољег успеха. Попечитељство просвете је тражило од Магистрата јагодинског да испита зашто Ђорђе Бећановић „врло строго и беспутно тирјански са незрелом младежи поступа не узимајући у призреније ни возраст ни слабост дечијег здравља.“ Он је опоменут од стране кмета јагодинског да са децом човечније поступа, и према извештају Магистрата јагодинског од 28. јуна он није више тукао децу, али ипак није био по вољи Јагодинаца па је убрзо напустио школу. На његово место 10. августа 1838. године Попечитељство просвете је поставило Михаила Вулетића, по предлогу митрополита. Он је био учитељ само месец дана пошто није успео да се договори са општином око плате. Михајло Вулетић је тражио 100 талира годишње плате, колико су све општине плаћале учитеље, док му је јагодинска општина нудила 1.500 гроша.⁷⁹ Уместо њега, после одбијања неколико неспремних учитеља, за учитеља је 4. октобра

---

⁷⁸ Просветни гласник, 15-31. октобра 1881. Извештај К. Бранковића из 1838. године.

⁷⁹ Емило Цветић, наведено дело, стр.9,10. Када је Попечитељство просвете сазнало за овај поступак јагодинске општине, упутило је 29. августа допис да „закаже тамошњем обчеству, да се за неблагодарност његову попечит. просвешченија одсад ни за какву јагодинску школу заузети неће, а још мање да ће и једном учитељу из правитељствене касе плаћати.“

1838. године постављен Петар Шаркић, који остаје у Јагодини само до следеће године. Његова годишња плата износила је 1.800 гроша. На испиту у марту месецу 1839. године показао је са ученицима бољи успех од учитеља старије класе Павла Крецојевића. Вероватно је то разлог што га је Попечитељство 31. марта 1839. године поново вратило за учитеља правитељствене школе у Лозници, а јагодинску општину обавезало да нађе новог учитеља.⁸⁰ Њега је мењао Никола Христић, као учитељ млађе класе, постављен актом Попечитељства просвете од 12. априла 1839. године. Тада је имао 26 година. Родом је био из Сарајева, где је свршио нормалне српске школе. У Београду је свршио Богословију при *Митрополији књажевства сербског*. Био је до тада један од најспремнијих учитеља, како у предавањима, тако и у односу према ђацима, црквеном певању и уопште у понашању и у школи и ван ње. Његова годишња плата износила је 2.000 чаршијских гроша и почео је да је прима од Ђурђевдана.⁸¹ По одласку Петра Шаркића, а пре доласка Николе Христића, по налогу Попечитељства просвете, привремени учитељ млађе класе јагодинске школе био је Димитрије Поповић, бивши бесплатежни практикант окружног суда.⁸²

У срезу темнићком, поред Павла Крецојевића⁸³ и Николе Христића, учитеља у Јагодини, учитељ 1840. године био је и Стојадин Радосављевић, и то у првој класи у Варварину. То звање добио је актом општине варваринске. У истој школи радио је већ годину дана. Завршио је нормалне школе. Био је доброг владања и у школи и ван ње. Његова плата износила је од сваког ђака по 4 гроша месечно.⁸⁴ Он је поднео оставку од Митровдана 1840. године и живео је у својој кући. Када је чуо да је у плану отварање среских школа, он се 6. августа 1842. године обратио молбом Попечитељству просвете да га постави за учитеља у Варварину. У састав молбе ушла су и мишљења о његовом раду и понашању председника и чланова

---

⁸⁰ Емило Цветић, наведено дело, стр.10.

⁸¹ АС, НОЈ, Ф 2, р – 91/839. Извештај начелника среза темнићког од 3. септембра 1840.

⁸² АС, НОЈ, Ф 2, р – 11/839. Попечитељство просвете и правосуђа је 17. јула 1839. године тражило од окружног начелства да од тромесечне плате одбију Николи Христићу 5 талира, које је он позајмио из касе Попечитељства, што је 27. јула и учињено.

⁸³ АС, НОЈ, Ф III, р-96/1840. Априла 1840. године Павле Крецојевић је добио отпуст од поданства аустријског.

⁸⁴ АС, НОЈ, Ф II, р – 91/1839.

Примириителних судова Рибара и Варварина, у чијим школама је био учитељ.⁸⁵

У 1839. години у левачком срезу као учитељи су радили: Миљко Дамјановић у Великој Дренови у првој класи. Тада је имао 30 година. Био је родом из Велике Дренове. Као учитељ је радио од 1836. године. Знање је стицао по сеоским школама. Свршио је буквар, часловац и псалтир. Био је средњих способности, али доброг владања и односа према ученицима; Милета Деспотовић био је учитељ прве класе у Превешту. Када је постављен за учитеља имао је само 16 година. Родом је био из Ратковића. Годину дана до тада радио је као учитељ. Учио је у манастиру Ивковићу, и то буквар, часловац, псалтир и старији катихизис. Био је слабе способности, али је задовољавао осталим особинама звање учитеља; Петар Миловановић учитељ прве класе у Рековцу, такође је био врло млад када је постављен за учитеља. Имао је тада 18 година. Био је родом из Кавадара. Учио је у манастиру Ивковић, и то буквар, часловац и псалтир; Јован Живановић био је учитељ у Горњој Сабанти. Родом је био из Жупањевца, а као учитељ радио је пет година. И он је потребно знање стекао у манастирима.⁸⁶ У току 1839. године као учитељ у школи при манастиру Ивковић радио је Петар Милутиновић. Он је почетком априла послао допис Попечитељству просвете у коме је тражио повећање плате. Попечитељство је затражило да надлежно среско начелство то утврди са околним општинама и да се плата учитељу повећа.⁸⁷

Следеће 1840. године у левачком срезу радила су само два учитеља. Сава Христивојевић при школи манастира Јошанице постављен је 1. јуна исте године. Живео је у Секуричу, где је имао имање. Вероватно је у том селу и рођен. Пре тога радио је у Винорачи. Учио је у манастиру Ивковићу, где је свршио нормалне школе и *појение црквено*. Био је средње способности и доброг владања и у школи и ван ње. Његова плата је износила 4 гроша по ученику месечно, уз обавезу родитеља да му обезбеђују храну и дрва.⁸⁸

---

⁸⁵ АС, МПс, Ф VI, р-464/1842. У Рибару је радио од почетка 1838. године до Ђурђевдана 1839. године, када је по предлогу Милете Радојковића прешао у Варварин.

⁸⁶ АС,НОЈ, Ф 2, р – 11/1839.Извештај начелника среза левачког од 7. маја 1839. године.

⁸⁷ АС, НОЈ, Ф II, р-5/1839.

⁸⁸ АС, НОЈ, Ф II, р – 91/1839.

1

Народноослободилачки Окружни Суд у Београду.

Криво Свјетко православног вероисповјештања
 соопштеност и Новоуљеница у Краљевини Србији
 и Архиепископској епархији београдској, да се 19. Јуна 1840.
 а приједлог Архиепископа Митрополита у наредак издати да се
 да се приједлог Архиепископа Митрополита на Архиепископској
 тој саби свјетској именоване окоштити, а поменути да се
 само она окоштити, којој се поредомативне радне на Архиепископској
 Митрополитској згради да се уредити вама.

Соопштеност се Новоуљеница са Архиепископској саби
 свјетској именоване Народноослободилачки, да свакој одне одне
 Архиепископској саби именоване Архиепископској Архиепископској
 док се поредомативне радне поменути, а у која Архиепископској
 Архиепископској згради, како да се и вама Архиепископској
 саби именоване именоване.

Уредити да се Архиепископској саби соопштеност
 уредити и у свјетској саби Архиепископској Архиепископској
 поменути Архиепископској, да се именоване Архиепископској
 Архиепископској саби у Архиепископској, да се Архиепископској
 у Архиепископској поменути Архиепископској, Архиепископској
 Архиепископској саби, да се Архиепископској Архиепископској
 поменути Архиепископској, да се Архиепископској Архиепископској
 Архиепископској саби у Архиепископској Архиепископској

1840/600.
 Јануар 2. Кембра 1840. год.
 у Београду.

Новоуљеница
 Архиепископској и Архиепископској,
 Новуљеница и Архиепископској.
 Митрополит Архиепископској.

Као учитељ прве класе у Медвеђи исте 1840. године, општинским постављењем, радио је Стефан Милојевић, родом из Гроцке, а одрастао у Војводини. Са 19 година, током 1839. године, прешао је у Србију, и по манастирима провео две године учећи школу. У срезу левачком као учитељ радио је од априла 1840.

године.⁸⁹ У Руми је завршио нормалне српске школе. Дозволу да буде учитељ у Србији добио је од Попечитељства просвете 22. септембра 1839. године. Његова плата износила је 1.000 гроша годишње⁹⁰.

У току 1843. године ученике старије класе Јагодинске основне школе водио је Павле Крецојевић. Он је после осам година рада у јагодинској школи, августа 1843. године, дао оставку на учитељску службу и постао свештеник. Прву молбу Павле Крецојевић упутио је Попечитељству просвете 8. августа 1839. године у којој је тражио дозволу да напусти учитељску службу и да оде у свештенике. Митрополиит Петар Јовановић дао је дозволу да се Павлу Крецојевићу да парохија када се за то укаже прилика. О томе је Павла Крецојевића обавестило Попечитељство просвете 7. септембра исте године.⁹¹ Он је у току септембра 1840. године поново тражио од Попечитељства просвете да га постави у друго звање. Тада није постојала потреба при Попечитељству, али је преко окружног начелника обавештен да када се буде указала таква прилика, Попечитељство ће га имати у виду.⁹² Учитељ млађе класе био је Лазар Илић, родом из Мраморца у смедеревском округу.

---

⁸⁹ АС, НОЈ, Ф 8, р – 53/1842.

⁹⁰ АС, НОЈ, Ф VIII, р – 53/1842. У Кондиут листи од фебруара 1843. године, за Стевана Милојевића се наводи да је завршио нормалне школе у Митровици. (У писму Милосаву Здравковићу упућеном из Јагодине 30. августа 1840. године, учитељ Мојсило Јанковић моли да буде премештен за учитеља у Крагујевац, о чему је већ писао кнезу Милошу и Правитељству) ЗМП, бр. 5506.

⁹¹ АС, МПр, 839. У молби је навео да је за учитеља у Јагодини постављен 3. новембра 1835. године.

⁹² АС, НОЈ, Ф 2, р – 108/1839. Општина вароши Јагодине 4. марта 1843. године предала је окружном начелству жалбу на рад Павла Крецојевића. Општина га више није хтела за учитеља, али га је задржала по његовој молби до Ђурђевдана, како би имао времена да нађе другу службу. Жалба јагодинске општине поновљена је и 12. августа исте године. У њој се истиче да Крецојевића више не желе за учитеља и траже од окружног начелства да од Попечитељства просвете захтева постављење другог учитеља. Јагодинска општина обавестила је 20. августа окружно начелство о оставци Павла Крецојевића, истовремено тражећи постављење новог учитеља. Окружно начелство упутило је 28. августа молбу Попечитељству просвете у којој је обавестило о ступању Павла Крецојевића у свештеничку службу. Истовремено је упућена и молба да се пошаље у Јагодину нови спременији учитељ. (АС, НОЈ, рн-151, 1843.)

Завршио је нормалне школе у Паланци у окружју смедеревском и Богословију у Београду. Пре постављења у Јагодини, био је учитељ годину и шест месеци у Рачи у окружју крагујевачком.⁹³

У Волујаку од 1842. године учитељ је био Петар Захарић из Беочића у срезу темнићком. Завршио је нормалне школе и Богословију. Он је 24. септембра одлуком Петра Радовановића постављен за привременог учитеља у манастиру Каленић. Према извештају среског начелника на дужност је постављен 1. октобра. Међутим, због противљења игумана Макарија Ерића (Јеремића), који је навео да у манастиру није било погодне собе за одржавање наставе, а и није било довољно ученика, он је 14. новембра 1842. године постављен за учитеља у Волујаку. На дужност ступа 21. новембра.⁹⁴ Иначе, ово му је била прва учитељска служба, мада је већ имао 27 година. Септембра исте године за учитеља у Варварину постављен је Јован Стефановић, дотадашњи учитељ у Трстенику.⁹⁵ У Медвеђи је и даље радио Стеван Милојевић из Гроцке, стар 24 године. Завршио је нормалне школе.⁹⁶ У Великој Дренови за учитеља 1842. године дошао је Милосав Милановић из Чумића у крагујевачком округу. Тада је имао 26 година. Завршио је нормалне школе и Богословију. До постављења у Великој Дренови био је пет година учитељ у Чумићима.⁹⁷ Као учитељ у Јовцу, до почетка 1843. године, радио је Јован Јанковић из вароши Фумеј у Војводини. Завршио је нормалне школе и Богословију у Карловцима. Био је учитељ 16 година, и то пет у Гроцкој, осам у Алексинцу, две у манастиру Свети Роман. Он је, према извештају начелника среза темнићког, од стране јовачке општине лишен службе због *неваљалог и скарадног понашања*.⁹⁸ Од 1839. године у Комаранима је радио

⁹³ АС, МПс, Ф I, р-5/1843.

⁹⁴ АС, НОЈ, ФХ, р-48/1842. Окружни начелник Јовица Николић доставио је предлог Попечитељству просвете „*да се једна добра школа у селу Волујаку срезу левачком на истој линији манастира Каленића на растојанију од прилике два сата налази, у којој би се могло 40 до 50 ђака сместити по сказивању кметова надлежни, и зато се предпохваљено Попечитељство просвеиштенција умољава да изволи ако за нуждно нађе по жељи кметова околине оне, у којој се школа налази без учитеља, једног учитеља одредити поставити онде, гди би исти могао ђаке учити.*“

⁹⁵ АС, НОЈ, ФХ, р-48/1842.

⁹⁶ АС, НОЈ, Ф II, р-36/1843.

⁹⁷ АС, НОЈ, Ф II, р-36/1843.

⁹⁸ АС, НОЈ, ФII, р-151/1843. Према Кондиут листи од фебруара 1843. године, у Јовцу је службовао од почетка 1842. године.

Милоје Јаковљевић, родом из Коњуса.⁹⁹ У попису учитеља нормалних школа у јагодинском округу од 9. фебруара 1842. године за Милоја Јаковљевића се наводи да има 23 године, да је сиромашног стања и да је завршио нормалне школе у Крушевцу. Као учитељ је радио пет година, и то једну годину у Пољни и четири године у Комаранима. Није имао *сведителство због тога што није науке свршио*.¹⁰⁰ За учитеља у Обрежу 13. новембра 1842. године постављен је Вуле Јовановић из Карановца. Он је за Божић отишао у Крагујевац и до 25. јануара 1843. године није се вратио у Обреж. Тога дана окружно начелство упутило је допис Начелству окружја крагујевачког да се пронађе и упути на своју дужност.¹⁰¹ Према једној молби и Копривница је 1842. године имала школу. Исак Поповић, учитељ копривничке школе, тражио је помоћ Начелства окружја јагодинског у враћању дугова неким људима у ћупријском округу.¹⁰²

Николу Христића, учитеља млађе нормалне школе у Јагодини, са платом од 116 гроша месечно, Попечитељство је преместило у крагујевачки округ, а на његово место, октобра 1842. поставило је за привременог учитеља Лазара Илића, дотадашњег учитеља млађе нормалне школе у Рачи.¹⁰³

Трећу класу јагодинска школа добила је актом Попечитељства просвете од 16. септембра 1843. године.¹⁰⁴ Истовремено Попечитељство је за учитеља најмлађе класе поставило

---

⁹⁹ АС, НОЈ, Ф П, р-78/1842. Он је почетком јуна тражио да му се побољша материјални положај, али је одбијен од стране окружног начелства јер није имао довољно способности за учитељски позив. Окружно начелство је у свом одговору од 5. јуна 1842. године навело да *из содрженија просбе увидело је молбу проситеља, но будући да по содрженују истог види да он нуждна знања за садање звање своје нема...да се постара нуждни знања за званије своје приобрести пак га Начелство неће из вида изгубити, а у противном случају лишиће се и тог што сад ужива.*

АС,НОЈ, Ф П, р-78/842.

¹⁰⁰ А С, МПс, Ф I, р - 5/1843.

¹⁰¹ АС, МПс, Ф I, р-60/1843.

¹⁰² АС, НОЈ, Ф П, р-71/1842.

¹⁰³ АС, НОЈ, Ф X, р – 48/1842.

¹⁰⁴ АС, НОЈ, Ф I, р-115/1843. Окружно начелство је молбу Јагодинске општине доставило Попечитељству 11. септембра 1843. године. У њој је јагодинска општина тражила трећег учитеља јер је у најмлађој класи било око 200 ђака, и да један учитељ није могао успешно да ради са толиким бројем ђака.

Лазара Стајића. Он је био родом из Голубице у Варадинској регименти у Аустрији.¹⁰⁵ На место Павла Крецојевића, за учитеља старије класе, 28. августа 1843. године, постављен је ђакон Лазар Илић, дотадашњи учитељ млађе нормалне школе у Јагодини, а на његово место, под истим датумом, за учитеља млађе школе у Јагодини постављен је клирик Живко Антић из Јагодине.¹⁰⁶

Према Кондиут листи од 9. фебруара 1843. године, учитељи у јагодинском округу били су: Павле Крецојевић у Јагодини, Лазар Илић у Јагодини, Петар Захарић у Волујаку, Стеван Милојевић у Медвеђи, Милосав Милановић у Великој Дренови, Јован Јанковић у Јовцу и Милоје Јаковљевић у Комарану.¹⁰⁷

Пошто је јагодинска општина била незадовољна радом Лазара Илића, затражено је од Попечитељства да се на његово место постави други учитељ. Молба је прихваћена па је за учитеља старије класе јагодинске школе 17. августа 1844. године постављен Михаило Ваљевац, дотадашњи учитељ млађе класе школе у Крушевцу, где је радио само пола године. Био је родом из Манђелоса у Срему. Тада је имао 37 година. Завршио је гимназију у Сомбору са средњим успехом. Пошто је Ваљевац био и професор Гимназије у Београду,

---

¹⁰⁵ Када је постављен за учитеља у Јагодини, Лазар Стајић је имао 57 година. У браку је био 37 година. Имао је два сина. Један син је живео у Јагодини, а други је радио у Српској Типографији. У месту рођења завршио је нормалну српску школу. У манастиру Ремети провео је пет година код свог стрица Михајла. Малу немачку школу завршио је у Старој Пазови, а вишу у Митровици. У Србију је прешао пре 20 година. Прва служба је била у село Гарашаи, где је предавао немачки и српски синовима и унуцима Милутина Гарашанина. После тога радио је четири године у Свилајнцу у конаку Милосава Здравковића, и две године као учитељ нормалне школе. Затим је три године радио у Карановцу, све до доласка у Јагодину.

(АС, НОЈ, рн-151, 1843)

Изгледа да је Лазар Стајић и пре постављења за учитеља живео у Јагодини. Од Лазара Стајића аустријске власти су тражиле још маја 1843. године да се врати у Аустрију јер нису намеравали да му продуже пасош. На основу тог захтева, Попечитељство иностраних дела обратило се 12. маја и 14. августа исте године окружном начелству са захтевом да се Лазар Стајић изјасни да ли би живео у Србији и да поднесе молбу за пријем у поданство. Он је то учинио 7. септембра 1843. године.

(АС, НОЈ, Ф V, р-60/1843)

¹⁰⁶ АС, НОЈ, рн-151, 1843.

¹⁰⁷ АС, МПс, Ф I, р-5/1843.

сматрало се да је довољно оспособљен за рад у основној школи па је јагодинској општини препоручено да се учитељу најстарије класе повећа плата, која је до тада била мања него у неким сиромашнијим општинама.¹⁰⁸ По закљученом уговору плата новопостављеном Михајлу Ваљевцу износила је 300 гроша месечно или 150 талира годишње.¹⁰⁹ Добијао је и 4 дуката за квартир годишње. Осим Михаила Ваљевца у јагодинској школи су радили Живко Антић, који је радио са средњом класом и Лазар Стајић, као учитељ млађе класе, са платом од 116 гроша месечно.¹¹⁰ Живко Антић био је незадовољан својом платом од 150 гроша месечно па је септембра 1844. године упутио молбу Попечитељству за повећање плате или да добије премештај. Одговорено му је преко окружног начелства да нема упражњеног места, а и да је његова тренутна плата висока у односу на његове способности и да би требало да је задовољан њом.¹¹¹ По препоруци Попечитељства окружно начелство је било дужно да одбије његову молбу.¹¹²

Поред ових учитеља у току 1844. године помиње се као учитељ средње класе школе у Јагодини и Живко Лазаревић. Он је упутио молбу Примирителном суду вароши Јагодине, „с којом он поменуто обштину моли да га у напредак у истом звању при истој школи задржати изволи, обећавајући, да ће се у напредак много боље неголи до сад трудити како о васпитаниу младежи тако и о добром владању његовом итд.“ Општина није одговорила на ову молбу Живка Лазаревића, већ је о томе тражила мишљење Петра Радовановића, коме је окружно начелство упутило молбу Примирителног суда 4. јула 1844. године.¹¹³ На стално инсистирање Живка Лазаревића окружно начелство се поново обратило Петру Радовановићу 28. јула 1844. године, тражећи његово мишљење о молби Живка Лазаревића. Како је изнето у том другом допису, ако би се донела одлука о његовом наставку рада у школи, школска година би могла почети 1. августа.¹¹⁴

У школама у Јагодинском округу нову школску 1844. годину започели су: у Медвеђи Стеван Милојевић, Великој Дренови

---

¹⁰⁸ АС, НОЈ, Ф VII, р-29/1844.

¹⁰⁹ АС, НОЈ, Ф X, р-239/1844.

¹¹⁰ АС, НОЈ, Ф VII, р-29/1844.

¹¹¹ АС, НОЈ, Ф VIII, р-4/1844.

¹¹² АС, НОЈ, Ф IV, р-65/1844.

¹¹³ АС, НОЈ, Ф XI, р-9/1844.

¹¹⁴ АС, НОЈ, Ф XI, р-9/1844.

Милосав Милановић,¹¹⁵ Комарану Милоје Јаковљевић,¹¹⁶ Варварину Милован Арсенијевић, Бачини Димитрије Кушериновић,¹¹⁷ Јовцу Јован Јанковић и у Волујаку Петар Захарић.¹¹⁸

Почетком 1845. године, тачније 17. јануара, окружно начелство обавестило је директора основних школа да је, на место Лазара Стајића, за учитеља млађе класе постављен Никола Христић.¹¹⁹ Петар Радовановић тражио је од окружног начелства разлоге за његово отпуштање. Навео је да је обавеза да се кривица Лазара Стајића докаже пред Попечитељством просвете. У одговору окружног начелства стоји да је Лазар Стајић више пута од свог постављења за учитеља правио иступе. Због свађе са учитељем старије класе, више пута је опомињан. Он се није поправио ни после опомена. Заборавио је на милост општине, која га је ангажовала за учитеља само због његовог сиромашног стања. Одмах по ступању у службу почео је јавно да напада надзиритеља основних школа у округу Алексу Андоновића без икаквог повода. Поново је нападао учитеља старије класе, али и више житеља Јагодине. Говорио је да није ничији роб, да је са аустријским пасошем дошао и ако га нико не жели за учитеља, он ће отићи у Аустрију као поданик аустријски, па ће се после тога са *овом општином разговарати*. Због претње општини да је аустријски поданик и због напада на школског

---

¹¹⁵ АС, НОЈ, Ф II, р-33/1844. Начелник среза левачког у свом извештају, после одржаног главног испита, навео је за учитеље у Медвеђи и Великој Дренови да су добро владања, морални, да су добро предавали ученицима па су зато и ученици показали добар успех. Њихове плате износиле су по 50 талира годишње.

¹¹⁶ АС, МПс, Ф I, рн-67/1843. Председници Примирителних судова села Љубаве Миленко Ћирковић, Парцана Сима Милојевић, Коња Јевта Чомић, Шалиговца Обрад Јанковић, Милутовца Стефан Стошић и члан Примирителног суда Милутовца Хаџи Иван Радисављевић упутили су фебруара 1843. године молбу Попечитељству посвете у којој су тражили да се Милоје Јаковљевић остави да буде учитељ за децу ових села, јер су дотадашњим његовим радом и понашањем били у потпуности задовољни. Школа се налазила код цркве у Комарану.

¹¹⁷ АС, НОЈ, Ф II, р-33/1844. У свом извештају начелник среза темнићког, после одржаног главног испита крајем јуна, оценио је рад и понашање учитеља у Комарану, Варварину и Бачини добрим. Школе у Јовцу и Секуричу престале су са радом, јер су родитељи своју децу употребљавали за своје послове.

¹¹⁸ АС, НОЈ, Ф VII, р-29/844.

¹¹⁹ АС, НОЈ, Ф I, р-125/1845.

надзиратеља, позван је у канцеларију Примирителног суда да пред школским надзиратељем, једним чланом суда и писаром изнесе разлоге својих напада. Он је поновио раније иступе па је сутрадан у Примирителном суду, пред више општинара, надзиратељ основних школа отпустио Лазара Стајића и на његово место поставио Николу Христића.¹²⁰ На захтев аустријског конзулата Попечитељство просвете наложило је окружном начелству да окружни лекар испита душевно стање учитеља Лазара Стајића. Окружни физикус је у свом извештају од 9. марта навео да је Лазар Стајић душевно здрав.¹²¹

У једном допису Петра Радовановића од 21. августа 1845. године, за учитеље у Јагодини постављени су: Михајло Ваљевац, који је остао за учитеља старије класе, Никола Јовановић, родом из Јагодине, бивши учитељ у Гургусовцу, за учитеља средње класе и Живко Антић, који је пребачен из средње у најмлађу класу због лоших препорука општинских старешина.¹²² Октобра исте године, према подацима Емила Цветића, уместо Николе Христића и Живка Лазића за јагодинске учитеље су постављени Никола Барутлић у средњој и Живко Антић у млађој класи. Почетком јануара Никола Барутлић напустио је Јагодину. Општина је дала уверење о његовом раду и понашању у коме је истакнуто да се лепо владао у школи и у вароши и да је учитељску дужност „*точно соотвествовао.*“ После месец дана Јагодину је напустио и Живко Антић.¹²³

До промене учитеља дошло је и у Јовцу. На захтев кмета села Јовца и пароха Петра Станисављевића, августа 1845. године, за учитеља је постављен свршени богослов Обрад Ђорђевић из Ботуња

---

¹²⁰ АС, НОЈ, Ф I, р-125/1845. Жена Николе Христића, Екатерина, која је била родом из Јагодине, по други пут упутила је писмо Петру Радовановићу 17. марта 1850. године у коме је тражила да се пронађе њен муж. Сматрало се да се он вратио у Босну па је Катерини предложено да се обрати властима у Босни.

¹²¹ АС, НОЈ, Ф I, р-186/1845.

¹²² АС, НОЈ, Ф V, р-79/1845. Окружно начелство обавестило је Петра Радовановића о постављењима ових учитеља 7. септембра 1845. године. Према једном допису Попечитељства правосуђа и просвете из новембра 1844. године, Никола Јовановић је те године боравио у Јагодини. Тада је тражио пасош за одлазак у Београд, али му окружно начелству у Јагодини није дало пасош због неке кривице почињене при суду у Гургусовцу, јер је због те кривице био под присмотром. Попечитељство је наложило да се изда пасош Николи Јовановићу. Пасош је издат 17. новембра.

(АС, НОЈ, Ф IX, р-27/1844)

¹²³ Емило Цветић, наведено дело, стр. 11.

у окружју крушевачком. Директор основних школа наложио је 26. августа окружном начелству да учитеља уведе у дужност.¹²⁴ Обрад Ђорђевић дошао је у Јовац, али га општина јовачка није хтела за учитеља па се он после неколико дана вратио. Због непотребног трошка од 169 гроша, он је тражио преко Петра Радовановића да му се та средства надокнаде. Пошто јовачка општина то није хтела да учини јер га није ни позвала за учитеља, наложено је Начелству окружја ђупријског да та средства буду наплаћена од свештеника Петра Станисављевића, који је у међувремену био пребачен у ђупријски округ.¹²⁵ У истој години за учитеља у Медвеђи долази Стеван Јевтић, родом из Ивковачког Прњавора, стар 20 година. То је било његово прво постављење за учитеља. Завршио је нормалну школу и прву класу Богословске школе. Оцењен је као способан учитељ. Био је и доброг владања. Његова плата износила је 55 талира за годину дана. Због задовољства његовим радом, општина га је редовно плаћала.¹²⁶ Милоје Јаковљевић, у току 1844. године учитељ у Комарану, постављен је 1845. године за учитеља у Јасики. Његова плата износила је 600 гроша, а од општине је добио стан, али у лошем стању. Дотадашњи његов рад у Јасики оцењен је успешним.

---

¹²⁴ АС, НОЈ, Ф VII, р-61/845.

¹²⁵ АС, НОЈ, Ф III, р – 13/846.

¹²⁶ АС, НОЈ, Ф X, р-75/845. *Контракт - Између Примирителног суда обштине Медвеђске...с једне и Стефана Јевтића учитеља друге стране; у смотрењу нагодбе, децу учити, и то следујуће услове:*

1, во Обштина Медвеђска, на основу 24 тачке устројенија Школског определивши учитељу свом плату, које се састои у 55 талира и то од 1. септембра 1845 године па до текућег месеца јунија 29 дана 1846 године, и по овоме обвезује се цела обштина, овоме плату уредно издавати.2., Учитељ пак задовољавајући се са обштином опредељену му плату; у два кварта од председатеља обштинског примити, а децу ревностно учити-о којој ће ревности и Господину Главни Управитељ стареније своје водити. Ови се уговори између једне и друге стране тим... у два равностна извода сачињавају; да не би која страна од уговора одустала. 1., септембра 845. у Медвеђи. Стефан Јевтић учитељ. Примирителног суда Медвеђског Председатељ Стефан Стојановић, чланови: Максим Милић, Агатон Раденковић. Да је предизјављујући Контракт закључен по међу једне и друге стране сврху плате учитељске, истинит, сведочи подписом и печатом 7. септембра 1845. у Медвеђи Начелник среза Левачког Илија Николић.

(АС, НОЈ, Ф IX, р-48/1845)

Био је приличне способности и доброг владања.¹²⁷ Димитрије Кушериновић из Рековца био је и у току 1845. године учитељ у Бачини, а Милован Арсенијевић из Рашевице у Варварину. Они су те године добијали по 1 цванцик од ученика и стан од општине, али оба стана су била у лошем стању. Никола Павловић је наведен као учитељ у Волујаку.¹²⁸ Током августа 1845. године Петар Радовановић поставио је Лазара Стајића за учитеља у Волујаку, сматрајући да волујачка општина жели и даље да има школу. Међутим, општина волујачка није желела да има учитеља јер није била у могућности да га плаћа.¹²⁹ По молби општине Медвеђа из августа 1845. године, за учитеља у Медвеђи, одлуком Петра Радовановића, постављен је Димитрије Кушериновић, дотадашњи учитељ у Бачини. За учитеља у Бачини, такође августа исте године, постављен је Никола Христић, дотадашњи учитељ млађе класе у јагодинској школи, и то по казни јер није престао са пијанством. Никола Христић није прихватио место учитеља у Бачини јер је у тој школи остало само осам ђака, који су плаћали по 1 цванцик месечно, за разлику од периода када је учитељ Димитрије Кушериновић имао и по двадесет ђака. Срески начелник покушао је да издејствује да учитеља плаћа бачинска општина, а не ђачки родитељи, али није успео у томе. У међувремену општина медвеђска није желела да за учитеља прихвати Димитрија Кушериновића, већ је тражила да се за учитеља постави богослов Стеван Јевтић и да у противном децу неће слати у школу. Петар Радовановић сложио се са жељом општине Медвеђа да се за учитеља у Медвеђи постави Стеван Јевтић, мада је он већ био постављен за учитеља у Подгорцу, у окружју крагујевачком. Димитрије Кушериновић, бивши учитељ у Бачини, септембра 1845. године, на основу договора Петра Радовановића и Милована Спасића, постављен је за учитеља брезовачког у окружју крагујевачком.¹³⁰

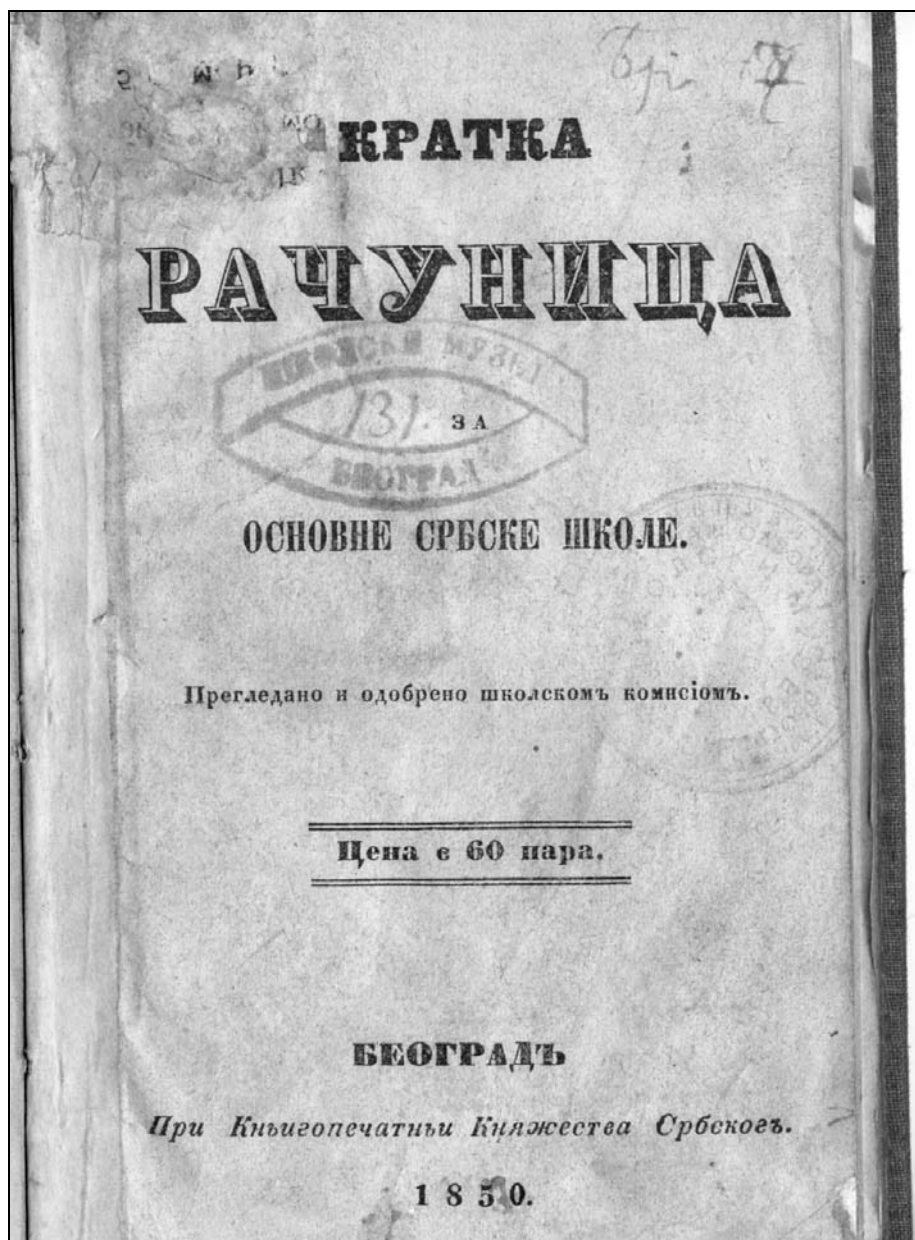
---

¹²⁷ АС, НОЈ, Ф V, р-17/1845.

¹²⁸ АС, НОЈ, Ф VI, р-2/1845. За Николу Поповића се наводи у једном извештају начелника среза левачког од 1. јула 1845. године да је он бивши учитељ у Волујаку. Можда је Никола Павловић дошао после њега у Волујак.

¹²⁹ АС, НОЈ, Ф VI, р-88/1845.

¹³⁰ АС, НОЈ, Ф IV, р-90/1845.

Рад у јагодинској основној школи у 1846. години започели су Михајло Ваљевац, Стојан Цветковић и Павле Марковић. Стојан Цветковић, учитељ средње класе, био је родом из Јагодине. Када је почео да ради као учитељ, имао је 20 година. Завршио је нормалну школу и Богословију са средњим успехом. До постављења за учитеља у Јагодини био је учитељ у Новом Хану. До јула 1846. године радио је као учитељ једну годину, од тога шест месеци у Јагодини. Имао је тада 42 године. Био је добре способности и владања. Његова плата износила је 1.600 гроша годишње. Њему квартир није био плаћан. Павле Марковић био је родом из Перлеса у Банату. Завршио је основне српске и немачке школе. Као учитељ радио је 18 година у Убу, Смедереву, Лозници и Крагујевцу. Његова плата износила је 75 талира годишње или 1.800 гроша, без плаћеног квартира. Примљен је на место Живка Антића, који се запопио. Био је добре способности и владања.¹³¹

Због сукоба и свађа, који су довели до раздора међу учитељима, Петар Радовановић је по казни 8. новембра 1846. године преместио Стојана Цветковић и Павла Марковића. При том је запретио да ако би се и у другим местима поновило њихово понашање, био би спреман да их и оштрије казни. Стојан Цветковић премештен је у Пожаревачки округ и имао је исту плату као у Јагодини, а Павле Марковић премештен је за учитеља млађе основне школе у Параћину. Због болести није одмах отишао на нову дужност, па је од Петра Радовановића 19. новембра добијен налог да се Павле Марковић одмах упути у Параћин чим оздрави.¹³² На место Павла Марковића Петар Радовановић поставио је Јована Живановића, родом из Жупањевца, тадашњег учитеља млађе класе у Свилајнцу. Јагодинској општини препоручено је да му се повећа

---

¹³¹ АС, НОЈ, Ф IX, р-75/1846.

¹³² АС,МПс, Ф III, рн-21/1846. Њему је Јагодинска општина 4. јула 1846. године издала Свидатељство: „Овим ми долупотписани у име целог общества вароши Јагодине на захтевање г. Павла Марковића учитеља сведочимо да је он за време прибивања свога овде у Јагодини прописане му учевне предмете младежи нашој у сердно проповедао, толико, да је од надлежног общества због трудољубља свога над издражаним испитом е чињем похвалу получио. А што се пак његовог обхожденија тиче, он је примерним поступком на углед поверену младежи, и предстојеће га общества обхождавао се, тако, да је у пуној мери с њиме задовољно било; зато му се исто свидатељство потписом кметова издаје, и печатом Примирителног суда подкрепљен “ У потпису Председник Примирителног суда Милош Миљковић и члан суда Стојан Живковић.

плата јер је он у Свилајнцу примао 100 талира, а и веровало се да ће боље учити ђаке него Павле Марковић. Јован Живановић није дуго био учитељ у Јагодини јер је 7. децембра 1846. године постављен за практиканта Суда окружја јагодинског са годишњом платом од 50 талира. За учитеља најмлађе класе школе у Јагодини требао је да буде постављен Димитрије Поповић, писар јагодинске општине. Он је то одбио, како је сматрао Петар Радовановић, јер му није дато да учи средњу класу када је он то тражио па је предложио јагодинској општини да му поново понуди рад у средњој класи на место Јована Живановића. Општина јагодинска није била за такав предлог јер се сматрало да је Димитрије Поповић због многих послова, а као способан писар, потребнији општини. И сам Димитрије Поповић поново је одбио место учитеља средње класе. После одбијања Димитрија Поповића, Петар Радовановић је 4. децембра 1846. године за привременог учитеља средње класе у Јагодини поставио Александра Поповића¹³³

Општина Велика Дренова није желела да даје плату свом учитељу Сави Поповићу, већ је за новог учитеља, уместо Саве Поповића, који се запопио у међувремену, општина желела да ангажује Михајла Поповића, клирика из Велике Дренове. Пошто су се договорили да плата учитеља буде 800 гроша, општина је тражила дозволу за закључење уговора.¹³⁴ Петар Радовановић наложио је 5. октобра да се са Михајлом Поповићем закључи уговор.¹³⁵ Михајло Поповић је за учитеља у Великој Дренови постављен 18. октобра са платом од 800 гроша годишње. Начелник среза левачког обавестио је 9. новембра да је увео у дужност учитеља Михајла Поповића и да је са њим сачињен уговор.¹³⁶ Дотадашњи учитељ Сава Поповић био је родом из Опарића. Имао је 21 годину. Завршио је Богословију у Београду са средњим успехом. У Великој Дренови био је две године учитељ. Био је добре способности и владања. Његова плата износила је 50 талира, са бесплатним квартиром и огревом. Желео је да постане свештеник.

У Јасики је већ две године радио Милоје Јаковљевић. Родом је био из Коњуса у Јагодинском округу. Имао је 1846. године 28 година и био је ожењен. Завршио је нормалну школу, а слушао је и три месеца предавања на Богословији. Као учитељ радио је девет

---

¹³³ АС, НОЈ, Ф IX, р-75/1846.

¹³⁴ АС, НОЈ, Ф IX, р-75/1846.

¹³⁵ АС, НОЈ, Ф IX, р-75/1846.

¹³⁶ АС, НОЈ, Ф IX, р-75/1846.

година: шест година у Комаранима и две године у Јасики. Био је добре способности и још бољег владања. Његова плата износила је 1.000 гроша. Квартир и огрев били су бесплатни. У Бачини је радио Милосав Поповић, који је рад у овом селу започео почетком фебруара 1846. године. Родом је био из Гложана у окружју ћупријском. Имао је 25 година и био је ожењен. Завршио је нормалну школу. Као учитељ радио је три године, од тога две године у Кушиљеву. Његова плата била је такође 1.000 гроша. Поред плате добијао је по 10 ока брашна. Квартир и огрев били су бесплатни. Радио је као привремени учитељ после одласка Димитрија Кушериновића. Био је добре способности и владања.¹³⁷ Стефан Поповић из Опарића био је 1846. године учитељ у Белој Води. Тада је имао 51 годину. Завршио је српске школе. Као учитељ радио је 26 година у више места у Србији. У Белој Води радио је тек годину дана и шест месеци. Био је опште, мале учитељске способности, а владања доброг. Од сваког ученика је добијао по један цванцик месечно, а општина је обезбедила квартир и огрев бесплатно. Сматрао се приватним учитељем. Имао је осам ђака. Говорио је „*како ме плаћају онако и учим*“.¹³⁸ Милован Арсенијевић из Рашевице био је учитељ две године и шест месеци у Варварину. Средње је био способности и доброг владања. Није се поправио ни после практичног обучавања у Београду. Од сваког ученика добијао је по један цванцик месечно. Квартир и огрев били су бесплатни. Имао је шест ученика. Упутио је молбу окружном начелству да га општина плаћа одсеком.¹³⁹ Стефан Јефтић из Прњавора манастира Ивковић постављен је за учитеља у Медвеђи 1. септембра 1845. године. Завршио је Богословију у Београду. Био је средње способности и доброг владања. Његова плата износила је 50 талира, а стан и огрев су били бесплатни. Желео је да постане свештеник.¹⁴⁰

---

¹³⁷ АС, НОЈ, Ф I, р – 137/1846. Њему је општина бачинска остала дужна за септембар и октобар 1848. године. На основу његове молбе Петар Радовановић је захтевао од општине да изврши исплату заостале плате.

¹³⁸ АС, МПс, Ф III, р-83/1846,

¹³⁹ АС, МПс, Ф III, р-83/1846.

¹⁴⁰ АС, МПс, Ф III, р-83/1846. Према Кондиут листи од 30. јула 1846. године у Јагодинском округу наведени су следећи учитељи: Михајло Ваљевац у Јагодини, Стојан Цветковић у Јагодини, Павле Марковић у Јагодини, Милоје Јаковљевић у Јасики, Милосав Поповић у Бачини и Стеван (Стефан) Јевтић у Медвеђи. (АС, НОЈ, Ф IX, р-75/1846.)

Учитељ Обрад Ђорђевић напустио је место учитеља у Јовцу и већ крајем 1845. године био је учитељ у Брусници.¹⁴¹

У 1847. години долази до обнове рада неких школа. У срезу темнићком отворене су, или су обновиле рад, школе у Коњусима, Обрежу, Јовцу, Рибару и Ивковићу. У Коњусима за учитеља је постављен Стеван Мусић, у Обрежу Павле Поповић,¹⁴² у Јовцу Живко Поповић.¹⁴³ Стеван Поповић, учитељ у Медвеђи премештен је за учитеља у Ивковићу, а на његово месту септембра 1847. године постављен је Мирко Теодосијевић, клирик родом из Медвеђе.¹⁴⁴ Мирко Теодосијевић тада је имао 22 године. С првом класом свршио је Богословију са добрим успехом. Био је добре способности и владања. Годишња плата износила је 55 талира.¹⁴⁵ Петар Радовановић дао је сагласност да за учитеља у Рибару буде постављен Вучко Протић, клирик из Ломнице у Ћупријском округу. Дуго се није знало из које је Ломнице Вучко Протић па је о њему тражен извештај из неколико округа па и из Јагодинског. Пошто се није јавио на почетку године, Петар Радовановић је наложио окружном начелству да се још једном позове Вучко Протић, а ако не дође, да се за привременог учитеља у Рибару постави Никола Христић. Тек 16. децембра 1847. године Петар Радовановић је обавестио окружно начелство да је Вучко Протић из Ломнице у Ћупријском округу па је наложио да му се упути позив и уведе у дужност.¹⁴⁶ Школа у Обрежу није радила током 1846. године због чега су деца из овог села похађала школе у Бачини или Варварину. У Обрежу 24. маја 1847. године од стране среског начелника постављен је за учитеља Павле Поповић из крагујевачког окружја и

---

¹⁴¹ АС, НОЈ, Ф III, р-13/1846.

¹⁴² АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848. Павле Поповић рођен је у Стубљу у окружју крагујевачком. Био је стар 25 година и нежењен. Завршио је нормалну школу и једну годину Богословије добрим успехом. Према Кондиут листи од 14. августа 1848. године, у Обрежу је радио две године. Био је доброг владања. Његова годишња плата износила је 500 гроша.

¹⁴³ АС, НОЈ, Ф IV, р-105/1847. Било је проблема око постављања Живка Поповића јер је био оптужен да је физички напао сеиза због чега је Петар Радовановић о томе морао да подноси извештај Попечитељству просвете.

¹⁴⁴ АС, НОЈ, Ф XIV, р-105/1847.

¹⁴⁵ АС, НОЈ, Ф X, р – 96/1848.

¹⁴⁶ АС, НОЈ, Ф XIV, р-114/1847. Начелник среза темнићког извршио је постављење учитеља одмах на почетку школске године. Тада је поставио Стаменка Стојановића у Рибару јер је то било по жељи рибарске општине да се не би губила настава у школи.

он је одмах почео са окупљањем деце за школу. У време постављења имао је 20 година. Наводи се да је непосредно пре тога био учитељ при цркви у Комарану. Против њега је био парох бачински Јован Поповић. Упутио је притужбу на постављање Павла Поповића за учитеља јер је сматрао да није довољно спреман за такав позив. Не да је завршио само основну школу, већ је био послужитељ и сеиз код капетана и у исто време чувар и учитељ његове деце.¹⁴⁷

Сви постављени учитељи нису по свом образовању и способностима одговарали учитељском позиву, али се сматрало да је већа штета да школе не постоје. По Петру Радовановићу, учитељи у Јовцу и Обрежу, Живко Поповић и Павле Поповић, могли су да се задрже у служби само док се способнији учитељи не појаве. За Вучка Протића се заложио да се, као свршени клирик, поново позове, а ако не прихвати постављење у Рибару, да се у тој школи задржи по нужди Стаменко Стојановић.¹⁴⁸ Такође, ни Стефан Протић, учитељ у Коњусима (Белој Води) није био погодан за учитељски позив. Зато је наложено да се Стаменко Стојановић и Стефан Протић не постављају за учитеље, већ да то обављају само привремено, до налажења бољих учитеља. Лично је Петру Радовановићу обећано у окружном начелству да ће сви неспремни учитељи бити промењени на почетку нове школске године, кад се буду нашли способнији учитељи.¹⁴⁹ Учитељ у Јасики Миливоје Јаковљевић изразио је жељу да ради у варваринској основној школи јер је Милован Арсенијевић, тадашњи учитељ у Варварину, желео своје школовање да настави на Богословији. Пошто није био примљен, он се вратио на место учитеља у Варварину, а Миливоје Јаковљевић наставио је са учитељском службом у Јасики.¹⁵⁰

Према списку учитеља у Јагодинском округу 1847. године, наведени су следећи учитељи:

1. Михаило Ваљевац из Манђела у Срему, учитељ старије класе у јагодинској школи, имао је 40 година и био је ожењен. Завршио је гимназију у Карловцима са средњим и препарандију у Сомбору са

---

¹⁴⁷ АС, МПс, Ф IV, р-288.

¹⁴⁸ Стаменко Стојановић био је родом из Рибара. Тада је имао 35 година и био је ожењен. Завршио је нормалну школу добрим успехом. У школи у Рибару, према Кондиут листи од 14. августа 1848. године, радио је годину и шест месеци. Оцењен је као прилично способан. Његова годишња плата износила је 500 гроша.

¹⁴⁹ АС, НОЈ, Ф XIV, р-105/1847.

¹⁵⁰ АС, НОЈ, Ф XIV, р-105/1847.

превасходним успехом. Био је учитељ у Крушевцу три године и шест месеци, а у Јагодини три године. Имао је способности, али због пијанства био је немаран, удалио се од учитељске дужности и рђаво се владао. Његова плата износила је 150 талира годишње.¹⁵¹

2. Александар Поповић из Самоша у Банату био је учитељ средње класе јагодинске школе. Имао је 35 година и био је ожењен. Завршио је немачке и влашке школе и препарандију са средњим успехом. У Банату је био учитељ 14 година. У Јагодини је радио око шест месеци, и то као привремени учитељ. Био је способан, доброг владања и вредан. Његова годишња плата износила је 100 талира и имао је бесплатан стан.¹⁵²

3. Ђорђе Михаиловић из Дулена у окружју јагодинском био је учитељ најмлађе класе јагодинске школе. Имао је 24 године и био је ожењен. Завршио је Богословију у Београду са средњим успехом. Радио је као учитељ годину дана и шест месеци у Манасији и пола године у Јагодини. Добре је био способности и доброг владања. Његова годишња плата је била 60 талира и имао је плаћен стан.

¹⁵¹ АС, МПс, Ф IV, р-71/1846. Михајло Ваљевац је 27. септембра 1846. године упутио молбу Попечитељству просвете да буде премештен за учитеља најстарије класе основне школе у Београду.

¹⁵² Емило Цветић, наведено дело, стр. 30. *Уговор – Између благоизбраног Обшества Вароши Јагодине и Учитеља вторе клае истог Обшества Александра Поповића, у смотренију плате, и дужности Учитељске на следујући начин закључен.*

1-во Обшество обећава се под 12-тим Децемвриом 1846 године именованом Учитељу годишњу погођену плату у 2400 чаршијских гроша плаћати, и такову месечно издавати му, зактевајући притом да Учитељ добро се у свом званију влада, сиреч: да приљежно деци науку височајшим уредбама Школским, и наставленијама учитељским прописану предаје, и тако настоји, да увек при испитима похвалу, којом ће показати, да је се удостојио благоволенују опитинског добија.

2-го Учитељ пак Господин Поповић престајући на све горе изложено, обећава се у пуној мери по прописаним законима владати се, како у предаванју деци науке, тако и у приватном поведенију свом са сваким љубовно живити, и тим зактеванију закони прописа и жељи обшчинскои удовлетворити!

Да би дакле овај Уговор бољу силу имао сочињена су овакова два Егземпларанаведеног уговора и подписима како обшчински Управителја, тако и учитеља утврђени, од који ће се један код обшчине, а други код Гос. Поповића поради знања и управленија налазити.

*У Јагодини
20-га Јануарија 1847. год.*

*Александар Поповић
второг разреда учитељ*

4. Милоје Јаковљевић из Коњуса у окружју јагодинском био је учитељ основне школе у Јасики. Имао је 28 година и био је ожењен. Завршио је основне српске школе са средњим успехом. Као учитељ радио је десет година: једну годину у Пољни, шест година у Комарану и три године у Јасики. Добре је био способности и доброг владања. Његова годишња плата износила је 50 талира. Користио је бесплатан стан.¹⁵³

5. Милован Арсенијевић из Рашевице у окружју јагодинском учитељ је основне школе у Варварину. Имао је 28 година и био је ожењен. Завршио је основне српске школе са средњим успехом. Као учитељ радио је три године и шест месеци. Показао је добру способности после поученија и био је доброг владања. Годишња плата износила је 1.000 гроша и имао је додатке од 10 ока брашна и по 5 ока вина и бесплатни стан и огрев.

6. Милосав Поповић из Гложана у окружју ђупријском, радио је као учитељ у Бачини. Имао је 27 година и био је ожењен. Завршио је основне српске школе средњим успехом. Као учитељ радио је четири године: две у Кушиљеву и две у Бачини. После поученија добро је радио као учитељ. Доброг је био владања. Годишња плата је износила 50 талира, уз додатак за стан и огрев.

7. Стефан Јефтић из Прњавора манастира Ивковић у окружју јагодинском, радио је као учитељ у Медвеђи. Имао је 22 године и био је ожењен. Завршио је Богословију у Београду са средњим успехом. Као учитељ радио је две године. Био је средње

---

¹⁵³ АС, Митрополија београдска, бр. 574, 842. Представници општине комаранске: председник Примирителног суда Лука Васић, помоћник председника Марко Ивановић и Миленко Момировић и парох комарански Радивоје Стојановић упутили су молбу митрополиту Петру 19. јула 1847. године, молећи да се дозволи Милоју Јаковљевићу да ступи у свештенички чин. Милоје Јаковљевић је 24. јула 1847. године упутио молбу митрополиту Петру, молићи га да му додели звање ђакона, како би службовао у парохији. Митрополит није испунио његову жељу јер није завршио Богословију. Протопрезвитер варварински Стојан Милићевић 26. новембра, Милоје Јаковљевић 29. новембра, а тог дана и представници општина шаначке, јасичке, кукљинске, љубавске и коњушке послали су нову молбу митрополиту, тражећи да се Милоје Јаковљевић постави за ђакона. Поново је молба одбијена из истог разлога, али и због тога што су сва свештеничка места била попуњена.

способности и доброг владања. Његова годишња плата износила је 55 талира са додатком за стан и огрев.¹⁵⁴

8. Михаило Поповић из Велике Дренове у окружју јагодинском био је учитељ у Великој Дренови. Имао је 22 године и није био ожењен. Завршио је Богословију у Београду средњим успехом. Као учитељ радио је једну годину. Био је средње способности и доброг владања. Годишња плата износила је 800 гроша и имао је додаток за огрев и стан.

9. Живко Поповић из Гложана у окружју ћупријском био је учитељ у Јасики. Имао је 19 година и био је ожењен. Завршио је две гимназијске класе средњим успехом. Као учитељ радио је неколико месеци. Био је средње способности и доброг владања. Ревносно, тачно и на потпуно задовољство мештана обављао је своју учитељску дужност. Годишња плата износила је 800 гроша. Имао је и додаток за стан.¹⁵⁵

---

¹⁵⁴ АС, НОЈ, Ф XIV, р-114/1847. Уговор са Стефаном Јевтићем закључили су управитељи општина беочићке, драгошевачке и прњаворске: *Контракт Којим ми управитељи обштине Беочићке, Драгошевачке и Прњаворске, у сагласију обштине, дајемо речени Контракт ... учитељу нашем Стефану Јевтићу; да смо с њим 26-ог Септембра 1847. па о 30 –ог месеца Јунија 1848. године погађај учинили, да он у нашој Богохранимој Цркви Ивковачкој у звању учитељском с платом 50 , талира уживати има, и то у следећим условима:*

1. Да ми управитељи, у сагласију Обштине наше, обвезуемо се истоме учитељу плату у 2 кварта, са средством Штабс Капетаном нашим Г. Димитром Миленковићем уредно издавати, а он децу нашу ревностно учити.

2. Да се ми Управитељи, такође обвезујемо, да ћемо Основно Училиште благоохотно надгледати, и све нуждне потребе, као што је у 31 – ој тачки височашиег Устројенија Школског изложено набављати.

3. Да се исти ја Стефан Јевтић, по сили овог уговора, обвезујем, да ћу сву мени, вручену децу, на задовољство обштенства ревностно настављати, и по 26 – ој тачки височашиег Устројенија Школског ревновати, о којој ће ревности и Главном Г. Управитељу овог круга, стареније своје водити.

26 –ог Септембра 1847

У Ивковићу

Стефан Јевтић

Учитељ

Управитељи обштенства

Беочићког, Драгошевачког и Прњаворског

Радован Мојсиловић

Радивоје Николић

Милић Јовановић

¹⁵⁵ АС, МП, IV, 313/1847. У оквиру примедби, стајало је, да је приватна школа у Белој Води престала са радом, а да су за 1848. годину, општине

На почетку 1848. године у школама у округу радили су: Михајло Ваљевац као учитељ старије класе јагодинске школе, Александар Поповић, као учитељ средње класе у Јагодини, Ђорђе Михаиловић, као учитељ млађе класе јагодинске школе, Милован Арсенијевић у Варварину, Павле Поповић у Обрежу, Живко Поповић у Јовцу, Милосав Поповић у Бачини, Стеван Јевтић у Ивковићу, Милоје Јаковљевић у Јасики, Стеван Протић у Комарану и Мирко Тодосијевић у Медвеђи.¹⁵⁶

Средином марта месеца 1848. године умро је учитељ у Јасики Милоје Јаковљевић. Да не би јасичка општина дуго остала без учитеља, одмах је за учитеља постављен Мијат Вуловић из Коњуса. Са његовим радом општина је била задовољна па је Примирићелни суд општине јасичке од Петра Радовановића затражио да га званично постави за учитеља у Јасики. Ову молбу окружно начелство је проследило 14. априла 1848. године.¹⁵⁷ Према допису окружног начелства у Ћуприји из октобра 1848. године, учитељ од септембра месеца у Јасики био је Вучко Протић из Ломнице у Ћупријском округу. Школа у Великој Дренови крајем 1847. године остала је без учитеља јер је дотадашњи учитељ Михајло Урошевић постао свештеник. Пошто није поменута у извештају од 6. марта, вероватно да школа није за то време радила јер је остала без учитеља. По одлуци Петра Радовановића од 9. фебруара, за привременог учитеља у Великој Дренови постављен је Илија Јаковљевић. На основу налога окружног начелства од 18. фебруара, он је 10. марта уведен у дужност и са њим је општина закључила уговор. О закључењу уговора и о постављењу за учитеља окружно начелство је известило Петра Радовановића 18. марта.¹⁵⁸ Илија Јаковљевић био је родом из Лепојевића. Када је постао учитељ, имао је 20 година. Завршио је годину и по Гимназије и једну годину Богословије, са добрим успехом. Добре је био способности и владања. Његова плата је износила 45 талира годишње.¹⁵⁹ Плату је почео да прима од 18. фебруара 1848. године. За десет дана његова фебруарска плата је износила 30 гроша и 22 паре. Од марта до децембра исте године

рибарска, обрешка, манастира Ивковић, рековачка и комаранска најавиле оснивање школа.

¹⁵⁶ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁵⁷ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁵⁸ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁵⁹ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

месечно је примао по 91 грош и 26 2/3 пара.¹⁶⁰ Он је остао на том месту током целе 1848. године. Изгледа да је у Великој Дренови постао учитељ још крајем 1847. године, после одласка Михајла Урошевића јер се у извештају од августа 1848. године наводи да је у школи у Великој Дренови радио десет месеци и да му је то било прво учитељско место.¹⁶¹ Школа у Ивковачком Прњавору је престала са радом почетком маја месеца 1848. године зато што није било деце, а и учитељ Стеван Јевтић постао је ђакон. До Ђурђевдана издата му је плата у висини од 600 гроша.¹⁶² Половином 1848. године као учитељ у Рибару помиње се Стаменко Стојановић, рођен у истом селу. Био је стар 35 година и ожењен. Завршио је нормалну школу са добрим успехом. У школи у Рибару радио је једну годину. Прилично добро је обављао учитељску дужност. Његова годишња плата износила је 500 гроша.¹⁶³

Септембра 1848. године, на почетку нове школске године, учитеље су промениле школе у Јагодини, Медвеђи, Јасики, Комарану и Бачини. У јагодинској основној школи смењен је Михајло Ваљевац због пијанства и туче неких ученика. И сам Петар Радовановић сматрао је да је Ваљевац због тога крив и да је јагодинска општина имала право да га смени.¹⁶⁴ На место Михајла Ваљевца, решењем Попечитељства просвете од 24. априла, за учитеља најстарије класе требало је да буде постављен Никола Михаиловић, учитељ млађе класе у Крушевцу, с тим да дужност

---

¹⁶⁰ АС, НОЈ, Ф XII, р-53/1857. Извод из протокола приреза школа среза левачког за 1848. годину.

¹⁶¹ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848. У Кондиут листи од 6. марта 1848. године не помиње се школа у Великој Дренови. Можда је новопостављени учитељ Илија Јаковљевић до тада радио као приватни учитељ, без званичног постављења.

¹⁶² АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848.

¹⁶³ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848.

¹⁶⁴ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848. Јагодинска општина је замерала Михајлу Ваљевцу што је, и поред обећања дато Петру Радовановићу и члановима општинске управе, наставио са инађењем и опијањем. У пијанству је ударио дете Раденка Цветковића, које је изгубило свест. Такође је тукао дете Стојка Ђорђевића зато што му није донео 10 пара за неке новине, за које није имао дозволу да купује. Из истог разлога тукао је и дете Нестора Обрадовића. Вређао је Стојка Нешића и претио да ће његово дете да истера из школе. Такође му се замерала што је у школу доводио мајмуна. И поред лошег мишљења о његовом раду, Михајло Ваљевац је ипак постављен за учитеља у Брусници.

учитеља почиње да обавља тек за два месеца. Михајло Ваљевац је разрешен дужности 28. маја, а истог дана отпочео је са радом Никола Михаиловић, коме је Ваљевац предао спискове ученика и списак предмета за предавање. Међутим, дописом Петра Радовановића, такође од 24. априла, Никола Михаиловић је враћен за учитеља у Крушевцу, мада је у јагодинској школи остао током маја и јуна. За учитеља најстарије класе јагодинске школе, са истим датумом, постављен је Аркадије Искрић, дотадашњи учитељ најстарије класе школе у Смедереву. Његова учитељска дужност требало је да почне 1. августа.¹⁶⁵ Мирко Тодосијевић, дотадашњи учитељ у Медвеђи, рукоположен је за ђакона и одлуком Петра Радовановића, септембра 1848. године постављен је за учитеља најмлађе класе јагодинске школе на место Ђорђа Михаиловића, који је такође рукоположен за свештеника. На основу налога окружног начелства од 11. септембра, уговор је Мирко Тодосијевић потписао са јагодинском општином 11. октобра 1848. године.¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848. Аркадије Искрић први пут је поднео молбу за постављење за учитеља у Србији 2. јуна 1839. године. Пошто му није ништа одговорено, упутио је нову молбу 2. октобра 1839. године. У међувремену био је учитељ у једном селу у шабачком округу за врло малу плату зато што није смео да се враћа у Аустрију јер је пребегао. (АС,МП, 310/1839.)

АС, НОЈ, ФX, р-96/1848. Уговор: Данас од обитинске с једне, и у. Аркадија Искрића старијег учитеља ово варошке школе, с друге стране уговор учињен, и на следијући начин о плати његовој и квартиру учињен. 1 – во Да се обитина обећава да ће у. Аркадију Искрићу годишњу плату рачунајући 150 талира годишње, сва месец у 300 гроша исплаћивати. 2 – го Обитина уступа у. Аркадију Искрићу у име квартира по 1 талир месечно. 3. Тако пак у. Аркадије обвезује се пред обитином да ће се својски старати и децу по наставленију школском од више власти прописаном на... у преподаваем им предметима обучавати. Да се је Аркадије на овом уговору а тако и обитина склонила, римирителни суд подписом и печатом своим сведоћи. 11. септемвра 848. у Јагодини. Предс. Прим. Суда Милош Миљковић.

¹⁶⁶ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848. Уговор између благоизбраног общества вароши Јагодине и учитеља прве класе истог обш. Мирка Тодосијевића ђакона, у смотренију плате и дужности учитељске на следујући начин закључен: 1 –во Обећава се общество под првим месеца септемвра 1848 год. именованом учитељу годишњу плату у 1800 гроша чар. Састоећу се плаћати, и такову месечно издавати му. При том зактевајући да се учитељ како у звању својем добро влада, тако и врученој му деци науку височаишим уредбама школским, и наставленијамаучитељским прописану

Према извештају начелника среза левачког од 7. јула, на место Мирка Тодосијевића, који је постављен за учитеља у Јагодини, одлуком Петра Радовановића од 30. јуна, за привременог учитеља постављен је Димитрије Адамовић. Он је за учитеља у Медвеђи постављен 24. септембра, на основу поновног дописа Петра Радовановића од 30. августа.¹⁶⁷ Због смрти дотадашњег учитеља у Јасики Милоја Јаковљевића, који је умро половином марта месеца, општина јасичка за учитеља поставила је Мијата Вуловића из Коњуса. Од Петра Радовановића је 14. априла тражено да се та одлука општине потврди јер су били задовољни радом новог учитеља.¹⁶⁸ У једном допису окружног начелства у Ћуприји наводи се да је учитељ у Јасики био Вучко Протић. Он је одлуком Петра Радовановића био постављен за учитеља при манастиру Манасији, али он на ту дужност није ступио, већ је отишао у Јасику. У одговору окружног начелства Јагодине наводи се да је Вучко Протић дописом Главног управитеља школског Петра Радовановића од 17. септембра 1848. године постављен за учитеља у Јасики и да је у то звање већ уведен.¹⁶⁹ На место дотадашњег привременог учитеља Стевана Протића, за учитеља у Комарану 19. септембра постављен је Илија Димитријевић. Октобра месеца 1848. године са њим је општина Коњска потписала уговор и тиме је био уведен у дужност. Илија Димитријевић био је родом из Пожаревца. Имао је 24 година. Завршио је нормалне школе рђавим успехом. Оцењен је врло лоше и по способностима и по владању. Такође је врло лоше извршио поделу ђака на класе. Његова плата износила је 1.000 гроша.¹⁷⁰ На

приљезно преподаје, како би се при испитима похвали код общества удостоити могао. 2-го Престајући господин ђакон учитељ на све горе назначено, обећава се, да ће он у пуној мери, како владање, тако и приложеније своје око деце, обществу на задовољство показати. Због сигурности ради потврђује се предстојећи уговор потписом управитеља варошки, и потписом именованог учитеља. 11. октомбра 1848. у Јагодини, Председатељ Примирителног суда Милош Миљковић Мирко Тодосијевић, ђакон, учитељ I – ог разреда.

¹⁶⁷ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848. Начелник среза левачког известио је о потписивању уговора са Димитријем Адамовићем и његовом постављењу за учитеља у Медвеђи 24. септембра 1848. године.

¹⁶⁸ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁶⁹ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁷⁰ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848. Општина се обавезала да даје учитељу Илији Димитријевићу годишњу плату од 1.000 гроша, у два једнака дела, по истеку шест месеци. Плата се обезбеђивала од новца који су давали

основу дописа Петра Радовановића од 26. августа, за учитеља у Бачини постављен је Милан Михаиловић, родом из Бачине, а дотадашњи учитељ Милосав Поповић, на основу своје молбе, постављен је за привременог учитеља у Гложану у ћупријском окружју.¹⁷¹ У истој Кондиут листи не помиње се школа у Ивковићу. За разлику од Кондиут листе од марта 1848. године, у Кондиут листи од августа исте године, наводи се да је учитељ у Грабовцу био Павле Стевановић, родом из Прњавора манастира Враћевшнице. Имао је тада 24 године. Завршио је четири разреда нормалне школе, једну годину Гимназије и две године Богословије. Као учитељ је радио пет година, од тога четири у Грабовцу. Био је добре способности и владања. Његова годишња плата износила је 50 талира.¹⁷² Павле Стевановић је изгледа постао учитељ у манастиру Љубостињи још крајем 1847. године. Окружно начелство је 14. марта 1848. године, на основу молбе Љубостињске општине, тражило од Петра Радовановића да Павла Стевановића потврди за учитеља у Љубостињи. Он то тада није могао да учини док се не увери око услова ангажовања учитеља. На основу молбе и уверавања да све општине левачког среза желе да се обавежу да ће по један грош давати за отварање школе у Грабовцу и за плату учитеља, тек 31. децембра 1848. године окружни начелник известио је да је Павле Стевановић постављен за привременог учитеља у Грабовцу, са годишњом платом од 1.100 гроша.¹⁷³ Према Кондиут листи од 14. августа, он је на место учитеља у Грабовцу примљен знатно раније јер је према тој листи већ радио четири месеца и седам дана.¹⁷⁴

На основу налога окружног начелства од 3. августа, јагодинска општина закључила је уговор и са учитељем старије класе Аркадијем Искрићем:

порезни обвезници, и то по један грош од сваког. Поред плате родитељи ћака били су дужни да сва потребна дрва за школу и за стан учитеља, обезбеде у довољној количини, као и да испуне све потребе школе и ћака. Учитељ је био дужан да децу учи према програму прописаном од више власти, као и да не може прекидати наставу или да одсуствује из школе без одобрења и знања управитеља основних школа.

¹⁷¹ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁷² АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁷³ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

¹⁷⁴ АС, НОЈ, Ф Х, р-96/1848.

Уговор

Данас од обштинске с једне, и учитеља Аркадија Искрића стријег учитеља ово варошке школе, с друге стране уговор учињен, и на следејући начин о плато његовој и квартиру учињен.

1-во да се обштина обећава да ће учитељу Аркадију Искрићу годишњу плату рачунајући 150 талира годишње, сваки месец од 300 гроша исплаћивати.

2. Обштина уступа у. Аркадију Искрићу у име квартира по 1 талир месечно

3. Тако пак у. Аркадије обавезује се пред обштином да ће се својски старати и децу по наставленију школском од више власти прописаној најчасније у преподавеним предметима обучавати

Да се у. Аркадије на овом уговору а тако и обштина сложила, Примирителни суд потписом и печатом својим сведочи.

11. октобра 848

у Јагодини

писар Димитрије Поповић

Председ, Прим. Суда

Милош Миљковић¹⁷⁵

У 1849. години у јагодинској основној школи са старијом класом радио је Аркадије Искрић, родом из Бачке. Када је дошао за учитеља, имао је 37 година. Завршио је школу у Сомбору. До доласка у Јагодину био је учитељ 11 година, и то у окрузима: подрињском, ћупријском, гургусовачком, шабачком и смедеревском. Његова годишња плата износила је 150 талира. Био је добре способности и понашања.¹⁷⁶ Он је већ 20. марта 1849. године тражио двадесетодневно одсуство у време Ускрса због неких породичних обавеза. У молби је навео да ће га у време његовог одсуства замењивати Мирко Теодосијевић. Петар Радовановић није дозволио ово одсуство јер је за време Ускрса био обавезан да присуствује богослужењу и да надгледа своје ђаке.¹⁷⁷ Са средњом класом јагодинске школе радио је Александар Поповић стар 37 година. И он је био родом из Војводине. До доласка у Јагодину радио је као учитељ 15 година, и то само у Војводини. Био је добре способности и понашања. Његова годишња плата износила је 110 талира.¹⁷⁸ Са најмлађом класом у Јагодини радио је Мирко Теодосијевић. Рођен је у Медвеђи у Јагодинском округу. Имао је 23 године када је

---

¹⁷⁵ АС, НОЈ, Ф X, р – 96 /1848.

¹⁷⁶ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849.

¹⁷⁷ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

¹⁷⁸ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849.

постављен за учитеља. Завршио је нормалну школу и Богословију. Као учитељ радио је свега годину дана. Био је добре способности и владања. Његова годишња плата износила је 1.500 гроша.¹⁷⁹ Нову школску годину септембра 1849. године започео је нови учитељ најмлађе класе јагодинске школе. Пошто се Мирко Теодосијевић прихватио свештеничког позива, за новог учитеља постављен је 27. августа свршени богослов Вујица Јоксимовић из Почковине у крушевачком округу.¹⁸⁰

У сеоским школама дошло је до промена неколико учитеља. Јован Поповић из Ланишта радио је као учитељ у Копривници од почетка исте године. За њега су се, према допису од 2. јануара 1849. године, zaloжили представници три општине: копривничке, врановачке и багрданске, као и парох Богдан Гавриловић.¹⁸¹ До тада није радио као учитељ, већ му је то било прво запослење. У време постављења имао је 30 година и био је жењен. Завршио је нормалну школу приличним успехом. Био је добре способности и владања. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша, док је почетком исте године износила 1.000 гроша. Почетком школске 1849. године имао је осамнаест ђака и то само ђака првог разреда.¹⁸² Новог учитеља 1848. године добија и школа у Рибару. На место Стаменка Стојановића 23. августа 1848. године за учитеља је постављен Милан Миланчевић из крагујевачког округа јер се сматрало да је спремнији од дотадашњег учитеља. Завршио је нормалну школу и две године Богословије добрим успехом. Почетком 1849. године имао је 17 ученика најмлађе класе. Његова годишња плата износила 1.000 гроша. До августа 1849. године радио је у школи десет месеци. То му је било прво запослење. Пре тога је био ученик. Тада је имао 22 године. Био је добре способности за обављање учитељског позива, а био је и примерног владања. Његова годишња плата износила је крајем 1849. године 1.100 гроша.¹⁸³

---

¹⁷⁹ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849.

¹⁸⁰ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

¹⁸¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

¹⁸² АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849.

¹⁸³ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849. Према Кондиут листи од 14. августа 1848. године учитељ у Рибару био је Стаменко Стојановић, а већ по Кондиут листи од 28. августа учитељ у Рибару био је Милан Миланчевић, са платом од 1.000 гроша.

АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Према Кондиут листи од 28. фебруара 1849. године Милан Миланчевић радио је као учитељ годину дана, а плата му је износила 1.000 гроша. У истој Кондиут листи наводи се да је завршио

У Јовцу је већ две године радио Живко Поповић, стар 20 година, родом из ђупријског округа. Завршио је нормалну школу врло рђавим успехом. Такође његове способности за обављање учитељског позива као и понашање оцењени су врло лоше. Ни поделу ученика на класе није урадио адекватно. Почетком школске 1848/1849. године имао је седам ученика у најмлађој и три ученика у средњој класи. Његова плата износила је 1.000 гроша. Касније је његова годишња плата повећана и износила је 1.100 гроша. То му је била прва служба. Петар Радовановић је 15. октобра 1848. године, на место Живка Поповића, за привременог учитеља у Јовцу поставио Павла Сабовљевића. Сутрадан у одговору среског начелника тврди се да је општина задовољна радом дотадашњег учитеља и да не пристаје на постављење новог учитеља. Пошто није био уведен у дужност, новопостављени учитељ сместио се привремено код једног трговца где је требало да остане све до нове одлуке Петра Радовановића.¹⁸⁴ Живко Поповић је остао учитељ све до августа 1849. године када је за учитеља у Јовцу постављен Јосиф Станишић. Живко Поповић напустио је службу јер је наставио школовање на Богословији. О постављењу Јосифа Станишића за учитеља у Јовцу известио је срески начелник 21. септембра, додавши да није могао исплатити дотадашњег учитеља Живка Поповића јер је он ноћу побегао из села и отишао у Свилајнац или Београд, притом оштетивши неке мештане Јовца.¹⁸⁵

Милован Арсенијевић већ пет година радио је у школи у Варварину. Пре тога није радио нигде. Био је родом из Варварина.¹⁸⁶ Завршио је нормалну школу. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша. Био је добре способности и владања. Извршио је и добру поделу ђака на класе.¹⁸⁷ Фебруара 1849. године у најмлађој

Богословију. Према једном списку учитеља у срезу темнићком од 31. децембра 1848. године он је имао само 17 ђака првог разреда.

¹⁸⁴ АС, НОЈ, VII, р-44/1849.

АС, НОЈ, VI, р-121/1849. Према Кондиут листи од 28. фебруара 1849. године Живко Поповић радио је са 7 ученика најмлађе класе и са 3 ученика средње класе. Његова способност и владање оцењени су добром оценом.

¹⁸⁵ АС, НОЈ Ф VI, р-121/1849. Према извештају среског начелника од 7. јула 1849. године, Живко Поповић напустио је школу у Јовцу пре завршетка школске године и због тога није обављен годишњи испит.

¹⁸⁶ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848. Према Кондиут листама од 6. марта 1848. године и 20. фебруара 1850. године, наводи се да је рођен у Рашевици пре 25, односно 29 година.

¹⁸⁷ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849.

класи имао је шест ученика, у средњој два и у старијој осам ученика.¹⁸⁸

и Началнику Окружног Јагодинског.

За привременог Учитеља млађе нормалне школе Јагодинске поставио се привремено Началник др Акимовић у Сави Окружја: Кулачварковић Учитеља, а за др Акимовић млађе нормалне школе Јагодинске Учитеља и Вишња Арсенијевић дретецлаге у Сави Окружја: Кулачварковић др привременог Учитеља, даљ за привременог Учитеља у Варварин дретецлаге др Акимовић Милановић Учитеља и Јована Сисофановића, и на основу др привременог Учитеља у Каменици поставио се Милановић Милан Захаровић др Богдана Окружног Јагодинског.

Предлаже се и Началнику да он Милану Захаровићу постави ово надлежност оулене соопици и удружења са з. виде, а да важе и само у друштвах з. виде и с. краја. Милановић и Јована Сисофановића, када му он се житата др надлежност и са началника, којима ово и предлаже, одређују.

П. Н. 39. 24. Октобра 347. Год. В. Сокоград.

Председавел др привр.
Началник Акимовић,
Друш. Милановић

Председавел и Началник
Милановић Милан.
Милановић Милан.

¹⁸⁸ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Милован Арсенијевић напуштао је рад у школи јер је желео школовање да настави на Богословији. Пошто није примљен он се вратио на старо учитељско место, а према налогу окружног начелства, општине варваринска, бачинска и маскарска биле су дужне да му издају заосталу плату, осим за време када је одуствовао због пријема на Богословији.

Павле Поповић из окружја крушевачког радио је као учитељ у Обрежу. Тада је имао 28 година. Завршио је нормалну школу и две године Богословије. У Обрежу је радио две године. На ту дужност ступио је октобра 1847. године. Његова плата износила је 41 талир и 4 цванцика.¹⁸⁹ Пре тога није радио као учитељ. Био је добре способности и владања. Годишња плата према Кондиут листи из августа 1849. године износила је 1.100 гроша.¹⁹⁰ На почетку исте године годишња плата износила је 1.000 гроша. Имао је укупно тринест ученика, и то у млађој класи четири, средњој шест и старијој три ученика.¹⁹¹

Илија Димитријевић радио је као учитељ у Бачини од краја 1848. године. То му није била прва служба. До тада је радио као учитељ у Комарану. На захтев бачинске општине из јула 1849. године, која се жалила на свог учитеља због *угурсузлука и скарадности* и кога су оптужили да је невенчано живео са неком Циганком и да је често одсуствовао из школе, Петар Радовановић је на његово место 20. августа 1849. године поставио Филипа Јовановића, родом из Варварина, дотадашњег учитеља у Јунцатима у окружју крагујевачком.¹⁹²

Стеван Протић из Јасике био је учитељ у Коњусима. Као учитељ радио је укупно 25 година. Радио је до тада у Белој Води, Јасики и неким другим местима. Завршио је нормалне школе добрим успехом. Био је добре способности и владања. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша.¹⁹³ Вучко Протић радио је као учитељ у Јасики. Имао је 25 година. Завршио је нормалне школе и Богословију добрим успехом. Укупно као учитељ је радио две године. Пре Јасике радио је при манастиру Манасији. Био је доброг владања и стручности. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша.¹⁹⁴ Извршио је лошу поделу ђака по класама. Имао је укупно

---

¹⁸⁹ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848.

¹⁹⁰ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849. Према Кондиут листи из фебруара 1849. године, он је завршио само једну годину Богословије.

¹⁹¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

¹⁹² АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

¹⁹³ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849.

АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Према пописима учитеља из фебруара и марта 1849. године, Стеван Протић је радио у Комарану са 19 ученика млађе класе и његова годишња плата је износила 1.000 гроша

¹⁹⁴ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849.

седамнаест ђака, и то у млађој класи девет, средњој шест и старијој два ђака.¹⁹⁵

3

Славному Началнику
Округа Јагодинског.

По списку предавања Окружног Поправног Училишта
и списку деце по № таб. № 1396. одружанског, и на основу
и С. Началнику 10. којима назначени учитељи по
такође у тамошњем Округу назначени су и школе, а има
за учитеље: Продикше: Михаила Рабца, Шибља Ан
пета, и Сазара Саванта, Мезећешког Савана Милошевића,
Велико-Бреховићког Милоша Милошевића, Комарачког
Милош Албошевића, Варваринског Милоша Антонијевића,
Бачињског Јулијана Кумершковића, Јованског, Јована Јако
вића, Волујског Петра Јахарића, — са тим званом
можеће, да свакоме по свакој школи назначеног учитеља
са тиме наредом, да се по истоме назначеном и управном
писмама, а мене о раздани мести у своје време истовремено
уписати и доћи, по и да назначеном таку по 1 цу. Сав. за сва
кога, свега 10 цу. мене припома.

№ 419.
90. Октобра 544.
У Београду.

Директор пош. школе
Кр. Ш. Г. Школов,
Петар Павловић.

¹⁹⁵ АС, НОЈ, Ф VI, р-12/1849.

Општина јасичка упутила је молбу Петру Радовановићу 19. маја 1849. године у којој је тражено да се за учитеља у Јасики постави Мијат Јаковљевић, брат покојног учитеља Милоја Јаковљевића. Вучка Протића општина није желела за учитеља јер је изјављивао да жели да постане свештеник. Пошто, по сазнању Петра Радовановића, Мијат Јаковљевић није довољно способан за учитеља и мора још да се образује, Петар Радовановић није могао да удовољи молби општине јасичке. Вучко Протић заиста је постао свештеник и на његово место 20. августа постављен је Ђорђе Деспотовић, свршени гимназиста.¹⁹⁶

Илија Јаковљевић, двадесетједногодишњи учитељ из Лепојевића у срезу левачком, службовао је и током 1849. године у Великој Дренови. Завршио је годину и по Гимназије и једну годину Богословије. У Великој Дренови радио је до јула 1849. године једну годину и четири месеца. Пре тога није нигде службовао, већ је учио школу. Био је добре способности и владања. Извршио је добру поделу ђака на класе. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша.¹⁹⁷ Почетком 1849. године радио је са укупно дванаест ђака, и то са осам у другом и са четири у трећем разреду. Није имао ученике у првом и четвртном разреду.¹⁹⁸

Павле Стевановић из Прњавора манастира Враћевшнице био је учитељ у Грабовцу. Био је стар 25 година. Од школе је завршио нормалну четвороразредну школу, једну годину Гимназије и две године Богословије. У Грабовцу је радио до јула 1849. године једну годину и четири месеца. Као учитељ радио је укупно шест година и четири месеца, и то у Коларима, Раваници, Чуковцу и Грабовцу. Био је средње способности и владања. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша.¹⁹⁹ Добро је извршио поделу ученика на класе. Имао је девет ученика у првој класи и четрнаест ученика у другој класи.²⁰⁰

Димитрије Кушериновић радио је у школи у Рековцу. На основу налога окружног начелства од 25. децембра 1848. године,

---

¹⁹⁶ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Према извештају среског начелника од 7. јула 1849. године, Вучко Протић је пре завршетка школске године отишао својој кући да би био рукоположен за свештеника. Због тога није у тој школи одржан годишњи испит.

¹⁹⁷ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849.

¹⁹⁸ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

¹⁹⁹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Према допису среског начелника, Павла Поповића је увео у дужност 3. фебруара 1849. године.

²⁰⁰ АС, НОЈ, Ф VI, Р-121/1849.

начелник среза левачког известио је да је рековачка општина током јануара 1849. године закључила уговор са њим и да је он о том постављењу обавестио родитеље и позвао их да шаљу своју децу у школу. Био је родом из Рековца. Завршио је нормалну школу у Крагујевцу, а похађао је и Гимназију и Богословију. Као учитељ радио је осам година и четири месеца, од тога у Рековцу једанаест месеци. Био је доброг владања. Годишња плата износила је 1.100 гроша. Имао је укупно четрнаест ђака, и то у првој класи једанаест и у трећој три ученика.²⁰¹

Димитрије Адамовић, родом из Митровице у Војводини, радио је као учитељ у Медвеђи. Са општином закључио је уговор 24. септембра 1848. године, када је и уведен у дужност. Тада је имао 26 година. Завршио је три разреда српске и четири разреда немачке основне школе и Гимназију на латинском језику. Као учитељ је радио десет месеци, и то само у Медвеђи. Био је добре способности и владања. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша или 50 талира.²⁰² Добро је извршио поделу ученика на класе. Имао је четрнаест ученика у првој класи, четири ученика у другој класи, једног ученика у трећој и три ученика у четвртој класи.²⁰³

У школи у Волујаку радио је као учитељ Никола Поповић, родом из Жупањевца. Вероватно је његов рад отпочео још у току јануара 1849. године, после смрти дотадашњег учитеља Игњата Васића јер га је за учитеља предложило окружно начелство.²⁰⁴ Општина волујачка упутила је 4. јануара 1849. године молбу за постављење Николе Поповића, бившег учитеља у Волујаку за привременог учитеља у истом селу. Среском начелнику је наложено 21. фебруара да уведе Николу Поповића у дужност, што је он то током марта и учинио. У истом извештају саопштио је о висини годишње плате од 1.100 гроша и о обавештењу свим околним општинама о постављењу учитеља и о потреби слања деце у школу.²⁰⁵ Тада је имао 28 година, а завршио је основну школу у родном селу. До августа 1849. године као учитељ радио је пет година, четири месеца и двадесет дана. Био је добре способности и владања, а извршио је и добру поделу ученика на класе. Годишња

---

²⁰¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

²⁰² АС, НОЈ, Ф VII, р – 44/1849.

²⁰³ АС, НОЈ, Ф VI, р - 121/1849.

²⁰⁴ АС, НОЈ, Ф XII, р- 325/1850.

²⁰⁵ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

плата износила је 1.100 гроша.²⁰⁶ До поновне промене учитеља у Волујаку долази септембра исте године. Петар Радовановић је 22. августа обавестио окружно начелство да је за учитеља у Волујаку поставио Игњата Рајића на место Николе Поповића, који је по његовом сазнању показао врло мале способности за учитељски посао. Срески начелник је већ 5. септембра обавестио окружно начелство о постављењу Игњата Рајића за учитеља у Волујаку са платом од 1.100 гроша.²⁰⁷

У школи при манастиру Јошаници радио је Самуило Крстић из Петровог села у Бачкој. Њега је на ту дужност препоручио Петар Радовановић 27. априла 1849. године, на основу молбе окружног начелства од 16. априла јер школа при манастиру тада није имала учитеља. У допису је наведено да је Крстић способан и добар учитељ, са препоруком да му се преко плате изда и додатак од 100 гроша, као *пострадалом човеку*. Начелник среза левачког известио је 16. маја 1849. године окружно начелство да је Самуила Крстића, привременог учитеља, увео у дужност. Учио је права једну годину и једанаест месеци и Богословију, а у свом месту завршио је основну школу. Као учитељ радио је 15 година, и то углавном у Војводини. Био је добре способности и владања. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша.²⁰⁸

У јагодинској основној школи 1850. годину започели су Аркадије Искрић, као учитељ старије класе, Александар Поповић, учитељ средње класе и Вујица Јоксимовић, као учитељ најмлађе класе.²⁰⁹ Двадесетједногодишњи Вујица Јоксимовић био је родом из Почековине у окружју крушевачком. Завршио је нормалну школу и Богословију. Као учитељ до марта 1850. године радио је нешто више од шест месеци.²¹⁰ Његова годишња плата износила је 75 талира.

---

²⁰⁶ АС, НОЈ, Ф VII, р – 44/1849. У Кондиут листи се наводи да је Никола Поповић рођен у Жупањевцу. Неко време је учио нормалну школу у Јагодини, а потом у манастиру Каленићу похађао је исту школу. Био је учитељ у Волујаку 4 и по године. Оцењен је као прилично способан.

²⁰⁷ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. У допису о постављењу Петар Радовановић је навео разлоге за постављање Игњата Рајића *...што старе добре учитеље надгледати треба, и недозволити да од глади скапавају...*

²⁰⁸ АС, НОЈ, Ф VII, р – 44/1849.

²⁰⁹ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²¹⁰ Вујица Јоксимовић потписао је уговор са јагодинском општином 30. новембра 1949. године:

Ученике је поделио на прву и другу класу. За способност и владање оцењен је као осредњи.²¹¹ Пошто је он 11. августа рукоположен за свештеника и напустио учитељски позив, 23. августа 1850. године Петар Радовановић је за учитеља најмлађе класе јагодинске школе поставио свршеног клирика из Јагодине Стевана Маленовић. У истом допису је наложио да се плата новом учитељу издаје од 1. септембра и да се повећа на 100 талира, пошто је, како је тврдио, боље способности од претходног учитеља Вујице Јоксимовића.²¹² Окружно начелство обавестило је Петра Радовановића да је извршило налог и да ја за учитеља најмлађе класе у јагодинској основној школи 2. септембра постављен Стеван Маленовић.²¹³ До промене учитеља требало је да дође и у средњој класи. Петар Радовановић обавестио је окружно начелство да је на место Александра Поповића, кога премешта за привременог учитеља млађег разреда у школи у Крушевцу, поставио Николу Михаиловића, дотадашњег учитеља млађе класе у Крушевцу. До промене ипак није дошло јер је после три дана, односно 20. октобра, група грађана и општинара упутила молбу окружном начелству да се не мења учитељ Александар Поповић. У молби се истиче да

Између благоизбраног обшества вароши Јагодине и учитеља наимлађе школе истога обшества Вуице Јоксимовића у следећим учињено.

Иво обшество обећава се да од 1. септембра т. г. опоменуте школе учитеља годишње погођену плату 1.800 гроша чаршијски плаћати месечно му такову издавати притом пак 24 гроша месечно на квартир захтевајући притом да учитељ именовани добро се у свему званично влада сиреч да приљезно деци науку височаишим уредбама школским, и наставленијима учитељским, прописату предаје и тако настоји да увек...

2 го учитељ пак именовани пристајући на све горе изложено, обећава се... прописанима законима владати се, како у предавању деци науке, тако и у приватним поведенијем својим са сваким љубавно живети.

Да би дакле овај уговор...сачињена су овакова два егземплара пред долепотписатим ок који ће се један у обштини а други у вуици наоди.

30. Новембра 1849. Год

у Јагодини

Вуица Јоксимовић

1 разреда учитељ

Председник Пр. Суда

Милош Миљковић

²¹¹ Исто. Вујица Јоксимовић 19. априла тражио је 15-дневно одсуство ради одласка у Београд, где је требало да буде рукоположен за ђакона.

²¹² АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²¹³ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

јагодинска школа није скоро имала бољег учитеља. Његов рад са ђацима и његово владање задовољило је све становнике Јагодине. Посебно се наводи његов рад и однос према цркви. Због тога му је и јагодинска општина подигла плату за 20 талира. Општина је била спремна да му поново подигне плату и да му бесплатно додели стан. Као разлог да остане дотадашњи учитељ општина наводи и скоро одржавање полугодишњег испита за ученике јер се сматрало да би ученици због тога изгубили у настави. На основу молбе грађана Јагодине, Петар Радовановић је 4. новембра саопштио окружном начелству да одлаже премештај Александра Поповића.²¹⁴

У току 1850. године у Левачком срезу долази до промена учитеља у манастиру Јошаници, Волујаку и Грабовцу. Према Кондиут листи од 8. фебруара у Волујку није било учитеља јер је дотадашњи учитељ Игњат Рајић преминуо. За учитеља у Волујаку 8. фебруара постављен је Јован Тодоровић, који је 28. фебруара почео са радом.²¹⁵ Међутим, већ 9. марта Петар Радовановић обавестио је окружно начелство о постављењу новог и разрешењу дотадашњег учитеља у Волујаку. О промени учитеља окружни начелник је 15. марта обавестио начелника среза левачког. После два дана постављен је Димитрије Поповић за учитеља у селу Волујак на место дотадашњег учитеља Јована Тодоровића, који је премештен за учитеља у Горњу Крушевицу у окружју пожаревачком. У истом допису Петар Радовановић истакао је да је нови учитељ доброг владања и способности. Новопостављени Димитрије Поповић био је родом из Јагодине.²¹⁶ Димитрије Поповић је 19. јануара 1850. године упутио молбу за добијање учитељске службе. У молби је навео да је неко време радио као учитељ у Јагодини. Од Петра Радовановића тражио је да буде постављен за учитеља у школи при манастиру Ивковићу јер је тада место учитеља било упражњено. По предлогу Петра Радовановића, он је и требало да буде учитељ у Ивковићком Прњавору на место дотадашњег учитеља Стефана Јевтића, ако би житељи Ивковачког Прњавора и даље желели да имају школу. У време постављења у Волујаку имао је 19 година. Завршио је три разреда српске и један разред немачке школе. Учио је и Богословију

---

²¹⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

²¹⁵ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

²¹⁶ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850. Окружно начелство је 15. марта наложило среском начелнику да Димитрија Поповића уведе у дужност и да од претходног учитеља Јована Тодоровића узме списак ученика и све школске ствари и да их новом учитељу на реверс преда.

и Гимназију. Био је добре способности и владања. У време постављења као учитељ је радио свега пет месеци. Приликом постављења општина је била дужна да са њим закључи уговор и да од претходног учитеља узме спискове ученика и назнаку пређеног градива и градива које је требало прећи до краја полугодишта. Добро је поделио ученике на класе. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша.²¹⁷

У школи при манастиру Јошаници радио је Максим Брајковић из Зајечара. Он је дошао на захтев Петра Радовановића од 16. августа 1849. године, после одласка Самуила Крстића, који је добио премештај. Окружно начелство обавестило је о томе среско начелство 9. септембра. Срески начелник известио је 18. октобра да је учитељ уведен у дужност. Новопостављени учитељ био је добре способности и владања. Имао је 25 година. Завршио је нормалну школу у Зајечару и Богословију. До јула 1850. године радио је у учитељском позиву четири године. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша. Извршио је добру поделу ђака на класе.²¹⁸ Он је почетком године, тачније 3. марта, упутио молбу да буде примљен на рад при Попечитељству унутрашњих дела. Из тог разлога Петар Радовановић тражио је од окружног начелства потврду о школској спреми Максима Брајковића.²¹⁹ Он је у одговору окружном начелству навео да је свидатељство из друге нормалне школе у Зајечару остало код професора гимназије у Београду Михаила Поповића, где се школовао. Свидатељство из Гимназије нема зато што је делом приватно, а делом служењем у бољим кућама учио школу, а ни Богословију није завршио због сиромаштва. Тражио је од окружног начелства рок од пет дана да достави свидетелство из Гимназије.²²⁰ Вероватно је на његову одлуку да промени место службовања утицао и сукоб са настојником манастира Јошанице, Севастијаном Поповићем. Исте године долази поново до промене учитеља у школи при манастиру Јошаници. Пошто је Максим

---

²¹⁷ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850. Кондиут листа свих учитеља у срезу левачком од 15. јула 1850. године. У попису свих учитеља у срезу левачком од 8. фебруара не помиње се рад школе у Волујаку.

²¹⁸ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²¹⁹ АС, НОЈ, Ф XII, р - 325/1850.

²²⁰ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850. 16. март 1850. година. Он је 15. априла добио 15 дана одсуства због одласка у Зајечар ради приватних послова. Окружно начелство 17. марта послало је свидетелство Максима Брајковића Петру Радовановићу.

Брајковић током августа примљен за практиканта при Попечитељству унутрашњих дела, окружно начелство тражило је да се постави нови учитељ. Сима Вишњић, родом из Баната, бивши учитељ у Трњанима у окружју крушевачком, молбом је тражио од Петра Радовановић да га постави за учитеља у школи при манастиру Јошаници. Како је тврдио у молби од 10. августа, он је то учинио по позиву и препоруци Љубомира Петронијевића, власника стакларе. По његовој препоруци, општина беличка као и окружно начелство сложили су се с тим па је дописом од 10. августа тражена и формална дозвола за постављење. Петар Радовановић изашао је у сусрет молбама и 24. августа поставио је за привременог учитеља Симу Вишњића. Од начелника крушевачког окружја тражено је дописом од 2. септембра да га што пре пошаљу на нову дужност да ђаци не би губили од наставе. По добијању дозволе срески начелник известио је 13. септембра да је новог учитеља 11. септембра увео у дужност, а окружно начелство је 19. септембра обавестило Петра Радовановића о постављењу Симе Вишњића за учитеља и да му је том приликом дат списак школских предмета. Уједно срески начелник је обавестио општину мишевичку и друге околне општине о постављењу учитеља.²²¹

Дотадашњи учитељ у Грабовцу Павле Стевановић, после три године и једног месеца рада у том селу, писмом од 8. марта обавестио је начелника среза левачког да због болести не може да обавља учитељску дужност. О његовој намери обавештен је и окружни начелник.²²² Он је вероватно у току фебруара и напустио место учитеља у Грабовцу, мада се помиње у Кондиут листи од 8. фебруара. Среско начелство тражило је 23. марта да се постави нови учитељ у Грабовцу који би радио са десет до петнаест ученика, колико је било у школи. На основу дописа Петра Радовановића од 28. марта, за учитеља у Грабовцу постављен је Панта Јовановић, као привремени учитељ, а у дужност је уведен 6. априла.²²³ Панта Јовановић рођен је у Рековцу и у време постављења имао је 24

---

²²¹ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²²² АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850. Петар Стефановић, родом из Вршца, који је радио у Глоговцу, изгледа да је наставио да живи у Јагодини јер је из Јагодине 24. августа 1850. године упутио молбу Петру Радовановићу за добијање учитељског места. Окружно начелство је 19. октобра исте године обавештено да је Петар Стефановић постављен за учитеља у ваљевском округу, са платом од 60 талира и плаћеним станом и огревом.

²²³ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

године. Био је ожењен. Свршио је нормалне школе у манастиру Драчи. То му је било прво постављење за учитеља. Пре постављења за учитеља занимао се војничком службом, а после као гвардирац у Радујевцу три месеца. Оцењен је средњом оценом за способност, за рад и понашање, као и поделом ученика на класе. Годишња плата износила је 1.100 гроша. Окружно начелство наложило је среском начелнику да до доласка Панте Јовановића рад ђака надгледа најбољи ђак из школе.²²⁴ Исте године 25. августа Петар Радовановић сменио је Панту Јовановића због неспособности и на место учитеља у Грабовцу поставио је Петра Поповића, старог и способног учитеља. Он је 15. септембра 1850. године и постављен за учитеља у Грабовцу, о чему је обавештено окружно начелство 18. септембра, а Петар Радовановић дописом окружног начелства од 23. септембра.²²⁵

У Левачком срезу у току године такође је дошло до промене неких учитеља. Начелник среза левачког тражио је дописом од 17. августа да се поставе учитељи у школи при манастиру Јошаници јер је Максим Брајковић примљен за практиканта Попечитељства унутрашњих дела и у Великој Дренови јер се дотадашњи учитељ примио свештеничког позива. За учитеља у Великој Дренови Петар Радовановић је дописом од 21. августа одредио Милију Симића, свршеног богослова из Ботуња у окружју крушевачком, на место Илије Јаковљевића, који је рукоположен за свештеника. У истом допису налаже се да се Милија Симић постави за учитеља 1. септембра, од када би му се издавала и плата у висини од 1.100 гроша, а дотадашњи учитељ Илија Јаковљевић да се са истим датумом разреши дужности и исплати. Дописом од 19. септембра окружно начелство обавестило је Петра Радовановића да је извршено постављење новог учитеља.²²⁶

У осталим школама у срезу левачком и даље су били учитељи: Димитрије Кушериновић у Рековцу и Димитрије Адамовић у Медвеђи.²²⁷ Димитрије Адамовић радио је као учитељ у Медвеђи током целе 1850. године, што се види из Кондиут листа из марта и августа исте године. Он је више пута тражио да буде премештен из Медвеђе. То исто тражила је и сама општина. У допису Петра Радовановића од 17. јануара 1850. године наводи се да ће се извршити премештај Димитрија Адамовића чим се за то укаже

---

²²⁴ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²²⁵ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²²⁶ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²²⁷ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

прилика.²²⁸ У истом селу живео је Милун Максимовић, свршени богослов који је тражио место учитеља. Пошто није било слободних места, Милован Спасић је на препоруку Петра Радовановића поставио Милуна Максимовића за учитеља у Брзану. По налогу Петра Радовановића у допису окружног начелства од 28. августа тражи се од среског начелника да упути Милуна Максимовића из Медвеђе у Брзан у окружје крагујевачко.²²⁹

У срезу темнићком дошло је до промене учитеља у Јовцу, где је уместо Живка Поповића за учитеља постављен Јосиф Станишић, родом из Умчара у Војводини. Када је постављен за учитеља, имао је 35 година. Завршио је нормалну школу и четири разреда Латинске школе. До фебруара 1850. године радио је у Јовцу укупно шест месеци. То му је било прво постављење. Био је добре способности и доброг владања. Такође је поделу ученика на класе добро извршио. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша.²³⁰

И у срезу темнићком дошло је до промене учитеља. У Јасики Вучка Протића заменио је Ђорђе Деспотовић. Када је Вучко Протић рукоположен за свештеника, Петар Радовановић је 20. августа 1849. године за учитеља у Јасики упутио Ђорђа Деспотовића. Он је током септембра уведен у дужност. Био је родом из Футога у Војводини. Имао је тада 21 годину. Завршио је нормалну школу и четири разреда Гимназије. Ово је била његова прва служба. До фебруара 1850. године радио је укупно шест месеци. Способност и понашање оцењени су као доста добри, као и подела на класе. И његова годишња плата износила је 1.100 гроша.²³¹ У току 1850. године долази до нове промене учитеља у Јасики. У Кондиут листи од 15. јула као учитељ у Јасики помиње се Мијат Јаковљевић из Коњуса. Тада је имао 20 година. Завршио је нормалну школу добрим успехом. Као учитељ радио је годину дана. Био је добре способности и доброг владања. Такође је добро извршио поделу ученика на класе. Његова годишња плата износила је 1.100 гроша.²³² Почетком октобра долази до нове промене учитеља у Јасики. И поред доброг мишљења среског начелника о раду учитеља, дописом Петра Радовановића од 6. октобра наложено је окружном начелству да на место неспособног Јаковљевића постави за учитеља Атанасија П. Поповића. О

---

²²⁸ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²²⁹ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²³⁰ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²³¹ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²³² АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

променама учитеља средско начелство обавештено је 18. октобра, а нови учитељ уведен је у дужност половином новембра.²³³

Тек 28. децембра 1850. године окружно начелство обавестило је Петра Радовановића да је новог учитеља увело у дужност.²³⁴

У истом срезу требало је да дође и до промена учитеља у селу Коњусима. Због одбијања ђачких родитеља да шаљу децу у школу јер не желе да им учитељ буде Стеван Протић и да школа у Коњусима не би била затворена, Петар Радовановић је августа 1850. године на место Стевана Протића поставио Јована Краљевића. У истом допису тражио је да се пренесе Стевану Протићу да не тражи ново постављење за учитеља јер и поред толико година рада није оспособљен за рад учитеља.²³⁵ Начелник среза темнићког известио је 20. октобра окружно начелство да је на основу дописа тог начелства од 9. септембра извршио промену учитеља, односно да је на место Стевана Протића за учитеља постављен Јован Краљевић.²³⁶ О промени учитеља у Коњусима Петра Радовановића обавестило је окружно начелство 23. октобра. У међувремену, 27. септембра, Стеван Протић упутио је молбу Попечитељству просвете у којој је молио да остане учитеља у истом селу. У молби је навео своје тешко материјално стање и да као учитељ ради од 1818. године. На основу молбе, Попечитељство просвете препоручило је Петру Радовановићу да се Стеван Протић остави за учитеља у Коњусима због дугог рада у учитељској служби, а не због способности и знања, а да се Јован Краљевић разреши дужности због неких грешака у свом понашању.²³⁷ У одговору Попечитељству просвете Петар Радовановић изнео је другачије податке о раду Стевана Протића. Пре свега није радио од 1818. године, како је навео у молби Попечитељству просвете јер би то значило да је постао учитељ у 15 години, већ сматра да је постао учитељ тек од 1830. године. Од тада је често остајао без посла па је сматрао да је укупно радио од 8 до 10 година, и то као приватни или привремени учитељ. Ни Петар Радовановић није знао тачно колико је Протић радио као учитељ јер до тада Протић није никада био уведен у било какав списак. Такође је навео да је Протића остављао за учитеља само на основу његових молби, и то увек привремено, а не на основу његових способности.

---

²³³ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²³⁴ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²³⁵ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²³⁶ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²³⁷ АС, НОЈ, Ф XII, р-20/1850.

По Петру Радовановићу, Протић се последњих 20 година бавио трговином и занатом у свом селу Јасики, а и по другим селима у јагодинском округу. Касније је постављен у Коњусима за учитеља, под условом да његови ученици покажу добар успех. То се није догодило, већ су деца узалуд ишла у школу. Када су то родитељи увидели, извели су своју децу из школе и школу затворили. Њега за учитеља нису желели. Петар Радовановић је 2. октобра предложио Попечитељству просвете да Стевана Протића постави за учитеља у Јасики или неком околном селу јер га општина коњска није желела за учитеља. У школи се није обавио ни годишњи испит јер родитељи нису дозволи деци да иду у школу док се не смени Стеван Протић. У допису Петру Радовановићу од 16. новембра навели су да је Стефан Протић неспособан учитељ, да деца ништа нису могла од њега да науче и да не могу да трпе његово неморално понашање. Тражено је да се на место учитеља остави Јован Краљевић. Допис су потписали председник Примирителног суда Коњуса Јевтимије Томић, његов помоћник Марко Милутиновић, председник Примирителног суда Беле Воде Милован Сремчевић, Тома Раденковић у име свих мештана села Беле Воде и Љубаве Димитрије Симић и у име житеља целог села Димитрије Степановић, као и кметови тих општина у име њихових становника.²³⁸ Ипак, на основу захтева Попечитељства просвете Петар Радовановић је 10. новембра вратио Стевана Протића за учитеља у Коњусима, а сменио је Јована Краљевића, „као за званије учитеља недостојног“.²³⁹ На основу извештаја среског начелника од 29. новембра, Стеван Протић још увек није био уведен у дужност јер је општина поново упутила молбу у којој је тражила да се не мења новопостављени учитељ Јован Краљевић. До промене учитеља није дошло ни средином децембра месеца. На основу извештаја окружног начелства од 9. децембра, до промене није дошло јер су се мештани Коњуса и даље противили постављењу Стевана Протића.

Крајем 1850. године дошло је до промене учитеља у Копривници. Свештеник у Копривници упутио је Петру Радовановићу тужбу на рад Јована Поповића. У тужби је тврдио да лоше обавља учитељску дужност и да изостаје из школе. У тужби је тражио да се на његово место постави Атанасије Ћирић. Међутим, 4.

---

²³⁸ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850. Мештани Коњуса успели су у својој намери јер се у Кондиут листи с почетка 1851. године као учитељ наводи Јован Краљевић.

²³⁹ АС, МПс, Ф III, р-538/1850.

новембра молбу да Јован Поповић остане за учитеља поднели су председник Примирителног суда општине копривничке Дамјан Илић и кмет села Ланишта Радосав Николић. У молби су навели да је тужба свештеника у Копривници неистинита и да је Поповић добар у вршењу дужности, као и да је савестан учитељ. Ипак је удовољено захтеву свештеника па је на место Јована Поповића 16. новембра постављен, а 12. децембра 1850. године уведен у дужност Атанасије Ћирић. Петар Радовановић предложио је окружном начелелству да наложи Јовану Поповићу да се боље припреми за учитељски позив и да се јави њему ради налажења новог места за учитеља.²⁴⁰

У једном допису из 1850. године наводи се да је учитељ Љубостињски Павле Стефановић, а бивши учитељ у Грабовцу, дужан неком Стојку Стевановићу, пандуру у Београду и указује се на то да је те године школа постојала и при манастиру Љубостињи.²⁴¹

У школама јагодинског округа на крају 1850. године као учитељи су радили: Аркадије Искрић, Алекса Поповић и Стеван Маленовић у Јагодини, Атанасије Ћирић у Копривници, Милан Миланчевић у Рибару, Јосиф Станишић у Јовцу, Милован Арсенијевић у Варварину, Филип Јовановић у Бачини, Павле Поповић у Обрежу, Мијат Јаковљевић у Јасики, Јован Краљевић у Коњусима, Милија Симић у Великој Дренови, Петар Поповић у Грабовцу, Димитрије Кушериновић у Рековцу, Димитрије Адамовић у Медвеђи, Димитрије Поповић у Волујаку.

---

²⁴⁰ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²⁴¹ АС, НОЈ, Ф IV, р-140/1850.

5.2. ПЛАЋАЊЕ УЧИТЕЉА

Учитељи су до половине 19. века стекли извесну сигурност у обезбеђивању плата, стана, огрева и баште, која је представљала неку врсту материјалне помоћи. Положај учитеља зависио је од општине, појединих лица, свештеника, званичника. Учитељ је могао бити отпуштен и без кривице.

Пошто су учитељи били сиромашног стања, повремено су ослобађани свих пореза. Кнез Милош је актом од 17. фебруара 1822. године ослободио пореза учитеља у Великој Дренови пошто *нема куће ни баштине своје*.²⁴²

Плате учитеља у правитељственим школама до 1841. године исплаћиване су углавном редовно сваког месеца. Такав случај био је и у општинским школама, али врло често се чекало на прикупљање добровољног приреза за плату учитеља, што је бивало два пута годишње. У приватним школама исплата је зависила од међусобног договора учитеља и ђачких родитеља.²⁴³ На основу извештаја окружног начелника од 13. октобра 1841. године, где је наведено да јагодинска општина на основу својих прихода не може плаћати учитеља кога је плаћало Правитељство, препоручило се окружном начелству да учитеља плаћа по 4. тачки Уредбе од 12. септембра 1839. године.²⁴⁴

Из 1835. године први пут постоје подаци о учитељским платама у Јагодини. Учитељ млађе класе добио је за три месеца, за октобар, новембар и децембар, 250 гроша, док је учитељ старије класе за исти период добио 375 гроша.²⁴⁵ Током 1836. године учитељи које је плаћало правитељство добијали су од 100 до 150 талира годишњу плату, општински од 400 до 1.500 гроша годишње, а

---

²⁴² Милош Јанковић, *Педагошке расправе и чланци*. стр. 28.

²⁴³ Милован Спасић, *Неки подаци о основним школама у Србији од 1845 до 1861 год*. Гласник српског ученог друштва, књига 73, Београд, 1892, стр. 191.

²⁴⁴ АС, НОЈ, Ф XI, р-254/1841.

²⁴⁵ Емило Цветић, наведено дело, стр. 5. То су биле плате Димитрија Јовановића, учитеља старије класе и Јованче Н, учитеља млађе класе.

За фебруар, март и април 1839. године Павлу Крецојевићу издата је плата од стране Попечитељства у висини од 375 гроша.²⁴⁷ Октобра 1839. године Павлу Крецојевићу издата је плата за август, септембар и октобар у висини од 37 и по талира или 15 дуката и 9 цванцика.²⁴⁸ Иста плата издата је и октобра 1840. године. Тада је Павлу Крецојевићу издата плата од 375 гроша или 37 и по талира за август, септембар и октобар.²⁴⁹ Појединим учитељима наплаћиван је дуг од њихових плата. Када је полазио за Јагодину, Никола Христић позајмио је из касе Попечитељства просвете 5 талира. Пошто он није платио тај дуг, Попечитељство је 17. јуна 1839. године тражило од окружног начелства да се тај дуг одбије од његове плате.²⁵⁰

Учитељске плате могле су да буду и повећаване, у зависности од њиховог рада. Како би учитеље задржале у својим школама, општине су настојале да их за добар рад награде. За учитеља у Великој Дренови Илију Јаковљевића предлог за повећање плате поднео је Петар Радовановић 26. јуна 1849. године. После молбе учитеља Илије Јаковљевића да му се повећа плата од 1.100 гроша, Петар Радовановић предложио је да му се повећа плата за 200-300 гроша јер је приликом обиласка његове школе нашао ученике у добром поретку, а и ђаци су на испиту показали успех какав се само могао пожелети. И сама општина била је задовољна радом свог учитеља и тражила је од Петра Радовановића да га не премешта из Велике Дренове. Због тога је општина пристала на предлог за повећање плате па је после месец дана Петар Радовановић обавештен да је учитељу у Великој Дренови повећана плата за 200 гроша, а исплаћивана је из општинске касе.²⁵¹ Према извештају из априла 1842. године, учитељ у Копривници изјавио је да не може да буде учитељ због тога што је школа у његовој кући, коју је под кирију користио, и зато што је имао мали број ђака, а самим тим и мали приход. Заједно су он и учитељ у Медвеђи изјавили да не могу да раде као учитељи због мале плате и да од Ђурђевдана 1841. године траже нове послове, али и даље као учитељи. Према извештају, обојица су се добро показали у свом раду са ученицима.²⁵² Општине копривничка, лаништанска, пањевачка,

---

²⁴⁷ АС, НОЈ, Ф II, р-11/1839.

²⁴⁸ АС, НОЈ, Ф II, р-11/1839.

²⁴⁹ АС, НОЈ, Ф VI, р-108/1840.

²⁵⁰ АС, НОЈ, Ф III, р-156/1839.

²⁵¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

²⁵² АС, НОЈ, Ф II, р-86/1842.

рибарска, праћинска, мијатовачка, јовачка, драгоцвечка, коларска и секуричка нису имале учитеље према извештају среског начелника од 14. септембра 1843. године јер родитељи нису желели стално да плаћају учитеља зато што су родитељи из ових општина слали своју децу у јагодинску школу, где се настава одржавала на вишем нивоу.²⁵³

Крајем јануара исте 1843. године начелник среза левачког тражио је од окружног начелства упутства о начину исплате плате учитељима. Допис среским начелницима са упутствима окружно начелство упутило је 4. фебруара. Срески начелници требало је да стану на страну учитеља и да настоје да општине закључују погодбе са учитељима око плата, с тим да плате буду доста више него до тада. Ако је било у питању више општина које су своју децу слале у једну школу, нарочито тада начелник је морао настојати да дође до сагласности општина и учитеља јер на тај начин би се доста растеретили поједини родитељи. Окружно начелство је на крају дозволило да се уговори са учитељима закључују и на основу плаћања по ученицима, али и тада срески начелници морали су да се залажу да и на тај начин учитељи дођу до веће плате.²⁵⁴

Материјални положај учитеља и даље је био тежак. Ово потврђује извештај Петра Радовановића од 22. јула 1844. године у коме износи: *„Сваки слуга за своју плату, надничар за надницу своју служи, па кад коме време дође исплате службе или наднице, таква им се плаћа. Наши кукавни учитељи од оно малоуде плате морају живети: ранити се, одевати, и све потребе живота подмиривати, па неки и квартир отуд плаћати. Но како неуредно плату примају, онако чемерно јадно живе.“*²⁵⁵

Плата учитеља у Комарану Милоја Јаковљевића 1844. године износила је 300 гроша, а учитеља у Варварину Милована Арсенијевића и учитеља у Бачини Димитрија Кушериновића, исте године, по 500 гроша годишње. Новац за плате учитеља издвајали су родитељи ученика. Општине су биле задовољне њиховим радом и понашањем.²⁵⁶

---

²⁵³ АС, НОЈ, Ф XI, р-29/1843

²⁵⁴ АС, НОЈ, Ф XI, р-29/1843.

²⁵⁵ АС, МПс, Ф VI, р-106/1844.

²⁵⁶ АС, НОЈ, Ф VI, р-1/1844.

У 1846. години у јагодинском округу разлика у платама била је велика. Те године један учитељ примао је плату од 150 талира, од 60 до 80 талира два учитеља, 50 до 60 талира два учитеља, 50 талира такође два учитеља и мање од 50 талира два учитеља.²⁵⁷ Према извештају окружног начелства од 27. децембра 1846. године, општине Велике Дренове и Варварина сачиниле су договор о платама са својим учитељима Михајлом Поповићем и Милованом Арсенијевићем. Учитељу Михајлу Поповићу у Великој Дренови плата је износила 800 гроша, а плата учитеља Милована Арсенијевића 1.000 гроша. По утврђивању висине плата они су уведени у дужност учитеља.²⁵⁸

Према *Устројенију школском*, обавеза је да се са свим учитељима, који су изабрани од стране општина, потпишу писмени уговори о плати са општинама. Те уговоре потврдиће надлежни срески начелник и послати надзорнику основних школа. Ова уредба важила је и за оне учитеље који су и пре уредбе изабрани.²⁵⁹ На основу овог дописа, Примирителни суд вароши Јагодине послао је окружном начелнику уговор сачињен само са Михајлом Ваљевцем, док са друга два учитеља нису сачињени уговори јер су били незадовољни платама. Никола Христић није сачинио уговор због плате која је требало да износи 1.000 гроша годишње, а Живко Антић био је незадовољан платом од 1.500 гроша годишње.²⁶⁰ Начелник среза темнићког послао је окружном начелству уговоре сачињене са учитељима у јасичкој, бачинској и варваринској општини. Уговор са бачинском општином био је сличан са осталим уговорима:

1. Да она њему учитељу дужна буде на свако учећи се дете, за годину 1845-ту по 12 цванцика без изговора платити; 2. Да је учитеља дужност децу сходно висечаиним прописима изданим обучавати. А да би уговор оваи закону свак силу имао, тога обе уговорне стране с надлежним потписима и крстовима покрепљују – дана 6. марта 1845 у Бачини.

---

²⁵⁷ *Новине читалишта београдског*, бр. 3, 17. јануар 1847. Јагодински округ тада је имао 47. 371 становника.

²⁵⁸ АС, НОЈ, Ф IX, р-75/1846.

²⁵⁹ НОЈ, Ф VII, р-69/845. Допис од 13. фебруара 1845.

²⁶⁰ АС, НОЈ, Ф VII, р-69/1845. Никола Христић и Живко Антић упутили су 17. марта изјаве о разлозима неприхватања потписивања уговора Примирителном суду вароши Јагодине и начелнику среза темнићког.

Учитељ бачински
Димитрије Кушериновић

у име целе општине бачинске
кметови Марко Ђурђевић, Стефан
Митровић

Уговор је сачињен у присуству начелника среза темнићког Димитрија Миленковића. У медвеђској и волујачкој општини уговори са учитељима нису сачињени.²⁶¹

По прегледу уговора Петар Радовановић ставио је примедбу на уговоре са учитељима из бачинске и варваринске општине. Према уговорима, за свако дете учитељу општине бачинске давали су по 12 цванцика годишње, а варваринске по 30 гроша. Сматрао је да се ово не слаже са опредељеним приходима појединих општина и да је за људе који желе да им деца у школу иду ово представљао велики терет јер је, како је претпоставио, већи број житеља сиромашан и не могу за своје дете ни по 12 пара дати, а са друге стране могло би доћи до тужби учитеља због нередовног наплаћивања. Зато се званично затражило од окружног начелства да настоји да учитељи при овим општинама одмах од почетка школске године буду плаћени од самих општина, како су и остале школе и учитељи одредили. Петар Радовановић предложио је да се учитељи плаћају од стране целе општине. Начелник среза темнићког покушао је да такав начин плаћања успостави према варваринском и бачинском учитељу, али мештани ових села нису пристали на тај предлог. У свом извештају окружном начелству, начелник среза темнићког наводи свој предлог „да је распис Г. Директора у том смотренију без наимањег успеха клонуо, и да се у оваковим предметима не може никакови општина приволети донде, док не би уредба у том изишла, и силом исте на то приволети.“²⁶²

Јагодинска општина није се увек држала прописа који се тичу обавезе према учитељима. Михајло Ваљевац није добио плату за 15 дана, односно од 18. августа 1844. године, од дана када је постављен за учитеља у Јагодини па до 1. септембра, када је потписан уговор. Општина је била у обавези према уредби из 1841. године, да се издаје плата и за време школског распуста. Потраживао је 150 гроша чаршијских. Према тој уредби, окружни учитељи који су од Правитељства примали плату, исту плату морају да примају и од општина. Општина је сматрала да се његова плату рачуна од дана потписивања уговора. После више усмених потраживања Михајло

---

²⁶¹ АС, НОЈ, Ф VII, р-69/1845.

²⁶² АС, НОЈ, Ф VII, р-69/1845.

Ваљевац је 21. фебруара 1845. године упутио писмену молбу Начелству окружја јагодинског да наложи јагодинској општини да испуни законске обавезе. Поред плате тражио је и да општина обезбеди бесплатан стан и башту, на шта је такође била обавезна.²⁶³ Изгледа да је јагодинска општина исплатила петнаестодневну плату, али није било никаквог успеха у испуњавању обавеза кад је стан у питању. Зато се Михајло Ваљевац 11. септембра поново обратио Петру Радовановићу. По захтеву Петра Радовановића, окружно начелство наложило је јагодинској општини да реши питање стана за учитеља. У свом одговору општина је навела да није у стању да обезбеди стан јер нема у својини погодних кућа, а има велике трошкове па није у могућности да плаћа стан за учитеља. У одговору је напоменуто да ће општина ускоро почети за изградњом нове школске зграде, у којој ће бити предвиђен и стан за учитеља. После више покушаја окружно начелство је 18. децембра 1845. године наложило јагодинској општини да на име годишње кирије исплати Михајлу Ваљевцу четири дуката.²⁶⁴

Изгледа да једно време у току 1843. године Милосав Милановић и Петар Захарић нису радили у својим школама јер су били незадовољни непримањем плате. Петар Захарић, учитељ у Волујку, још 12. децембра 1842. године упутио је молбу начелнику среза левачког у којој наводи да од постављења за привременог учитеља није примио плату. Приликом постављења није му ни речено ко ће га плаћати, да ли општина или Попечитељство, јер иако има доста ученика, њихови родитељи су сиромашног стања и нису у могућности да га плаћају. Милосав Милановић, учитељ у Великој Дренови, упутио је своју жалбу начелнику среза левачког 17. јануара 1843. године у којој је и он навео да од постављења није примио плату. После одржаних састанака са представницима општина, у оба случаја, родитељи који нису слали своју децу у школу одбили су да плаћају учитеље, а саме општине нису имале довољно прихода за учитељске плате. Пошто је окружно начелство било немоћно, са проблемом ових учитеља упознато је Попечитељство просвете 26. марта 1843. године. Поводом молби учитеља и на основу извештаја окружног начелника, Попечитељство је 16. априла запретило сеоским општинама да ће им одузети учитеље ако их не плаћају и истовремено наложило окружном начелнику да се поново окупе представници сеоских општина и нађе решење око исплате учитеља.

---

²⁶³ АС, НОЈ, Ф I, р-160/1845.

²⁶⁴ АС, НОЈ, Ф IX, р-85/1845.

У свом одговору Попечитељство је истакло „да су школе обите ползе ради подигнуте, и да по овоме цела обитина на подмиривање учитељске плате жртве приноси мора, тим више што се од прихода обитина на тај крај и уступљени, и исто учитељи и у црквама дужности имају, и испуњавати морају, где су сви житељи обитине учесници...“ У истом одговору Попечитељство је наложило да свака општина према својим могућностима мора да издваја новац за плату учитеља и да исплате морају бити извршене у договорено време. Милораду (Милосаву) Милановићу плата је исплаћена тек 23. јуна 1843. године преко Начелства окружја крагујевачког јер се учитељ тада налазио у свом родном селу Чумићу. По налогу Попечитељства и окружног начелства, начелник среза левачког поново је одржао састанак са представницима општина на коме је пренео предлог да Петра Захарића плаћају 16 села која су у парохији манастира Каленић у висини од 70 талира годишње. Пошто се у договору са кметовима општина није нашло решење за исплату плата Петру Захарићу, Суд окружја јагодинског је 14. септембра 1843. године наложио да општина волујачка, као и друга села у саставу исте општине, исплате на име плате 12 талира и да исту суму исплате родитељи из свих села чија су деца похађала школу у Волујаку.²⁶⁵ Октобра 1844. године наплаћено је од родитеља ученика у корист Петра Захарића 65 гроша. Према списку ученика наплаћено је од:

1. Матија Марковића из Волујака,
2. Максим Јовановића из Волујака,
3. Нестор Милосављевића из Волујака,
4. Јован Петровића из Волујака,
5. Симеон Марковића из Волујака,
6. Јован Милутиноваћа из Волујака
- 7 гроша,
7. Матеја Томића из Волујака,
8. Василије Ђукића из Волујака
- 24 гроша,
9. Крста Радојевића из Волујака
- 19 гроша,
10. Василије Станојловића из Волујака,
11. Јеремија Николића из Волујака,
12. Аксентије Обрадовића из Белушића,
13. Василије Милићевића из Калудре,
14. Филип Костадиновића и Надрља
- 11 гроша,
15. Милан Димитријевића из Бара,
16. Аврам Михаиловића из Лоћике
- 7 гроша,
18. Георгије Срећковића из Лоћике,
18. Сименон Јанковића из Лоћике,
19. Спасоје Обрадовића из Лоћике
- 6 гроша,
20. Јеврем Станковића из Лоћике,
21. Павле Поповић из Ивковића,
22. Живан Поповића из Ивковића,
23. Илија Стефановић из Беочића,
24. Крста Стефановић из Жупањевца. Од пароха Ивковачког Симе Поповића за синове Павла и Живана примио је 44 гроша и 12 пара, тако да је Сима

---

²⁶⁵ АС,НОЈ,Ф II, р-39/1843.

Поповић укупно дао 109 гроша и 12 пара и од Илије Стевановића примио је 22 гроша и 6 пара јер је по решењу Суда окружја јагодинског очеви ђака били дужни да плате половину учитељеве плате. Новац од Илије Стевановића наплаћен је крајем јула 1844. године. После ове наплате остало је да прими Петар Захаријевић још 444 гроша и 22 паре.²⁶⁶

Током 1844. године Милоје Јанковић примао је плату од 300 гроша годишње, а Милован Арсенијевић и Димитрије Кушериновић од 500 гроша за годину дана. Њих није плаћала ни општина ни срез, већ родитељи ученика.²⁶⁷ Према једном договору начелника среза левачког из јуна 1843. године са кметовима 16 сеоских општина, договорено је да се учитељима издају сталне плате, и то општине варваринска, маскарска, бошњачка, бачинска, избеничка свом учитељу у Варварину 50 талира, а општине љубавска, коњушка, беловодска, комаранска и глобарска свом учитељу у Комаранима 800 гроша чаршијски, а да општине јасичка, кукљинска и волујачка, плаћају свог учитеља ђакон Стевана Поповића 650 гроша чаршијских годишње. Општине су се обавезала да ће плате издавати два пута годишње, и то у време Турђевдана и Митровдана.²⁶⁸

Учитељ у Бачини тражио је 20. децембра 1847. године од Начелства окружја јагодинског да му се повећа плата, која је тада износила 1.000 гроша годишње. Навео је у молби да је морао сваке године да се задужује од 500 до 600 гроша. Окружно начелство одговорило му је да није у могућности да му повећа плату јер плата учитеља зависи од општина, а не од окружног начелства, што је и њему познато.²⁶⁹

Када је Ђорђе Михаиловић, учитељ најмлађе класе у Јагодини, затражио повећање плате, Примирителни суд вароши Јагодине доставио му је у допису од 12. августа 1847. године да је општина спремана да му повећа плату, али тек ако се он покаже бољим учитељем.²⁷⁰

Маја 1847. године молбу за исплату одговарајуће плате упутио је окружном начелству Димитрије Поповић, како је навео у молби, приватни ученик. Он је постављен за привременог учитеља средње класе од стране месног школског директора Јована

---

²⁶⁶ АС, НОЈ, Ф V, р-92/1844.

²⁶⁷ АС, НОЈ, Ф X, р-575/1844.

²⁶⁸ АС, НОЈ, Ф II, р-36/1843. Извештај од 20. јула 1843.

²⁶⁹ АС, НОЈ, Ф XIV, р-121/1848.

²⁷⁰ АС, НОЈ, Ф VIII, р-11/1847.

Миленковића, помоћника окружног начелства, пре постављења Александра Поповића. У средњој класи радио је три месеца, а један месец у млађој класи. За четворомесечни рад од општине је добио само 120 гроша, док је ранији учитељ месечно добијао 80 гроша. Димитрије Поповић упућен је на договор са Примирителним судом вароши Јагодине, који је једини одлучивао о висини плата учитеља.²⁷¹

Окружно начелство је 2. августа 1848. године поново одобрило среским начелницима да могу купити по 1 грош на сваког пореског обавезника на име учитељске плате.²⁷²

Општине често нису поштовале већ потписане уговоре. Варварински учитељ Милован Арсенијевић жалио се 15. новембра 1848. године да му је погођена годишња плата по 1.000 гроша умањена за распуст у трајању по два месеца, и то за две године. Њему је било ускраћено 340 гроша. Он је поред плате добијао и 10 ока брашна и 5 ока вина. Окружном начелнику наложено је да 340 гроша исплати учитељу јер се плата и за распуст мора издавати пошто су се погодили за годишњу плату.²⁷³ Милован Арсенијевић поново је упутио жалбу 6. маја 1849. године у којој је изнео како му је током 1846. и 1847. године неисплаћено остало 174 гроша. У истој молби навео је да му нису исплаћени ни додатних 100 гроша, које је требало да добију сви учитељи. У исто време, за ових додатних 100 гроша молбу је упутио и Илија Димитријевић, тада учитељ у Бачини.²⁷⁴ Током 1848. године учитељима у Рибару, Јовцу, Обрежу, Варварину, Бачини, Јасики и Комарану смањене су плате на 500 гроша годишње, иако су према уговорима имали веће плате. Истовремено је и Начелник среза темнићког Димитрије Миленковић обећао је да ће сви учитељи имати по 1.000 гроша. Према уговорима, учитељ у Јасики требало је да има плату од 50 талира, учитељ у Варварину 1.000 гроша, учитељ у Бачини 50 талира, учитељ у Јовцу 800 гроша. Петар Радовановић навео је распис Попечитељства просвете од 4. септембра 1847. године, по коме се већ уговорене

---

²⁷¹ АС, НОЈ, Ф III, р-7/1847.

²⁷² АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1848.

²⁷³ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1848.

²⁷⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Петар Радовановић обавестио је Попечитељство просвете и правосуђа о молбама учитеља, које је наложило окружном начелству да се учитељи исплате. Истовремено је упозорио окружно начелство да решава тужбе због неисплаћивања додатка од 100 гроша, које су у јагодинском округу најбројније.

плате не смеју смањивати и да то доста лоше утиче на рад учитеља и на њихове основне потребе јер су чак и поједине слуге боље плаћене од учитеља у срезу темњићком.²⁷⁵

Проблем исплате плате током 1849. године постојао је и код Павла Стевановић, учитеља села Грабовца. Пошто се закаснило са прикупљањем од по једног гроша на пореску главу, срески начелник обећао је да ће увести порез од 2 гроша, како би извршио исплату плате учитељу, која је за годину дана износила 1.100 гроша. Плату учитеља у Грабовцу обезбеђивало је пет општина.²⁷⁶

Живко Поповић, бивши учитељ у Јовцу, жалио се августа 1849. године да му је исплаћено 100 гроша мање него што је стављено у Кондиут листи зато што није плата исплаћивана у току распуста. Када је тражио од среског писара плату, био је понижаван и вређан пред кметовима. Петар Радовановић препоручио је окружној власти да се постара да Живку буде исплаћено тих 100 гроша. Међутим, није му одмах исплаћена плата, већ само остатак од одбијеног дуга који је имао и судских трошкова. По одбитку дуга њему је исплаћено 106 гроша и 26 пара.²⁷⁷ Истом учитељу је, на захтев окружног начелства,²⁷⁸ децембра 1848. године задржана половина плате.

Дуг према Милосаву Поповићу, бившем учитељу у Бачини, исплаћен је тек децембра 1848. године, по његовом преласку за учитеља у Гложану, у окружју ћупријском.²⁷⁹

Милан Миланчевић, привремени учитељ у Рибару, својом молбом од 26. јула 1850. године, затражио је од Петра Радовановић да предложи окружној власти да му повећају плату јер је општина рибарска била задовољна његовим радом, а и зато што дотадашњом платом није могао задовољити нужне потребе. Посебно је тражио да му општина набавља дрва према уговору. Окружно начелство, по препоруци Петра Радовановића, 5. децембра 1850. године предложило је општини рибарској да повећа годишњу плату свом учитељу Милану Милачевићу јер се показао као способан учитељ. Повећање плате односило би се само на овог учитеља, а не и на неког ко би га мењао.²⁸⁰

---

²⁷⁵ АС, НОЈ, Ф X, р-95/1848.

²⁷⁶ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849

²⁷⁷ АС, НОЈ, VI, р-121/1849.

²⁷⁸ АС, НОЈ, Ф XI, р-87/1848.

²⁷⁹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

²⁸⁰ АС, НОЈ, Ф VII, р-325/1850.

Због општег незадовољства учитеља, Попечитељство просвете и правосуђа, на предлог Петра Радовановића, донело је решење да се од 1. септембра 1849. године сви учитељи, као и други званичници, месечно плаћају, било од општине било од стране среских старешина, под условом да се прирезом исплаћују. У складу с тим ни један уговор који би предвиђао другачију исплату није могао бити склопљен. У два наврата, новембра и децембра исте године, Петар Радовановић захтевао је од окружног начелства да сви учитељи који нису закључили поменути уговор са општинама или среским начелствима такве уговоре сачине.²⁸¹ Уговор је изазвао извесно нераумевање у погледу времена добијања плата. Окружни начелник сматрао је да је учитеље да се жале подстицао Петар Радовановић. Окружни начелник је поводом тога, 18. јула 1849. године тражио тумачење Попечитељства просвете. Навео је распис Попечитељства од 4. септембра 1847. године, по коме је издавање плате учитељима почињало од 1. септембра па макар учитељ био и нешто раније постављен. У овом допису тражено је тумачење о платама учитеља који су постављани после 1. септембра, као и за учитеље који се постављају у друге општине у време школског распуста, односно после 10. јула. За пример је узето премештање из Бачине у Гложане Милосава Поповића, који је тражио исплату плате до 1. септембра. Други случај је захтев за исплату плате Стевана Јевтића, бившег учитеља у Ивковићу, који је постао парох у Драгоцвету. Мада је школа дуго била без ученика, Јевтић је тражио исплату плате до дана када је рукоположен за свештеника. И њега као и Милосава Поповића подржавао је Петар Радовановић. Поводом жалбе бившег учитеља у Ивковићу, а касније пароха у Драгоцвету, Стевана Јевтића окружно начелство тврдило је да је за време док је био учитељ потпуно исплаћен.²⁸² На основу ових случајева окружни начелник предложио је да се учитељи постављају увек од 1. јула до 10. августа и да им се плата рачуна од дана

---

²⁸¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

²⁸² АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

постављења од стране Главног управитеља основних школа. У случају да учитељ буде премештен 10. јула, а други буде постављен тек 1. септембра, предложено је да плата за део јула месеца и август остане у каси Прирезног фонда срезова.²⁸³

Попечитељство просвете наложило је Петру Радовановићу да одговори на ове притужбе. У свом одговору Петар Радовановић навео је још и случајеве Милована Арсенијевића, учитеља у Варварину и Илије Димитријевића, учитеља у Бачини. За Милосава Поповића навео је да није примио плату у време школског распуста, што је било противно закону. Слично је навео и за Стефана Јевтића. Такође, ни Милован Арсенијевић није примао плату за време распуста, односно за јули и август. Током марта 1849. године Петар Радовановић добио је допис од стране окружног начелства да је дуг према варваринском учитељу измирен, али то није било тачно па је поново уследила молба Петра Радовановића окружном начелству. Илији Димитријевићу није издата плата према уговору у висини од 1.100 гроша, већ за 100 гроша мања. То је био случај са већином сеоских учитељима у округу, али се нису сви жалили. За оптужбе да стоји на страни учитеља, Петар Радовановић одговорио је да је његова дужност да контролише односе између учитеља и општинских и среских власти. Ако би учитељи подносили тужбе само општинским и среским властима, долазило би до многих злоупотреба и тужбе би биле произвољно тумачене од стране својих старешина. Као пример навео је случај учитеља у Бачини, Илије Димитријевића, не прецизирајући детаље о томе. За примање плате навео је да о томе постоји уредба и да нову не треба доносити. Према постојећој уредби, плата се прима од дана постављења, али и за време трајања школског распуста, тако да плата за то време мора да буде исплаћена учитељима, а не да остане у било каквом фонду.²⁸⁴

Почетком новембра 1850. године Петар Радовановић је предложио мање повећање плате сеоским учитељима из прикупљаног пореза. Тада је у јагодинском округу из приреза школског издвајано 17.350 гроша од 8.675 пореских лица. За плате свих 14 учитеља у округу трошено је 15.400 гроша јер су добијали по 1.100 гроша годишње. Разлика од 1.950 гроша по њему је требало бити утрошена на повећање плате сеоских учитеља, која је била

---

²⁸³ АС, МПс, Ф III, р-236/1849.

²⁸⁴ АС, МПс, Ф III, р-236/1849.

много мања од пандурске плате и износила је дневно једва 3 гроша.²⁸⁵

Да би се поправио материјални положај учитеља, Попечитељство просвете донело је одредбе са којима су упознате окружне власти и Петар Радовановић. Према њима, свака општина била је дужна да поштује уговоре са учитељима у погледу плата, да учитељи примају плату и за време школског распуста и да њихова плата почиње да се издаје од 1. септембра, без обзира да ли су почели са радом непосредно пре тог датума.²⁸⁶

Начелство окружја јагодинског није могло да обезбеди месечну исплату плата својим учитељима јер се порез из кога су се издвајала новчана средства за плате учитеља прикупљао два пута годишње. У току 1849. године из окружне и среских каса учитељима је на име плате исплаћено 641 талир. Зато је Окружно начелство предложило крајем 1849. године Попечитељству просвете да се дозволе окружним властима месечне позајмице из окружних каса и да се позајмице врате по прикупљању полугодишњих пореза. Попечитељство је 15. јануара 1850. године прихватило предлог начелства окружја јагодинског и о томе обавестило сва окружна начелства.²⁸⁷ Током фебруара месеца 1850. године Попечитељство просвете упутило је предлог Кнезу да се из окружне касе исплаћују сеоски учитељи месечно, када се исплаћују и други званичници и служитељи, и то у форми шестомесечне позајмице док се прирез за учитеље уз данак не покупи и окружним касама поврати. Пошто је била у питању велика сума од 14.747 талира, кнез Александар одбио је такав предлог и издао је решење да прирезу за плату сеоских учитеља исплаћује онај народ који је основне школе за своју децу установио и плату учитељима одредио, па се тиме и добровољно на прирез обавезао. Наводи и да се такав данак купи сваких шест месеци и да се од тога плаћају учитељи према усвојеним договорима.²⁸⁸ Поред препоруке о месечном плаћању учитеља учитељ у Копривници, Атанасије Ђирић, закључио је уговор са општином по коме је требало да буде исплаћиван свака три месеца. То општина није поштовала па се и он жалио окружном начелству.

---

²⁸⁵ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

²⁸⁶ АС, МПс, Ф II, н-314/1847. Начелство окружја јагодинског примило је допис 15. септембра 1847. године.

²⁸⁷ АС, МПс, Ф III, р-547/1850.

²⁸⁸ АС, НОЈ, Ф IX, р-38/1850.

5. 3. ЖАЛБЕ НА РАД УЧИТЕЉА

Многобројне жалбе биле су упућиване на рад и понашање учитеља. Највећи број притужби био је од стране локалних власти, а велики број се односи и на међусобне сукобе између самих учитеља.

Једну од првих примедби на рад учитеља изнео је тадашњи директор школа у Србији, Глигорије Зорић. Он је посетио јагодинску школу 30. септембра 1841. године. О тој посети Попечитељство просвете известило је окружно начелство 16. августа. У разговору са окружним начелником и члановима Примирилног суда вароши Јагодине обававештен је о школама које постоје у округу и у којим местима би могле да се отворе. Након извештаја о раду школа закључио је да се учитељи нису владали по дужностима и прописаним правилима у предавању предмета ученицима. Ову небрижљивост своју показали су нарочито када је Глигорије Зорић испитивао ученике. Ученици старије школе ни на једно питање Зорићево из школског градива нису знали да одговоре. Ни само понашање учитеља према ученицима није било одговарајуће. Своје примедбе упутио је самим учитељима, а упозорио је и окружно начелство и Примирилни суд да је рад школа и учитеља и њихова брига, а не само брига Попечитљства просвете и упутио им је савете како треба да се контролише рад школа и учитеља. На крају посете изјавио је да ће учитеље млађе класе да смени и да ће одмах из Београда да постави друге учитеље.²⁸⁹

Поједине жалбе односиле су се и на понашање учитеља. После одржаног полугодишњег испита у Копривници почетком 1842. године, општина и месни свештеници били су задовољни радом учитеља, али су му замерали што није постио средом и петком.²⁹⁰

Антоније Јанковић из Јовца 23. јануара 1843. године упутио је тужбу против Јована Н., учитеља у Јовцу. У тужби је навео да је

²⁸⁹ АС, НОЈ, Ф VIII, р-68/1841. Глигорије Зорић је у Јагодину дошао из Ћуприје, а 1. октобра је напустио Јагодину.

²⁹⁰ АС, НОЈ, Ф II, р-86/1842.

његовој деци, а и многим другим честитим људима, упућивао непристојне речи. Када би се напио, причао би непристојне речи пред децом., а и другима. Наводи и да се није владао по учитељским прописима и да је са Циганима пио и јео. Наводе из тужбе потврдили су и кметови села Јовца, који су сматрали да треба да буде лишен учитељске службе.²⁹¹

Жалбу на рад учитеља најмлађе класе јагодинске школе, Лазара Стајића, упутио је Начелству окружја јагодинског и месном надзиритељу основних школа у Јагодини Алекси Андоновићу 14. јуна 1844. године бесплатни практикант окружног начелства Нестор Обрадовић. Лазар Стајић је, према његовом тврђењу, једног ученика физички казнио тако бездушно да су последице кажњавања биле приметне дуго времена. Када је отишао у школу да се интересује за разлоге кажњавања, Лазар Стајић га је истерао из школе.²⁹²

Михајло Ваљевац упутио је 8. октобра 1846. године жалбу помоћнику окружног начелства и месном школском управитељу Јовану Миленковићу на понашање учитеља средње класе према ученику Живку Димитријевићу. Навео је да је ученика увео у своју собу и наредио да легне на под да би га физички казнио. Када је то ученик одбио, скинуо је са чибука лулу и ђака ударио неколико пута по леђима и глави.²⁹³

Учитељ Михајло Ваљевац поднео је тужбу против јагодинског протопризвитера Јована Димитријевића октобра 1846. године. У жалби је навео како га је Јован Димитријевић вређао пред ученицима и свуда по вароши. Осим увреда и ружних речи изнео је да су му је и претио смрћу. Као разлог Јован Димитријевић навео је да Ваљевац није желео да прими његовог сина у више класу јер није положио главни испит за трећи разред па према томе морао је да понови тај разред.²⁹⁴ Осим што није желео да упише његовог сина у виши разред, повод сукоба је, према допису Начелству окружја јагодинског, и тај што је Ваљевац опоменуо Косту Протића, сина протојереја, да не краде новац, који је трошио на печено месо, сир, вино и друге посластице које је куповао по механама. Коста Протић изнео је свом оцу да га је учитељ избио и из школе избацио. Прота је у љутњи вређао Ваљевца свуда по вароши, па и у школи, називајући

---

²⁹¹ АС, НОЈ, Ф I, р-139/1843.

²⁹² АС, НОЈ, Ф XI, р-9/1844.

²⁹³ АС, МПс, Ф IV, р-62/1846.

²⁹⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-35/1846.

га смутљивцем и лажовом. Вређао је и Петра Радовановића због тога што је поставио Михајла Ваљевца за учитеља у Јагодини. Јавно се закleo да ће га избацити из службе.²⁹⁵

Почетком јануара 1847. године настављен је њихов међусобни сукоб. Сада је Јован Димитријевић упутио жалбу на понашање и непоштовање црквених правила службе учитеља трећег и четвртог разреда Михајла Ваљевца. Жалба је осим Попечитељству правде и просвете стигла и до митрополита српског Петра Јовановића. Поводом овог случаја наложено је да се узму изјаве од обојице актера. Одговарајући на оптужбе, Михајло Ваљевац упутио је свој одговор окружном начелству 16. јануара. Побијао је оптужбе да је забранио деци пре и после читања Апостола метанисање и да је чинио неке увредљиве поступке. Када је у питању метанисање, Ваљевац је навео да то није забрањивао ни на вечерњем читању *Свјати Боже* па зашто би забранио при читању *Апостола*. Још је навео поступак Јована Димитријевића према ученику Дамјану Николићу. Приликом читања Апостола овај ученик се збунио па није метанисао пред протојерејом, већ је пошао према олтару. То је разљутило протојереја, који је тако грубо одгурнуо ученика да је овај челом ударио у под и поцепао му је одећу. Ваљевац је одбацио и оптужбе да наговарао ученике да не поштују свештенство. Навео је изјаве пароха Милосава Милетића да му је Јован Димитријевић одавно претио говорећи да ће га пред црквеним окупљањем јавно понизити. После испитивања чињеница Попечитељство просвете и правосуђа наложило је половином марта окружном начелству да укори Михајла Ваљевца и да му нареди да се у цркви придржава верских правила.²⁹⁶

Против Михајла Ваљевца жалбе је упутио и Примирителни суд вароши Јагодине почетком 1848. године. Прва жалба упућена је Начелству окружја јагодинском 12. јануара 1848. године. У њој је у десет тачака наведено због чега је тражено његово смењивање: 1. Што је пијаница, 2. Што је због пијанства тукао ђака Раденка Цветковића због чега је ђак изгубио свест, 3. Што је у кући Стојка Ђорђевића пред Ђорђем абацијом говорио да је казнио целу школу, 4. Њему су тутори стално пребацивали што је ноћио у школи, и то нарочити током зиме, 5. На молбу Ђорђа Пилиштара није хтео дати

---

²⁹⁵ АС, МПс, Ф IV, р-91/1846. Допис је Ваљевац упутио окружном начелству 7. септембра 1846. године. У потпису стајало је *Михајло Ваљевац III и IV разреда учитељ*.

²⁹⁶ АС, НОЈ, Ф III, р-156/1847.

пет ђака за сахрану његовог детета, а касније није хтео да му изда квиту, на основу чега се веровало да је желео да присвоји новац, 6. Стојко Ђорђевић се жалио на Михајла Ваљевца зато што је тукао његовог сина јер није донео 10 пара за неке новине, које нису никада биле одобрене од стране Примирителног суда, 7. Због истог разлога жалбу је упутио и Нестор Обрадовић, 8. Вређао је Станка Нешића из Јагодине, кога сви знају као поштеног човека, називајући га свакаким изразима јер се интересовао зашто је његовог сина истерао из школе и одбијао да га прими назад у школу, 9. Што Михајло Ваљевац прави свађу међу учитељима многобројним сплеткама, 10. Да је као наставник доводио мајмуна да игра пред ђацима. У овој жалби тражено је смењивање Михајла Ваљевца и постављање другог учитеља.

Два дана после ове тужбе Михајло Ваљевац поново је правио проблеме својим понашањем. Приликом прославе Светог Саве у школи доносио је ученицима јело и пиће и цео дан са њима се опијао. Том приликом поломио је и три оканице и играо испред школе. Веома лоше је и васпитавао своје ђаке и наведено је да је један његов ученик барутом повредио око ученику млађе класе.

Нову молбу за смењивање Михајла Ваљевца Примирителни суд упутио је окружном начелству 28. фебруара 1848. године јер се у међувремену није ништа променио. Поводом ових молби Петар Радовановић 24. априла сменио је Михајла Ваљевца.²⁹⁷ Да не би остао без средстава за живот, Михајло Ваљевац постављен је за учитеља у Брусници, али до постављења није дошло пошто је преминуо средином јула 1848. године.²⁹⁸

После тужби Михајла Ваљевца против Павла Марковића и Стојана Цветковића и ових против Михајла Ваљевца, Јован Миленковић, надзиритељ јагодинских школа упутио је допис у коме је скренуо пажњу на иступе учитеља и њихово неморално понашање. Чак је навео да ако би ови учитељи и даље остали у јагодинској школи, он би дао оставку јер са оваквим учитељима не само он, већ ни један поштен човек не може да ради. За Павла Марковића и Михајла Ваљевца навео је да су свакидашње пијанице. Подсетио је окружно начелство на дотадашња иступања јагодинских учитеља и на многобројне опомене од стране Начелства окружја јагодинског и Примирителног суда вароши Јагодине.²⁹⁹

---

²⁹⁷ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848.

²⁹⁸ АС, МПс, Ф IV, р-277/1848.

²⁹⁹ АС, МПс, Ф IV, р-62/1846.

После извештаја о учитељима који су били неспремни за учитељски рад, на предлог начелника у Попечитељству просвете Јована Ст. Поповића, формиран је летњи курс за учитеље ради њихове обуке, али и преображаја школског образовања и васпитања. Ови курсеви, бар према извештају Петра Радовановића, доста су помогли учитељима у предавањима, а то је допринело и много бољем успеху код ученика. Петар Радовановић навео је списак учитеља који су се показали слаб у рад, а нису могли да ступе међу свештенике или то нису желели и којима је било потребно практично обучавање за учитеља, а то су Милоја Јаковљевића и Милована Арсенијевића. Милоје Јаковљевић није отишао у Београд, како је објаснио, због недостатка новца. Оштро је укорен јер је био обавезан да поступи по наређењу Попечитељства просвете.³⁰⁰

Петар Радовановић је 16. августа 1848. године тражио извештај о спремности учитеља у Јагодинском округу, јер се у Београду сазнало да су поједини учитељи крајње необразовани и да су недостојни учитељског звања. На основу извештаја среских начелника, окружни начелник одговорио је 1. октобра 1848. године да то није истина, да су сви учитељи подобни за учитељско звање и да је са њима свака општина била задовољна.³⁰¹

Попечитељство просвете је 18. јула 1849. године добило од окружног начелства жалбу на понашање учитеља у Јагодинском округу. Наведено је да се *„скоро сви, без ичије дозволе и како је коме воља, које куд тумарају и шетају се у време школско, а тако деца за то време без ичијег надзирања остају, па кад би им се што у том приметило, да то не чине, изговарају се, да они само од главног управитеља зависе.“* У допису окружни начелник навео је да се скоро сви учитељи, чим прође 30. јуни одмах разиђу и готово два месеца распуста не бораве у својим школама и не контролишу рад и понашање својих ђака.³⁰² Одговарајући на ову примедбу, Петар Радовановић је већ 27. јула упутио допис Попечитељству просвете.

---

³⁰⁰ АС, МПс, Ф IV, р-42/1845.

³⁰¹ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848.

³⁰² АС, МПс. Деловодни протокол за 1849, бр. 596. Петру Радовановићу су 14. јула 1849. године жалбу на рад Илије Димитријевића, учитеља у Бачини упутили кмет села Ђирица Н.и његова два помоћника, Станоје Станојевић и Вељко Ђорђевић. Навели су да је учитељ говорио да је независтан од начелника и да одговара само главном управитељу. Навели су такође његово непримерено понашање и често одсуствовање због чега су родитељи повукли своју децу из школе.

Навео је да није добио никакву тужбу од стране општинских, среских или окружне власти против неког учитеља у округу, као ни жалбу због одсуствовања са дужности јер је сваки житељ, па и учитељ, морао да тражи пасош од месне власти за одлазак макар и у суседно село, а тамо је био обавезан да се пријави кмету. Од Петра Радовановића само су двојица учитеља тражила дозволу за одсуствовање, и то Илија Јаковљевић, учитељ у Великој Дренови тражио одсуствовање због женидбе, а Илија Димитријевић, учитељ у Бачини ради доласка у Београд због жалбе за низдату плату, и то са знањем окружног начелства јер му је издат пасош. Предложио је да се утврди ко је од учитеља изјављивао да њихово одсуствовање зависи искључиво од директора основних школа. За одсуствовање учитеља из школе за време распуста навео је да то није школским законом забрањено и да никакве основе за притужбе нема. Поново је затражио од окружне и среских власти да доставе извештаје са главних испита и спискове ученика свих школа у округу, што је и била њихова обавеза.³⁰³

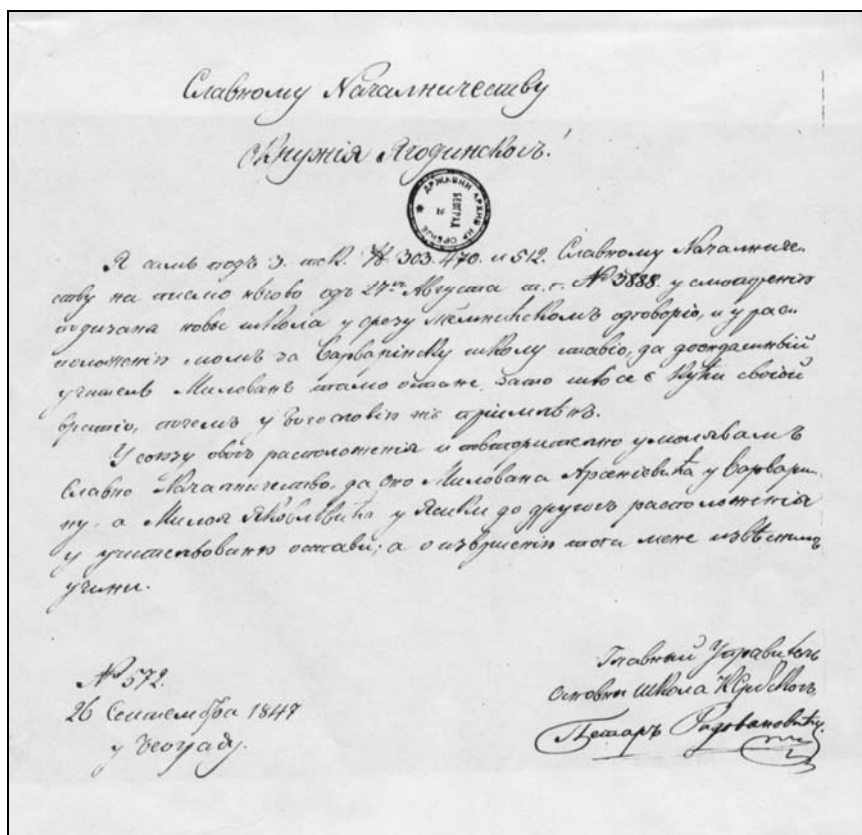
Много жалби било је упућено на рад и понашање Аркадија Искрића. Жалбу на рад учитеља Аркадија Искрића упутила је јагодинска општина 20. октобра 1849. године. У допису окружном начелству наведено је да се Аркадије Искрић не држи ни најмање своје учитељске дужности, нити обучава школску децу прописаним предметима, а и на часове слабо долази. Општина је сматрала да није заслужио да му се издаје плата и плаћа стан. Више се бавио адвокатуром, а и прихватио је нека пуномоћја Пере Маринковића, начелника брзопаланачког, и житеља Јагодине Илије Николића и Мијалка Банковића. Врло често Аркадије Искрић се опијао и у кафанама остајао до зоре. Према наводима у истој тужби, он није никада у цркви певао. Због свега тога јагодинска општина није хтела више Аркадија Искрића за учитеља и тражила је од окружног начелства да се захтева преко Попечитељства правосуђа и просвете постављење бољег учитеља на његово место.³⁰⁴ На жалбу јагодинске општине одговорило је Попечитељство просвете 2. новембра 1849. године. Наложено је окружном начелству да се Искрић строго опомене због свог понашања, да се у парнице не упушта и да пуномоћја не прима и да своје дужности ревностније и тачније обавља. Ако се тога не буде придржавао да му се запрети да не само

---

³⁰³ АС, МПс, Ф III, р-236/1849.

³⁰⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

да ће бити избачен из јагодинске школе, већ и да постоји могућност да се лиши учитељског звања.³⁰⁵

После молбе Аркадија Искрића поводом ове тужбе, Попечитељство просвете 24. фебруара 1850. године дало му је дозволу да може писати молбе, квите, облигације и друге уговоре, уколико то не смета обављању учитељске службе, а забрањено му је учешће у парницама или било какво заступање других лица на судовима.³⁰⁶

Како се Аркадије Искрић није променио, ни у понашању ни у другим његовим занимањима, Примирителни суд Јагодине 14. априла 1850. године упутио је окружном начелству нову жалбу на његов рад. И у овој тужби је истакнуто да се све више опијао, ноћи

³⁰⁵ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

³⁰⁶ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

проводио у вароши, свађао са патролцијама и претио им. Није се придржавао својих дужности у школи и цркви. Једино се и даље бавио адвокатуром и налажењем места где би своју канцеларију отворио. Своје услуге наплаћивао је врло скупо. Ђаци којима је он био учитељ били су развратни и врло лошег понашања. По сокацима су изговарали псовке и друге ружне речи које се нису могле описати. Из школе се чула углавном вика ученика. То је било познато не само Примирителном суду, већ и окружном начелнику. Нарочито непримерено понашање његових ученика у цркви било је познато окружном начелству. Поново је јагодинска општина истакла да је Искрића плаћала 150 талира на име плате и 12 талира за стан, а он то није заслужио. Поред рада у школи Искрић је врло често одлазио за Београд због својих приватних послова, и то углавном у време црквених празника, када је имао највише посла у организовању ученичких одлазака у цркву. За своја путовања није тражио дозволу Примирителног суда. Јавно је за време поста мрсио једући сланину по вароши што је запрепастило грађане Јагодине. Поново је тражено да се смени Аркадије Искрић и да се на његово место постави други учитељ.³⁰⁷

На поновни захтев јагодинске општине за смену Аркадија Искрића јер је и поред забране и даље водио парнице, Попечитељство просвете 16. августа 1850. године тражило је од јагодинске општине исцрпнији извештај о понашању Аркадија Искрића. Попечитељство није Искрића као, способног и доброг учитеља, без довољно разлога да премешта и на тај начин да га омета у ревностијем вршењу учитељске службе. Неспоразум је настао због промене кметова у Јагодини. Кметови који су писали жалбу на рад Аркадија Искрића нису више били на власти, а новопостављени нису ништа знали о жалби упућеној Петру Радовановићу и Попечитељству просвете па нису могли ништа конкретније да наведу. У одговору јагодинске општине од 26. августа 1850. године истиче се да је после прве жалбе на његов рад и опомене од стране Попечитељства просвете понашање Аркадија Искрића било је још горе. Више од два месеца одлазио је ноћу у кућу неке удовице, где се састајао са неком девојком Ленком, блудницом.

---

³⁰⁷ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850. На писмену молбу Аркадија Искрића да му се дозволи одсуствовање у недељи пред Ускрс, Петар Радовановић је 11. априла 1850. године изашао у сусрет његовој молби, а у исто време је наложио да учитељ другог разреда Алекса Поповић подучава ђаке у појењу и да их контролише у време богослужења у цркви.

Касније ју је доводио у свој стан, где су невенчано живели. То могу да потврде сви они који су долазили у његов стан, а и Петар Радовановић. Искрић није престајао ни да пише разне молбе и жалбе, а ни да води парнице. Учитељску делатност скоро да није обављао. Када је Петар Радовановић пропитивао његове ђаке, видео је да не знају да читају, а и знање из рачуна је било слабо. Искрић је цело лето проводио у кафанама Илије Николића и Тасе Арачлије, где се картао и опијао у лошем друштву. Његови ђаци развратно су се владали јер су били без контроле свог учитеља. Осим тога, водио је неке парнице које су општину коштале 100 дуката. Наговарао је поједине дућанције да на бившем црквеном плацу не плаћају кирију јер их је убедио да могу да откупе ту земљу. Чинио је још многе неправилности као што је јавно куповање меса у време поста и слично. Попечитељство просвете је и после ове жалбе одлучило да задржи Аркадија Искрића на месту учитеља, а наложило је окружном начелству да затражи од Искрића да настоји да заслужи поштовање надређене власти и грађана.³⁰⁸

По подношењу тужбе против њега, како је тврдио Искрић, окружни начелник окупио је кметове и општинаре да би се изјаснили поводом тужбе. Они су изјавили да немају ништа против Искрића и да су га похвалили пред главним управитељем основних школа. Изјавили су и да немају га због чега тужити јер се после добијене похвале од пре два месеца Искрић све време налазио у Београду и Аустрији. Ову изјаву дао је један од кметова. Окружни начелник се одмах издрао на њега и наредио да се напише жалба у којој би се изнело да су га тужили прошле године и да се наводно Искрић од неког времена поправио. Општинари су написали нову тужбу, али ни у њој нису оптужили Искрића па је начелник наредио писару окружног начелства Милошу Недељковићу да напише нову тужбу, коју су општинари потписали и преко Примирителног суда вароши Јагодине упутили Попечитељству просвете. Одговор Петра Радовановића поводом ове тужбе примио је секретар Суда окружја јагодинског, Димитрије Радосављевић. Сутрадан, 28. августа, позвао је општинаре у Примирителни суд и саопштио им да му је Петар Радовановић препоручио да се Аркадије Искрић отпусти. Потом је

---

³⁰⁸ АС,НОЈ,Ф XII, р-325/1850. Жалбу од 26. августа 1850. године потписали су општинари: Павле Обрадовић, Јанаћко Петровић, Алекса Максимовић, Павле Рашић, Исак Васић, Никола Илић, Тодор Ђорђевић, Петко Николић, Ранђел Нешић, Миленко Ђорђевић, Милован Левићанин, Милош Миљковић, Златко Павловић, Јанко Николић и Цветко Јовановић.

окупљеним општинарима секретар окружног суда прочитао своју тужбу на рад Искрића. Општинари су наводно изјавили да неће да лажу и отишли својим кућама, а тужбу су потписали њих 15 који нису били чланови општине. Ова тужба настала је највише због тога што је Искрић у парници јагодинске општине и села Врановца због неког Липара био против јагодинске општине и у тужби је тврдио да је комисија била пристрасна и подмићена. Ово је уплашило секретара Суда окружја јагодинског јер је сматрао да неће да добије обећану награду и да ће већ узето морати да врати па је све силе употребио против Искрића. У тужби секретар је изнео да су школска деца мало успела у учењу, да је Искрић небрижљив у посећивању школе и цркве, да је одбијао да учествује у сахранама, да је живео са блудницом, а да је жену држао у Београду, да је у време поста јео месо, да се по кафанама коцкао, да се кретао у непоштену друштву, да је скитао и да је после забране од стране Попечитељства и даље примао пуномоћја и водио парнице.

Ова тужба је по Искрићу била нетачна. Његови ђаци показали су добар успех пред Петром Радовановићем и он им је поклатио више од 50 књига. Тада је захвалио Искрићу на труду, а уклатио је учитеље млађег и средњег разреда. Из школе није ни једног минута изостајао и за две године само је два дана одсуствовао због болести. За боловање је навео да то може да потврди Димитрије Капарис, лекар ћупријског округа. У цркву је више пута ишао, иако му је жена пуна два месеца лежала болесна. На спроводу није ишао само онда када није био позиван и када му није било добро. Искрић такође истиче да није отерао жену и предложио је Попечитељству просвете да је позове и да се лично од ње обавесте о томе јер она живи у Београду, где се бринула за своју сестру и Искрићеву кћерку и још два детета. Нису живели заједно јер за децу није могао наћи добро образовање у Јагодини. Није истина да је становао са блудницом. У кући у којој је становао становала је учитељица Магдалена, удовица. Она је била учитељица деце Марка Стојковића, њиховог газде, и шила је дарове за његову кћерку. Водио је Магдалену у Београд јер је био добар друг са њеним братом и није био сам са њом, већ је са њима путовао и Настас Антић из Јагодине.

За непоштовање поста Искрић је изнео да сви они који га туже заједно су са њим јели месо и у кафани играли карте, а он понекад и билијар, и то увек са службеницима окружног суда или окружног начелства, а често са самим окружним начелником и среским начелницима.

Није истина да је после забране од стране Попечитељства примао пуномоћства и водио парнице, већ је само постао татор масе умрлог Алексе Јовановића, казначеја из Ћуприје.

На крају је предложио „да би се у овом претешком звању учитељском или утврдио или по све једанпут за свагда изгнан био“ да поднесе Попечитељству просвете 12 дуката са молбом да Попечитељство одреди једно лице и пошаље у Јагодину, где би требало да извиди све оптужбе и да предложи Попечитељству коначно решење јер су сви општинари и грађани једнодушни у оцени његовог рада и да је једино у питању самовоља окружног начелника, који жели да га отпусти из службе.³⁰⁹

На захтев Примирителног суда вароши Јагодине и Попечитељства просвете јагодински општинари упутили су два изјашњења о раду и понашању Аркадија Искрића: „На предложение благоизбраног Примирителног суда да му се обштина изјасни је ли учитеља овдашњег Аркадија Искрића Главном управитељу основни школа г. Петру Радовановићу тужила или није, овом му достављамо следујеће.

Обштина је ова приметила да је Искрић после чињене тужбе прошле године Попечитељству Просвештенија које га је и опоменуло на точније извршеније званија свога,- постао човечнији и престао оно чинити што је обштини повода дало прошле године тужити га. Тако дакле почем је као што се је обштина уверила, приљежан у извршенију свога званија почео бавити, и почем је сам г. Управитељ школа приликом посећенија свога и држањем испита био задовољан, обштина је изразила се пред њиме-Управитељем- и на питање његово да је са Искрићем совршено задовољна, и да противу владања његова ништа неима навести, приметивши и то г. Радовановићу у присуству кметова да га-Искрића- за сада из средине своје у пустити не жели.

Ово је све што је обштина г. Управитељу казала а зашто је он и по чијој вољи Попечитељству тужио Искрића то обштини познато није.- Желећи дакле и у будуће Искрића у званију учитеља вароши ове задржати ова обштина овако се изјашњава: да ће га – Искрића – донде само у служби овој држати докле се добро и честито обходио и своје званију совестно одговарао буде, задржавши себи то право у свако време неприлично му обхожденије вишои власти школскои доставити, и лишен званија зактевати.- 23.

---

³⁰⁹ АС, МПс, Ф III, р-412/1850.

Августа 850 год. у Јагодини. Обштинари: Марко Николић, и бројем њи седам“.³¹⁰

После ових изјава Попечитељство просвете је 18. септембра обавестило Начелство окружја јагодинског да оставља Аркадија Искрића за учитеља најстарије класе, али и да му се строго наложи да промени своје понашање и да поврати поверење власти и мештана.³¹¹

Предлог да се смени Аркадије Искрић упутио је Попечитељству просвете 22. септембра 1850. године Петар Радовановић. По њему су постојала три разлога за смену. Прво, што није поштовано наредбу Попечитељства да престане са вођењем парница. То је, осим тога што је показао непоштовање према власти, довело до велике *мрзости* становништва Јагодине према Искрићу. Друго, што је његово понашање оцењено као врло лоше од стране окружног начелства јер је ванбрачно живео са неком женом и што је због тога запоставио обавезе према својој породици у Београду. Као трећи разлог за смену Аркадија Искрића наведен је његов однос према Петру Радовановићу, протв кога је у више наврата износио лажни Попечитељству просвете.³¹²

Сутрадан, 23. септембра, Петар Радовановић поново је упутио захтев Попечитељству просвете да се смени Аркадије Искрић. Овога пута се радило о исплати трошкова због обиласка неких школа у Јагодинском округу у време годишњих испита од стране Аркадија Искрића. Пошто у свом извештају од 15. јула Искрић није поменуо трошкове, приликом њиховог сусрета у Београду Петар Радовановић је то поново затражио. Приликом тог сусрета предложио је Искрићу да добровољно тражи премештај из Јагодине јер су постојале тужбе против његовог рада и понашања. Искрић то није желео да учини, а без знања Петра Радовановића упутио је захтев Попечитељству просвете да му се исплате трошкови настали приликом обиласка школа јер то наводно није могао да наплати од Петра Радовановића. Када је Петар Радовановић сазнао за ту лажну тужбу, затражио је од

---

³¹⁰ АС, МПс, Ф III, р-412/1850. Сутрадан, са датумом од 24. августа, општинари су упутили скоро исте садржине изјашњење и Попечитељству просвете. На овом допису потписани су општинари: Марко Николић, Васа Кузумановче, Таса Петковић, Златко Павловић, Коца Ђекић, Јован Рашић, Милисав Радојковић, Васко Милосављевић и Таса Величковић.

³¹¹ АС, НОЈ, Ф XII, р-20/1850.

³¹² АС, МПс, Ф III, р-412/1850.

Попечитељства просвете да Искрића премести из његовог круга основних школа.³¹³

Жалбу на рад и понашање Аркадија Искрића упутио је и учитељ другог разреда јагодинске основне школе Александар Поповић. Он је на почетку своје жалбе истакао да је његов рад за две године и шест месеци оцењен као добар, и то од стране свих, а пре свега од грађана Јагодине. Признање за свој рад добио је 7. јула 1847. године. После више сукоба био је принуђен да неколико пута упути усмене тужбе Примирителном суду вароши Јагодине и окружном суду на понашање Аркадија Искрића. Навео је како га је пред грађанима Јагодине, а и пред ученицима често вређао. Увреде су биле следеће: 1. Прве недеље његовог доласка у цркву, у току Богослужења, њега и Живановића, практиканта окружног суда, јавно је напао у цркви. Сматрао је да је то учинио да би показао да је он старији учитељ јер није било никаквог повода од стране ове двојице; 2. Почетком октобра 1848. године, после подне, преко пута једне касапнице, пред ђаконом и учитељем првог разреда, говорио је да би он Александру Поповићу ударио 50 батина; 3. Пред дућаном Тасе Јанаћковића вређао је изглед Александра Поповића, говорећи да има накривљен врат и трбушину. Тада су то чули Марин бојација, Таса Јанаћковић и његов брат; 4. Средином октобра исте године пред црквом, када је био у друштву ђакона и поклисара, говорио је да је Александар Поповић велики шерет зато што није поштен као он; 5. 7. јануара 1849. године у школи је Александру Поповићу предао тужбу против његових ученика Петра Тирића и Илије Стојановића, наводећи да су они чупали његове гуске. Тражио је да се одмах казне, а ако на то не пристане, претио је свим ученицима, наводећи како он, као старији учитељ, над њима има пуну власт. Александар Поповић побунио се против намере Аркадија Искрића, али то није уродило плодом; 6. 21. фебруара поново је Аркадије Искрић дошао у његов разред и наложио једном ученику да шиба прутом Петра Тирића и Илију Стојановића. Истог дана Александар Поповић је поднео тужбу, тражећи од окружног начелства да забрани Искрићу да долази у његов разред и да га не вређа по вароши.

На жалбу Алексе Поповића реаговао је и Петар Радовановић. Он је у допису окружном начелству од 7. марта 1849. године тражио да се оштро укори Аркадије Искрић и да му се наложи да он свој

---

³¹³ АС, МПс, Ф III, р-412/1850. Попечитељство просвете уважило је трошкове Аркадија Искрића које је он поднео и 30. септембра јагодински учитељ је добио 12 дуката од Попечитељства.

посао обавља добро и своје ученике надгледа, да се не меша у туђу школу и да својевољно кажњава туђе ученике јер је за њега сазнао да је човек немирног духа и да је непокоран властима. Предложио је да се од њега захтева да ради у границама мира и достојанства и да не напада на друге учитеље.³¹⁴

Аркадије Искрић није смењен у току 1850. године. По препоруци Попечитељства просвете, Примирилелни суд вароши Јагодине пристао је децембра 1850. године да му пружи још једну шансу „али да заслужи поверење народа и власти“. На крају школске године, крајем јуна и почетком јула 1850. године, Аркадије Искрић је, по налогу Петра Радовановића, обишао школе у манастиру Јошаници, Волујаку, Медвеђи, Грабовцу, Великој Дренови, Бачини, Копривници и Рибару, да би присуствовао главним испитима.³¹⁵

Учитељ најмлађег разреда Стефан Маленовић жалио се током октобра 1850. године на понашање учитеља средњег разреда Алексе Поповића, који му је претио и пред њим истукао једног ученика учитеља Аркадија Искрића. Петар Радовановић тражио је да обојица учитеља буду позвана од стране окружног начелства да би се утврдила истина и да се укори Алекса Поповић ако су наводи Стефана Маленовића тачни. У истом допису Петар Радовановић тражио је да се забрани кажњавање ученика, нарочито других учитеља, јер се на тај начин код ученика и њихових родитеља омаловажава рад учитеља и нарушава њихова част.³¹⁶

Игњат Рајић након неколико дана од смене учитеља у Волујаку жалио се Петру Радовановићу на понашање претходног учитеља Николе Поповића. Изнео је да је он распустио ученике и наговорио њихове родитеље да их не шаљу у школу. Због тога је у школи имао само четири ученика. Поводом ове жалбе наложено је среском начелнику да се опомене Никола Поповић и да му се забрани свако мешање у рад новопостављеног учитеља и у намере родитеља ученика да шаљу своју децу у школу. Према извештају среског начелника од 4. новембра, Никола Поповић није наговарао

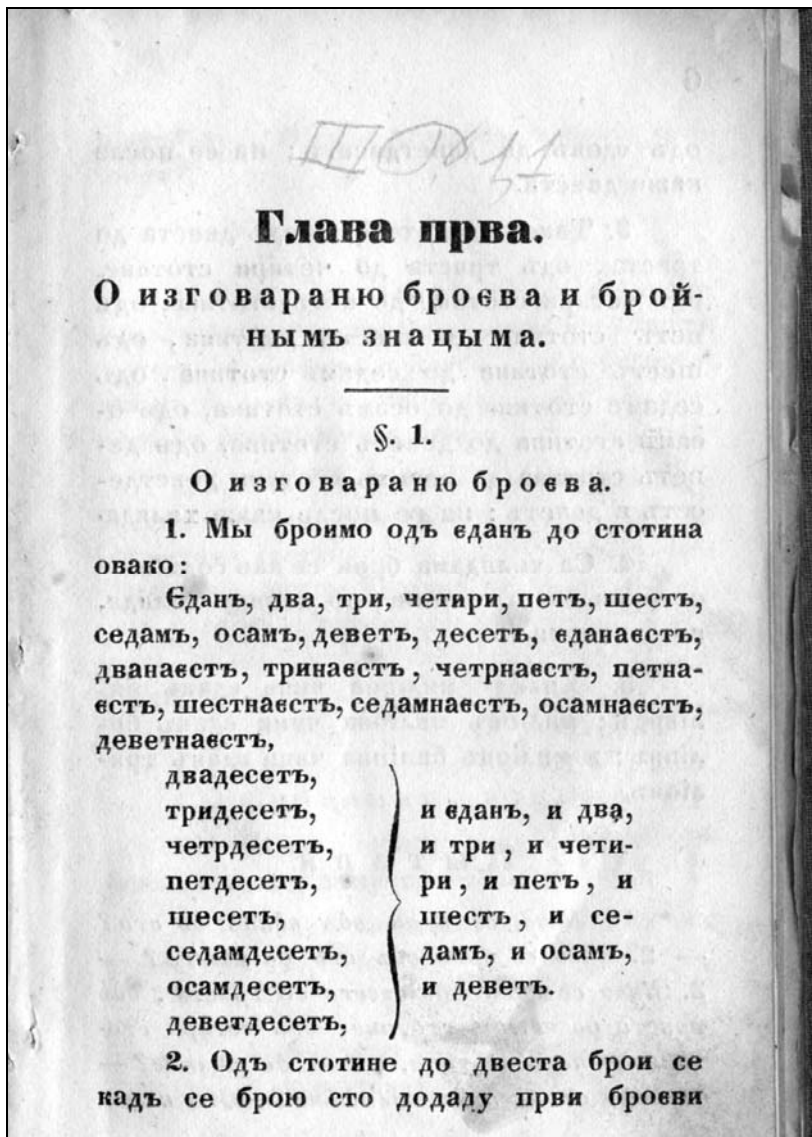
---

³¹⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

³¹⁵ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850. За обилазак тих школа утрошио је, за пратњу једног момка и два коња, 7 талира и 4 цванцика. Тај новац је тражио од Попечитељства просвете.

³¹⁶ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

ученике и њихове родитеље да одсутвују из школе, али га је срески начелник ипак опоменуо да тако нешто не чини никада.³¹⁷

*Кратка рачуница за основне србске школе,
Београд 1850.*

³¹⁷ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

Разлог за премештај Максима Брајковића из школе при манастиру Јошаници био је сукоб са настојником манастира. У жалби је навео да га је настојник истеривао из собе која му је додељена за становање, његове ствари и књиге избацавао и да је наговарао слуге да за време часова у учионици свирају на тамбурама и пуше. На основу те жалбе, окружни начелник је 7. фебруара тражио извештај од среског начелника о овом случају. Сматрао је да је понашање настојника манастира такво због тога што се школа налази при манастиру и захтевао је од настојника да се уздржи од напада на учитеља док окружно начелство не премести школу у неку другу зграду. Предлог за премештај школе дао је и сам учитељ, вероватно због сукоба са настојником.³¹⁸ На основу извештаја среског начелника од 28. фебруара 1850. године, Севастијан Поповић побијао је све оптужбе учитеља и тврдио је да је реаговао само у случају када се учитељ опијао и када због пијанства није знао шта ради. У стању пијанства изазивао је кавгу, узнемиравао настојника манастира, ударао у тамбуру, певао непристојне песме и изговарао непристојне шале пред слугама. Као разлог што није упутио жалбу на понашање учитеља, настојник је навео да му је намера била да прво покуша да га уразуми и дотера у нормалне границе понашања и рада. Настајник је пристао да и даље школа постоји при манастиру, али да дође до промене учитеља или да се Максим Брајковић поправи у понашању.³¹⁹

Свештеници у Копривници Богдан Гавриловић и Милош Вујадиновић упутили су 16. октобра 1850. године жалбу на рад учитеља у Копривници Јована Поповића. Навели су да лоше подучава ученике и да често одсуствује из школе. Родитељи су због тога одбијали да децу шаљу у школу па је постојала опасност да се школа потпуно затвори. Ђаке у школи није затекао ни учитељ Аркадије Искрић када је по налогу Петра Радовановића посетио школу у Копривници јуна 1850. године, у време годишњег испита. Напротив, Јован Поповић држао је годишњи испит 28. јуна, два дана пре одређеног датума, без присуства среских старешина и представника главног управитеља школа у Србији и тиме ученике пре времена распустио. Због тога је Петар Радовановић на место привременог учитеља у Копривници поставио Атанасија Ћирића,

---

³¹⁸ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

³¹⁹ АС, НОЈ, Ф XII, р-20/1850.

док је за Јована Поповића навео да уколико се поправи, може да буде постављен за учитеља ако се такво место укаже у округу.³²⁰

Због честих размирица између учитеља и свештеника, Петар Радовановић упутио је средином новембра 1849. године допис у коме наводи дужности учитеља и свештеника, као и потребу њиховог заједничког рада. Попечитељство просвете, као и Митрополит, упутили су нужна упутства учитељима и свештенству: „Школа је место у коме учитељ поверену му младеж у наукама... благообразују и познанију и почитанију Бога поучава и изображава; учитељ је у школи после родитеља први васпитач деце за будућа занимања. Свештеници у цркви, као храму Божијем, утичу на душу и срце дејствују поученије; они засађено оно добро у човеку одржавају и умножавају, и јесу душевне вође и пастири. Оба и учитељ и свештеник сматра се, као баштовани који једно дрво обликују.

Учитељ дакле у школи, а свештеник у цркви о једном добру нашем рада раде. Зато треба да један другог, поштују и у љубави да живе, и да избегавају сваку прилику, која би их ка расправама водила. Посебно се од учитеља изискује, да осим као први васпитачи рада, свештенство поштују нарочито што се цркве и црквена обреда наше православне вере тиче, свештенике слушају, и њиховим црквеним расположењима не противе се.

У складу с тим Министарство просвете умољава окружном начелству, да свима учитељима у округу наложи, како би они са свештеницима у сваком сагласју и љубави живе, расправе и кавге избегавају...³²¹

Изгледа да је и сам Петар Радовановић оптуживан од неких учитеља у Јагодинском округу, а можда и од стране учитеља у другим окрузима за свој рад јер је дописом од 14. октобра 1850. године тражио од Начелства окружја јагодинског да од свих учитеља у округу прикупи изјаве о његовом раду „Због званичног употребленија мог, нуждно ми је имати изјасненије од свију у Окружју учитеља о томе:

1, Је ли и кои од њи мени какво мито, или поклон и када дао; па састојаоло се таи поклон у новцу, или у ствари каквои?и мито?

2, Сваки да сењ изјасни, или он премештен на бољу плату, или на ново поставленије био за учитеља, је ли он то мени што платио, дао или поклонио, у новцу или ма у чему;

³²⁰ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

³²¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

3, Има ли кои гођ од учитеља што против мене и против мог одношенија к њему? И ако има, зашто има, да ово слободно изјави не плашећи се, да ће зато каква следства за њега искусити.“

Затражио је да се свака изјава учитеља поднесе у дупликату, од којих ће један примерак да остане окружном начелству, а један да се упуту њему, вероватно ради доставе Попечитељству просвете.³²²

---

³²² АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

6. УЧЕНИЦИ

У време оснивања првих школа током Првог устанка нису постојали прописи у погледу старости ученика за полазак у школу. У школама је било ученика од 8 година, али и ученика од 13, 14 па и 15 година. Током 1811. године Попечитељство издало је акт у коме се не одређује година за полазак у школу, већ се наводи да „*ученици не треба да буду тако велики да кваре ред и равновесје науке, јер велики имају чиме држави послужити и на другом пољу, т. ј. бојном*“. Ни *Устројеније училишног наставленија* из 1844. године није одредило горњу границу, већ се само у школу нису примала деца млађа од седам година.

Редовно похађање наставе један је од најважнијих услова за стицање знања и формирања потребних навика код ученика. Главне потешкоће биле су : 1) Пошто се рок за упис деце у школу, који је био од 1 до 20. септембра, не поштује, учитељи су били принуђени да ученике примају у свако доба године; 2) Што родитељи ученика изводе своју децу из школе за обављање и најмањих домаћих послова, и то по неколико дана; 3) Што родитељи своју децу из школе изводе у свако доба кад им је воља, не обавештавајући о својим намерама ни учитеља ни надлежне власти.³²³ Тако је почетком другог полугодишта 1842. године у млађој класи јагодинске школе уписано 106 ђака. Од 9. фебруара до 9. марта школу је похађало 133 ђака. Током марта у истој класи било је 126, априла 115 и јуна 113 ђака. У исто време у старијој класи јагодинске школе марта месеца било је 22 ђака, маја 32, а јуна 31 ђак. Стање по селима било је много лошије. У варошима се понекад повећавао број ђака током школске године, док је у сеоским школама било потпуно супротно- број ђака се углавном смањивао. У Медвеђи школу је школске 1841/1842. године уписало 42 ученика. Марта следеће године школу је похађало 32 ђака, априла 30, а на главном испиту било их је 26. У Волујаку на почетку школске 1841/1842. године, односно новембра месеца, у школи је било 23 ђака. Исти број

---

³²³ АС, МПС- Ф III, р-18/1846.

похађао је школу и марта месеца. Априла се број ђака смањио на 17, а школску годину завршило је 13 ученика.

Дописом од 3. октобра 1845. године Петар Радовановић затражио је од општинских власти да тамо где постоје школе утичу на родитеље да што масовније уписују своју децу у школе, где ће учитељи бити обавезни да им предају предмете који су одређени *Наставленијем...*³²⁴ Када је за почетак рада школе Петар Радовановић одредио 1. септембар за школску 1845/1846. годину, била је субота, а учитељи су били дужни да окупе ђаке, направе спискове и да им одреде план рада за следећу недељу. Остављена је могућност општинским властима да могу да уписују ђаке најкасније до 20. септембра јер би се касније ђаци теже укључили у савлађивање предаваних предмета.³²⁵ Посебно је скренута пажња учитељима да предају предмете по програму, а не својевољно јер се догађало да се млађим класама пре времена предавао часловац или псалтир. Од 1845. године основне школе биле су обавезне да воде спискове ученика на основу којих су им се издавала сведочанства о школовању. Учитељи су били дужни да по списковима ученика сваки дан врше прозивку, бележе одсуства и од ученика траже разлоге за изостанке. Крајем сваког полугодишта учитељи су били обавезни да спискове ученика шаљу главном управитељу основних школа.

Након обиласка јагодинске школе 1836. године, Петар Радовановић предложио је следеће ученике који би могли да наставе школовање у Крагујевачкој гимназији: Никола Стојановић из Јагодине стар 13 година, Живко Милосављевић из Јагодине стар 13 година, Атанасије Величковић из Јагодине стар 13 година, Крста Милићевић из Рековца стар 17 година и Тома Тасић из Јагодине стар 12 година. Исте године у млађој класи јагодинске основне школе било је 85 ученика, а у старијој 33. Школа у Винорачи тада је имала 13 ђака у млађој класи, а школа у Јасики 12 ђака.³²⁶

Јагодинска основна школа имала је 1826. године 96 ученика и два учитеља.³²⁷ После две године, односно 1838. године, млађа класа у јагодинској школи имала је 83, а старија 23 ђака.³²⁸ Следеће 1839/1840. године млађа класа јагодинске школе имала је 107 ђака, а

---

³²⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-157/1845.

³²⁵ АС, НОЈ, Ф VII, р-35/1845.

³²⁶ *Школство у Србији 1804 -1918.*(документи и казивања) стр. 32.

³²⁷ Јоаким Вујић, *Путешествије по Србији*, I, Београд 1901, стр. 128.

³²⁸ Просветни гласник, бр. 15, 31. октобар 1881.

почетком школске 1841/1842. године 87 ђака. Школске 1840/1841. године старија класа јагодинске школе бројала је 26 ђака. Школске 1845/1846. године школе је у Јагодинском округу похађало 376 ученика.³²⁹ У 1847. години у девет школа учило је 302 ученика. У току 1850. године било је у свим школама у округу 392 ученика.³³⁰

Према *Устројенију*... од 23. септембра 1844. године било је предвиђено и школовање женске деце. У селима, где је школе требало да имају три разреда, женска деца могла су да уче заједно са мушком до десете године. У варошима је било предвиђено да се отварају посебна одељења за женску децу, а Попечитељство просвете требало је да пропише одређена правила за школовање женске деце. У свом извештају о стању здравља за 1848. годину Ђорђе Малаћ, окружни физикус, наводи да је у Јагодини постојала „ школа особена за васпитање и поученије у пословима женског пола.“ Следеће 1849. године септембра месеца молбом да се прими у службу за учитељицу женске деце, јагодинској општини обратила се Персида Станишић, жена учитеља у Јовцу. У молби је навела да је из добре и поштене фамилије, да је у Бечу и у унутрашњости Мађарске у више места женске послове изучила и да је подучаваласа женску децу у више знаменитих домова. Јагодинска општина одбила је молбу Персиде Станишић јер у вароши није постојала женска школа, него је то била приватна женска школа и неколико родитеља погодило је учитељицу за своју децу.³³¹

---

³²⁹ Владимир Грујић, *Основношколско образовање и васпитање у Србији до стицања државне независности*, СПОМЕНИК, САНУ СХХХИИИ, одељење друштвених наука, Београд 1994, стр. 40.

³³⁰ Владимир Грујић, *Основношколско образовање*...стр. 41.

³³¹ АС, НОЈ, Ф Х, р-30/1849.

године; Марије Аранђеловић, старе једанест година, која је у школу пошла 15. фебруара 1839. године; Наталије Костић, старе осам година, која је у школу кренула 16. априла 1939. године и Савке Тефановић, старе осам година, која је основно школовање започела 25. априла 1840. године. Међу ученицима млађе нормалне општинске школе у Јагодини 1842. године налазиле су се: Јелена Голубовић, стара осам година и Иконија Јовановић, такође осмогодишња ученица. Јелена је у школу пошла 19. фебруара 1841. године, а Иконија 4. септембра исте године. Обе су биле у групи најмлађих буквараца. У списковима ученика млађе нормалне општинске школе у Јагодини за друго полугодиште 1842. године налази се име Станије Петкове, старе девет година. За њу се наводи да је почела да учи школу 16. маја 1840. године. Међу ученицима старије нормалне школе у Јагодини, у другом полугодишту 1842. године налазила се Наталија Костић, за чији је успех учитељ Павле Крецојевић навео да је приличан. У млађој нормалној школу у Јагодини 1844. године разред су код учитеља Лазара Стајића успешно завршиле Иконија Стефановић, Петрија Поповић, Ана Петковић, Станија Тасић, Љубица Мијалковић и Мина Радојковић.

У Копривници кћи тамошњег пароха Сара Поповић имала је шест година када је 1842. године пошла у школу. У истом селу за прво полугодиште 1849. године забележено је име Станице Радивојевић, која је такође са шест година уписала основну школу 14. фебруара 1849. године.

Наставленије из 1844. године прописало је школски ред и дисциплину ученика: *„1. Сваки ученик мора на време долазити у училиште, и без нужде не изостајати, 2. У училишту треба бити миран и на оно, што се говори, пазити, 3. Сваки мора своје ствари у поредак држати, 4. Сваки мора бити чист, умивен и очешљан, 5. Истину ваља говорити, 6. С другим ваља живети у љубави и братски, 7. Нико не сме срамотне речи говорити, нити срамотно певати или псовати, 8. Нико не сме туђе затаити, 9. Нико не сме поред себе ножиће и друге шкодљиве ствари имати, 10. Нико не сме на забрањеном месту и у забрањено време купати се.“*

ПРАВОУЧИТЕЛНЕ ПОВѢСТИ.

ЧЕТИРИ ГОДИШНЯ ВРЕМЕНА.

Ахъ! кадъ бы зима могла увѣкъ траяти! рекне малый Цвѣтко, вративши се кући после санкани, и забавляючисе у башчи съ графенѣмъ людій одъ снѣга.

Господинъ Радомиръ, отаць нѣговъ, чуе га и рекне му: Сыне мой, много бы ми по воли учинио ты, кадъ бы твою желю уписао у записну мою књижицу. Цвѣтко ю запише, премда му рука дркташе одъ зиме.

Зима протече и настане пролеће. Цвѣтко се шеташе са своимъ отцемъ по башчи, у којой се бяу разцвѣтали зумбули, любичице и тулипани. Онъ бяше изванъ себе одъ радости уживаюћи мирисъ нѣовъ, и дивеѣнсе свѣжой нѣовой красоти. Ово су производи пролећа, рекне му Г. Радомиръ. Они су преизредни, аль одвећ за мало траю. Ахъ! одговори Цвѣтко, кадъ бы непрестано пролеће было! — „Бы л' хтео ты уписати ту желю у мою књижицу?“ Цвѣтко ю упише, поскакуюћи одъ радости.

1*

На основу ових правила, свака школа требало је да напише сопствена правила и сваке недеље то да чита ученицима. Учитељи су били обавезни да прате понашање ученика у школи, али и ван ње. То понашање се односило „да деца животињу не муче, да жива дрвећа и воћке не кваре, да сваког учтиво поздрављају, старије у руку љубе, пред отменијем лицем устану и т.д“. Наставленијем се забрањивала даља употреба нарочито тешких казни. „Учитељ ће се нарочито чувати да с дететом тирански не поступа, да телесне казни које чувство затупљавају, у крајњој нужди, а то без сваке љутње и осветољубија употребљава; а навластито да дете својом не ћуша, за уши не вуче и не бије“. Забрањене су „неуместне казне: неблагородно срамоћење ученика, худи издевање имена, сравненије с низиским стварима, и унижавање човечије природе, т.ј. кад се деци налаже да земљу љубе, да пањ с ланцем вуку, у магарећој клупи седе итд. Место тих понижавајућих казни боље је употребљавати блаже казне, као што су: „изобличеније, да кривац стои, да одлучно од други седи, да не учествује у забавама дечиним, затвор с учењем.“³³²

Петар Радовановић је 4. августа 1849. године преко Попечитељства просвете тражио од Попечитељства унутрашњих дела да наложи окружним и среским начелницима, Примирителним судовима и школским надзиритељима да утичу на родитеље и да они са потребним књигама и школским прибором снабдеју своју децу „без сваког изговора са нужднијим књигама и другим за поучавање потребама, предавању у школу снабеди имају, па где лепим начином власти не би успеле, да у том и строже мере употребе, дојављајући народу, да од овог малог пожртвованија, многострука на ползу и за синове њихове и за цело отечество произвести, и да онде, где би се кои родитељ средстава лишавало, потребе ове набавити не може, добро учеће се дете сирото било, код надлежни обштина подвиствује, како би му се потребе ове из обштинске касе набавиле.“

Учитељи су били обавезни да упознају Примирителне судове са бројем сиромашних ученика и њиховим потребама. Попечитељство унутрашњих дела прихватило је ову иницијативу и у допису од 31. августа 1849. године наложило начелнику окружја јагодинског да он „...код родитеља учеће се деце ревносно дејствује да они исту децу са нуждним стварима и књигама школским по

---

³³² Живојин Ђорђевић. *Школе и просвета у Србији 1700 – 1850*, Београд, 1950.

*потреби на време снабдеју, представши им живо да се ни једно дело без нуждних средстава полезно извршити не може, па тако исто да ни наука без потребних књига не може бити успешна...*³³³

Као и 1846. године, Петар Радовановић је и 1849. године изнео сличне отежавајуће околности, које се тичу напретка школства. Поводом жалбе Петра Радовановића, у којој је истакао да је највећа сметња бољем успеху ученика то што родитељи своју децу не усписују у одређеном року у школе, што их стално изводе из школе због радова у домаћинству и што кад их изводе, о томе не обавештавају учитеље или месну власт, Попечитељство просвете је 4. августа 1849. године упутило предлог Совјету да се због наведених неправилности уведе новчана казна за родитеље који тако поступају са својом децом. Совјет је одбио тај предлог.³³⁴

Због честог повлачења ученика из школе, Аркадије Искрић упутио је 9. маја 1850. године предлог окружном начелству за регулисање те појаве. Тада су: Димитрије Милошевић свог брата Јована, Коста Стојановић сина Милана, Мирчинац сина Милана, Милован Дмитривић (Митровић) сина Антонија, Лазар Ђорђевић брата Андреју и Стеван Миланов сина Тодора извукли из основне школе и дали на занате. Аркадије Искрић предложио је да окружно начелство узме изјаве од ових старатеља ученика зашто намеравају да их испишу из школе па ако њихови разлози буду оправдани да тек тада добију свидатељства и да их на занат пошаљу.³³⁵

Ученици, због већ наведених разлога, нису излазили из основних школа са довољним знањем. После полугодишњег испита у основној школи у Јагодини челници јагодинске општине су 1. марта 1843. године тражили од окружног начелства да се промени учитељ старије класе Павле Крецојевић јер су се на испиту уверили да ученици нису ништа више знали од онога што су научили у нижим разредима.³³⁶ Код ученика који су настављали школовање у гимназијама и полугимназијама примећено је недовољно знање па је децембра 1849. године донета одлука да се сви ученици који желе да наставе школовање подвргну пријемном испиту. Он се састојао у показивању знања из свих предмета који су се учили у најстаријем разреду, и то нарочито из читања, диктата и рачунице, пред комисијом коју су чинили управитељ гимназије или полугимназије и

---

³³³ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

³³⁴ Зборник Закона и уредаба, књ. III, Београд, 1847.

³³⁵ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

³³⁶ АС, НОЈ, Ф , р-151/1843.

професори исте школе. Истовремено је наложено учитељима да се придржавају програма и да боље припремају ученике, нарочито из завршног разреда.³³⁷

За добре ученике придвеђене су награде, вероватно као подстрек на још бољи рад. Попечитељство просвете донело је 18. априла 1850. године решење и одредило 475 књига за ученике који су показали највеће знања на испитима. За Јагодински округ тада је издвојено 43 књига за награђивање најбољих ученика. Књиге је требало да подели лично Петар Радовановић.³³⁸

---

³³⁷ АС,НОЈ,ФХП, р-20/1850. Допис Попечитељства Аркадије Искрић примио је 28. фебруара 1850. године.

³³⁸ АС, НОЈ, Ф XII, р-20/1850.

Класификација предаваних наука, и то: Буквара, Часловца, Псалтира, Катихизиса и Историје Народа Сербског, учећи се младежи у првои Нормналнои Общественои Медвејскои Школи почетои 23 ег Априла 1840 лета.

Име и презиме ученика	Какав успех у читању Буквара показао	Какав у читању Часловца	У читању Псалтира	У писању	У Рачуноводству	У читању Катихизиса	У читању Историје Народа Сербског	Примечание
1.Петар Стефановић	сврш.добар	добар	добар	Превасход.	средњи	-	Превасход.	Има надежде
2.Сава Минић	средњи	слаб	сређан	добар	добар	Превасход.	Сређан	
3.Милун Максимовић	сврш.добар	Превасход	Превасход.	Превасход.	сређан	Превасход.	Превасход.	Има надежде
4. Сава Стојковић	слаб	средњи	средњи	Превасход.	добар	-	Превасходан	Има надежде
5.Аврам Михаиловић	добар	средњи	добар	Превасход.	добар	Превасход.	Превасход.	Има надежде
6.Никифор Милетић	Превасход.	добар	Превасход.	Превасход.	добар	средњи	Слаб	
7. Коста Ристић	Превасход.	добар	Добар	Превасход.	добар	Превасход.	Превасход.	Има надежде
8. Милан Илић	слаб	средњи	Средњи	слаб	-	-	добар	
9.Филип Стојановић	средњи	добар	Слаб	средњи	слаб	-	добар	
10.Сава Михаиловић	добар	добар	Превасход.	слаб	-	-	добар	

11.Милан Милутиновић	добар	добар	Превасход.	-	-	-	-	
----------------------	-------	-------	------------	---	---	---	---	--

12.Вуица Димитријевић	слаб	средњи	добар	средњи	-	-	-	
13.Никифор Ђорђевић	добар	добар	Првасход.	слаб	-	-	добар	
14.Марко Ђурђевић	слаб	средњи	добар	слаб	-	-	добар	
15. Павле Поповић	слаб	слаб	добар	средњи	-	-	средњи	
16. Вуица Арсић	слаб	добар	средњи	добар	-	-	-	
17.Миладин Раденковић	средњи	добар	слаб	слаб	-	-	-	
18.Георгије Миљковић	слаб	добар	-	слаб	-	-	-	
19.Живко Миленковић	туп	средњи	-	-	-	-	-	
20.Сава Вучковић	добар	добар	-	добар	-	-	-	
21.Андрија Миловановић	слаб	средњи	-	слаб	-	-	-	
22.Мирко Петровић	Превасход.	Превасход.	-	Превасход.	добар	-	-	
23. Никола Панћић	слаб	Средњи	-	слаб	-	-	-	
24.Григорије Стевановић	слаб	Добар	-	добар	-	-	-	
25.Миша Стојановић	добар	Превасход.	-	добар	-	-	-	
26.Димитрије Мирић	добар	Превасход.	-	средњи	-	-	-	
27.Павле Ђорђевић	добар	добар	-	слаб	-	-	-	
28.Игњат	слаб	Превасход.	-	средњи	-	-	-	

Милосављевић								
29. Симеон Марковић	слаб	Превасход.	-	слаб	-	-	-	
30. Павле Милетић	добар	средњи	-	-	-	-	-	
31. Вујица Јевтић	средњи	добар	-	слаб	-	-	-	
32. Василије Вучковић	добар	добар	-	средњи	-	-	-	
33. Коста Милосављевић	добар	добар	-	-	-	-	-	
34. Јова Милић	добар	туп	-	средњи	-	-	-	
35. Радован Петровић	добар	средњи	-	Превасход.	-	-	-	
36. Јова Ковачевић	добар	средњи	-	добар	-	-	-	
37. Јефрем Томић	средњи	добар	-	-	-	-	-	
38. Коста Поповић	слаб	средњи	-	добар	-	-	-	
39. Милош Манић	добар	средњи	-	добар	-	-	-	
40. Урош Тилић	Превасход.	-	-	-	-	-	-	
41. Аврам Томић	Добар	-	-	-	-	-	-	
42. Сима Стоичићовић	Превасход.	-	-	-	-	-	-	

17. фебруариа 1841.
У Медвеђи

Учитељ Обществене
Медведске Школе
Стефан Милојевић³³⁹

³³⁹ АС, МПс-п, F II, p-41/1841.

**Класификација
предаваних наука учећој младежи у првој нормалној општинској школи
у Медвеђи, почетој 23. априла 1841.**

Сава Милићевић	Буквар средњи	Часловац добар	Псалтир добар	Писанију Превасход.	Рачун превасх.	Катихизис добар	Христ.житију средње
Милутин Максимовић	добар	превасход	превас..	добар	Средње	добар	средње
Сава Стојковић	средњи	добар	средњи	превасход.	превасх.	добар	седњи
Аврам Мијаиловић	добар	превасход	превасх.	добар	превасх	превасход.	превасходан
Милан Илић	средњи	добар	добар	превасход.	слаб	слаб	средње
Коста Бабовић	добар	превасход	превас	добар	средњи	превасход	превасходан
Филип Стојановић	добар	добар	средњи	превасход.	добар	средње	добар
Сава Михаиловић	средње	добар	добар	добар	добар	добар	средњи
Никифор Ђорђевић	добар	добар	добар	средњи	добар	превасход.	превасходан
Марко Ђурђевић	добар	добар	добар	добар	средњи	Добар	добар
Грујица Димитријевић	средњи	добар	добар	слаб	добар	добар	добар
Вујица Арсенијевић	добар	добар	добар	средњи	превасх.	превасод.	добар
Миладин Раденковић	средњи	добар	средњи	добар	средњи	Добар	добар
Павле Поповић	добар	средњи	превасх.	добар	добар	добар	средњи
Мирко Петровић	превасх	превасход.	превасх	средњи	превасх.	превасход.	превасходан
Живко Миленковић	добар	средњи	добар	добар	средњи	превасход.	превасходан
Андра Миловановић	слаб	средњи	добар	средњи	добар	превасход.	превасходан
Максим Павловић	добар	добар	добар	средњи	средњи	превасход.	добар
Мијајло Стојановић	добар	средњи	добар	добар	добар	превасход	добар
Никола Пантић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	превасход	добар

Павле Ђорђевић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	превасход	превасходан
Игњат Милосављевић	слаб	слаб	средњи	добар	слаб	превасход	превасходан
Вујица Јевтић	слаб	слаб	добар	превасход.	слаб	превасход	превасходан
Павле Милетић	добар	добар	добар	добар	слаб	превасход	превасходан
Коста Милосављевић	средњи	добар	добар	добар	слаб	превасход	превасходан
Јеврем Томић	добар	добар	добар	добар	слаб	превасход	превасходан
Василије Вучковић	средњи	добар	средњи	добар	слаб	превасход	превасходан
Димитрије Ђирић	добар	добар	добар	средњи	слаб	превасход	превасходан
Аврам Томић	добар	средњи	добар	средњи	слаб	превасход	превасходан
Јован Милић	слаб	слаб	добар	средњи	слаб	превасход	превасходан
Сава Јовановић	добар	слаб	добар	средњи	слаб	превасход	превасходан
Сава Вучковић	добар	добар	добар	средњи	слаб	превасход	превасходан

У Медвеђи, 15. априла 1842

Учитељ општинске школе Медвеђске
 Стеван Милојевић³⁴⁰

³⁴⁰ АС, НОЈ, Ф Ц, р-86/1842.

Списак успеха ученика школе у Медвеђи, за март 1842.

Псалтирци	успех у наукама
1. Милун Максимовић	добар
2. Сава Станковић	средње
3. Аврам Михаиловић	вр. Добар
4. Милан Илић	средње
5. Коста Бабовић	добар
6. Филип Стојановић	добар
7. Сава Михаиловић	слаб
8. Марко Турковић	средње
9. Нићифор Стојановић	добар
10. Мирко Петровић	вр добро
11. Живко Миленковић	средње
12. Сава Минић	слаб

Часловци	
1. Миша Стојановић	добар
2. Сава Вучковић	добар
3. Андреј Ђукић	средње
4. Коста Раић	слаб
5. Аврам Томић	слаб
6. Паја Милетић	средње
7. Јевем Томић	средње
8. Игњат Милисављевић	добар
9. Сима Марковић	добар
10. ? Ђорђевић	вр. Добар
11. Димитрије Јовановић	слаб
12. Марко Васић	добар
13. Тома Илић	средње
14. Ђока Митровић	добар
15. Јанко Симић	слабо

--

Букварци	
1. Јанићије Поповић	средње
2. Сава Поповић	слаб
3. Симеон Стојковић	добро
4. Рака Ђорђевић	добро
5. Тодор Арсић	средње
Число ђака 32	

У Медвеђи 25. марта 1842.

Стефан Милојевић
дето – наставник³⁴¹

Маја месеца било је 25 ученика: Псалтираца 18 ученика,
Часловаца 3 и Буквараца 4 ученика

Месечни списак учеће јуности у обшеству Медвеђе, са успехом који су ученици имали истеком месеца јуна

Псалтирци	какав је успех имао у наукама	примедба
1. Михајло Поповић	вр. добар	има надежде
2. Милун Максимовић	вр. добар	има надежде
3. Милан Илић	средњи	-
4. Сава Михаиловић	добар	-
5. Вујица Димитријвић	слаб	био је болестан
6. Вујица Димитријевић	добар	-
7. Филип Стојановић	средњи	-
8. Марко Петровић	вр. добар	-
9. Живко Миленковић	слаб	због премлогога одсуства
10. Коста Бабовић	вр. добар	био је болестан
11. Сава Вучковић	добар	-
12. Мита Стојановић	средњи	-

³⁴¹ АС, НОЈ, Ф II, р – 86/1842.

13. Павле Ђорђевић	средњи	-
14. Никола Пантић	слаб	-
15. Никифор Ђорђевић	добар	-
16. Андреја Вукић	средњи	-
17. Јанићије Милисављевић	слаб	због одсуства
Часловац		
1. Јеврем Томић	добар	-
2. Урош Николић	добар	има надежде
3. Паја Милетић	средњи	-
4. Аврам Томић	слаб	-
5. Јова Милић	слаб	-
Букварци		
1. Сава Јовановић	добар	-
2. Јанићије Поповић	добар	-
3. Симеон Стоиљковић	средњи	-
4. Рака Петровић	добар	-
Свега ученика 26		

У Медвеђи 28. јуна 1842.

Стефан Милојевић
Дето – наставник у Медвеђи³⁴²

Списак успеха ученика школе у Медвеђи

1. Коста Бабовић	добар	-
2. Мирко Петровић	добар	-
3. Милан Илић	добар	-
4. Сава Михаиловић	добар	-
5. Вујица Димитријевић	средње	-
6. Живко Миленковић	средње	-

³⁴² АС, НОЈ, Ф II, р – 86/1842. По извештају о успеху ученика школе у Медвеђи за месец мај 1842. године, псалтира је било 18 ученика, часловаца 3 и буквараца 4.

7. Миша Стојановић	средње	-
8. Павле Ђорђевић	слаб	-
9. Николај Пантић	слаб	-
10. Андреја Ђукић	слаб	-
11. Коста Рачић	средње	-
12. Тома Алексић	средње	-
13. Игњат Милисављевић	добар	-
14. василије Стефановић	средње	-
15. Димитрије Ђирић	добар	-
16. Урош Николић	добар	-
17. Нићифор Ђорђевић	слаб	-
18. Филип Стојановић	добар	био болестан
19. Вујица Арсић	добар	-
20. Јефрем Томић	средњи	-
21. Рака Петровић	добар	-
22. Сава Поповић	добар	-
23. Јанићије Поповић	средње	-
24. Сима Стоиљковић	добар	-

15. децембра 1842.
Медвеђа

Учитељ обштвене школе
у Медвеђи
Стефан Милојевић³⁴³

---

³⁴³ АС, НОЈ, Ф, Ц, р-151/1843.

Списак

**Учеће се Младежи Села Медвеђе с представленијем:
како кои од њи успех у предаваним наукама за ова 2
истекша месеца, као четвртои године школске имају**

Име и презиме ученика	Каков је успех у наукама	Примед ба
Вујица Димитријев	добар	-
Павле Ђорђевић	врло добар	има надежде
Коста Милосављевић	срећан	-
Никола Пантин	слаб	-
Чедица Јевтин	слаб	-
Јова Милијин	добар	-
Паја Милетин	срећан	-
Јефрем Томин	добар	-
Аврам Томин	добар	-
Сима Стоиљков	слаб	млого боловао
Коста Стефанов	добар	-
Рака Петров	добар	-
Сава Попов		-

У Медвеђи 15 Декемвра 843.

Стефан Милојевић
приват. Учитељ³⁴⁴

---

³⁴⁴ АС, НОЈ, Ф , р – 151/1843.

Класификација
Од предавајућих наука и то буквара, часловца, псалтира учећој се младежи првои
Нормалнои общественной волујачкои школи за почетом почетком 26 ог октомвра 1840
лета

Имена и презимена младежи	Какви успех у читању буквара показао	Какви у читању часловца	У читању псалтира	У писању	Рачуно- водству	Примечание
1. Јован Милетић	добар	добар	средњи	средњи	слаб	Надежде добре
2. Сима Анђелковић	добар	добар	средњи	добар	слаб	трудољубив
3. Ивко Ђорђевић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	Надежде слабе
4. Милан Савић	добар	средњи	средњи	слаб	слаб	трудољубив
5. Арсеније Милосављевић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	Надежде добре
6. Василије Милићевић	сасвим добар	добар	средњи	слаб	слаб	трудољубив

7. Јеремија Николић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	трудољубив
8. Крста Радојевић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	Надежде слабе
9. Веселин Тодоровић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	трудољубив
10. Максим Јовановић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	Надежде добре
11. Јован Милутиновић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	трудољубив
12. Василије Ђукић	слаб	добар	средњи	слаб	слаб	Надежде слабе
13. Сима Марковић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	трудољубив
14. Матеја Томић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	Надежде добре
15. Јован Петровић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	Надежде слабе
16. Нестор Милосављевић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	трудољубив
17. Сима Стевановић	добар	добар	средњи	слаб	слаб	трудољубив

18. Вилип Костић	слаб	добар	средњи	слаб	слаб	трудољубив
19. Василије Станојловић	слаб	добар	добар	слаб	слаб	трудољубив

17-ог фебруарија 1841 лета

У Вољујаку

учитељ обществене Прве
Нормалне вољујачке Школе
Никола Поповић

**Класификација
Предаваних наука и то Буквара, Часловца, Историје
Учећи се младежи у првој нормалној обштинској
Школи у Вољујаку 26. новембра 1841.**

Име	Буквар	Часловац	Историја
Сима Анђелковић	добар	добар	добар
Ивко Ђорђевић	добар	средњи	добар
Милан Димитријевић	добар	средњи	добар
Милан Савић	добар	добар	добар
Јеремија Николић	добар	средњи	добар
Арсеније Милосављевић	добар	добар	средњи
Максим Јовановић	добар	добар	средњи
Крста Радојевић	добар	добар	средњи
Јован Милутиновић	добар	добар	средњи
Матија Томић	добар	добар	средњи
Матеја Марковић	добар	добар	средњи
Сима Марковић	добар	добар	средњи
Нестор Милосављевић	добар	добар	средњи
Василије Ђукић	добар	добар	средњи
Тодосије Милутиновић	добар	средњи	средњи
Јован Петровић	средњи	средњи	средњи
Сима Стевановић	средњи	добар	средњи
Василије Станојловић	добар	средњи	средњи
Филип Костић	средњи	средњи	средњи
Аксентије Обрадовић	добар	средњи	средњи
Филип Константиновић	средњи	средњи	средњи
Милан Јевтимијевић	слаб	средњи	средњи
Василије Милићев	добар	средњи	средњи

У Вољујаку
13. марта 1842.

учитељ вољујачке
обштинске школе
Никола Поповић³⁴⁵

³⁴⁵ АС, НОЈ, Ф II, р - 86/1842.

**Класификација предаваних наука прве нормалне и
општествене школе вољујачке Почето 26. Новембра
1841 за течаније наступајућег месеца априла 1842.**

Псалтирци часловци	Читање часловца	Свајштена историја	Писање	Рачунање
Милан Димитријевић	Добро	Средње	Добро	Средње
Милан Савић	Добро	Средње	Добро	Средње
Арсеније Милосављевић	Добро	Средње	Рђав	Средње
Јеремија Николић	Средње	Средње	Приличан	Средње
Василије Милићевић	Добар	Добар	Приличан	Средње
Максим Јовановић	Добар	Добар	Средње	Приличан
Јован Милутиновић	Добар	Добар	Средње	Приличан
Матеја Томоћ	Добар	Средње	Слаб	Приличан
Крста Радојевић	Добар	Добар	Добар	Приличан
Матеја Марковић	Добар	Средње	Приличан	Средње
Нестор Милосављевић	Добар	Средње	Рђав	Средње
Сима Марковић	Приличан	Средње	Рђав	Рђаво
Василије Ђурић	Добар	Средње	Средње	Приличан
Тодосије Милутиновић	Добар	Средње	Приличан	Средње
Јован Петровић	Добар	Средње	Рђаво	Рђаво
Сима Стевановић	Добар	Приличан	Рђаво	Рђаво
Василије Станојловић	Средње	Средње	Рђаво	Рђаво
Букварци				
Вилип Костић	Добро	Средње	Прилично	Средње
Аксентије Обрадовић	Добро	Средње	Прилично	Средње
Милан Вукићевић	Добро	Средње	Прилично	Средње
Вилип Константиновић	Добро	Средње	Приличан	Средње

1. априла 1842.

У Вољујаку   Учитель Прве општествене вољујачке школе
Никола Поповић³⁴⁶

³⁴⁶ АС, НОЈ, Ф II, р – 86/1842.

У току априла 1842. године у групи часловаца било је осамнаест ђака, а буквараца три ђака. У току маја исту школу похађало је петнаест ђака, који су били у групи псалтираца и часловаца, а два ђака у групи буквараца. У току јуна буквараца је било исто, а старијих ученика је било петнаест. Тада је учитељ био Никола Поповић.³⁴⁷

**Списак ученика за месеце октобар, новембра и
половине децембра школе у Вољујаку.**

Псалтирци са свеш. Историјом	Како кои у наукма успехао	Примичаније
Ђорђе Јовановић	Добро	Због болести
Павле Поповић	Добро	
Илија Стефановић	Добро	
Симеон Јанковић	Слабо	
Аврам Михаиловић	Средње	
Крста Стефановић	Добро	
Јеврем Станковић	Средње	
Василије Милићевић	Средње	
Часловци са свеш. Историјом		
Крста Радојевић	Добро	Много одсут. Боловао Због болести
Јеремија Николић	Добро	
Василије Ђукић	Добро	
Матеја Томић	Добро	
Матеја Марковић	Добро	
Нестор Милосављевић	Средње	
Максим Јовановић	Средње	
Јован Милутиновић	Добро	Због болести боловао
Симеон Марковић	Добро	
Јован Петровић	Средње	
Живан Поповић	Средње	

³⁴⁷ АС, НОЈ, Ф II, р-86/1842.

Аксентије Обрадовић	Слабо	
Спасоје Обрадовић	Слабо	
Георгије Срећковић	Слабо	
Букварци		
Василије Мојисиловић	Добро	
Филип Костадиновић	Средње	

У Вољуку 15. Декемвриа 842.

Петар Захарић дето учитель
Општине вољујачке

Разред ученика ове општине вољујачке првог течаја свршени

Превасходни

1. Матеја Марковић, 2. Максим Јовановић, 3. Јован Милутиновић,
4. Илија Стефановић.

Перва класа

1. Јеремија Николић, 2. Матеја Томић, 3. Павле Поповић, 4. Симеон
Јанковић, 5. Аврам Маихаиловић, 6. Јеврем Станковић, 7. Нестор
Милосављевић, 8. Василије Милићевић, 9. Василије Ђукић.

У Вољујаку 22. Фебруара 1843.

Петар Захарић
Дето наставник³⁴⁸

---

³⁴⁸ АС, НОЈ, Ф II, р- 151/1843.

БРЗОУКІЙ БУКВАРЪ.

ИЛИ

НОВЫЙ СПОСОБЪ

НАПИСИВАНІЕМЪ, УПОДОБЛЯВАНІЕМЪ, САС-
ТВЛЯНІЕМЪ И РАСТАВЛЯНІЕМЪ СЛОВА,
СЛОГОВА И РЕЧЕЙ,

научити кнѣги и писму невеште за

40 часова прѣдаваня

Србски и црквено-славянски правилно читати и
прилично на изусть писати.

САСТАВИО

ЗА НЕДЕЛЬНЕ ШКОЛЕ

Исидоръ Стояновнѣъ,

Профессоръ Обште Исторіе у Лицеуму К. С. и проч. наставникъ
у првой классіи Београдски Недельны школа.

Съ одобреніемъ Высочайшаго Попечительства
Просвѣщенія К. С.

У Б Е О Г Р А Д У,

ПРИ ТИПОГРАФІИ КНЯЖЕСТВА СРБСКОГЪ

1 8 4 6.

**Списак
млађе класе школе копривничке за течаније 1. 1842. године³⁴⁹**

Имена псалтираца	Веро исповеде- ниа	година	Место рођења	Отац, мајка или тотор детета	Занимање родитеља	Успех у наукама	Време доласка
Димитрије Вучковић	восточна	9	Војска	отац	земљоделац	превасходан	1841
Јефрем Јовановић	“	12	“	“	“	“	“
Јефрем Лазаревић	“	11	“	“	“	1. ве класе	“
Милутин Рајковић	“	14	Домузпоток	брат	“	“	“
Милован Лазаревић	“	14	Лукар	отац	“	“	“
Милета Димитријевић	“	12	Брзан	матер	“	“	“
Сава Милошевић	“	14	Рачник	матер	“	“	“
Имена часловаца							
Вукашин Томић	восточна	10	Војска	тотор	земљоделац	1. ве класе	1841

³⁴⁹ АС, НОЈ, Ф П, р-86/1842.

Јефрем Димитријевић	“	10	Рајкинац	отац	“	“	“
Тома Милојевић	“	11	Брзан	“	“	“	“
Марко Васић	“	12	Војска	“	“	“	“
Никодим Марковић	“	11	М. Поповић	“	“	“	“
Радован Илић	“	8	Брзан	“	“	“	“
Сара Поповић	“	6	Копривница	“	парох	“	“

**Списак
млађе обшествене Копривничке школе 2. течанија од 27.
Фебруара 1842. године, који је дао Исак Поповић,
учитељ млађе нормалне школе.**

Псалтирци

1. Димитрије Вучковић
2. Јеремија Јовановић
3. Јеремија Лазаревић
4. Милован лазаревић
5. Милета Димитријевић

Букварци

1. Јеврем Димитријевић
2. Радован Илић
3. Сара Поповић

Часловци

1. Атанасије Савић
2. Тома Милијевић³⁵⁰

Према класификацији ђака Копривничке млађе обшествене класе првог течанија од 10. фебруара 1842. године, у старијој класи: превасходни два ђака, прва класа седам ђака; млађа класа: превасходни два ђака; прва класа: три ђака.³⁵¹

**Списак ученика у Млађој нормалној школи у
Копривници, у другом полугодишту, месеца марта
1842. године:**

Псалтирци

1. Вукоман Томић
2. Димитрије Вучковић
3. Јефрем Јовановић

Часловци

1. Милета Димитријевић
2. Тома Милићевић

---

³⁵⁰ АС, НОЈ, Ф II, р – 86/1842.

³⁵¹ АС, НОЈ, Ф II, р – 86/1842.

4. Јефрем Лазаревић
5. Милован Лазаревић

Букварци

1. Јефрем Димитријевић
2. Радован Илић
3. Сара Поповић³⁵²

**Списак
Ученика Обществене Школе Велике Дренове у овом
Первог
Теченија до 10 ог Декемврија 1843 год.³⁵³**

Имена и презимена	У наукама	Поведенија	одвојенија	Време поласка у школу
Букварци				
1. Аксентије Антонијевић	Ср.	Ср.	4	24. октобра
2. Антоније Петровић	Доб.	Доб.	-	1. септембра
3. Димитрије Ђулаковић	Ср.	Доб.	-	1. октобра
4. Димитрије Качаровић	Доб.	Доб.	-	26. новембра
5. Димитрије Мутавцић	Ср.	Доб.	-	26. новембра
6. Јефрем Аранђеловић	Ср.	Доб.	-	26. новембра
7. Марко Миљковић	Доб.	Доб.	-	16. новембра
8. Милош Стефановић	Ср.	Ср.	-	6. децембра
9. Симеон Ђулаковић	Доб.	Доб.	10	1. октобра
10. Симеон Миљковић	Ср.	Ср.	-	1. новембар
11. Урош Радивојевић	Ср.	Доб.	-	20. октобар
12. Филимон Новаковић	Доб.	Доб.	4	8. новембра
Часловци Млад.				
1. Алекса Стефановић	Доб.	Ср.	31	1. септембра
2. Адам Јаковљевић	Доб.	Доб.	4	1. септембра
3. ... Миленковић	Сре.	Доб.	6	27. септембра
4. Василије Миљковић	Сред.	Доб.	3	10. новембра
5. Лазар Радоњић	Доб.	Доб.	-	1. септембра
6. Милош Милосављевић	Доб.	Доб.	-	1. септембра
7. Јанићије Поповић	Сред.	Доб.	32	6. септембра
8. Ђурђе Милошевић	Доб.	Доб.	-	6. септембра

³⁵² АС, НОЈ, Ф II, р – 86/1842.

³⁵³ АС, НОЈ, Ф II, р - 86/1842.

Псалтирци				
1. Милован Поповић	Сред.	Сред.	60	27. септембра
2. Милун Максимовић	Доб.	Доб.	11	6. септембра
3. Николаи Поповић	Доб.	Доб.	70	1. септембра
4. Теодосије Петковић	Сред.	Доб.	10	1. септембра

**Списак
ученика млађе нормалне школе – јагодинске за прво теченије
1839-40 лета**

Име и презиме	Колико је година стар	Место рођења	Отац, мати или тотор	Успех у наукама	Примеченије
Атанасије Павловић	10 год.	Ниш	Павле, папуџија, стања доброг	доброг	-
Атанасије Мијалковић	13 год.	Јагодина	Мијалко, трговац, стања доброг	худог	Сакат у десну руку
Атанасије Живковић	14 год.	Јагодина	Живко, калајџија, стања доброг	средњег	-
Атанасије Радовановић	8 год.	Јагодина	Радован, рабација, стања сиротног	худог	-
Атанасије Димитријевић	8 год.	Јагодина	Митар, папуџија, стања сиротног	средњег	-
Атанасије Милетић	8 год.	Јагодина	Милета, меанџија, стања средњег	доброг	-
Атанасије Марковић	7 год.	Јагодина	Марко, бакалин, стања сиротног	доброг	-
Атанасије Јаковљевић	8 год.	Јагодина	Јаков, трговац, стања доброг	доброг	-
Атанасије Петровић	9 год.	Јагодина	Петар, абација, стања сиротног	худог	-
Антоније Владојковић	9 год.	Јагодина	мати Милена, стања доброг	доброг	-

Антоније Стојковић	10 год.	Јагодина	мати Бојана, стања средњег	доброг	-
Атанасије Ђурђевић	7 год.	Јагодина	Ђурђе, меанција, стања доброг	худог	-
Атанасије Стефановић	9 год.	Јагодина	мати Милица, стања средњег	худог	-
Атанасије Марковић	8 год.	Јагодина	Марко, рабација, стања сиротног	худог	-
Атанасије Милетић	10 год.	Јагодина	Милета, рабација, стања сиротног	средњег	-
Атанасије Стефановић	9 год.	Јагодина	Стефан, терзија, стања сиротног	доброг	-
Атанасије Стојановић	10 год.	Јагодина	Стојан, земљодел. Стања сиротног	доброг	-
Аранђел Величковић	8 год.	Јагодина	тутор Стефан, трговац, стања доброг	средњег	-
Аранђел Анђелковић	8 год.	Јагодина	Анђелко, грађанин, стања доброг	добро	-
Атанасије Петковић	8 год.	Јагодина	Петко, ћурчија, стања средњег	средњег	-
Анђелија Петковић	9 год.	Јагодина	Петко, ћурчија, стања средњег	добро	-
Атанасије Живковић	9 год.	Јагодина	Живко, рабација, стања сиротног	доброг	-
Аврам Антић	9 год.	Јагодина	Анта, бакалин, стања средњег	худог	-
Атанасије Живковић	11 год.	Јагодина	Живко, грнчар, стања сиротног	средњег	-
Андреј Стојановић	8 год.	Јагодина	тутор Алекса, папуција, стања доброг	доброг	-

Атанасије Јовановић	8 год.	Јагодина	Јован меанџија, стања средњег	средњег	-
Антоније Ђорђевић	8 год.	Јагодина	Ђорђе кавџија, стања доброг	доброг	-
Василије Петровић	11 год.	Опарић	Петар трговац, стања доброг	доброг	-
Василије Аврамовић	10 год.	Јагодина	Аврам меанџија, стања доброг	доброг	-
Цветко Цветковић	8 год.	Јагодина	Цветко трговац, стања доброг	худог	-
Глигорије Динић	10 год.	Јагодина	Дина кулунџија, стања средњег	доброг	-
Димитрије Ивковић	10 год.	Јагодина	Ивко менаџија, стања доброг	доброг	-
Димитрије Матић	10 год.	Јагодина	Мата ћурџија, стања сиротног	доброг	-
Димитрије Крстић	9 год.	Јагодина	Крста пушкар, стања сиротног	доброг	-
Димитрије Милосављевић	9 год.	Јагодина	Милосав калаџија, стања средњег	худог	-
Димитрије Манчић	12 год.	Јагодина	мати Милица, стања сиротног	средњег	-
Димитрије Павловић	10 год.	Јагодина	Павле бакалин, стања средњег	средњег	-
Димитрије Милошевић	9 год.	Јагодина	Милош меанџија, стања доброг	средњег	-
Димитрије Миленковић	8 год.	Јагодина	Миленко меанџија, стања доброг	доброг	-
Димитрије Маринковић	8 год.	Јагодина	Маринко грађанин стања средњег	худог	-

Димитрије Живковић	9 год.	Јагодина	Живко трговац, стања доброг	средњег	-
Димитрије Јовановић	9 год.	Јагодина	Јован ћурчија, стања доброг	средњег	-
Димитрије Ђорђевић	8 год.	Београд	Ђорђе ужар, стања сиротног	худог	-
Димитрије Миленковић	7 год.	Београд	Миленко калпација, стања сиротног	средњег	-
Димитрије Илић	7 год.	Јагодина	Илија меанција, стања доброг	средњег	-
Димитрије Стојановић	7 год.	Јагодина	Стојан трговац, стања доброг	доброг	-
Јефрем Матић	8 год.	Јагодина	Мата трговац, стања доброг	средњег	у посешт. Школе небрижљив
Живко Илијћ	8 год.	Јагодина	Илија трговац, стања доброг	доброг	-
Здравко Стојановић	12 год.	Ниш	Стојан качар, стања сиротног	средњег	-
Илија Петковић	8 год.	Јагодина	Петко тутунџија, стања средњег	доброг	-
Јован Милојевић	8 год.	Јагодина	Милоје терзија, стања средњег	доброг	-
Јован Стојановић	7 год.	Јагодина	Стојан магација, стања доброг	средњег	-
Јован Станојевић	1 год.	Јагодина	Станоје рабација, стања сиротног	худог	-
Јован Игњатовић	12 год.	Јагодина	Игњат грађанин, стања сиротног	средњег	-
Коста Здравковић	10 год.	Јагодина	Здравко абација, стања средњег	худог	-

Коста Радојковић	8 год.	Јагодина	Радојко калајџија, стања доброг	доброг	-
Јован Цветановић	9 год.	Јагодина	Цветан терзија, стања доброг	доброг	-
Јован Станковић	8 год.	Ниш	Станко ћурчија, стања средњег	худог	-
Крста Стојановић	9 год.	Јагодина	Стојан меанџија, стања доброг	средњег	-
Коста Христић	8 год.	Јагодина	Христа татарин, стања доброг	худог	-
Коста Ивановић	14 год.	Милутовац	Иван трговац, стања доброг	доброг	-
Лазар Милетић	9 год.	Крагујевац	Милета пандур, стања средњег	доброг	-
Лазар Манчић	14 год.	Корча	Тутор Манча меанџија, стања доброг	худог	-
Лазар Станислављевић	10 год.	Јагодина	Мајка Стана, средњег стања	худог	Небриж. у посештениу школе
Љубомир Маринковић	8 год.	Јагодина	Маринко ћурчија, стања сиротног	доброг	-
Михаил Цветковић	9 год.	Јагодина	Цветко колар, стања доброг	худог	-
Манојло Ђорђевић	8 год.	Лесковац	Мајка Божана, стања сиротног	доброг	-
Милоје Јовановић	8 год.	Јагодина	Јован терзија, стања средњег	доброг	-
Марија Аранђеловић	9 год.	Јагодина	Аранђел чиновник, стања доброг	добар	-
Милан Симић	7 год.	Јагодина	Сима мумџија, стања средњег	худог	-

Маријан Голубовић	10 год.	Седлари	Тутор Мијаило абација, стања средњег	доброг	-
Милан Игњатовић	7 год.	Јагодина	Игњат дунђерин, стања сиротног	худог	-
Милан Радовановић	8 год.	Јагодина	Радован чиновник, стања доброг	средњег	-
Михаил Радосављевић	12 год.	Јагодина	Радосав рабација, стања сиротног	доброг	-
Манојло Васиљевић	8 год.	Костур	Василије трговац, стања доброг	худог	-
Наталија Костић	7 год.	Јагодина	Коста терзија, стања доброг	доброг	-
Никола Матић	8 год.	Јагодина	Мата грађанин, стања сиротног	доброг	-
Петар Крстић	11 год.	Јагодина	Крста дунђерин, стања сиротног	средњег	-
Павле Крстић	9 год.	Јагодина	Тутор Павле трговац, стања доброг	худог	-
Петар Павловић	8 год.	Ниш	Павле папуција, стања доброг	худог	-
Павле Вучић	9 год.	Јагодина	Вуча ћурчија, стања доброг	доброг	-
Петар Стефановић	10 год.	Јагодина	Стефан абација, стања сиротног	доброг	-
Петар Вуић	12 год.	Јагодина	Вујо пандур, стања сиротног	средњег	-
Петар Величковић	9 год.	Јагодина	Мајка Стојанка, стања доброг	средњег	-
Стојан Спасојевић	10 год.	Јагодина	Спасоје калајџија, стања средњег	худог	-

Стојан Цветковић	12 год.	Јагодина	Цветан мумџија, стања доброг	доброг	-
Станко Бранковић	10 год.	Јагодина	Бранко мутавџија, стања средњег	доброг	-
Станко Радосављевић	11 год.	Јагодина	Радосав калаџија, стања сиротног	доброг	-
Стефан Тасић	9 год.	Јагодина	Таса трговац, стања доброг	средњег	-
Савка Христић	7 год.	Јагодина	Риста татарин, стања доброг	худог	-
Сава Марковић	12 год.	Јагодина	Марко рабација, стања средњег	доброг	-
Стојан Стојковић	12 год.	Јагодина	Стојко асурџија, стања средњег	доброг	-
Стефан Рашић	9 год.	Јагодина	Тутор Јован терџија, стања средњег	доброг	-
Стефан Маленовић	7 год.	Јагодина	Мален трговац, стања средњег	доброг	-
Стефан Миленковић	10 год.	Београд	Миленко капаџија, стања средњег	доброг	-
Стојан Јовановић	9 год.	Јагодина	Јован земљоделац, стања сиротног	худог	-
Трифун Стојановић	9 год.	Брестово	Стојан земљоделац, стања сиротног	доброг	-
Христа Раденковић	11 год.	Јагодина	Раденко ћурџија, стања доброг	средњег	-
Христа Ивановић	14 год.	Јагодина	Иван абација, стања средњег	средњег	-
Ђорђе Стефановић	14 год.	Јагодина	Стефан рабација, стања сиротног	худог	-

Ђорђе Лазаревић	10 год.	Јагодина	Лазар рабација, стања сиротног	доброг	-
Ђорђе Молгировић	12 год.	Јагодина	Молмир рабација, стања сиротног	средњег	-
Теодор Матић	10 год.	Јагодина	Мата грађанин, стања сиротног	худог	-
Тома Милосављевић	8 год.	Јагодина	Милосав папуџија, стања сиротног	доброг	-
Тимотеј Петковић	9 год.	Јагодина	Петко трговац, стања доброг	средњег	-
Димитрије Живковић	9 год.	Јагодина	Живко ћурчија, стања сиротног	худог	-
Димитрије Ђорђевић	8 год.	Јагодина	Ђорђе дунђерин, стања сиротног	средњег	-

Сума ученика числом 107.
У Јагодини
31. марта 1840.

Млађе нормалне обшествене школе
јагодинске, учитељ
Николај Христић³⁵⁴

---

³⁵⁴ АС, МП, 249/1840.

Списак
Ученика Старије Нормалне Правителствене Школе Јагодинске за I-во
Течение 1840/41.

Псалтирци	Колико година стар	Место рођења	Верско поведе ние	Отац, мати или тотор детета	Време поласка у школу	Где је досад школу и колико учио	Успех у наукама
1. Антоние Милошевић	15 год.	Бунар		мати Анђелија, стање слабо		У Јагодини 4 ½ године	Средње
2. Антоние Ђурђевић	12 год,	Јагодина		Ђурђе, терзија, стање слабо		У Јагодини 2 године	Добро
3. Атанасие Павловић	13 год.	„		Павле, папуција, стања доброг		У Јагодини 5 ½ година	Средње
4. Димитрие Ивковић	14 год.	„		Ивко, меанција, стања средњег		У Јагодини 2 ½ године	Прилично г

5.Димитрие Манчић	14 год.	”	Мати Милица, стања средњег	У Јагодини 6 година	Слабог
6.Димитрие Миљковић	12 год.	”	Јованча трговац, стања доброг	У Јагодини 4 године	Слабог
7.Димитрие Стојковић	14 год.	”	Стојко, бакалин, стања средњег	У Јагодини 6 година	Доброг
8. Димитрие Петковић	14 год.	”	Петко, рабација, стања слабог	У Јагодини 3 године	Прилично г
9. Димитрие Матић	12 год.	”	Мати Ђурђија, стања сиротног	У Јагодини 2 ½ године	Доброг

10. Јован Игњатовић	14 год.	”		Игњат, рабација, стања сиротног		У Јагодини 2 ½ године	Доброг
11. Јован Милојевић	10 год.		восточнои	Милоје, абација, стања приличног	1. септембра 1840.	У Љубави 2 и у Јагодини 2 године	Доброг
12. Јосиф Поповић	14 год.	”		Милосав, ?, стања приличног		У Јагодини 3 ½ године	Слабог
13. Коста Ћирић	14 год.	”		Ћира, рабација, стања сиротног		У Јагодини 6 година	Средњег
14. Лазар Ђорђевић	14 год.	”		Ђорђе,..., стања слабог		У Рибару 1 и у Јагодини 1 ½ годину	Добро

15.Михаило Радосављевић	13 год.	”		Радосав, земљоделац стања слабог		У Јагодини 5 година	Добро Слабог
16. Милосав Стојановић	13 год.	”		Стојан, мутавија, стања доброг		У Јагодини 5 година	Прилич.
17. Манојло Стојановић	10 год.			Мати, Божана, стања сиротног		У Јагодини 5 година	
18. Петар Крстић	12 год.	”		Мати Магдалена. Стања доброг		У Јагодини 3 године	Прилич.
19. Риста Ивановић	12 год.	”		Иван, терзија, стања средњег	1. га септемвриа 1840.	У Јагодини 5 ½ година	Слабог

20. Стефан Ивановић	13 год.	„		Мати Симона, стања доброг		У Јагодини 4 године	Доброг
21. Станко Бранковић	14 год.			Бранко, мутавија, стања слабог		У Јагодини 4 године	Доброг
22. Станко Радосављевић	13 год.	„		Радосав, земљоделац стања средњег		У Јагодини 5 година	Слабог

23. Стојан Цветковић	13 год.	„		Цветко, сапунџија, стања доброг		У Јагодини 5 година	Прилич.
24. Сава Радосављевић	14 год.	Љубава		Радосав, сарач, стања средњег		У Јагодини 4 године	Средњег
25. Стефан Атанасијевић	14 год.	Јагодина		Атанасије, стања доброг		У Јагодини 3½ године	Слабог
26. Тодор Миленковић	13 год.	„		Миленко, стања прилично		У Јагодини 6 година	Средњег

У Јагодини
17. фебруариа 1841.

Старие Нормалне Правителствене школе
Јагодинске
Учитель
Павле Крецојевић³⁵⁵

---

³⁵⁵ АС, МПс-П, 1841, П, 41.

**Списак
Ученика Старије Нормалне Правитељствене школе
Јагодинске за I во теч 1841.**

Старији Псалтирци

1. Антоније Милошевић, 2. Димитрије Стојковић, Коста Ћирић, 4. Лазар Ђорђевић, 5. Стефан Ивановић;

Млађи Псалтирци

1. Атанасије Павловић, 2. Антоније Ђурђевић, 3. Димитрије Матић, 4. Димитрије Миљковић, 5. Димитрије Ивковић, 6. Димитрије Петковић, 7. Јован Игњатовић, 8. Јован Милојевић, 9. Јосиф Поповић, 10. Димитриј Манчић, 11. Михаил Радосављевић, 12. Манојло Стојановић, 13. Милосав Стојановић, 14. Петар Крстић, 15. Риста Ивановић, 16. Станко Бранковић, 17. Станко Радосављевић, 18. Сава Радосављевић, 19. Стојан Цветковић, 20. Стефан Атанасијевић, 21. Тодор Миленковић.

У Јагодини 17. фебруарија 1841.

Класификација

**По заслугама Ученика старие Нормалне школе Јагодинске, како
е кои у предаваним предметима овог првог Течаниа 1840/1 успех
учињена**

А: Стари Псалтирци

Прве класе

1. Димитрије Стојковић, 2. Антоније Милошевић, 3. Стефан Ивановић, 4. Лазар Ђорђевић, 5. Коста Ћирић.

Б: Млађи Псалтираца

Прве класе

1. Стојан Цветковић, 2. Михаило Радосављевић, 3. Антоније Ђурђевић, 4. Сава Радосављевић, 5. Тодор Миленковић, 6. Станко

радосављевић, Димитрије Ивковић, 8. Димитрије Петковић, 9. Јосиф Поповић, 10. Манојло Стојановић, 11. Милосав Стојановић, 12. Јован Милојевић, 13. Петар Крстић, 14. Јован Игњатовић, 15. Димитрије Манчић, 16. Станко Бранковић, 17. Димитрије Матић, 18. Риста Ивановић, 19. Стефан атанасијевић, 20. Атанасије Павловић, 21. Димитрије Миљковић.

У Јагодини
17. фебруарија 1841.

Старије Нормал: Прав: школе Јагодинске
Учитељ Павле Крецојевић³⁵⁶

---

³⁵⁶ АС, МПС-п, Ф II, р-41/1841.

**Списак
Ученика Млађе Нормалне Обществене Школе Јагодинске за I во Течение 1841. ве
године**

Имена и презимена	Колико је година стар	Место рођења	вероисповест	Отац, мати или тотор детета и стање њихово	Гди је до сада школу и колико учио	Време поласка у школу	Успех у наукама
1. Антоније Стојковић	14 год.	Јагодина		Мати Бојана, стања средњег	У Јагодини 2 ½ год.	4. марта 1838.	Доброг
2. Антоније Видојковић	14 год.	„		Мати Милена, стања доброг	У Јагодини 2 ½ год.	14. марта 1838.	Доброг
3. Атанасије Миљковић	14. год.	„		Мијалко, трговац, стања доброг	У Јагодини 2 ½ год.	16 априла 1835.	Средње
4. Атанасије Милетић	9 год.	„		Милета,	У	28. октобра	Средње

				меанџија, стања доброг	Јагодини 2 ½ год.	1838.	
5. Анастасије Стефановић	14 год.	„		Стефан, терзија, стања сиротног	У Јагодини 2 год.	15. фебруар 1839.	Средње
6. Анђелија Петковић	14 год.	„		Петко, бакалин, стања средњег	У Јагодини 3 год.	10. марта 1838.	Доброг
7. Атанасије Петковић	9 год.	„		Петко, бакалин, стања средњег	У Јагодини 3 год.	10. марта 1838.	Доброг
8. Аранђел Анђелковић	10 год.	„		Анђелко, грађанин, стања доброг	У Јагодини 2 год.	20. декем. 1838.	Доброг
9. Атанасије Радовановић	9 год.	„		Радован, рабаџија, стања сиротног	У Јагодини 3 год.	1. марта 1838.	Доброг
10. Атанасије Марковић	8 год.	„		Марко, бакалин,	У	8. маја 1839.	Средње

				стања сиротног	Јагодини 2 год.		
11. Атанасије Јаковљевић	9 год.	„		Јаков, трговац, стања доброг	У Јагодини 3 год.	26. фебр. 1838.	Худог
12. Атанасије Стефановић	10 год.	„		Мати Милица, стања средњег	У Јагодини 4 год.	1. декем. 1837.	Худог
13. Аранђел Величковић	9 год.	„		Тутор Стефан, трговац, стања доброг	У Јагодини 2 год.	6. фебр. 1839.	Худог
14. Атанасије Марковић	9 год.	„		Марко, рабација, стања сиротног	У Јагодини 2 ½ год.	23. априла 1838.	Худог
15. Атанасије Живковић	10 год.	„		Живко, рабација, стања сиротног	У Јагодини 1 ½ год.	13. октобар 1839.	Средње

16. Атанасије Јовановић	9 год.	„		Јован, меанџија, стања средњег	У Јагодини 1 ½ год.	12. октобар 1839.	Доброг
17. Антоније Ђорђевић	9 год.	„		Ђорђе, кафеџија, стања доброг	У Јагодини 1 ½ год.	23. октобра 1839.	Доброг
18. Атанасије Петровић	10 год.	„		Петар, абација, стања сиротног	У Јагодини 3 год.	16. фебрура 1838.	Доброг
19. Атанасије Стојановић	10 год.	„		Стојан, земљорад. стања сиротног	У Јагодини 2 год.	5. фебруара 1839.	Средње
20. Аранђел Мирчетовић	8 год.	„		Мирче, трговац, стања доброг	У Јагодини	8. маја 1840.	Средње
21. Андреј Стојановић	9 год.	„		Тутор Алекса, папуџија, стања доброг	У Јагодини 1 ½ год.	10. октобра 1839.	Доброг

22. Антоније Живковић	8 год.	„		Живко, рабација, стања сиротног	У Јагодини	2. априла 1840.	Худог
23. Андреј Радосављевић	7 год.	„		Радосав, земљрад. Стања сиротног	У Јагодини	24. априла 1840.	Доброг
24. Аврам Антић	10 год.	„		Анта, бакалин, стања средњег	У Јагодини 1 ½	12. октобра 1839.	Худог
25. Атанасије Ђурђевић	8 год.	„		Ђурђе, меанција, стања доброг	У Јагодини 1 ½	14. марта 1839.	Худог
26. Атанасије Илић	7 год.	„		Илија, налбантин, стања доброг	У Јагодини	1. марта 1840.	Доброг
27. Аврам Сибиновић	8 год.	„		Сибин, трговац, стања доброг	У Јагодини	27. априла 1840.	Худог

28. Атанасије Милетић	11 год.	„		Милета, рабација, стања сиротног	У Јагодини 2 год.	2. октобра 1838.	Доброг
29. Василије Аврамовић	11 год.	„		Аврам, меанџија, стања доброг	У Јагодини 2 год.	10. новем. 1838.	Доброг
30. Вучко Јовановић	9 год.	Ниш		Јован, терзија, стања доброг	У Јагодини	3. маја 1840.	Худог
31. Глигорије Динић	11 год.	Јагод.		Дина, кулунџија, стања доброг	У Јагодини 3 год.	10. новембра 1837.	Доброг
32. Димитрије Миленковић	9 год.	„		Миленко, трговац, стања доброг	У Јагодини 3 год.	1. марта 1838.	Доброг
33. Димитрије Милошевић	10 год.	„		Милош, меанџија, стања доброг	У Јагодини 3 год.	1. марта 1838.	Средње

34. Димитрије Милосављевић	10 год.	„		Милосав, калајџија, стања средњег	У Јагодини 3 год.	7. марта 1838.	Худог
35. Димитрије Ђорђевић	9 год.	„		Ђорђе, дунђер, стања сиротног	У Јагодини 2 ½ год.	28. априла 1838.	Худог
36. Димитрије Стојановић	8 год.	„		Стојан, трговац, стања доброг	У Јагодини 2 год.	8. фебруара 1839.	Доброг
37. Димитрије Живковић	10 год.	„		Живко, трговац, стања доброг	У Јагодини 2 год.	29. априла 1839.	Средње
38. Димитрије Живковић	10 год.	„		Живко, ћурчија, стања сиротног	У Јагодини 2 год.	8. фебруара 1839.	Доброг
39. Димитрије Јовановић	10 год.	„		Јован, ћурчија, стања доброг	У Јагодини 2 год.	14. априла 1839.	Средње

40. Димитрије Илић	8 год.	„		Илија, меанџија, стања доброг	У Јагодини 2 год.	3. фебруара 1839.	Средње
41. Димитрије Маринковић	9 год.	„		Маринко, грађанин, стања средњег	У Јагодини 2 год.	29. априла 1839.	Доброг
42. Димитрије Крстић	10 год.	„		Крста, пушкар, стања сиротног	У Јагодини 1 год.	9. октобра 1839.	Худог
43. Димитрије Миленковић	8 год.	Београда		Миленко, калпација, стања сиротног	У Јагодини 2 год.	27. априла 1839.	Доброг
44. Димитрије Павловић	8 год.	Јагод.		Павле, бојација, стања доброг	У Јагодини	25. априла 1840.	Доброг
45. Јеремија Матић	9 год.	„		Мата, трговац, стања доброг	У Јагодини 2 год.	10 фебруара 1839.	Доброг
46. Живко Илић	9 год.	„		Илија, чиновник,	У	8. фебруара	Доброг

				стања доброг	Јагодини 2 год.	1839.	
47. Живко Стојановић	8 год.	„		Стојан, качар, стања сиротног	У Јагодини 2 ½ год.	11. маја 1837.	Средње
48. Јован Цветановић	10 год.	„		Цветан, терзија, стања доброг	У Јагодини 2 ½ год.	1. марта 1838.	Доброг
49. Јован Станковић	9 год.	Ниш		Станко, ћурчија, стања сиротног	У Јагодини 2 ½ год.	8. марта 1838.	Худог
50. Јован Стојановић	8 год.	Јагод.		Стојан, трговац, стања доброг	У Јагодини 2 год.	5. марта 1838.	Средње
51. Илија Петковић	9 год.	„		Петко, грађанин, стања средњег	У Јагодини 1 ½ год.	6. фебруара 1839.	Доброг
52. Јован Станојевић	12 год.	„		Станоје,	У	26. априла	Средње

				рабација, стања сиротног	Јагодини 4 год.	1839.	
53. Крста Стојановић	10 год.	„		Стојан, меанџија, стања доброг	У Јагодини 2 год.	5. марта 1837.	Доброг
54. Димитрије Ђорђевић	10 год.	Беогр.		Ђорђе, ужар, стања сиротног	У Јагодини 3 год.	1. марта 1838.	Худог
55. Коста Ристић	9 год.	Јагод.		Риста, трговац, стања доброг	У Јагодини 3 год.	9. новембра 1837.	Доброг
56. Коста Радојковић	9 год.	9 год.		Радојко, калајџија, стања доброг	У Јагодини 5 год.	4. марта 1838.	Средње
57. Лазар Манчић	15 год.	Корча у Турској		Манча, меанџија, стања доброг	У Јагодини 2 ½ год.	7. фебруара 1836.	Худог
58. Лазар Милетић	10 год.	Краг.		Милета, пандур,	У	26. априла	Доброг

				стања средњег	Јагодини 1 год.	1839.	
59. Љубимир Маринковић	9 год.	Јагод.		Маринко, ћурчија, стања сиротног	У Јагодини	12. октобра 1839.	Доброг
60. Лазар Крстић	13 год.	„		Крста, рабаџија, стања сиротног	У Јагодини 3 год.	29. априла 1840.	Худог
61. Милоје Јовановић	9 год.	„		Јован, терзија, стања средњег	У Јагодини 2 год.	1. марта 1838.	Доброг
62. Марија Аранђеловић	11 год.	„		Аранђел, чиновник, стања доброг	У Јагодини 3 год.	15. фебруара 1839.	Доброг
63. Михајло Цветковић	11 год.	„		Цветко, колар, стање добро	У Јагодини 1 год.	16. фебруар 1838.	Средње
64. Милан Игњатовић	8 год.	„		Игњат,	У	27. априла	Средње

				дунђерин, стања средњег	Јагодини	1839.	
65. Милан Несторовић	7 год.	„		Нестор, чиновник, стања средњег	У Јагодини 2 ½ год.	1. октобра 1840.	Средње
66. Наталија Костић	8 год.	„		Коста, трговац. Стања доброг	У Јагодини 3 год.	16. априла 1839.	Добро
67. Никола Матић	9 год.	„		Мата, терзија, стања сиротног	У Јагодини 2 ½ год.	16. фебруара 1838.	Средње
68. Петар Величковић	10 год.	„		Мати Стојанка, стања доброг	У Јагодини 1 ½ год.	4. марта 1839.	Худог
69. Петар Маринковић	8 год.	„		Маринко, терзија, стања доброг	У Јагодини 1 ½ год.	4. марта 1839.	Средње

70. Петар Павловић	9 год.	Ниш		Павле, папуција, стања средњег	У Јагодини 4 год.	4. фебруара 1839.	Доброг
71. Петар Крстић	10 год.	Јагод.		Крста, дунђерин, стања сиротног	У Јагодини 3 год.	6. фебруара 1837.	Средње
72. Павле Вучић	10 год.	„		Вуча, ћурчија, стања доброг	У Јагодини 3 ½ год.	14. фебруара 1838.	Худог
73. Павле Крстић	10 год.	„		Павле, трговац, стања доброг	У Јагодини 5 год.	19. септем. 1837.	Худог
74. Петар Стефановић	14 год.	„		Стефан, абација, стања сиротног	У Јагодини 3 год.	4. марта 1835.	Доброг
75. Риста Раденковић	10 год.	„		Раденко, ћурчија, стања сиротног	У Јагодини 2 год.	6. фебруара 1838.	Средње

76. Стојан Стојковић	13 год.	„		Стојко, биров, стања сиротног	У Јагодини 2 год.	15. фебруара 1839.	Доброг
77. Стефан Маленовић	9 год.	„		Мален, трговац, стања доброг	У Јагодини 2 год.	15. фебруара 1839.	Доброг
78. Стефан Миленковић	11 год.	Беогр.		Миленко, калпакџија, стања сиротног	У Јагодини 3 год.	24. априла 1839.	Доброг
79. Стојан Спасојевић	11 год.	Јагод.		Спасоје, калаџија, стања сиротног	У Јагодини	4. марта 1838.	Худог
80. Савка Стефановић	8 год.	„		Стефан, чиновник, стања доброг	У Јагодини	27. априла 1840.	Средње
81. Сава Јовановић	8 год.	„		Јован, меанџија, стања доброг	У Јагодини 2 год	25. априла 1840.	Доброг
82. Стефан Рашић	10 год.	„		Јова, терџија,	У	16. марта	Средње

				стања доброг	Јагодини 3 год.	1839.	
83. Тодор Матић	11 год.	„		Мата, терзија, стања сиротног	У Јагодини 2 год.	16. фебруара 1838.	Доброг
84. Толча Милосављевић	9 год.	„		Милосав, папуција, стања сиротног	У Јагодини 3 год.	24. априла 1839.	Доброг
85. Ђорђе Момировић	13 год.	„		Мимир, рабација, стања сиротног	У Јагодини 3 год.	6. фебруара 1838.	Средње
86. Ђорђе Стефановић	12 год.	„		Стефан, рабација, стања сиротног	У Јагодини 2 год.	7. јануара 1839.	Худог
87. Ђорђе Лазаревић	11 год.	„		Лазар, рабација, стања сиротног	У Јагодини 2 год.	6. фебруара 1839.	Худог

У Јагодини
17. фебруара 1841.

Млађе Нор. Об. Школе   Учитель Никола Христић³⁵⁷
Јагодинске

³⁵⁷ АС, МПс, Ф II, р-41/1841.

**Класификација
По заслуги Ученика млађе Нор. Обш. Школе
Јагодинске учињена**

Стари Часловци

Прве класе

1. Милоје Јовановић, 2. Антоније Стојковић, 3. Глигорије Динић, 4. Јован Цветановић, 5. Димитрије Миленковић, 6. Марија Аранђеловић, 7. Антоније Видојковић, 8. Анастасија Стефановић, 9. Анђелија Петковић, 10. Петар Стефановић, 11. Аранђел Анђелковић, 12. Стефан Маленовић, 13. Крста Стојановић, 14. Димитрије Милошевић, 15. Атанасије Петковић, 16. Стојан Стојковић, 17. Ђорђе Момировић, 18. Атанасије Милетић, 19. Лазар Манчић, 20. Коста Ристић, 21. Димитрије Милосављевић, 22. Михаило Цветковић, 23. Тодор Матић, 24. Атанасије Миљковић, 25. Риста Раденковић, 26. Петар Крстић, 27. Ђорђе Стефановић, 28. Коста Радојковић, 29. Павле Вучић.

Млађи Часловци

Прве класе

1. Стефан Миленковић, 2. Димитрије Стојановић, 3. Василије Аврамовић, 4. Наталија Костић, 5. Илија Петковић, 6. Живко Илић, 7. Лазар Милетић, 8. Атанасије Јаковљевић, 9. Атанасије Радовановић, 10. Атанасије Стефановић.

Вторе класе

1. Атанасије Марковић, 2. Аранђел Величковић, 3. Стојан Спасојевић, 4. Јован Стојановић, 5. Димитрије Ђорђевић, 6. Павле Крстић, 7. Никола Матић, 8. Јован Станковић, 9. Ђорђе Лазаревић, 10. Димитрије Живковић.

У Јагодини 17. фебруара 1841.

Млађе Нор. Об. Школе
Јагодинске

Учитель Никола Христић³⁵⁸

Списак
Ученика Млађе Нормалне Обществене Школе
Јагодинске, с назначеним Учебног Предмета, одакле су
и докле за I во Течение 1841. године изучили.

Стари Часловци

А, Поучније Христијанско: од 21 ве стране до краја
Б, Часловац: од Начело изобразителног до краја.
В, Численица: два вида (собрание и ...) ненареченог чисала с пробом

1. Антоније Стојковић, 2. Антоније Видојковић, 3. Атанасије Миљковић, 4. Атанасије Милетић, 5. Аранђел Анђелковић, 6. Атанасије Петковић, 7. Анастасија (Атанасије) Петковић, 8. Глигорије Динић, 9. Димитрије Миленковић, 10. Димитрије Милошевић, 11. Димитрије Милосављевић, 12. Јован Цветановић, 13. Крста Стојановић, 14. Коста Христић, 15. Коста Радојковић, 16. Лазар Манчић, 17. Милоје Јовановић, 18. Марија ? Аранђеловић, 19. Михаило Цветковић, 20. Петар Крстић, 21. Петар Стефановић, 22. Павле Вучић, 23. Риста Раденковић, 24. Стојан Стојковић, 25. Стефан Маленовић, 26. Тодор Матић, 27. Ђорђе Стефановић, 28. Ђорђе Момировић.

Млађи Часловци

А, Поучение Христијанско: (од стране 17-те до краја)
Б, Часловац: од почетка са свршетком I вог часа.

1. Атанасије Јаковљевић, 2. Атанасије Марковић, 3. Анђелија Петковић, 4. Аранђел Величковић, 5. Атанасије Радовановић, 6. Атанасије Стефановић, 7. Василије Аврамовић, 8. Димитрије Живковић, 9. Димитрије Ђорђевић, 10. Димитрије Стојановић, 11. Живко Илић, 12. Јован Стојановић, 13. Јован Станковић, 14. Илија Петковић, 15. Лазар Милетић, 16. Наталија Костић, 17. Никола Матић, 18. Павле Крстић, 19. Стефан Миленковић, 20. Стојан Спасојевић, 21. Ђорђе Лазаревић.

---

³⁵⁸ АС, МПс-п, Ф II, р-41/1841.

Старији Букварци

А, Буквар: од Параграфа 20-ог до краја.

1. Аранђел Мирчетовић, 2. Антоније Ђорђевић, 3. Андреј Стојановић, 4. Атанасије Стојановић, 5. Атанасије Јовановић, 6. Атанасије Марковић, 7. Атанасије Петровић, 8. Атанасије Живковић, 9. Вучко Јовановић, 10. Димитрије Живковић, 11. Димитрије Маринковић, 12. Димитрије Илић, 13. Димитрије Јовановић, 14. Димитрије Крстић, 15. Димитрије Миленковић, 16. Јефрем Матић, 17. Јован Станојевић, 18. Љубимир Маринковић, 19. Петар Величковић, 20. Стефан Рашић.

Млађи Букварци

А, Буквар: од почетка до Славенско А. Б.

1. Аврам Сибиновић, 2. Аврам Антић, 3. Андреја Радосављевић, 4. Атанасије Илић, 5. Атанасије Милетић, 6. Антоније Живковић, 7. Атанасије Ђурђевић, 8. Димитрије Павловић, 9. Димитрије Ђорђевић, 10. Живко Стојановић, 11. Лазар Крстић, 12. Милан Игњатовић, 13. Милан Несторовић, 14. Петар Маринковић, 15. Петар Павловић, 16. Сава Јовановић, 17. Савка Стефановић, 18. Тома Милосављевић.

У Јагодини
17. фебруарија 1841.

Млађе Нор. Об. Школе
Јагодинске
Учитељ Никола Христић³⁵⁹

---

³⁵⁹ АС, МПС-п, Ф II, р-41/1841.

**Списак
ученика млађе нормалне обшћествене школе у
Јагодини за друго течаније 1842. године**

Имена и презимена	Колико је година стар	Место рођења	Гди је досад учио школи колико година	Време поласка у школу	Успех у наукама
1. Атанасије Јованов	11 год.	Јагодина	у Јагодини 3 год.	12. октоб. 1839.	средње
2. Атанасије Живков	12. год.	“	у Јагодини 3 год.	12. октоб. 1839.	Добар
3. Атанасије Петров	11. год.	“	у Јагод. 4 год.	16. фебр. 1838.	Рђав
4. Атанасије Стеванов	12 год.	“	у Јагод. 4 ½ год.	15 дек. 1837.	Рђав
5. Андреја Стојанов	14 год.	“	у Јагод. 2 ½ год.	10. окт. 1839.	Рђав
6. Атанасије Стојанов	14 год.	“	у Јагод. 3 год.	5. фебр. 1839.	Рђав
7. Атанасије Марков	10 год.	“	у Јагод. 3. год.	1. маја 1839	Средње
8. Аранђел Мирчин	11 год.	“	у Јагод. 2 год.	1. маја	Средње

9. Антоније Ђорђевић	11 год.	“	у Јагод. 2 ½ год.	1840 23. окт. 1839	Добар
10. Аранђел Величков	11 год.	“	у Јагод 3 год.	5. феб. 1839.	Добар
11. Атанасије Ђурђевић	11 год.	“	у Јагод. 3 год.	5. феб. 1839.	Рђав
12. Атанасије Илијин	9 год.	“	у Јагод. 2 год.	1. марта 1840.	Приличан
13. Андреја Радосављевић	9 год.	“	у Јагод. 2 год.	24 апр. 1840.	Добар
14. Атанасије Петров	10. год.	Мијатовић	у Јагод.	8. ноем. 1841.	Добар
15. Атанасије Милетин	12. год.	Јагодина	у Јагод. 1 ½ год.	24. окт. 1840.	Добар
16. Атанасије Цветковић	10. год.	“	у Јагодини 1 ½ год.	24. окт. 1840.	Добар
17. Алекса Николић	8. год.	“	у Јагод. 1 1/12 год.	3. марта 1840.	Добар
18. Аврам Сибиновић	10. год.	Јагодина	у Јагод. 2 год.	27. априла 1840.	добар
19. Атанасије Јанковић	14. год.	“	у Јагодини 2 год.	4. мај 1840.	средње

20. Атанасије Јованов	7. год.	“	у Јагод.	14. марта 1842.	рђав
21. Атанасије Станков	9. год.	“	у Јагод. 1 год.	18. феб. 1841.	добар
22. Алекса Мијаилови	10. год.	“	у Јагод. 1 год.	18. феб. 1841.	добар
23. Антоније Васков	8. год.	“	у Јагод.	12. март 1841.	добар
24. Атанасије Станојев	7. год.	“	у Јагод.	10. јануар 1842.	средње
25. Аранђел Рајков	7. год.	“	у Јагод. 1 год.	1. сеп. 1841.	добар
26. Атанасије Спасојев	7. год.	“	у Јагод.	10. јануар 1842.	рђав
27. Благоје Симић	11. год.	Крагујевац	у Јагод. 1 ½ год.	8. јануар 1842.	добар
28. Вучко Јованов	11. год.	Ниш	у Јагод. 2 год.	3. мај 1840.	добар
29. Вукашин Младенов	11. год.	Јагодина	у Јагодини 2 год.	3. мај 1840.	добар
30. Вуле Нешин	9. год.	“	у Јагод. 1 год.	14. феб. 1841.	добар
31. Василије Рајков	7. год.	“	у Јагод.	14. феб. 1842.	добар

32. Глигорије Димитријев	8. год.	“	у Јагод. 2 год.	24. апр. 1840.	рђав болестан
33. Димитрије Живков	11. год.	“	у Јагод. 3 год.	29. апр. 1839.	добар
34. Димитрије Јованов	12. год.	“	у Јагод. 3 год.	14. апр. 1839.	добар
35. Димитрије Цветков	8. год.	“	у Јагод. 1 год.	26. апр. 1841.	добар
36. Димитрије Милосав.	12. год.	“	у Јагод. 4 год.	6. марта 1838.	добар
37. Димитрије Миленков	10 год.	“	у Јагод. 3 год.	27. апр. 1839.	средње
38. Димитрије Маринкков	11. год.	“	у Јагод. 3 год.	27. апр. 1839.	добар
39. Димитрије Крстин	12. год.	“	у Јагод. 2 ½ год.	9. окт. 1839.	рђав
40. Димитрије Павлов	10. год.	“	у Јагод. 2 год.	28. аапр. 1840.	добар
41. Димитије Рајков	11. год.	“	у Јагод. 2 год.	6. окт. 1840.	добар
42. Димитије Вучков	10. год.	“	у Јагод.	3. септ. 1841.	добар
43. Димитрије Павлов	8. год.	“	у Јагод.	3. септ. 1841.	средњи

44. Димитрије Младенов	10. год.	“	у Јагод. 2 год.	14. окт. 1840.	средње
45. Димитрије Станков	9. год.	“	у Јагод. 1 год.	26. феб. 1841.	добар
46. Димитрије Попов	10. год.	“	у Јагод. 2 год.	28. окт. 1840.	приличан
47. Димитрије Петков	9. год.	“	у Јагод. 2 год.	14. окт. 1840.	добар
48. Димитрије Милићев	9. год.	“	у Јагод.	16. окт. 1840.	средње
49. Димитрије Ђорђевић	9. год.	“	у Јагод. 4 год.	27. апр. 1838.	рђав
50. Димитрије Јованов	8. год.	“	у Јагод. 1 год.	18. феб. 1841.	добар
51. Јефрем Матин	10. год.	“	у Јагод. 3 год.	14. феб. 1839.	добар
52. Јелена Голубова	8. год.	“	у Јагод. 1 год.	19. феб. 1841.	средње
53. Јефрем Станков	7. год.	“	у Јагод.	2. марта 1842.	добар
54. Живко Илијин	11. год.	“	у Јагод. 3 год.	8. феб. 1839.	добар
55. Живко Стојанов	10. год.	“	у Јагод. 2 год.	12. окт. 1840.	добар

56. Живко Митров	8. год.	“	у Јагод.	18. феб. 1842.	средње
57. Јован Стојанов	10. год.	“	у Јагод. 4 год.	5. марта 1838.	приличан (болестан)
58. Иконија Јованов	8. год.	“	у Јагод.	4. септ. 1841.	средње
59. Илија Миленков	14. год.	Параћин	у Јагод. 1 год.	2. марта 1841.	добар
60. Јован Рајков	7. год.	“	у Јагод.	18. феб. 1842.	средње
61. Јован Ристин	11. год.	“	у Јагод. 2 год.	6. мај 1840.	добар
62. Коста Антин	10. год.	“	у Јагод. 2 год.	4. мај 1840.	добар
63. Коста Стаменков	8. год.	“	у Јагод. 1 год.	7. март 1841.	добар
64. Лазар Стаменков	9. год.	“	у Јагод. 1 год.	7. март 1841.	добар
65. Љубомир Попов	8. год.	“	у Јагод. 1 год.	9. септ. 1841.	рђав
66. Љубомир Маринков	11. год.	“	у Јагод. 2 ½ год.	12. окт. 1839.	добар
67. Милоје Андрејин	11. год.	Рековац	у Јагод.	14. феб. 1842.	добар

68. Милан Симин	10. год.	Јагодина	у Јагод. 3 год.	26. апр. 1839.	рђав
69. Манојло Васиљев	11. год.	Костур у Грецији	у Јагод. 4 год.	28. апр. 1838.	средњи
70. Милан Несторов	9. год.	Јагодина	у Јагод. 2 год.	25. апр. 1840.	добар
71. Миладин Петров	13. год.	Мијатовец	у Јагод.	6. новем. 1841.	добар
72. Милан Игњатов	10. год.	Јагодина	у Јагод. 3 год.	27. април 1839.	добар
73. Милош Рашков	9. год.	“	у Јагод. 2 год.	24. април 1840.	добар
74. Матеја Станков	9. год.	Параћин	у Јагод. 2 год.	25. апр. 1840.	добар
75. Милан Митров	9. год.	Јагодина	у јагод. 1 год.	24. фебр. 1841.	добар
76. Матеја Стојков	7. год.	“	у Јагод.	24. апр. 1842.	добар
77. Маринко Рашин	7. год.	“	у Јагод.	24. апр. 1842.	дибар
78. Милан Попов	7. год.	“	у Јагод.	24. апр. 1842.	средње
79. Милоје Симин	8. год.	Крагујевац	у Јагод. 1 год.	8. јануар 1841.	добар

80. Михајло Станојков	7. год.	Параћин	у Јагод.	24. апр. 1842.	средње
81. Никола Митин	11. год.	Јагодина	у Јагод. 3 год.	28. апр. 1839.	добар
82. Павле Крстин	11. год.	“	у Јагод. 5 год.	19. септ. 1837.	рђав
83. Петар Маринков	10. год.	“	у Јагод. 2 год.	4. марта 1840.	средњи
84. Петар Павлов	10. год.	Ниш	у Јагод. 3 гд.	4. дек. 1839.	средњи
85. Петар Величков	10. год.	Јагодина	у Јагод. 3 ½ год.	4. марта 1839.	рђав
86. Петар Цветков	10. год.	“	у Јагод. 2 год.	11. септ. 1840.	добар
87. Патар Паунов	10. год.	“	у Јагод. 2 год.	16. апр. 1840.	добар
88. Петар Марков	9. год.	“	у Јагод. 2 год.	13. септ. 1840.	средњи
89. Павле Маринков	7. год.	“	у Јагод.	24. апр. 1842.	рђав
90. Панта Анђелков	10. год.	“	у Јагод. 1 год.	26. марта 1841.	добар
91. Петар Цветков	10. год.	“	у Јагод.	2. марта 1842.	рђав

92. Риста Раденков	12. год.	“	у Јагод. 3 год.	6. феб. 1839.	приличан
93. Радомир Јевремов	9. год.	“	у Јагод. 1 год.	26. марта 1841.	средњи
94. Сава Јованов	10. год.	“	у Јагод. 2 год.	25. апр. 1840.	добар
95. Стеван Рашин	10. год.	“	у Јагод. 3 год.	16. мај 1839.	средњи
96. Стојан Спасојев	11. год.	“	у Јагод. 4 год.	4. марта 1838.	добар
97. Стеван Јованов	9. год.	“	у Јагод.	25. апр. 1840.	средњи
98. Станија Петкова	9. год.	“	у Јагод. 2 год.	16. мај 1840.	добра
99. Симеон Павлов	9 год.	“	у Јагод. 2 год.	25. апр. 1840.	средњи
100. Светислав Срејин	8. год.	“	у Јагод. 1 год.	3. септ. 1841.	рђав
101. Тимотије Петков	12. год.	“	у Јагод. 3 год.	9. феб. 1839.	средњи
102. Урош Анђелков	11. год.	“	у Јагод. 2 год.	23. окт. 1840.	добар
103. Урош Иванов	8. год.	“	у Јагод. 2 год.	23. окт. 1840.	добар

104. Ђорђе Лазарев	11. год.	“	у Јагод. 3 год.	6. фебр. 1839.	добар
105. Ђурђе Марков	10. год.	Крушевица	у Јагод.	22. ноем. 1841.	добар
106. Ђорђе Аврамов	10. год.	Јагодина	У Јагод. 1 год.	20. фебр. 1841.	рђав

У Јагодини
14. мај 1842.

Млађе школе јагод. Учитељ
Никола Христић³⁶⁰

Класификација по способности ученика млађе нормалне општинске школе јагодинске за II течаније 1842. године

Старији Часловци Прве Класе

1. Антоније Ђорђевић, 2. Љубомир Маринковић, 3. Сава Јованов, 4. Живко Илијин, 5. Атанасије Марков, 6. Вучко Јованов, 7. Димитрије Милосављевић, 8. Никола Матин, 9. Димитрије Живков, 10. Стојан Спасов, 11. Милоје Андрић, 12. Ђурђе Марков, 13. Атанасије

³⁶⁰ АС, НОЈ, Ф II, р – 86/1842. Од 9. Фебруара до 9. марта 1842. године у млађој нормалној школи било је 133 ученика: Старији Часловци 36, Млађи Часловци 16, Старији Букварци 28, Млађи Букварци 20, Најмлађи Букварци 14, Писменарци 19. У попису ученика за март 1842. године у млађој нормалној школи било је 126 ученика: Старији Часловци 37, Млађи Часловци 14, Старији Букварци 28, Млађи Букварци 15, Најмлађи Букварци 15 и Писменарци 17. Ученика. У попису ученика за април 1842. године укупно у млађој нормалној школи било је 115 ученика распоређених по групама: Старији Часловци 33 ученика, Млађи Часловци 14, Старији Букварци 28, Средњи Букварци 17, Најмлађи Букварци 14, Писменарци 9. Почетком јуна било је 113 ученика јер је код млађих буквараца било два ученика мање.

Живков, 14. Ђорђе лазарев, 15. Аранђел Мирчин, 16. Димитрије Маринков, 17. Атанасије Јованов, 18. Јован Стојанов, 19. Риста Раденков, 20. Тимотије Петков, 21. Димитрије Јованов, 22. Аранђел Величков.

Друге Класе

1. Стеван Рашић, 2. Јеврем Матић, 3. Атанасије Петров, 4. Атанасије Стеванов, 5. Милан Симин, 6. Андреја Стојанов, 7. Димитрије Крстин, 8. Атанасије Стојанов, 9. Димитрије Миленков, 10. Павле Крстин.

Млађи Часловци

Прве Класе

1. Димитрије Павлов, 2. Андреја Радосављевић, 3. Благоје Симин, 4. Милан Несторов, 5. Атанасије Петров, 6. Миладин Петров, 7. Атанасије Илин.

Друге Класе

1. Петар Павлов, 2. Петар Маринков, 3. Манојло Васиљев, 4. Петар Величков, 5. Атанасије Ђурђевић.

У Јагодини 14. маја 1842. Млађе Нар. Об. Школе Јагодинске

Учитељ

Никола Христић³⁶¹

Списак месечни с описанијем ученика колико их у Старој Нормалној школи Јагодинској имаде, и како је који из препођаваних предмета пр. Месеца марта успех сачинињен

	Стари Псалтирци	Успех у наукама	Примченије
1.	Антоније Ђурђевић	прилично	“
2.	Аранђел Петровић	прилично	“
3.	Димитрије Ивковић	средње	“
4.	Димитрије Матић	рђаво	“
5.	Димитрије Станковић	добро	“
6.	Јован Милојевић	средње	“
7.	Јосиф Поповић	рђаво	“

³⁶¹ АС, НОЈ, Ф II, р – 86/842.

8.	Михаило Радосављевић	вр. добро	“
9.	Милосав Стојановић	рђаво	“
10.	Манојло Стојановић	слабо	“
11.	Риста Ивановић	средње	“
12.	Станко Радосављевић	добро	“
13.	Стефан Станојевић	рђаво	“
14.	Стојан Цветановић	вр. добар	“
15.	Сава Радосављевић	средње	“
16.	Симеон Јанковић	средње	“
17.	Тодор Миленковић	средње	“

	Млађи Псалтирци	Успех у наукама	Примичение
1.	Антоније Видојковић	Приличан	“
2.	Антоније Стојковић	Вр. Добро	“
3.	Антоније Петковић	средње	“
4.	Атанасије Павловић	Прилично	“
5.	Атанасије Миљковић	Слаб	“
6.	Атанасије Милетић	Средње	“
7.	Атанасије Јаковљевић	Прилично	Болешљив
8.	Василије Аврамовић	Слабо	“
9.	Глигорије Динић	Вр. Добар	“
10.	Димитрије Миленковић	Добар	“
11.	Димитрије Милошевић	Слабо	“
12.	Димитрије Стојановић	Прилично	“
13.	Илија Петковић	Средње	“
14.	Јован Цветановић	Вр. Добаар	“
15.	Коста Ристић	Вр. Рђаво	“
16.	Лазар Милетић	Слабо	“
17.	Михајло Цветановић	Рђаво	“
18.	Милоје Јовановић	Добро	“
19.	Наталија Костић	Прилично	“
20.	Петар Стевановић	Добро	“
21.	Стефан Миленовић	Вр. Добро	“
22.	Стојан Стојковић	Добро	“

Петар Крстић и Станко Бранковић престали су школу посећивати 23. Марта 1842. год, иначе су оба у предметима слаби били.

9. априла 842.
у Јагодини

Старије Нормалне
школе Јагодинске
учитељ

**Списак месечни
Ученика Старије Нормалне Школе Јагодинске 1842.**

1.	Антоније Ђорђевић	Средњи
2.	Антоније Видојковић	Средњи
3.	Антоније Стојковић	В. Дobar
4.	Атанасије Павловић	Дobar
5.	Атанасије Петковић	Средњи
6.	Атанасије Миљковић	Слаб
7.	Атанасије Милетић	Средњи
8.	Аранђел Петровић	Приличан
9.	Василије Аврамовић	Приличан
10.	Глигорије Димић	В. Дobar
11.	Димитрије Ивковић	Средњи
12.	Димитрије Матић	Слаб
13.	Димитрије Миленковић	Приличан
14.	Димитрије Милојевић	Слаб
15.	Димитрије Стојковић	Дobar
16.	Димитрије Стојановић	Приличан
17.	Илија Петковић	Средњи
18.	Јован Цветановић	В. Дobar
19.	Јован Милојевић	Приличан
20.	Коста Ристић	Рђав
21.	Лазар Милетић	Средњи
22.	Михаило Цветковић	Рђав
23.	Михаило Радосављевић	В. Дobar
24.	Манојло Стојановић	Приличан
25.	Наталија Костић	Средња
26.	Петар Стефановић	Приличан
27.	Риста Ивановић	Средњи
28.	Станко Радосављевић	Дobar
29.	Стефан Атанасијевић	Слаб
30.	Стедан Миленковић	В. Дobar
31.	Стојан Стојковић	В. Дobar
32.	Стојан Цветановић	В. Дobar

³⁶² АС, НОЈ, Ф II, р-86/1842.

Јосиф Поповић, Милоје Јовановић, Милосав Стојановић, Атанасије Јаковљевић, Тодор Миленковић, Симеон Јанковић и Сава Радосављевић престали су школу посећивати од Ђурђев дана.

8. маја 1842
у Јагодини

Старије Нормалне Школе
Јагодинске учитељ
Павле Крецојевић³⁶³

Почетком јуна 1842. године у истој класи био је тридесет и један ученик. Старијих псалтираца било је дванаест ученика и млађих псалтираца било је деветнаест ученика.³⁶⁴ На крају течај је успешно положио следећи број ученика старије Нормалне школе јагодинске:

Старији псалтирци

Прве класе

1. Михаил Радосављевић, 2. Стојан Цветановић, 3. Станко Радосављевић, 4. Димитрије Стојковић, 5. Аранђел Петровић, 6. Антоније Ђурђевић, 7. Јован Милојевић, 8. Манојло Стојковић(Стојановић), 9. Димитрије Ивковић, 10. Риста Ивановић.

Друге класе

1. Стефан Атанасијевић, 2. Димитрије Матић.

Млађи псалтирци

Прве класе

1. Антоније Стојковић, 2. Стефан Маленовић, 3. Глигорије Динић, 4. Јован Цветановић, 5. Стојан Стојковић, 6. Димитрије Миленковић, 7. Петар Стефановић. 8. Наталија Костић, 9. Димитрије Стојановић, 10. Антоније Видојковић, 11. Атанасије Павловић, 12. Атанасије Петковић, 13. Лазар Милетић, 14. Илија Петковић, 15. Атанасије Милетић, 16. Василије Аврамовић.

---

³⁶³ АС, НОЈ, Ф II, р - 86/1842.

³⁶⁴ АС, НОЈ, Ф II, р - 86/1842.

Друге класе

1. Димитрије Милошевић, 2. Атанасије Миљковић, 3. Михаил Цветковић.

У Јагодини
14. јула 1842.

Старије Нормалне школе
Јагодинске
учитељ Павле Крецојевић³⁶⁵

Списак

**месечни са описанијем ученика колико их је у Млађој
Нормалној школи Јагодинској и како је кои из
предавани предмета имао успеха за март**

число	Имена и Презимена	Успех Наукама	у	Примеченије
	Старији Часловци:			
1.	Атанасије Јовановић	Добро	„	„
2.	Атанасије Живковић	Средње	„	„
3.	Атанасије Петровић	Средње	„	„
4.	Атанасије Стевановић	Рђаво	„	„
5.	Андреи Стевановић	Средње	„	„
6.	Атанасије Стојановић	Средње	„	„
7.	Атанасије Марковић	Добро	„	„
8.	Аранђел Мирчић	Средње	„	„
9.	Атанасије Живковић	Прилично		Болешљив
10.	Антоније Ђорђевић	Вр. Добро	„	„
11.	Аранђел Величковић	Средње	„	„
12.	Вучко Јовановић	Добро	„	„
13.	Димитрије Живковић	Добро	„	„
14.	Димитрије Јовановић	Добро	„	„
15.	Димитрије Милосављевић	Добро	„	„
16.	Димитрије Ђорђевић	Рђаво	„	„
17.	Димитрије Миленковић	Средње	„	„
18.	Димитрије Живков	Прилично	„	„

³⁶⁵ АС, НОЈ, Ф II, р-86/1842.

19.	Димитрије Маринков	Средње	”	
20.	Димитрије Крстић	Рђаво	”	”
21.	Димитрије Илић	Рђаво	”	
22.	Јефрем Матић	Средње	”	”
23.	Живко Илић	Добро	”	
24.	Јован Стојановић	Прилично	”	”
25.	Љубомир Маринковић	Добро	”	
26.	Милан Симић	Средње	”	”
27.	Матић Никола	Добро	”	
28.	Павле Крстић	Рђаво	”	”
29.	Риста Раденковић	Прилично	”	
30.	Сава Јовановић	Добро	”	”
31.	Стефан Рашић	Средње	”	
32.	Стојан Спасојевић	Средње	”	”
33.	Тимотије Петковић	Средње	”	
34.	Тодор Матић	Добро	”	”
35.	Ђорђе Марковић	Добро	”	
36.	Ђорђе Лазаревић	Добро	”	”
37.	Милоје Андрејевић	Добро	”	
			”	”
	Млађи Часловци		”	
1.	Атанасије Ђурђевић	Рђаво		Болешљив
2.	Атанасије Марковић	Рђаво	”	”
3.	Атанасије Илић	Прилично	”	
4.	Андреи Радосављевић	Добро	”	”
5.	Атанасије Петровић	Средње	”	
6.	Димитрије Павловић	Вр. Добро	”	”
7.	Милош Јевтић	Добро	”	
8.	Манојло Васиљевић	Рђаво	”	”
9.	Милан Несторовић	Добро	”	
10.	Миладин Петровић	Добро	”	”
11.	Петар Маринковић	Рђаво	”	
12.	Петар Павловић	Прилично	”	”
13.	Петар Величковић	Рђаво	”	
14.	Стојан Јовановић	Рђаво	”	”
			”	
	Старији Букварци		”	”
1.	Атанасије Цветковић	Добро	”	
2.	Алекса Николић	Добро	”	”
3.	Аврам Сибиновић	Добро	”	

12.	Лазар Стаменковић	Добро	”	”
13.	Милан Митровић	Добро	”	”
14.	Панта Анђелковић	Добро	”	”
15.	Симеон Павловић	Добро	”	”
Наимлађи Букварци				
1.	Атанасије Цветановић	Добро	”	”
2.	Глигорије Митровић	Добро	”	”
3.	Димитрије Теодоровић	Добро	”	”
4.	Живко Митровић	Добро	”	”
5.	Јелена Голубовић	Добро	”	”
6.	Иконија Јовановић	Добро	”	”
7.	Јован Рајковић	Добро	”	”
8.	Јоксим Миљковић	Добро	”	”
9.	Коста Станковић	Добро	”	”
10.	Милосав Станојловић	Добро	”	”
11.	Петар Марковић	Добро	”	”
12.	Павле Маринковић	Добро	”	”
13.	Риста Стојановић	Добро	”	”
14.	Светислав Среић	Добро	”	”
15.	Ђорђе Аврамовић	Добро	”	”
Писменарци				
1.	Атанасије Милојковић	Добро	”	”
2.	Аврам Матић	Добро	”	”
3.	Аранђел Живков	Добро	”	”
4.	Атансије Спасојевић	Добро	”	”
5.	Алекса Голубовић	Добро	”	”
6.	Атанасије Станојевић	Добро	”	”
7.	Владимир Сибиновић	Добро	”	”
8.	Василије Рајковић	Добро	”	”
9.	Димитрије Стојановић	Добро	”	”
10.	Јефрем Станковић	Добро	”	”
11.	Илија Миловановић	Добро	”	”
12.	Јован Дмитровић	Добро	”	”
13.	Јован Алексић	Добро	”	”
14.	Јован Стојановић	Добро	”	”
15.	Михаил Стоиковић	Добро	”	”
16.	Милан Поповић	Добро	Болешљив	

17.	Маринко Рашић	Добро	”	”
			”	” ” ” ”

Сума числом ученика 126.

У Јагодини
9. Априла 842.

Млађе Нор. Школе Јагодинске
учитељ Николаи Христић³⁶⁶

---

³⁶⁶ АС, НОЈ, Ф II, р-86/1842.

**Списак
Ученика Старије Нормалне обшествене школе Јагодинске
за II теченије 1844. године³⁶⁷**

Име и перзиме	година	Место рођења	вероисповест	Отац, мати, тотор	Где је до сада и колико је школу учио	Време поласка	класификација
Димитрије Павловић	12	Ј А Г О Д И Н А	В О С Т О Ч О Г	Павле бојација, стања доброг	У Јагодини 3 год.	1. септембра 1841. год.	добар
Атанасије Јовановић	12			Јован грађанин, стања доброг	У Јагодини 3 год.	1. септембра 1841. год.	добар
Крста Радојковић	12			Радојко рабација, стања сиротног	У Јагодини 3 год.	1. септембра 1841. год.	добар
Атанасије Петровић	12			Петар земљ. стања доброг	У Јагодини 3 год.	1. септембра 1841. год.	добар
Милан Несторовић	11			Нестор прак. Окруж. Нач. стања доброг	У Јагодини 3 год.	1. септембра 1841. год.	средствен
Милан Симић	13			Сима механџија, стања доброг	У Јагодини 3 год.	1. септембра 1841. год.	слаб
Димитрије Илић	12			Илија механџија, стања доброг	У Јагодини 3 год.	1. септембра 1841. год.	слаб
Максим Јовановић	12			Јован земљ. стања доброг	У Јагодини 3 год.	1. септембра 1841. год.	средствен

³⁶⁷ АС, НОЈ, Ф XI, р-10/1844.

Антоније Ђорђевић	12			Ђорђе бакалин, стања доброг	У Јагодини 4 год.	1. септембра 1840. год.	добар
Аранђел Величковић	12			Брат Стефан грађанин, стања доброг	У Јагодини 4 год.	1. септембра 1840. год.	средствен
Сава Јовановић	13			Сава грађанин, стања доброг	У Јагодини 4 год.	1. септембра 1840. год.	добар
Константин Ристић	14			Риста члан Суда вар. Јагодине, стања доброг	У Јагодини 4. год.	1. септембра 1840. год.	добар
Јован Стојановић	13			Стојан трговац, стања доброг	У Јагодини 4 год.	1. септембра 1840. год.	средствен

**Списак
Средње Нормалне општествене школе Јагодинске
за II теченије 1844 године³⁶⁸**

Имена и презимена свих ученика у више реченој школи	Година	Место рођења	вероиповест	Отац, мати и старатељ	Колико је година школу посећивао	Време поласка а у школу	Каквог је успеха
Алекса Николић	12	Ј а Г О П В О		Брат Ђорђе терз., стања доброг	у Јагодини 4 године	10. јануара 1841 год.	рђав

³⁶⁸ АС, НОЈ, Ф XI, р-7/ 1844.

Радован Јевремовић	10		Тутор Милосав, трг., стања доброг	у Јагодини 3 год.	10. марта 1841. год.	рђавог
Коста Антић	10		Тутор Вуја механ., стања средњег	у Јагодини 3 год.	4. маја 1841. год.	доброг
Стефан Јовановић	11		Јован колар, стања сиротног	у Јагодини 3 год.	25. априла 1841. год.	доброг
Димитрије Милићевић	11		Милић ковач, стања средњег	у Јагодини 3 год.	5. фебруара 1841. год.	рђавог
Атанасије Цветковић	12		Тутор Живко, стања средњег	у Јагодини 3 год.	6. октобра 1841. год.	средњег
Петар Пауновић	14		Паун грађанин, стања средњег	у Јагодини 3 год.	16. априла 1841. год.	доброг
Тодор Петровић	14		Петар грађанин, стања доброг	у Јагодини 4 год.	7. марта 1840. год.	доброг
Милош Рашковић	14		Рашко бакалин, стања средњег	у Јагодини 4 год.	17. априла 1840. год.	средњег
Димитрије Поповић	13		Мати Наталија, стања сиротног	у Јагодини 4 год.	27. априла 1840. год.	доброг
Живко Стојановић	12		Стојан лончар, стања сиротног	у Јагодини 3 год.	12. октобра 1840. год.	доброг
Јован Ристић	13		Риста патролција, стања сиротног	у Јагодини 3 год.	17. фебруа. 1841. год.	средњег
Урош Анђелковић	14		Анђелко рабација, стања сиротног	у Јагодини 3 год.	16. маја 1841. год.	доброг
Атанасије Илић	13		Илија налбатин, стања доброг	у Јагодини 3 год.	1. марта 1841. год.	доброг
Петар Пакловић	12		Пакло папуција, стања сиротног	у Јагодини 3 год.	7. марта 1841. год.	доброг
Милан Стефановић	13		Стефан грађанин,	У Јагодини	2. септембра	доброг

				стања доброг		1841. год.	
Алекса Михаиловић	11			Михаил механ., стања доброг	у Јагодини 2 ½ год.	20. марта 1841. год.	доброг
Панта Анђелковић	12			Мати Марија, стања сиротног	у Јагодини ½ год.	12. фебруара 1841 год.	доброг
Димитрије Јовановић	10			Јован баштован, стања сиротног	у Јагодини 2 ½ год.	13. фебруара 1841. год.	средњег
Димитрије Пакловић	10	Ј а г о д и н а		Пакло абација, стања сиротног	у Јагодини 2 ½ год.	13. фебруара 1841. год.	рђавог
Димитрије Стојковић	12			Стоико ужар, стања сиротног	у Јагодини 2 ½ год.	18. фебруара 1841. год.	средњег
Коста Стаменковић	12			Стаменко ћурчија, стања сиротног	у Јагодини 2 ½ год.	18. фебруара 1841. год.	доброг
Димитрије Цветковић	12			Цветко колар, стања средњег	у Јагодини 2 ½ год.	17. фебруара 1841. год.	доброг
Антоније Васковић	11			Васко терзија, стања средњег	у Јагодини 2 ½ год.	13. априла 1841. год.	доброг
Атанасије Станковић	11			Станко калпација, стања средњег	у Јагодини 2 ½ год.	17. марта 1841. год.	средњег
Вуле Нешић	10			Неша абација, стања сиротног	у Јагодини 2 ½ год.	17. марта 1841. год.	средњег
Антоније Јовановић	12			Јован терзија, стања средњег	у Јагодини 1 ½ год.	1. октобра 1842. год.	доброг
Атанасије Јовановић	12			Јован баштован, стања сиротног	у Јагодини 2 ½ год.	13. фебруара 1841. год.	средњег
Илија Ђорђевић	9			Ђорђе кмет, стања средњег	у Јагодини 1 ½ год.	4. октобра 1842. год.	рђавог
Живко Митровић	9			Митар мутавција, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	14. октобра 1842. год.	добар
Петар Цветковић	10			Цветко колар, стања	у Јагодини	12. октобра	добар

Јосиф Миљковић	9
Светислав Среић	8
Коста Станковић	10
Аранђел Раиковић	9
Јован Раиковић	10
Димитрије Стојановић	10
Алекса Голубовић	9
Димитрије Тодоровић	10
Петар Марковић	12
Василије Раиковић	9
Михаило Стоиљковић	9
Стефан Стоиковић	10
Аврам Матић	8
Аранђел Живковић	10
Маринко Рашић	10

сиротног	1 ½ год.	1842. год.	
Миљко трговац, стања доброг	у Јагодини 1 ½ год.	6. октобра 1842. год.	доброг
Среја трговац, стања доброг	У Јагодини 1 ½ год.	19. октобра 1842. год.	доброг
Тутор Миленко член, стања доброг	у Јагодини 1 ½ год.	1. октобра 1842. год.	доброг
Раико мутавција, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	1. октобра 1842. год.	доброг
-	-	-	доброг
Стојан скелеција, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	9. октобра 1842. год.	доброг
Голуб трговац, стања доброг	у Јагодини 1 ½ год.	16. октобра 1842. год.	доброг
Тодор дунђерин, стања средњег	у Јагодини 1 ½ год.	12. октобра 1842. год.	доброг
Марко ковач, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	3. октобра 1842. год.	доброг
Раико бојација, стања доброг	у Јагодини 1 ½ год.	1. октобра 1842. год.	доброг
Стоиљко дунђер., стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	3. октобра 1842. године	доброг
Стоико ужар, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	16. децембра 1842. год.	рђавог
Мата трговац, стања доброг	у Јагодини 1 ½ год.	6. октобра 1842. год.	средњег
Живко дунђерин, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	3. октобра 1842. год.	средњег
Мати Инђа, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	1. октобра 1842. год.	доброг

Атанасије Станојевић	10
Атанасије Станојевић	11
Сава Стојановић	11
Атанасије Милојковић	8
Аврам Јовановић	9
Коста Протић	9
Петар Груић	9
Симеон Благојевић	9
Љубица Милошевић	10
Милица Миловановић	10
Ђорђе Бранковић	11
Пане Ивановић	14
Милош Радисављевић Крушар	10
Димитрије Петровић	10
Лазар Рајковић	10

Станоје пандур, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	17. октобра 1842. год.	доброг
Станоје грађанин, стања сиротног	уЈагодини 1 ½ год.	7. септембра 1842. год.	доброг
Стриц Стеван, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	10. октобра 1842. год.	средњег
Милојко трговац, стања доброг	уЈагодини 1 ½ год.	9. октобра 1842. год.	доброг
Јован грађанин стања убогог	у Јагодини 1 ½ год.	3. октобра 1842. год.	рђавог
Јован протопрез. Стања доброг	у Јагодини 1 ½ год.	19. октобра 1842. год.	доброг
Груја механџија, стања средњег	у Јагодини 1 ½ год.	6. октобра 1842. год.	доброг
Благоје терзија, стања средњег	у Јагодини 1 ½ год.	5. октобра 1842. год.	доброг
Милош папуџија, стања средњег	уЈагодини 1 ½ год.	13. новембра 1842. год.	доброг
Милован терзија, стања доброг	у Јагодини 1 ½ год.	17. новембра 1842. год.	средњег
Бранко колар, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	9. јануара 1842. год.	средњег
Брат Јован башт. Стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	10. маја 1843. год.	доброг
Радисав земљ. стања средњег	у Јагодини	14. марта 1842. год.	доброг
Петар дунђерин, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	17. марта 1842. год.	доброг
Рајко мутавџија, стања средњег	у Јагодини 1 ½ год.	12. новембра 1842. год.	доброг

Риста Милетић	11
Димитрије Миљковић	12
Илија Живковић	11
Јован Даниловић	12

Милан Матић

11

Милета рабација, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	10. марта 1842. год.	доброг
Миљко асурџија, стања сиротног	у Јагодини 1 ½ год.	4. марта 1842. год.	средњег
Живко трговац, стања доброг	у Јагодини 1 ½ год.	9. марта 1842. год.	рђавог
Данило терзија, стања средњег	у Јагодини 1 ½ год.	10. марта 1842. год.	рђавог

Мата ћурчија,
Стања средњег

у Јагодини
1 ½ год.

9. маја 1842. год

доброг

Списак Нормалне Школе вароши Јагодине

Ови свршили титле и сричу добро

1. Стојадин Марковић, 2. Петар Васовић, 3. Антоније Пеетровић, 4. Милан Поповић, 5. Димитрије Настић, 6. Милан Стојановић, 7. Матија Аранђеловић.

Ови слабије

8. Танасије Дмитровић, 9. Миљко Радојковић, 10. Коста Раденковић, 11. Милан Милетић, 12. Михаило Несторовић, 13. Милан Донић, 14. Милош Јовановић, 15. Коста Ристић, 16. Иконија Стефановић.

Ови нису титле совршили

1. Јован Алексић, 2. Јован Динић, 3. Младен Коцић, 4. Јован Матић, 5. Љубомир Павловић, 6. Ђорђе Вељковић, 7. Симеон Павловић.

Ови сричу сјединителне слокове

1. Коста Милошевић, 2. Стеван Миловановић, 3. Милоје Стефановић, 4. Коста Васиљевић, 5. Риста Стојановић, 6. Елена Ђурђевић, 7. Петрија Поповић, 8. Петар Милојевић, 9. Владимир Сибиновић, 10. Петар Здравковић, 11. Љубомир Петковић, 12. Љубомир Здравковић, 13. Михајло Крстић, 14. Ана Петковић, 15. Станија Тасић.

Ови сричу јединствене слокове

1. Атанасије Илић, 2. Петар Стојковић, 3. Тома Михаиловић, 4. Михаило Стојановић, 5. Стојан Јовановић, 6. Димитрије Миленковић, 7. Коста Милојковић, 8. Димитрије Мирчић, 9. Има ? Миловановић, 10. Димитрије Јовановић, 11. Каја Стоиљковић, 12. Коста Павловић, 13. Атанасије Јовановић, 14. Стефан Цветановић,

15. Сава Марковић, 16. Коста Миленковић, 17. Петар Срејић, 18. Тодор Дмитровић, 19. Јован Симић, 20. Јакоб Цветковић, 21. Милосав Стојановић, 22. Милош Младеновић.

Ови су дошли о Ђурђеву дну употребљавају таблицу

1. Стојан Николић, 2. Стојадин Илић, 3. Антоније Стојановић, 4. Тома Петровић, 5. Андрија Ђорђевић, 6. Петар Манојловић, 7. Милан Миловановић, 8. Коста Миалковић, 9. Љубица Мијалковић, 10. Стеван Манчић, 11. Василије Јовановић, 12. Вуча Стаменковић, 13. Танасије Миловановић, 14. Стоиљко Живковић, 15. Коста Стојановић, 16. Мина Радојковић, 17. Милан Стојковић, 18. Милош Павковић, 19. Исак Антић, 20. Милан Лазаревић, 21. Милош Јовановић, 22. Симеон Панић, 23. Тома Рашковић, 24. Милоје Аранђеловић, 25. Милан Јовановић, 26. Михаило Миалковић, 27. Милош Цветковић, 28. Мита Петковић, 29. Милан Стефановић, 30. Милан Миатовић, 31. Дмитар Стефановић, 32. Глигорије Стефановић, 33. Јован Цветковић, 34. Петар Ђорђевић, 35. Милан Стефановић, 36. Милан Богосављевић, 37. Павле Дмитровић, 38. Милан Стојковић, 40. Љубимир Ристић, 41. Тодор Миловановић, 42. Танасије Миленковић, 43. Атанасије Аћимовић.

У Јагодини 26. Маја 844.

Лазар Стајић
учитељ Наимлађе школе

**Списак Ученика наистарије
Шк. Јагодинске 1844. године:**

		пон.	Втор.	Сред.	Чет.	Петак	суб.
1.	Антоније Ђорђевић	„	„	„	„	„	„
2.	Аранђел Величковић	„	„	„	„	„	„
3.	Сава Јовановић	1	„	„	„	1	„
4.	Коста Р. Бабовић	11	„	„	„	„	„
5.	Јован Стојановић	„	„	„	„	„	„
6.	средњи Димитрије Павловић	11	11	11	1	„	„

7.	Крста Радојковић	„	„	„	„	„	„
8.	Атанасије Јовановић	1	„	„	„	„	„
9.	Атанасије Ристић	„	„	„	„	1	„
10.	Атанасије Петровић	„	1	„	„	„	„
11.	Матеи Марковић	„	„	„	„	„	„
12.	Димитрије Илић	„	„	„	„	„	„
13.	Милан Несторовић	1	„	„	„	1	11
14.	млађи Атанасије Јаковљевић	11	11	11	1	11	11
15.	Димитрије Милошевић	1	„	„	„	1	„
16.	Милан Ђурђевић	„	„	„	„	„	„
17.	Миладин Петровић	11	1	„	„	„	„
18.	Михаило Радосављевић	„	„	„	„	„	„
19.	Димитрије Миленковић	„	„	„	„	1	„
20.	Димитрије Стојановић	„	„	„	„	„	„
21.	Димитрије Маринковић	1	„	„	„	11	„
22.	Атанасије Стојановић	1	„	„	„	„	„
23.	Милош Јевтић	„	„	„	„	„	„
24.	Николаи Матић	Дошао у среду		„	„	1	1
25.	Андреи Радосављевић	1	„	„	„	11	1
26.	Димитрије Вучковић	11	„	„	„	„	„
27.	Вуле Цветковић	„	„	„	„	„	„
28.	Јефрем Матић	1	„	„	„	„	„
29.	Живан Милосављевић	„	„	„	„	„	„
30.	Димитрије Јовановић	1	„	„	„	„	„
31.	Максим Јовановић	1	1	„	„	„	„
32.	Атанасије Ђурђевић	„	„	„	„	„	„
33.	Павле Крстић	1	„	„	„	„	„
34.	Тимотије Петковић	„	„	„	„	„	„

У Јагодини
19 јуниа 1844.

Наистарие Школе
Привр. Учитељ
Христић³⁶⁹

На крају другог полугодишта у млађој класи јагодинске школе, или првом разреду, било је 60 ученика. Од уписаних у току

³⁶⁹ АС, НОЈ, Ф XI, р-9/1844.

године отишло је њих 25, а новопридошлих је било 35 ученика. Тада је редовно похађало школу 54 ученика и 6 ученица. Ученици су имали све потребне књиге за учење, а сиромашним ученицима то је обезбеђено из школског фонда. При крају године школу су оставили: Атанасије Вучковић, Милан Филиповић, Милан Крстић, Филип Миловановић, Димитрије Живковић, Коста Јанковић. Неки су отишли на занат, а неки су остали да помажу родитељима у пољским радовима. У току целе године ученици су слабо посећивали школу и без знања учитеља често су остајали код својих кућа и обављали разне послове.³⁷⁰

Проблем нередовног похађања наставе истакао је и учитељ другог разреда Александар Поповић и затражио је од начелства да предузме мере како би ученици редовније похађали школу.

Слично стање било је и у старијим разредима. У трећем и четвртном разреду укупно је било 75 ученика, и то прошлогодишњих ученика 42 и новопридошлих 33. Редовно је похађало школу њих 60. Школу је оставило 15 ученика, који су отишли на занат. У почетку године дошла су четири ученика из других места и били су уписани у исте разреде које су учили: Вукашин Поповић из Рековца у четврти разред, Милан Мијатовић из Параћина у четврти разред, Тодор Симић из Ћуприје у трећи и Милош Крстић из Крагујевца такође у трећи разреду. Ученици старијих разреда такође су били снабдевени књигама, хартијом и оловкама, као и сиромашни ученици, који су то добили из школског фонда. Нередовно похађање наставе такође је било присутно, и то највише због пољских радова.³⁷¹

Списак

За I – во течаније школе вароши Јагодинске нормалне школе најмлађе:

Димитрије Костић, Стојан Јанковић, Миљко Радојков, Јован Димитров, Коста Васиљев, Живко Вучић, Јелена Ђорђевић, Јован Митровић, Коста Мишин, Атанасије Илин, Љубомир Павлов, Коста

---

³⁷⁰ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

³⁷¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

Раденковић, Петар Станков, Коста Лазић, Коста Ристић, Петар Здравковић, Милан Младенов, Миладин Коцић, Милан Матин, Јаков Цветковић, Петар Среић, Димитрије Живков, Јован Антић, Јованча Симић, Милоје Стефанов, Димитрије Миљков, Јован Стојков, Петар Живков, Стојадин Марков, Аврам Стаменков, Јован Алексић. Димитрије Мирчић, Михаил Стојановић, Атанасије Дмитровић, Владимир Сибиновић, Илија Живков, Павле Иванов, Сава Михаилов, Милош Тасић, Милан Живановић, Илија Миловановић, Милан Радосављевић, Милоје Филиповић, Јован Даниловић, Милан Стојановић, Ћира Миленковић, Антоније Миленковић, Атанасије Петровић, Аранђел Живков, Атанасије Марковић, Љубомир Петковић, Димитрије Миленков, Коста Миленковић, Антоније Петровић, Аранђел Живковић, Аврам Матић, Стеван Милованов, Ђорђе Митровић, Мата Аранђелов, Петрија Васковић, Јованча Цветанов, Димитрије Стојанов, Илија Аранђеловић, Илија Марковић, Милоје Маринковић, Василија Јованчина, Атанасије Јовановић, Сава Марковић, Ђорђе Вељковић, Атанасије Петковић, Атанасије Ђурђевић, Димитрије Стошић.

За второ теченије реграцијални дни два месеца

Аћим Павловић, Милан Станков, Милутин Стеванов, Петар Дмитров, Мита Петковић, Милан Костић, Михаил Павловић, Лила Аранђеловић, Жика Ранчић, Коста Станковић, Милош Тасић, Андрија Ђорђевић, Милан Ристић, Милан Стефановић, Јова Илић, Стефан Даниловић, Петар Стојковић, Тодор Миловановић, Тодор Дмитровић, Симен Панић, Спира Павловић, Павле Стојановић, Гаврило Јовановић, Митко Манчин и сестра његова, Сава Мирчић, Станојко Живков, Павле Дмитров, Јован Ђурђевић, Љубомир Јовановић, Милоје Филиповић, Милош Банковић, Јован Маленовић, Петар Поповић, Милан Станковић, Димитрије Милошевић, Милан Даниловић, Коста Милетић, Аврам Павковић, Атана. Банковић, Цака Станкин, Ђорђе Петковић, Илија Милојевић, Вуча Герче, Ана Раиков, Милица Стефан. Мара Михаилова, Јелена Бранкова, Никола Настић, Милева Павлова, Атанасије Јовановић, Аврам Стаменков,

Петар Среић, Атанасије Маринков, Милош Павковић, Стеван Цветанов, Михаил Крстић, Михаил Манојловић, Мита Миленков, Мина Радојковић.

Овуи сам вагациално дана учио, две године по два месеца ову децу.

25. маја 1846.

Лазар Стајић, учитељ³⁷²

---

³⁷² АС, МПс, Ф Ш, р-83/1846. Ово је списак дужника Лазара Стајића, који су му дуговали укупну суму од 692 $\frac{1}{2}$ цванцика: „1-во за они 50 гроша на приват за науку није у суми 12 $\frac{1}{2}$ цв; 1-ве године моје на вагацианелне месеце по два цванцика на месец то: јест на два месеца 276 цв; 2-ге године на приват по изласку учитеља Павла који је свештеником постао немецки и рачун учитивнутр. Именовати 7 ђака по 3 цв. На месец тако 6 месеци и два месеца вагациални чини 8 месеци на сваког ученика по 24 цванцика свега чини 168 цв. за втеро т: друге године на вагациалне дне по 2 цв. на месец на ва месеца чини свега 236 цв.“

Он се поводом тога обратио Попечитељству просвете за наплату дуга. У молби је навео да се дуг достави њему или његовом сину Георгију у Београду.

Списак ученика општине Медвеђске 1949. године:

1. разред: Јован Агатоновић, Јефтимије Благојевић, Симеон Градић, Милан Вучковић, Јефтимије Јовановић, Јоаким Јоанковић, Тимотије Живановић, Петар Лукић, Тодор Миленковић, Аксентије Милосављевић, Сава Радосављевић, Филип Поповић, Стојан Стефановић.
2. разред: Михаило Милетић, Максим Михаиловић, Петар Николић, Филип Ђукић.
3. разред: Петар ...
4. разред: Костантин Милосављевић, Димитрије Поповић, Михаило Стефановић.³⁷³

Списак ученика школе у Великој Дренови 1949. године:

У првом разреду није било ђака.

2 разред: Алекса Михаиловић, Василије Анђелковић, Василије Петровић, Мата Лазаревић, Никифор Младеновић, Петко Јаковљевић, Симеон Ђуклаковић

3 разред: Димитрије Ђулаковић, Марко Миљковић, Петар Анђелић, Урош Радовојевић.³⁷⁴

**Списак ученика школе у Рековцу на крају првог полугодишта
1849. године:**

1. разред: Аврам Обрадовић, Гаврило Јаковљевић, Животије Ивановић, Јован Андрејић, Јанићије Тодоровић, Михаило Стефановић, Мијушко Ивановић, Миливоје Сталевић, Стојадинм Јовановић, Стојан Јовановић, Јефтимије Нешић.

---

³⁷³ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Филип Поповић, ученик 1 разреда, напуштао је школу, али се опет вратио.

³⁷⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Списак је начинио учитељ Илија Јаковљевић 5. фебруара 1849.

1. разред: Вукашин Поповић, Милан Николић, Василије Вукићевић.³⁷⁵

Према извештају од 30. маја, у школи је било 15 ученика који редовно посећују наставу, и то: у првом разреду било је десет ученика, у другом три и у трећем разреду два ученика. Било је још десет ученика који нису редовно посећивали школу па их је учитељ припремао за упис на почетку нове школске године. Од ових редовних ученика само је повремено у току марта, априла и маја одсуствовао само један ученик, и то због родитеља. Други родитељи нису изводили децу из школе. Сви ученици били су добро снабдевени књигама, папиром и плајвазом.³⁷⁶

Списак ученика школе у Грабовцу 1849. године:

1. разред: Станко Стефановић из Грабовца, Стефан Илић из Грабовца, Мијат Теодоровић из Богдања, Јефтимије Стојановић из Богдања, Богољуб Стојановић из Богдања, Милан Симић из Божуревца, Милоје Ристић из Божуревца, Тома Петровић из Божуревца, Милун Милосављевић из Љубостиње.
2. разред: Јован Милосављевић из Богдања, Василије Тимотијевић из Богдања, Анђелко Арсенијевић из Богдања, Јован Мијаиловић из Богдања, Милун Милојевић, Петар Стефановић из Богдања, Максим Стаменковић из Богдања, Богољуб Веселиновић из Богдања, Петар Младеновић из Богдања, Димитрије Бабовић из Грабовца, Ранко Бабовић из Грабовца, Милосав Симић из

---

³⁷⁵ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Списак је начинио учитељ Димитрије Кушериновић 4. фебруара 1849.

³⁷⁶ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Извештај учитеља Димитрија Кушериновића од 30. маја.

Грабовца, Матеја Јовановић из Љубостиње, Богољуб Поповић из Љубостиње.³⁷⁷

---

³⁷⁷ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Списак је начинио учитељ Павле Стефановић 29. јануара 1849.

Списак

Училишта Основне школе Копривничке за прво полугодие 1849 године месеца 30 јануара³⁷⁸

Име и презиме	Мес.рођ.	Год.	Отац, мајка	Занимање	Имов. Ста.	Када је дош.	Кол. Је учио	Где је учио	Како учил. Пос.	Успех	Шта је учио
Антанасије Савић	Рибаре	13	Никола	Зем.	Сред	21.I	5 год.	Копр.	Приљ.	Добар	Час.Псал.
Аврам Вељковић	Коприв.	11	Станика	Зем.	Сред.	14.II	1мес.	Копр.	Приљ.	Срес.	Буквар
Викентије Поповић	Багрдан	12	Богдан	Свеш.	Добро	8.I	4 год.	Ћупр.	Приљ.	Срес.	Час.писање
Веселин Стевановић	Багрдан	12	Стеван	Зем.	Сред.	22.I	1 мес.	Копр.	Приљ.	Срес.	Буквар
Јаков Станковић	Багрдан	13	Мара	Зем.	Слаб.	8.I	2 год.	Багр.	Приљ.	Срес.	Час.Псал.
Јаков Јовановић	Ловци	11	Јован	Зем.	Сред.	28.I	1мес.	Копр.	Приљ.	Срес.	Буквар
Милета Ристић	Багрдан	9	Риста	Зем.	Сред.	8.I	1 год.	Багр.	Приљ.	Срес.	Бук.писање
Милош Стевановић	Коприв.	12	Стеван	Терз.	Сред.	7.I	1 мес.	Копр.	Приљ.	Срес.	Буквар
Миленко Савић	Коприв.	8	оч. Вуча	Зем.	Сред.	12.I	1 мес.	Копр.	Приљ.	Срес.	Буквар
Микан Милић	Багрдан	9	д Марко	Зем.	Добар	3.II	1 мес.	Багр.	Неб.	Слаб	Буквар
Микан Милошевић	Војска	9	Милош	Зем.	Слабо	14.II	½ мес	Копр.	Приљ.	Слаб	Буквар
Михајло Матић	Багрдан	13	Живана	Зем.	Слабо	26.I	2 год.	Копр.	Приљ.	Срес.	Час. Псал.
Миленко Данковић	Ловци	7	с.Бранко	Зем.	Сред.	26.I	1 мес.	Копр.	Приљ.	Слаб	Буквар
Стамат Стевановић	Поповић	14	С.Богдан	Свеш.	Добро	8.I	1 мес.	Копр.	Приљ.	Срес.	Буквар
Станица Радивојевић	Коприв.	6	Милосав	Зем.	Добро	14.II	½ мес	Копр.	Приљ.	Слаб	Буквар
Илија Стојановић	Дубоке	10	Стојан	Тргов.	Добро	7.I	1 мес.	Копр.	Небре.	Слаб	Буквар
Коста Петровић	Штипља	11	М.Стана	Зем.	Слабо	8.I	1 год.	Багр.	Приљ.	Срес.	Бук.писање
Лазар Милојевић	Коприв.	6	Милоје	Зем.	Слабо	14.II	½м	Копр.	Приљ.	Срес.	Буквар

³⁷⁸ АС, НОЈ, Ф VII, р – 44/1849.

Списак

Ученика који се у основном училишту Рибарском 1-ог разреда 1 – ог полугођа 1849 год. налазе

1. Аврам Радосављевић, 2. Василије Петровић, 3. Игњат Живковић, 4. Миливоје Радосављевић, 5. Милосав Стојановић, 6. Мијат Радосављевић, 7. Милорад Бранковић, 8. Милорад матејевуић, 9. Никола Богојевић, 10. Никола Јовановић, 11. Павле Јовановић, 12. Константин Стојковић, 13. Јефрем Милосављевић, 14. Јефрем Урошевић, 15. Љубисав Василијевић, 16. Риста Илић, 17. Тома Лазаревић.

15 фебруара 1849.
у Рибарима

Милан Миличанић
учитељ Рибарски³⁷⁹

Списак

Ученика у основној школи варваринској с конца првог полугођа 1848/1849. налазе

Први разред Букварци

1. Д. Михаиловић, 2. Милисав Јовановић, 3. Милан Тодоровић, 4. Миладин Стефановић, 5. Филип Миљковић, 6. Јаћим Димитријевић.

Други разред Часловци

1. Алекса Милојевић, 2. Љубомир Јанковић.

Трећи разред Псалтирци

1. Василије Симоновић, 2. Василије Илић, 3. Павле Поповић, 4. Јеремија Димитријевић, 5. Јефрем Ђорђевић, 6. Панталеа Момировић, 7. Милош Марковић, 8. Станоје Прокопијевић.

У Варварину

Милован Арсенијевић

30 јануара 1849.

Учитељ варварински³⁸⁰

Списак

Ученика школе у Обрежу, среза темнићког, с конца првог полугођа 1848/1849.

---

³⁷⁹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

³⁸⁰ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

Први разред Букварци

1. Јован Гавриловић, 2. Милош Петровић, 3. Пантелија Антонијевић, 4. Јаков Станисављевић.

Други разред Часловци

1. Миленко Милосављевић, 2. Михаило Јовановић, 3. Алекса Михаиловић 4. Алекса Миловановић, 5. Георгије Јевтић, 6. Павле Милић.

Трећи разред Псалтирци

1. Сава Томић, 2. Јаков Цветковић, 3. Милоје Јовичић.
14. фебруара 1849. Учитељ у Обрежу
Павле В. Поповић³⁸¹
у Обрежу

Списак ученика по азбучном реду који се налазе у Коњусима од јануара 1849.

1. Аврам Радосављевић, 2. Богосав Миленковић, 3. Вукадин Сретеновић, 4. Јевта Николић, 5. Јеврем Милојевић, 6. Живко Младеновић, 7. Јован Марковић, 8. Јован Лазарвић, 9. Молета Миловановић, 10. Михајло Ђорђевић, 11. Милан Јанковић, 12. Михајло Арсенијевић, 13. Милан Поповић, 14. Благоје Миловановић, 15. Огњен Лазаревић, 16. ? Радосављевић, 17. Радоје Ђурђевић, 18. Стефан Милетић, 19. Цветко Милетић.³⁸²

Списак ученика школе у Јасики у првом, другом и трећем разреду 1849. године

Први разред

Аврам Милошевић, Аврам Аксентијевић, Милун Гмитровић, Стојан Павловић, Андреја Стојановић, Јован Грнчаревић, Димитрије Агатоновић, Стефан Агатоновић, Алекса Кузмановић.

---

³⁸¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

³⁸² АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

Други разред

Јован Живановић, Спасоје Арсић, Спасоје Милић, Милун Поповић,
Стефан Глигоријевић, Светозар Антић.

Трећи разред

Миладин Стефановић, Атанасије Маринковић.

Вучко Протић
Учитељ Јасички³⁸³

Списак

ученика у нормалној школи у Вољујаку

1. Антоније Милосављевић из Жупањевца, 2. Стеван Апостоловић из
Жупањевца.

24. марта 1849.
у Вољујаку

Никола Поповић
учитељ школе у
Вољујаку³⁸⁴

Списак

ученика школе у Јовцу, среза темнићког у Првом разреду

1. Стефан Цветковић, 2. Антоније Павловић, 3. Димитрије
Милановић, 4. Стаменко Живадиновић, 5. Коста Милановић, 6.
Атанасије Коцић, 7. Обрад Живадиновић.

Други разред часловца

1. Василије Ђурђевић, 2. ... Златановић, 3. Василије Коцић.

10. фебруара 1849.
у Јовцу

Живко Поповић
учитељ у Јовцу³⁸⁵

---

³⁸³ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

³⁸⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Ова два ученика похађали су школу и током
априла и маја месеца.

³⁸⁵ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

У трећем разреду у школама у Темнићком срезу почетком школске 1848/1849. године било је 134 ученика. Од тога броја у Јагодини је било 110 ученика, у Рековцу два ученика, Медвеђи два, Великој Дренови четири, у Варварину осам и у Обрежу осам ученика. Школе у Рибару, Јовцу, Јасики, Коњу и Комарану нису имале ученике трећег разреда.³⁸⁶

У Грабовцу је у првом разреду било 9 ученика, у другом 11 и у трећем разреду 21 ученик. Сви ученици су оскудевали у школским потребама јер родитељи нису желели да их опреме за школу.³⁸⁷

Школа у Медвеђи током марта, априла и маја 1849. године имала је 22 ученика. Од прошле 1848. године у првом разреду остало је 18 ученика, од којих су три ученика прешли у други разред. У другом разреду остала су три ученика, а само један је из другог разреда прешао у трећи разред. У први разред само је један ученик уписан. Четири ученика су напустила школу, један је напустио октобра јер није прешао у други разред. Њега учитељ није желео да упише у други разред због неспособности, иако је његов отац то захтевао. Двојица су напустила школу због болести, један у октобру, други у марту, а четврти због тога што никога у кући осим оца није имао па је 1. марта престао да долази у школу. Остали ученици су врло нередовно похађали наставу јер су их родитељи користили за пољске радове.³⁸⁸

У школи у Великој Дренови током марта, априла и маја 1849. године било је 16 ученика. Претходне године било је 11 ученика у првом разреду. Сви су прешли у други разред. У другом разреду било је 4 ученика и сви су прешли у трећи разред. Један ученик уписао је први разред, а до уписа похађао је школу у манастиру Љубостињи. Од овог броја ученика три ученика су престала да похађају школу: Антоније Петковић, Василије Радивојевић и Петар Живковић због небриге њихових родитеља. Остали ученици су нередовно похађали наставу јер су их родитељи често остављали да обављају пољопривредне радове. Током маја месеца пет ученика је напустило школу, и то: Алекса Михаиловић, Василије Анђелковић, Матеја Стојковић, Нићифор Миладиновић и Петар Анђелић јер су их родитељи одвели на занат.³⁸⁹

---

³⁸⁶ АС, НОЈ, Ф V, р-89/1848.

³⁸⁷ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

³⁸⁸ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

³⁸⁹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

7. ШКОЛЕ И ШКОЛСКА МРЕЖА

После пропасти устанка школе у Јагодини, Великој Дренови и Белушићу престале су са радом. Октобра 1815. године, после усменог договора кнеза Милоша и Марашли Али-паше, само школа у Јагодини обновила је рад. У годинама после Другог устанка школа у Великој Дренови такође је обновила рад, а дошло је до отварања школа у Глоговцу, Сибници, Рековцу и Бачини.³⁹⁰

Почетком 1821. године Бачина добија школу. Престала је са радом када је учитељ Димитрије Стефановић прешао у Катун. У Црнчу је постојала приватна школа 1829. године. Вероватно је престала са радом по преласку њеног учитеља Стевана Араницког у јагодинску школу.

У Јагодинском округу 1832. године постојале су школе у Јагодини, Драгоцвету, Јасики, Опарићу и Ратковићу.³⁹¹ Школске 1835/1836. године у Јагодинском округу постојале су четири школе: старија и млађа у Јагодини и општинске школе у Винорачи и Јасики. У школама је било укупно 146 ђака, тако да је на једног учитеља долазило 36 ђака.³⁹²

По *Плану за школе које имају постојати* из 1836. године, који у законској форми прецизира мрежу школа, школе су разврстане у две основне групе: у *правитељствене* (државне) и *општествене* (општинске). Основна (нормална) школа у Јагодини, са још 21 школом у Србији, прешла је на издржавање од стране државе. Исти акт одређивао је постојање млађих нормалних школа, које су издржавале општине. У Јагодинском округу то су биле школе

---

³⁹⁰ Милован Спасић у својим сећањима наводи да је приватна школа у Рековцу радила током 1824. године.

³⁹¹ Димитрије Давидовић, *Забавник за 1834 годину*, Крагујевац 1834. По попису школа Димитрија Давидовића, у јагодинској основној школи учитељ је био само Димитрије Јовановић. Осим у Јагодини, школа је радила и у Драгоцвету, где је као учитељ радио Богвић Томић.

³⁹² Просветни гласник, од 15. јула 1881. године.

у Винорачи и Јасики и млађа класа у Јагодини. Законом је налагано отварање школа у свакој општини где је постојала црква.³⁹³

После одржаних годишњих испита Попечитељство просвете је 2. августа 1838. године наложило свим окружним властима, па и властима у Јагодинском округу, да се објави настојање кнеза Милоша о ширењу просвете „...као темељу среће народне, и да се препоручи свако у срезовима да се постарају на све могуће начине да родитељи своју децу шаљу у школе, и да ни једно дете способно за школу, не изостане из школе.“ Средином августа окружно начелство је о овоме обавестило среска начелства.³⁹⁴

У циљу ширења школске мреже и отварања нових школа Попечитељство просвете послало је 2. октобра 1839. године окружним властима препоруку за отварање школа са којом је требало да упознају становништво округа, од кога се очекивало да својски настоји да оснива школе и налази учитеље и да о томе обавесте окружно начелство, а преко њега и Попечитељство просвете.³⁹⁵

У својој молби из 1842. године, Стојадин Радосављевић наводи да је радио у Рибару једну годину и шест месеци, односно још почетком 1838. године, јер је после тога радио у Варварину од Ђурђевдана 1839. године па до Митровдана 1841. године: „Високолсавно Попечитељство – Долуподписати пошто сам совршио Нормалне школе у месту вароши Јагодини, примио сам се Учитељства у Рибари у Срезу Темнићком, гди сам за 1 ½ годину провео, а оданде на препоруку Члена Високославног Совјета Господина Милете Радојковића отидем у Село Варварин опет за учитеља, и тамо чрез не мало пуну 1 ½ годину то јест од Ђурђева прошле 1839 до мало пре Митрова дна прошле 1841 године провео сам... 6. август 1842. Стојадин Радосављевић.“³⁹⁶ Још интересантније је Свидетељство које му је издао Примирителни суд села Рибара јер се износи податак да су пре Стојадина Радосављевића у селу радила два учитеља, што указује на још раније оснивање школе у Рибару: „Свитетељство које Председатељ Примирителног суда Селу Рибаре окружја Јагодинског, уз согласје са обштином дајемо од руке своје бившем код нас учитељу

---

³⁹³ Србске новине, бр. 22 из 1836. Србија је 1836. године имала 72 школе са 2.514 ђака. Правитељствене 26, општинске 27 и приватне 19.

³⁹⁴ АС, ПО, 38/276.

³⁹⁵ АС, НОЈ, Ф IV, р-11/1839.

³⁹⁶ АС, МПс, Ф VI, р-464/1842.

*Стојадину Радосављевићу житељу Јагодинском, који одлази од нас и стог узрока што је мало плате и своје награде уживао; гореименовано Свидатељство да је он за време бављења свог код нас не само у честном поведенију и добром владању са без порочним показивао се, но преко дужности своје од оба бивши наши учитеља који су пре њега код нас на службу исту били у свакој струци боље отликовао се, то јест што се науке тиче врло добро и напредно успевао, чрез које смо приметно спознали да може у будуће такав ма где би он био у свакој струци добар и полезан како за обитину тако и за јуност показивати се буде могао. У Рибари 24. јула 1842. Примирителни суд: Радован Милосављевић, Здравко Станојевић, Гмитар Лазаревић, Никола Лазаревић, Јова Ђорић, Цветко Милошевић, Васа Милосављевић, Стоико Нешић“.*³⁹⁷

Јагодински округ имао је 1839. године једну правитељствену и две општинске школе, као и једног учитеља кога је плаћало правитељство и двојицу које је плаћала општина.³⁹⁸ Према допису начелника среза левачког из 1850. године, приватна школа у Волујаку постојала је од 1839. године. Зграду за школу подигли су Радоје и Ђока Јовановић, а њихова деца похађала су ову школу.³⁹⁹

У 1839. години наводи се постојање школа, осим у наведеним местима и у манастиру Ивковићу, Великој Дренови, Превешту, Рековцу, Горњој Сабанти, Комарану и Варварину. Према извештају начелника темнићког среза од 1. августа 1840. године, осим у Јагодини није било других школа у срезу. Вероватно је школа у Варварину привремено престала са радом.⁴⁰⁰ У току 1842. године долази до оснивања или обнављања рада школа у Обрежу и Копривници, а следеће године у Волујаку, манастиру Каленићу, Медвеђи, Великој Дренови, Јовцу и Комарану. Осим школа у манастиру Каленићу и Медвеђи, све остале школе радиле су и током 1844. године, а те исте године обновиле су рад школе у Бачини и Јасики. Школа у Белој Води помиње се тек 1846. године.

Главни испит јуна 1843. године у неким школама левачког среза није одржан јер су школе у међувремену престале са радом. То се односи на школе у Волујаку, Медвеђи и Великој Дренови. Учитељ у Волујаку желео је да постане свештеник, учитељ у Медвеђи да се

³⁹⁷ АС, МПс, Ф VI, р-464/1842.

³⁹⁸ АС, МПс, 404/ 1839.

³⁹⁹ АС, НОЈ, Ф XII, р-20/1850.

⁴⁰⁰ АС, НОЈ, Ф V, р-83/1840.

закалуђери, док је учитељ у Великој Дренови био незадовољан јер му општина није издавала плату.⁴⁰¹

Према попису од 28. септембра 1842. године у Јагодинском округу било је десет школа, али осим у Јагодини и Медвеђи, остале школе радиле су нередовно. Тако школа у Великој Дренови још није била почела са радом. Школа у Волујаку кад-кад је радила, као и школа у Комарану, где је био учитељ Милоје Јосифовић. У Копривници школа није радила јер је остала без учитеља још од Ђурђевдана те године. Школа у Јовцу није била општинска, већ је од почетка септембра почела да ради у некој приватној кући. Често је престајала са радом и школа у Варварину, као и у Обрежу, јер нису имале учитеље.⁴⁰²

У Јагодинском округу 1844. године радило је десет школа са 396 ученика. У истој години према Кондиут листама нису наведене неке школе које је навео начелник среза темнићког у свом извештају од 19. фебруара 1844. године после одржаних полугодишњих испита у школама његовог среза. У том извештају навео је да школе у Комарану, Белој Цркви, Бачини и Секуричу нису доставиле спискове ученика и школских предмета. Вероватно су привремено престале са радом.⁴⁰³

У Темнићком срезу у 1845. години школа је било три, цркава седам и један манастир, и то у следећим општинама:

1. Јагодина, која је имала 630 кућа и цркву, а била је општинско место за Јагодину и Ракитово, имала је три школе;
2. Јасика, 96 кућа, општинско место за Јасику, Срње и Крушевицу, поред школе имала је и цркву;
3. Комаране, 9 кућа и једана црква, налази се у општини Љубава, где се налази и Лазаровац;
4. Бачина, 140 кућа, школа, у општини се налази још и Церница;
5. Орашје, број кућа 40, једна црква, налази се у општини Обреж.
6. Својново, 66 кућа, једна црква;
7. Јовац Горњи, број кућа 100, једна црква;
8. Ивковачки Прњавор, број кућа 8, један манастир;
- 9 Копривница, број кућа 49, једна црква;

У Левачком срезу било је три школа, три манастира и три цркве:

---

⁴⁰¹ АС, НОЈ, Ф, р-151/1843.

⁴⁰² АС, МПс, Ф II, рн-70/1842.

⁴⁰³ АС, НОЈ, Ф II, р-33/1844.

1. Јошанички Прњавор, 8 кућа, манастир Јошаница;
2. Каленићки Прњавор, 30 кућа, манастир Каленић;
3. Вољујак, једна школа, број кућа 50;
4. Пољна, број кућа 120, једна црква;
5. Велика Дренова, једна школа, црква, број кућа 214;
6. Медвеђа, једна школа, црква, број кућа 261;
7. Љубостињски Прњавор, манастир Љубостиња, број кућа 34.⁴⁰⁴

У 1845. години радило је осам школа са 318 ученика. У следећој 1846. години радило је девет школа, са укупно 376 ученика. Школе су те године постојале у Јагодини, Медвеђи, Великој Дренови, Варварину, Јасики, Бачини, Белој Води и приватна у Багрдану.⁴⁰⁵ У срезу темнићком, до почетка школске године 1847. године, почело је са радом још пет школа: у Коњусима, Обрежу, Јовцу, Рибарима и Ивковићком Прњавору.⁴⁰⁶

Током 1848. године било је четрнаест школа и 343 ученика. Исте 1848. године Јагодински округ је на издржавање школа потрошио 562 талира. У Јагодинском округу, који је имао 47.370 становника, долазио је један ученик на 136 становника, пошто је у свим школама округу било 343 ученика. У Јагодинском округу, у коме је било 69 општина, 55 општина није имало школу.⁴⁰⁷ У 1849. години у Јагодинском округу смањило се број школа јер је те године радило десет школа, а незнатно се смањило и број ученика и било их је 339.⁴⁰⁸

Школа у Ивковићу престала је са радом већ у пролеће 1848. године јер је доташањи учитељ Стеван Јевтић постављен за ђакона, а и због тога што није било довољно ђака. Тада је само један ученик похађао школу. Општина је још тада планирала да изгради нову школу са квартиром за ђаке који би долазити из удаљених места.⁴⁰⁹ Мештани Ивковића, као и неких околних села, поновили су жељу и 1850. године да школу подигну на неком другом месту, где би највише одговарала ученицима из најудаљенијих села и која би у свом саставу имала и стан за ученике из тих села. Тек после таквог уређења школе Петар Радовановић обећао је да ће да одреди

---

⁴⁰⁴ АС, НОЈ, Ф III, р-110/1845.

⁴⁰⁵ Срећко Чунковић, *Школство и просвета у Србији у 19. веку*, стр. 37. Багрдан је тада био у саставу крагујевачког округа.

⁴⁰⁶ АС, НОЈ, Ф IV, р-105/1847.

⁴⁰⁷ *Србске новине*, бр. 60, од 23. јуна 1849. године.

⁴⁰⁸ *Србске новине*, бр. 60, 23. јуна 1849. године.

⁴⁰⁹ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848.

учитеља за школу у Ивковићу.⁴¹⁰ Дописом од 28. јануара 1850. године Петар Радовановић затражио је мишљење окружног начелства о томе да ли школу при манастиру Ивковићу треба поново отворити. Начелство је 7. фебруара упутило одговор у коме је изнето да школу не треба отварати јер док је радила у њој је било најчешће по два ученика и кад-кад и три. Општина је такође материјално била врло слаба и са великим тешкоћама је плаћала учитеља и одржавала школу. Одбијена је и могућност да се више околних школа споји у једну при манастиру Ивковићу јер је манастир, због свог положаја и самог терена који је доста стрм, био врло непогодан за школу. У истом допису окружни начелник доста добро је оценио рад и понашање учитеља Димитрија Поповића и предложио је да се он постави за учитеља, уколико се у округу пронађе место.⁴¹¹

Решење проблема рада школе у манастиру Јошаници било би премештање те школе у село Белицу, како су тврдили кметови тог села. Чак је и Љубомир Петронијевић, власник стакларе, обећао да ће плаћати учитеља од 25 до 50 крајцера у сребру преко редовне учитељске плате ако би се школа преместила у Белицу и за учитеља био постављен неко са знањем немачког језика због образовања његове деце.⁴¹²

Током 1850. године школе су постојале у: Јагодини, Волујаку, Грабовцу, Рековцу, Медвеђи, Јовцу, Јасики, Рибару, Обрежу, Бачини, манастиру Јошаници, Великој Дренови, Коњусима и Копривници.

---

⁴¹⁰ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848.

⁴¹¹ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

⁴¹² АС, МПс, Ф III, р-412/1850.

8. ФИНАНСИРАЊЕ ШКОЛА

Од 1835 године у пет места у Србији, а једно од њих била је Јагодина, постојали су школски фондови „Фундуси”, са циљем да се школама олакша материјални положај и да се помогне сиромашним ђацима. У ове фондове сливали су се сви добровољни прилози и поклони који су давани школама.⁴¹³

Следеће 1836. године кнез Милош објавио је у скупштини да ће се у сваком округу издржавати по две школе о трошку народа тог округа и да свака општина у којој постоји црква треба да издржава школу о свом трошку.⁴¹⁴ За поправљање материјалног стања школа и учитеља предложено је 1836. године кнезу Милошу да се установи прирез од једног цванцика годишње од сваке пореске главе. Тада то није одобрено, али већ почетком следеће године кнез је донео указ по коме се од сваког мушкарца наплаћивао при венчању по један цванцик за оснивање фонда школског и болничког. После доношења указа кнез Милош наложио је кметовима да воде рачуна о броју склопљених бракова јер су то свештеници крили и тако умањивали приход од школског приреза, који је зависио од броја склопљених бракова.⁴¹⁵

Већ 9. јуна 1837. године кнез Милош донео је решење да се на извоз стоке у Аустрију наплаћује такса у корист фонда школског и болничког и то по једна пара од ситне стоке, а три паре од крупне стоке.

Половином септембра 1840. године донет је закон по коме је престало издржавање општинских школа од стране Правитељства и сада су општине морале да се постарају да из својих прихода издржавају школе.⁴¹⁶ Пре тога, 1. априла 1840. године, ради

---

⁴¹³ Историја српског народа, књ.5, стр.150.

⁴¹⁴ Живојин Ђорђевић, *Школе и просвета у Србији 1700-1850*, Београд, 1950, стр. 20.

⁴¹⁵ ЗМП, бр. 3296.

⁴¹⁶ Зборник закона и уредаба у књажевству српском од априла 1840 до краја децембра 1844, Београд, 1845, стр. 10.

олакшања трговине, укинута је ђумручка такса, која је до тада ишла у Фонд школски и шпитаљски.⁴¹⁷ Престанак исплата плата учитељима из касе Правитељства најављен је још почетком 1840. године. Попечитељство просвете је због тога тражило извештај о приходима општина. Међутим, пошто многе општине још нису имале својих прихода, нису могле да плаћају своје учитеље. Јануара 1840. године Савет је решио да Попечитељство још за једну годину, до Ђурђевдана 1841. године, плаћа учитеље, а да од тада општине наставе да учитељима дају плате. Попечитељство просвете после прегледа рачуна општина, предложило је Совјету да Правитељство и даље плаћа учитеље, све до оснивања школског фонда јер многе општине нису у стању да из својих прихода плаћају учитеље.⁴¹⁸ Да би се знали приходи општина, наложено је окружном начелству да поднесе извештај о приходима сеоских и варошких општина, као и о планираним приходима и расходима општина у којима су постоје школе. Из тог извештаја Попечитељство би имало увида у могућности појединих општина да издржавају своје учитеље. У периоду од 23. априла 1839. до 23. априла 1840. године јагодинска општина имала је приход од 10.118 гроша, односно приход од 20.690 гроша и расход 10.572 гроша. У 1840. години тај приход би требало да буде мањи, јер су смањени приходи од аренде на касапнице.⁴¹⁹

Остављена је могућност да општине које не могу ни после тог рока да плаћају учитеља буду ослобођене обавеза према учитељима и да Правитељство настави да их плаћа, све док се општине не оспособе да то саме ураде, односно док се не оснује школски фонд.⁴²⁰

Уредба о оснивању Главног школског фонда донета је 13. јануара 1841. године. Из средстава фонда требало је да се врши издржавање школа. Средства фонда била су неприкосновена и без обзира на политичке промене у земљи, средства фонда нису могла да

---

⁴¹⁷ Зборник закона и уредаба..од априла 1840. до краја децембра 1845.

⁴¹⁸ АС, НОЈ,Ф III , р – 34/1841. Зборник закона и уредаба од априла 1840 до децембра 1844, Београд 1845, стр. 10. „Будући да Правитељствени трошкови све више се умножавају, и суммамамо да ће се приходима расходи подмирити, сагласни са Совјетом сам решио да се ни једна обитинска школа не издржава Правитељственим трошковима од Ђурђев дана, него да се општине саме постарају из својих прихода школе своје издржавају.

кнез Михајло, 14. септембар 1840. “

⁴¹⁹ АС, НОЈ, Ф 2, р - 106/1840.

⁴²⁰ АС, НОЈ, ф II, р – 106/1840.

се утроше на друго осим на просвету. Средства фонда била су прикупљана добровољним давањем, у готовом новцу, или у појединим производима или у облигацијама.⁴²¹ Уредбу о оснивању Главног школског фонда окружни начелник разделио је среским начелницима у току јула 1841. године. Срески начелници добили су по петнаест примерака уредбе.

После извештаја среских начелника окружни начелник обавестио је Попечитељство просвете 10 октобра да се у Јагодинском округу нико није добровољно пријавио за давање прилога у Школски фонд. Начелник среза темнићског упознао је становништво свог среза са дописом Попечитељства просвете у коме се хвалио предлог житеља среза параћинског о успостављању приреза за издржавање учитеља. Према његовом извештају све општине у срезу темнићком су изјавиле жељу да имају школу, али да из ни једне општине није дошао нико на договор.⁴²²

После таквог одговора Депутација Главног школског фонда препоручила је начелству окружја јагодинског да примером окружног начелника свим својим подчињеним чиновницима понуди да они добровољним прилозима помогну школски фонд. Иницијатива је донекле уродила плодом па је окружно начелство 27. фебруара 1842. године послало списак добровољних прилога за Школски фонд од стране званичника и чиновника окружног и среских начелства, са укупно девет дуката цесарских и тридесет пет форинти у сребру:

1. Јеремија Станојевић, мајор, оужни начелник 5 дуката цесарских, 2. Илија Вукићевић, штабс капетан, помоћник начелника 3 дуката, 3. Алекса Андоновић, казначеј окружног начелства 8 форити у сребру, 4. Аксетије Марковић, писар окружног начелства 1 дукат цесарски, 5. Димитрије Миленковић, ш.капетан, начелник среза темнићког 6 форити, 6. Јевта Тодоровић, поручник, нечел.среза левачког 10 форинти, 7. Миладин Радојковић, писар среза темнићког, 3 форинте, 8. Марко Протић, писар среза левачког, 5 форинте у сребру, 9. Стојко Николић, практикант окружног начелства, 3 форинте.⁴²³

За приход школски 29. децембра 1843. године прилоге су у висини од 24 гроша, дали:⁴²⁴

⁴²¹ Зборник закона и уредаба...од априла 1840. до децембра 1844.

⁴²² АС, НОЈ, Ф 8, р – 54/1841.

⁴²³ АС, НОЈ, Ф I, р – 61/1842.

⁴²⁴ АС, НОЈ, Ф XI, р-33/1843.

1. Господин, прота, један цванцик, 3 гроша 30;
2. Стоиљко кмет 2 гроша;
3. Милош Миљко 2 гроша;
4. Аврам меанција 2 гроша;
5. Миљковић 3 гроша;
6. Ђока прак. 1 грош;
7. Милен ћурчија 1 грош;
8. Славко ћурчија 2 гроша;
9. Стојан касапин 2 гроша;
10. Јоца ћурчија 2 гроша;
11. Димић ... 2 гроша;
12. Ранђел Крстић 2 гроша;
13. Димитрије Поповић 2 гроша;
14. Цека Поповић 2 гроша.

КРАТКА ПРАВИЛА
БЛАГОПРИСТОЙНОГЪ И УЧТИВОГЪ ОБ-
ХОЋЕНІЯ.

Добровоспитанъ человекъ дужанъ в найпре и найпре о томъ постаратисе, да сердце сво упитоми и облагороди.

Учтивость треба наблюдавати у бесѣди, по ступцыма и другимъ нашимъ дѣлама, што въ те и у одѣлу, и у самымъ мыслима, ков пи сменно собишавало.

У смотренію сполнности валя носити алын такеу, коя в обычаю сходна.

Ходъ треба да намъ в уреданъ, нитъ валя ходити одвекъ брзо, нитъ сувыше полагаю; ист тако и главу високо не подизати, нити пакъ погуритисе сѣдити валя управо, не игратисе рукама и не чинити никаковы непристойностей, као н. п. ушлривати кривити уста, бечити очи и т. д.

Пріятанъ изгледъ лица, и умѣрена веселост треба да намъ украшавю лице наше, а учтивость проистичуѣа изъ любви наше къ ближнѣму, треба да в основъ всему тому.

У смотренію особа, налазеиисе у вышемъ станю одъ насъ, треба свагда показивати, да и истинито почитуемо, и тога ради да све поступк наше оволе сходно управлямо.

Съ нижила одъ себе треба такође учтиво обходитисе. Ништа толико срдца не оделачи одъ насъ као неучтиво и сурово обхоженія съ людина нижееа станя.

Ради поправљања материјалног положаја учитеља и школа, Попечитељство правосуђа и просвете упутило је фебруара 1840. године окружном начелству уредбу у којој се прописује како ће се општине, школски надзорници, а пре свега учитељи понашати приликом сахрана.⁴²⁵ Уредбу је Попечитељство донело на предлог окружних начелства, а њој су одређене и таксе за учествовање ученика у сахранама, што би требало да улази у приход школа. Са уредбом су 12. фебруара 1840. године упозната окружна начелства:

„1. да фамилија где само једна школа у месту постоји, кад половину ђака на сахрану у пратњу позове да плати по један цванцик, а ако позове целу школу са учитељима и свештеницима по два цванцика да плати.

2. за два или три ђака, који би свештенику у појању помагали, да се ништа не плаћа.

3. у местима, у којима две нормалне школе постоје, ако би неко захтевао, да обе школе учествују у спроводу, за спровод дају 4 цванцика, за једну и другу школу по 2 цванцика.

4. у местима, где се полугимназије налазе, дужни ће бити потомци умрлог, ако обе класе на сахрану позову 5 талира, а за половину из обе класе под надзором једног професора 2 ½ талира.

5. да сав новац, који се за спровод плати, да прима члан Примирителног суда, који је за надзирање школе изабран, и који ће ове приходе за фонд школски одређен определити, за набавку књига, хартије, плајваза и др. За сиромашне ученике, и тачан рачун о приходима и расходима фонда водити, и с времена на време директору Главном школском послати.

6. да се не би ученици, учитељи и професори од часова одвраћали, да се спроводи не држе у време часова, већ да се колико је то могуће избегава. То је од стране Митрополита саветовано и свештеницима.

7. да се мала, слаба и болешљива деца у пратње не шаљу, посебно ако је хладно и лоше време, или је гробље далеко.“⁴²⁶

Окружни начелник поднео је извештај 11. априла. У њему наводи да у округу ни једна школа, осим у Јагодини, није имала приход од сахрана.

До доношења Уредбе о сахранама школа је наплатила по два гроша од: 1. Томе мутавције за своје дете, 2. Стефана Михаиловића за своје дете, 3. Здравка налбатина за своје дете, 4. За Стојка Четму

---

⁴²⁵ АС, НОЈ, Ф II, р-115/1840.

⁴²⁶ АС, НОЈ, Ф II, р – 105/1840.

његова жена је платила, 5. Илије Димића за своју мајку, 6. Мите Тирића за своје дете, 7. Стојана лончар за своје дете, 8. Коце Лесковчанина за своје дете, 9. Стојана туфегџије за своје дете, 10. Златана кантарџије за своје дете, 11. Ђорђа терзије за дете своје, 12. Ристе бачванџије за своје дете, 13. Павла папуџије за своје дете, 14. Милоша папуџије за своје дете, 15. Петка ћурџије за своју мајку, 16. Јована мумџије за своју жену, 17. Стефана Милошевића за свог оца, 18. Јована калпакџије за своје дете, 19. Маре, удовице, за свог сина, 20. Петра терзије за своје дете, 21. Милете...за своје дете, 22. Стојка Вољевчанина за своје дете, 23. За Бранка из Винораче платила његова жена, 24. Из Трнавe узето за пратњу.

Јагодинска школа је до доношења Уредбе о сахранама имала приход од 48 гроша, а после доношења Уредбе наплаћено је још 198 гроша, тако да је сума за 1839. и 1840. годину износила 246 гроша. Број ђака који су учествовали у појединим сахранама кретао се од пет до сто. Укупно је 560 ђака учествовало у сахранама током 1839. и 1840. године. Учешће учитеља било је углавном појединачно, осим у четири случаја када су пратњама присуствовала по два учитеља, а три пута је било присутно по четири учитеља.⁴²⁷

Укупна средства која су сакупљена од сахрана наплаћена су од: 1. Коце болтаџије за течу 1 цванџик, присуствовало 10 ђака; 2. Тодора гребенара за дете 1 цванџик, присуствовало 5 ђака; 3. Мите лончара за дете 1 цванџик, присуствовало 5 ђака; 4. Миленка абације за дете 1 цванџик, присуствовало 8 ђака; 5. Петра ћурџије за дете 1 цванџик, присуствовало 5 ђака; 6. Милисави терзије за дете 1 цванџик, присуствовало 5 ђака; 7. Мите Тирића за дете 1 цванџик, присуствовало 10 ђака; 8. Мирка берберина за мајку 1 цванџик, присуствовало 10 ђака; 9. Милисави болтаџије за дете 1 цванџик, присуствовало 8 ђака; 10. Јована терзије за дете 1 цванџик, присуствовало 6 ђака; 11. Станоја Митрића за дете 1 цванџик, присуствовало 7 ђака; 12. Андрије дунђерина за бабу 1 цванџик, присуствовало 10 ђака; 13. За Бранка ткача платила његова жена 1 цванџик, присуствовало 10 ђака; 14. Јеремије бачванџија за дете 1 цванџик, присуствовало 5 ђака; 15. За Николу Колара, платила његова жена 1 цванџик, присуствовало 12 ђака; 16. Милована терзије за сестру 1 цванџик, присуствовало 8 ђака; 17. Милије рабације за жену своју 1 цванџик, присуствовало 10 ђака; 18. Ђорђа Павловића

⁴²⁷ АС, НОЈ, Ф XI, р-8/1844. За сахрану Анђе, жене Мијајла Чорбића из Јагодине, јула 1844. године захтевано је учешће 10 ђака са једним учитељем.

за дете своје 1 цванцик, присуствовало 5 ђака; 19. Стефана Марковића за Павла абацију 1 цванцик, присуствовало 10 ђака; 20. Станка механције за дете своје 1 цванцик, присуствовало 5 ђака; 21. Станка дунђерина за дете своје 1 цванцик, присуствовало 5 ђака; 22. Мирка ћурчије за чирака 1 цванцик, присуствовало 10 ђака; 23. Крсте дунђерина за жену 1 цванцик, присуствовало 12 ђака; 24. Томе Крстића за оца 1 цванцик, присуствовало 10 ђака; 25. Коце Ђекића за оца 1 цванцик, присуствовало 10 ђака; 26. Стефана Јовановића за дете 1 цванцик, присуствовало 5 ђака; 27. Стефана пандура за дете 1 цванцик, присуствовало 10 ђака; 28. Стојана мутавције за рођаку 1 цванцик, присуствовало 10 ђака; 29. Тасе калајције за мајку 1 цванцик, присуствовало 10 ђака; 30. Станка Јовановића за дете 1 цванцик, присуствовало 5 ђака; 31. Цветка Поповића за жену 2 цванцика, присуствовало 30 ђака; 32. Стефана Араницког за дете 2 цванцика, присуствовало 30 ђака; 33. За Цветка касапина платила његова жена 2 цванцика, присуствовало 30 ђака; 34. Милисава болтације за оца 2 цванцика, присуствовало 30 ђака; 35. Аранђела Милосављевића за сина 4 цванцика, присуствовало 100 ђака; 36. Мијаила за сина 4 цванцика, присуствовало 100 ђака; 37. Миленка калајције за жену 4 цванцика, присуствовало 100 ђака; 38. Мите Симића за мајку 4 цванцика, присуствовало 4 ђака. Укупно је од погребна наплаћено 54 цванцика и 198 гроша. Сахранама је присуствовало укупно 752 ђака.⁴²⁸

Осим тога сакупљено је од ђака за огрев и храну учитеља и њихових породица 282 гроша и 36 пара, што је укупно износило 528 гроша и 36 пара. Одбијањем расхода, који је за исти период износио 134 гроша, јагодинској школи је остало 438 гроша прихода.⁴²⁹ Овај приход јагодинска општина желела је да употреби за школске потребе, али по наредби Попечитељства просвете окружно начелство наложило је да се та сума пошаље у Школски фонд, а да се трошкови за школске потребе подмирују из општинске касе.⁴³⁰ У складу са тим, Попечитељство просвете је 6. јуна 1841. године наложило окружном начелству да нареди јагодинској општини да сакупљени новац од сахрана у 1839. и 1840. години у висини од 246 гроша достави Школском фонду, а не да се тај новац употреби за

---

⁴²⁸ АС, НОЈ, Ф II, р – 271/1841.

⁴²⁹ АС, НОЈ, Ф II, р – 271/1841.

⁴³⁰ АС, НОЈ, Ф III, р – 57/1841.

школске потребе јер је јагодинска општина била дужна да из своје касе подмирује школске потребе.⁴³¹

Од укупних прихода за 1839 и 1840. годину за оправку зграде, израду скамија, набавку сунђера, креда и друге потребе, као и за набавку књига за сиромашне ученике утрошено је 273,38 гроша. Од оба учитеља примљен је новац који су ученици донели за огрев за 1839. годину у висини од 125 гроша, од чега је за огрев потрошено 95,10 гроша и остало 29,30 гроша. Од обојице учитеља за огрев октобра 1840. године примљено је 112 гроша сакупљених од ђака, од чега је за огрев плаћено 100,34 гроша и остало 11,6 гроша. Од учитеља примљен је 71 грош, новац за њихово издржавање за 1841. годину, што је са претходним приходима износило 111,36 гроша.

У приходе школе спадала је и сума од 171 гроша коју су кметови предали на име трогодишње кирије, што је са укупним претходним приходима износило 528,36 гроша. У току зиме, све до Ђурђевдана 1841. године, за издржавање учитеља и њихових породица исплаћено је 120 гроша и са претходним расходом од 273,38 гроша трошкови су износили 393,36 гроша. Одбијајући овај расход од укупних прихода од 528,36 гроша, чист приход био је 134,38 гроша, и то од октобра 1839. до марта 1841. године.⁴³²

У срезу левачком 1840. године правитељствених школа није било. Општине нису имале приход, а две општинске школе, у Медвеђи и Јошаници, издржавале су се од давања родитеља ђака који су похађали школу.⁴³³

Поводом наплате са сахрана долазило је до сукоба међу учитељима. Михајло Ваљевац није допуштао Стојану Цветковићу, учитељу најмлађе класе јагодинске школе, да он са својим ђацима буде у спроводима кад на њега дође ред. У жалби на понашање Михајла Ваљевца упућеној окружном начелству налази се и потпис Павла Марковића, учитеља другог разреда, па вероватно и њему Ваљевац није дозвољавао учешће на сахранама.

Осим тога, они су се жалили и на понашање Михајла Ваљевца према њима. Прву жалбу поднели су маја месеца 1846. године, а касније и септембра исте године. Петар Радовановић је преко окружног начелства тражио од Михајла Ваљевца да промени потпуно однос према учитељу најмлађе класе и да се више посвети обавезама према својим ђацима јер су Уредбу о сахранама донели

---

⁴³¹ АС, НОЈ, Ф XI, р-271/1841.

⁴³² АС, НОЈ, Ф IX, р – 271/1841.

⁴³³ АС, НОЈ, Ф II, р – 106/1840.

Кнез и Совјет.⁴³⁴ Истовремено на овај сукоб јагодинског учитеља реаговао је и министар просвете. Наложено је окружном начелству да размотри овај сукоб и да се узму изјаве од свих учитеља како би се донело решење поводом сукоба. Пошто се Михајлу Ваљецу претило батинама, наложена је пуна озбиљност у превазилажењу сукоба.⁴³⁵

У писму окружном начелству од 3. октобра 1846. године наведено је да је Михајло Ваљевац, приликом проласка Кнеза Александра на путу за Турску, код цркве вређао Стојана Цветковића, говорио да је без части и псовао, па чак и покушао да насрће на њега. Стално га је нападао и вређао по вароши, и пред ученицима. Поново је наведено да Ваљевац не дозвољава да други учитељи учествују у сахранама па кад је дошао ред на Стојана Цветковића, Ваљевац је у пијаном стању хтео физички да нападне на њега. То је исто учинио и са другим учитељем Павлем Марковићем када је ред дошао на њега да учествује на сахранама. Поновили су захтев да се Ваљевац опомене или ће они да му се супротставе. У истом писму навели су да је Ваљевац тако поступао и са пређашњим учитељима Живком Лазићем, Николом Јовановићем и Лазаром Н.

Због многих проблема око прихода са сахрана, 24. јула 1849. године донет је указ о подели разних такси од сахрана. По уредби: „ 1. Таксе од марама, пешикира који се при погребу везују за чираке, рипиде и крстове да се дају ђацима, који су то носили, јер су их они тиме и заслужили; 2. Таксе од чираке и рипиде да припадну цркви, јер је то у њиховој надлежности и у њихово старање спадају; 3. Таксе за школу да припадну школи за школске потребе и сиромашне ученике, а учитељима који са својим ђацима прате, да се да посебна правична награда; 4. Таксе за свеће пратиоца, за молитве у цркви и за звона, да буду једнаке за све грађане, и по томе црквени татори ни од кога немогу више тражити, за дане му при погребу свеће и за звона, која су по жељи и наредби за оглас и пратњу звонила, нека колико оне опредељене таксе плате, а ако је фамилија имућна, да јој се стави на вољу и на хришћанску љубав цркви остави шта ће преко таксе још дати. А учитељима кад са својом школом прате сахране.“⁴³⁶

---

⁴³⁴ АС, НОЈ, Ф VII, р-75/1846.

⁴³⁵ АС, НОЈ, Ф VII, р-75/1846.

⁴³⁶ Зборник закона и уредаба, књ. III, Београд, 1849. Попечитељство правосуђа и просвете 10. јуна 1851. године поново је са Уредбом упознано

Мада је од 1835. године у Јагодини постојао школски фонд *Фундус* са циљем да се олакша положај школа и сиромашних ученика, тежак положај школа и учитеља условио је да општинска власт тражи нове могућности за побољшање стања школе у Јагодини. Осим дозволе за разрезивање пореза за изградњу нове школе, тражила се дозвола и за прикупљање новца за издржавање сиромашних ученика, за давање школама дела прихода са сахрана и за ослобађања сиромашних ученика од регрегације која је давана учитељима.⁴³⁷

окружно начелство, а преко њега и све општине у округу. АС,НОЈ, Ф VII, р-47/1851.

⁴³⁷ АС, МП-VI-17-1844.

Б А С Н Е.

ВРАБАЦЪ И НЪГОВИ ПТИЧИЊИ.

У пукотини нѣке стѣне направи врабацъ себи гнѣздо, тако, да никакво непријатељско животно не могаше допрети до нѣга. Врабацъ на миру неговаше овдѣ птичиѣ своє, и био бы срећанъ, да су му птичиѣ были послушни; алъ они свакиѣ часъ излазау на край гнѣзда, и кукавна птица дркташе одъ стра, предвидеѣи опасностъ нѣову.

Врабацъ иѣ совѣтова', да бы сѣдили на дну гнѣзда; но они то не послушаше.

Едномъ кадъ иѣ онъ быяше оставио, падне имъ на умъ, да преступе совѣте нѣгове. Удалесе много далъ, него игда пре, и дођу тако близу края, да попадаю сви на землю. — А не илавши иоштъ на крилцама своима перя, не могоше се ни сачувати, да не падну: онда се покаю буладаштине свое, алъ с веѣъ было касно. Велика мачка, трчеѣи у тай ма'туда, опази иѣ, и будуѣи гладна, тай часъ иѣ све прождере. Таквымъ начиномъ буду они казниѣни за свою непокорностъ.

* * *

Ова басна учи насъ, любезна дѣчице, да они, кои не слушаю совѣте родительске, често бываю казниѣни.

Због промена састава Просветитељства правосуђа и просвете, прикупљена средства Митровачким данком 1841. године, која су износила 6.958 гроша и 10 пара, нису благовремено утрошена. Та средства су била прикупљена на тај начин што је од сваке пореске главе узиман по један грош. Овај новац налазио се у каси окружног начелства током целе 1842. године па је окружно начелство дописом од 3. фебруара 1843. године тражило од Попечитељства начине да се та средства упуте Главном школском фонду, као и средства која ће бити прикупљена у срезу левачком од Ћурђевданског данка. У истом допису тражено је мишљење о наставку прикупљања новца од сваке пореске главе и у 1843. године. Остављено је окружном начелству да са народом подручног окружја утврди договор о томе.⁴³⁸

Од установљења Главног школског фонда крајем 1841. године па до јануара 1844. године, у Јагодинском округу прикупљено је и послато фонду 22 дуката, 36 форинти и 6 гроша.⁴³⁹ Од краја 1846. године па до краја 1847. године Главном школском фонду из Јагодинског округа упућено је 9 дуката, 2 форинте и 17 крајцера.⁴⁴⁰ У једном допису окружног начелства од 14. фебруара 1844. године Депутација управленија Школског фонда обавештава се да је прикупљених 80 # цесарских послато по Панти Перишићу, житељу Јагодине. Истовремено у истом допису се наводи да нису добијена прикупљена средства и спискови дародаваца из левачког среза и тврдило се да ће бити послати чим та средства среска власт пошаље.⁴⁴¹

Од јануара 1842. године, када је основан *Школски фонд*, јагодинска општина успоставила је порез од једног гроша по пореској глави и до априла 1845. године фонду је било послато 1460,68 гроша. Молба за разрезивање пореза на грађане ради изградње школа и плаћање учитеља поновљена је и новембра 1847. године.⁴⁴²

Да би се поправило стање у школама у Јагодини, окружни казначеј и надзиритељ школе у Јагодини Алекса Андоновић, у име окружног начелства, 30. маја 1844. године, упутио је допис Петру

---

⁴³⁸ АС, МПс, Ф II, рн-89/1843.

⁴³⁹ Србске новине, бр. 5, 15. јануар 1844. године.

⁴⁴⁰ Србске новине, бр. 6, 20. јануара 1848. године. АС, МПс, Ф I, р-9/1848.

⁴⁴¹ АС, НОЈ, Ф XI, р-222/1843. Вероватно је ово грешка у писању јер су то била велика средства за то време.

⁴⁴² АС, МУД, п-Х-146/1846.

Радовановићу. У допису је тражено да посредује код Попечитељства просвете у испуњењу поднетих предлога:

1. Да се јагодинској општини дозволи од стране Попечитељства просвете да разреже порез на грађане Јагодине ради изградње нове школске зграде и да би се установила школска каса из које би се набављале све школске потребе за сиромашне ученике;
2. Да се јагодинској општини дозволи да може сваке недеље и за школске празнике купити милостињу за сиромашне ученике;
3. Да се мараме и пешкири које ученици добијају приликом спровода школи предају као приход, а не да то узима црква јер је било доста злоупотреба;
4. Да се од ученика, а првенствено од сиромашних ученика, четвртом не узима регрегација јер се дешава да ученици због тога краду,⁴⁴³

Прикупљање средстава за рад школа вршено је и приликом прославе Светог Саве. Начелство окружја јагодинског добило је 3. јануара 1844. године допис Попечитељства просвете у коме се налаже да се по одлуци Народне скупштине из 1843. године организују прославе Светог Саве, на којима би се прикупљала средства ради унапређења просвете у целој земљи. Приликом прославе Светог Саве у Јагодинском округу јануара 1844. године прикупљени су добровољни прилози у висини од 1.423. гроша и ова сума послата је Попечитељству просвете.⁴⁴⁴

Исте 1844. године 1. децембра дописом Попечитељства просвете наложено је да приликом прославе Светог Саве протопрезвитер чита имена свих оних који су у претходној години приложили прилог за Школски фонд. Уједно је било наложено да окружна начелства саопште својим учитељима да могу говорити у својим школама после богослужења приликом водоосвећења.

---

⁴⁴³ АС, МП, VI, 17/1844. У свом образложењу Попечитељству просвете Петар Радовановић наводи да је дописима из 1839 и 1840. године утврђено да цркви не припадају приходи од марама и пешкира са сахрана, него школском фонду, ученицима и учитељима, али да црква то редовно узима. Предложио је да се понове старе уредбе које се односе на приходе са сахрана. Кад је у питању регрегација напоменуо је да је још 1836, 1837. и 1838. године забранио давање регрегације, али због слабе контроле то се одржало и даље. То је исто поновио и 3. јуна 1844. године и наложио је да се то прочита учитељима у присуству општинских званичника и поново забрани регрегација под претњом казне.

⁴⁴⁴ АС, НОЈ, Ф X, р-387/1844.

Налог да се прикупљају добровољни прилози приликом прославе Светога Саве упућен је окружном начелству и 2. јануара 1845. године. У налогу стоји да ће се временом из овог фонда плаћати учитељи које сада плаћају општине, а и задовољавати друге школске потребе. Било је предвиђено да се на тај дан, 14. јануара, у свим црквама при богослужењу прочитају имана свих оних који су приложили новац у Школски фонд. Према извештају окружног начелника од 26. јануара 1845. године, то је урађено јер је он по налогу Попечитељства просвете дао јагодинском протопрезвитеру списак прошлогодишњих приложника за Главни школски фонд.⁴⁴⁵

Приликом прославе Светог Саве јануара 1845. године сакупљено је 1.013 гроша од појединаца и 160 гроша од еснафа, од којих су приложили: Папуцијски еснаф 36 гроша, Бојацијски 22 гроша, Мумцијски 35 гроша, Терзијски 35 гроша, Механцијски 20 гроша и Калпацијски 12 гроша. Укупна средства износила су 1.173 гроша. Та сума упућена је Главном школском фонду септембра 1845. године, а достављени су и спискови дародаваца. Према извештају среског начелника, у срезу темнићком нико није желео да приложи добровољне прилоге за Школски фонд. Такође, ни у левачком срезу нико није дао прилог за школски фонд приликом прославе Светог Саве.⁴⁴⁶

Приликом прославе Светог Саве јануара 1846. године прикупљено је само 485 гроша, која су дилижанском послата високој депутацији Главног школског фонда. Разлог томе је долазак тројице паша у Јагодину, који су пролазили Јагодином на путу за Босну. Због тога је сакупљање прилога вршено на Светог Атанасија 18. јануара.⁴⁴⁷ Прилоге су дали: окружни начелник Ранко Матејић 56 гроша, председник окружног суда Риста Бабовић 56 гроша, члан окружног суда Здравко Миленковић 12 гроша, члан окружног суда Ђорђе Миловановић 10 гроша, секретар окружног суда Светозар Давидовић 8 гроша, писар окружног суда Јован Николић 6 гроша, млађи писар окружног суда Ђорђе Јовановић 6 гроша, млађи писар Сава Грујовић 6 гроша, практикант Аксентије Велић 4 гроша, Стевча Михаиловић 22 гроша, Станко Миленковић, председник Примирителног суда 24 гроша, Ђока Прокопијевић, члан Примирителног суда 6 гроша, Стојан Стаменковић, члан Примирителног суда 8 гроша, Димитрије Поповић, писар

---

⁴⁴⁵ АС, МПс, Ф II, р-76/1845.

⁴⁴⁶ АС, МПс, Ф I, р-11/1845.

⁴⁴⁷ АС, МПс, Ф VI, р-10/1846.

Примирителног суда 6 гроша, Трифун Радосављевић, млађи писар 4 гроша, Стефан Величковић, пош. експедитор 11 гроша, Мијалко Здравковић, трговац 10 гроша, Тодор Бојација 12 гроша, Стојан ...4 гроша, Јован качар 5 гроша, Јера папуција 3 гроша, Илија Димић, трговац 4 гроша, Миленко балтација 12 гроша, Аврам меанција 4 гроша, Панта Перишић, трговац 4 гроша, Милоје ћурчија 4 гроша, Јова Медојовчанин, трговац 4 гроша, Павле папуција 4 гроша, Благоје терзија 2 гроша, Мата папуција 2 гроша, Миленко бојација 2 гроша, Цветко ... 12 гроша, Маја меанција 4 гроша, Петко калпација 4 гроша, Данило ... 2 гроша, Раденко калпација 6 гроша, Васко терзија 2 гроша, Ђока Пилиштар 4 гроша, Стојко терзија 2 гроша, Ђурђе Багрданац 4 гроша, Стоја ужар 1 грош, Мијаило...4 гроша, Риста Митровић 2 гроша, Стеван 8 гроша, Милић ковач 2 гроша, Никола колар 1 грош, Никола меанција 2 гроша, Златан меанција 2 гроша, Мата Наумовић 2 гроша, Милоје ковач 4 гроша, Јоца ћурчија 4 гроша, Милован Миљковић 4 гроша, Ђорђе мутавција 2 гроша, Марко меанција 2 гроша, Лаза патролција 2 гроша, Стојан кантарција 8 гроша, Станко Калинић 2 гроша, Станоје циглар 6 гроша, Ђорђе абација 2 гроша, Стојан папуција 20 пара, Риста...20 пара, Цека патролција 2 гроша, Тодор црквени...5 гроша, Никола абација 2 гроша, Манча циглар 4 гроша, Стојан мумција 2 гроша, Милован бојација 2 гроша, Петар бојација 2 гроша, Еснаф мумџијски из своје кутије 40 гроша.⁴⁴⁸

У финансирању школа учествовали су и сами учитељи. Аркадије Искрић је 30. априла 1842. године, док је био учитељ у Шапцу, одлучио да док је у служби, од своје плате издваја за Главни школски фонд у време прославе Светог Саве. За 1844, 1845, 1846. и 1847. годину платио је укупно 11 форинти. Од окружног начелства 4. марта 1849. године председник Депутације главног школског фонда тражио је да се изврши наплата за 1848. и 1849. годину. Окружно начелство извршило је наплату за половину 1848. и целу 1849. годину у висини од 13 1/2 цванцика и септембра 1849. године доставило је новац Депутацији главног фонда школског.⁴⁴⁹

Почетком јануара 1848. године Попечитељство просвете поново је иницирало прикупљање новца за Главни школски фонд приликом прославе Светог Саве. Са препоруком Попечитељства

---

⁴⁴⁸ АС, НОЈ, Ф I, р-228 /1846. У знак захвалности за послату суму новца, 8. марта 1846. године, начелству окружја јагодинског захвалио се Стеф. Стојановић, председник Депутације и члан Совјета.

⁴⁴⁹ АС, НОЈ, Ф X, р-56/1849. Захтев је поновљен 24. јуна.

окружно начелство упознало је среска начелства 8. јануара. Према извештају среских начелника, у срезу Темнићком поново нико није желео да да прилог, док је у срезу Левачком прикупљено само 2 ½ цванцика. У Јагодини је прикупљањо 452 гроша и 20 пара од 77 дародаваца. Главном школском фонду 16. марта предато је укупно 462 ½ гроша.⁴⁵⁰ За прославу Светог Саве 1849. године није прикупљан прилог, већ се само прослава обавила одржавањем одређених церемонија, мада је окружно начелство 3. јануара добило допис Попечитељства правосуђа и просвете да се приликом обележавања прикупљају добровољни прилози, али другим дописом од 5. јануара то је обустављено.⁴⁵¹

За Главни школски фонд прикупљана су средства и приликом прославе Светог Саве 1849. године.

Почетком фебруара 1849. године попечитељство је послало окружним начелствима правила по којима ће се прикупљати и контролисати новац у висини од једног гроша од пореских глава ради исплате плата учитељима. На основу тих правила, а ради бољег увида у финансирање школа, Петар Радовановић 5. децембра 1849. године тражио је извештај о томе колико се од сваког пореза одваја за издржавање школа и учитеља и да ли је било повећање плата од 100 гроша свим сеоским учитељима од Ђурђевдана 1848. године.⁴⁵²

У току исте 1849. године приходи и расходи школског фонда били су следећи: приход од полугодишњег приреза народа од једног гроша по пореској глави износио је 6.737, 30 гроша, остатак од исплате приреза у висини од 111,13 гроша и поклона Милана Милорадовића из Беле Воде у висини од 24 гроша. У истом периоду учињени су следећи расходи: за исплату од 100 гроша учитељу у Јовцу Стојку Митровићу, за исплату 100 гроша Стојану Павловићу учитељу у Медвеђи, за учитеља у Пољни Марка Николића такође у висини од 100 гроша, за учитеља у Бачини Николу Милојевића 100 гроша и за учитеља Илију Николића у Рековцу такође у износу од 100 гроша. У расходе је спадала исплата од 500 гроша на име додатка за три месеца.⁴⁵³

Било је проблема у издвајању средстава за сиромашне ученике. Јагодински учитељи обраћали су се окружном начелству више пута тражећи да се школском фонду, у који су ишла средства

⁴⁵⁰ АС, НОЈ, Ф 2, р – 116/848.

⁴⁵¹ АС, НОЈ, Ф I, р-5/1849.

⁴⁵² АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849..

⁴⁵³ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

прикупљена са сахрана, одреди тутор због неопходне набавке школских потрештина и за сиромашне ученике. У прилог акту, из априла 1850. године, учитељи су, свако из свог разреда, приложили спискове сиромашних ученика. За први разред учитељ Вујица Јоксимовић навео је тринаест ученика: Аврам Ђорђевић, Димитрије Цветковић, Радован Ђорђевић, Спиридон Митић, Александар Ђорђевић, Симеон Нешић, Атанасије Михаиловић, Милутин Сретеновић, Милан Симић, Милан Миловановић, Стефан Николић, Тома Илић и Тома Савић. Учитељ другог разреда Александар Поповић навео је двадесет ученика: Анђелко Станковић, Антоније Стојановић, ... Митић, Димитрије Стојановић, Димитрије Нешић, Димитрије Живковић, Коста Мишић, Максим Маринковић, Милета Анђелковић, Милан Филиповић, Петар Живковић, Петар Стојиљковић, Петар Дмитровић, Станко Стојиљковић, Тодор Живановић, Хранислав Наидић, Ђорђе Миљковић, Живко Јовановић, Димитрије Постоловић, Петар Станисављевић. У трећем разреду, према списку Аркадија Искрића, било је девет сиромашних ученика: Ранђел Живковић из Јагодине, син сиромашног дунђерина Живка Маринковића, Андрија Миленковић из Прњавора, син удовице Станије, Коста Николић из Јагодине, који је живео код очуха Миладина баштованције, Милан Богосављевић из Јагодине, кога је издржавао добротвор Сима Нешић, баштованција, Атанасије Ристић из Јагодине, син Ристе Јовановића, касапина, Антоније Стојановић из Предора у срезу темнићком, кога је издржавао добротвор Раденко Бранковић, ћурчија из Јагодине, Стефан Стојановић, такође из Предора, кога је издржавао исти добротвор, Тодор Миловановић из Јагодине, син удовице Стеване и Љубомир Спасић из Јагодине, син удовице Милице.⁴⁵⁴

Приход школе у Јагодини од 29. августа 1849. године па до 25. јануара 1851. године означио је 1.478 гроша и 20 пара. За исти период расход је износио 963 гроша и 24 паре, а односио се на: издатке по решењу Примирителног суда за куповину књига, хартија и оловака за сиромашне ђаке од 306 гроша и 20 пара; издатке Примирителног суда за набавку школских потреба за сиромашне ђаке у износу од 176 гроша и 38 пара; исплату разних школских потреба од 207 гроша и 38 пара; потрошњу од стране Примирителног суда за најсиромашније ђаке; помоћ сиромашним ђацима из школске касе по решењима кметова у висини од 194

---

⁴⁵⁴ АС, НОЈ, Ф Ш, р-117/1851.

гроша и 8 пара; издатке за набавку креда од 6 гроша; куповину свећа поводом смрти ученика од 2 гроша.⁴⁵⁵

Према рачуну школског фонда среза Левачког приход у 1850. години износио је 8.430 гроша, а састојао се од две уплате, од 4. августа, када је уплаћено 4.082 гроша и 18. септембра исте године, када је уплаћено 4.348 гроша. За исти период расход је износио 7.016 гроша и 21 2/3 пара. 1. Здравку Станимировићу 15. фебруара 1850. године исплаћено је 50 гроша. 2. Учитељу у Вољујаку исплаћено је од марта до октобра 1850. године 824 гроша и 35 пара. 3. Учитељу у Копривници од 7. маја до октобра 1850. године исплаћено је 550 гроша. 4. Учитељу у манастиру Јошаници од фебруара до октобра 1850. године исплаћено је 1.100 гроша. 5. Учитељу у Медвеђи од новембра 1849. године до октобра 1850. године исплаћено је 1.100 гроша. 6. Учитељу у Грабовцу исплаћено је од новембра 1849. до новембра 1850. године 1.191 грош и 26 2/3 пара. 7. Учитељу у Рековцу исплаћено је до фебруара до октобра 1850. године 1.100 гроша. 8. Учитељу у Великој Дренови од новембра 1849. до новембра 1850. године исплаћено је 1.100 гроша. Остатак од 1.413 гроша и 18 пара касније је издат на плату учитеља.⁴⁵⁶

---

⁴⁵⁵ АС, НОЈ, Ф III, р-117/1851.

⁴⁵⁶ АС, НОЈ, Ф V, р-6/1851.

9. ОПРЕМЉЕНОСТ ШКОЛА

Због сиромаштва општина и становништва, опремљеност школа дуго времена није била одговарајућа. Осим што су радиле у неодговарајућим зградама, школе су углавном биле лоше снабдевене школским училима. Није било ретко да је недостајао основни намештај, као што су клупе и столице за учитеља или пећи за загревање. Ученицима су недостајали папир, прибор за писање и одговарајући уџбеници.

Примирителни суд вароши Јагодине био је задовољан радом својих учитеља Павла Крецојевића и Николе Христића, али је истакнуто да би бољи успех био постигнут да су постојали одговарајући услови за рад. Проблем школског простора у Јагодини дуго није био решен. Сама школска зграда била је недовољна да прими све ученике. Примирителни суд вароши Јагодине марта 1842. године известио је да су просторије школе према броју ђака мале и да ђаци не могу да се сместе.⁴⁵⁷ Крајем марта 1842. године, после извештаја, Попечитељство просвете наложило је окружном начелству да оно надлежним путем обавезе јагодинску општину да о свом трошку прошири школу да би се удобније сместили сви ученици.⁴⁵⁸

Да би се решио проблем школског простора, 1844. године јагодинска општина покренула је иницијативу за увођење пореза од 4 цванцика за изградњу и опремање нове школе. Примирителни суд је о томе обавестио Начелство окружја јагодинског 9. јуна 1844. године, а окружно начелство Попечитељство просвете 16. јуна.⁴⁵⁹

Вероватно због тога што је јагодинска школа радила у више изнајмљених зграда, чистоћа тих зграда није увек добро одржавана. Никола Христић упутио је јуна 1844. године допис Алекси Андоновићу, месном надиритељу школа, у коме критикује школског фамулуса због неодржавања чистоће, али и ученика, и то нарочито у

---

⁴⁵⁷ АС, НОЈ, Ф II, р-86/1842.

⁴⁵⁸ АС, НОЈ, Ф II, р-86/1842.

⁴⁵⁹ АС, НОЈ, Ф V, р-58/1844.

време празника. У истом допису предлаже строжији однос јагодинске општине према овом проблему.⁴⁶⁰

Много лошије стање било је у поједином сеоским школама у којима нису постојали ни основни услови за рад школа. Ипак, у неким сеоским школама општине су настојале да обезбеде одговарајуће услове. Према извештају учитеља општине волујачке Николе Поповића и учитеља општине у Медвеђи Стефана Милојевића, из марта 1842. године, стање у њиховим школама било је добро. Према речима надзиратеља поменутих школа, учитељи у Медвеђи и Волујаку добро су радили и опходили се примерено са ђацима, а и школе су држали у добром стању.⁴⁶¹

Мада су и раније општине биле дужне да обезбеде одговарајуће услове за рад својих школа, према *Устеровјенију училиштног наставленија*, поново су општине биле обавезане да своје школе саме издржавају и да обезбеђују све потребе за њихов рад: клупе, срицителне штице, креду, сунђер и слично.

Петар Радовановић је 2. јула 1844. године упутио допис Окружном начелству да се обаве припреме за нову школску годину, која је требало да почне 1. августа. Наложито је да се све школе оправа и окрече, да се скамије поправе, да се школска дворишта оградe, да се школе снабдеју кредама, сунђерима, таблом за рачун, таблама за лепо писање, са по једном иконом и са добрим фурунама и огревом.⁴⁶²

Посебно је тражио извештаје о стању неких сеоских школа и учитеља:

1. У Волујаку и Опарићу у Левачком срезу и школама у Комарану, Варварину и Јовцу у темнићком селу.

2. У каквом су се стању налазиле школске зграде у овим селима и да ли су одговарале школским потребама.

3. Који су учитељи радили у тим школама и како су били плаћени, да ли су примали плату од општина или од народа целог среза и да ли су општине биле са њима задовољне.

4. Да ли ће се можда још нека школа при цркви отворити.⁴⁶³

---

⁴⁶⁰ АС, НОЈ, Ф XI, р-9/1844. Фамулуз је сам о свом трошку набављао метле. П. Клисаревић, фамулуз, имао је годишњу плату од 110 гроша. Плаћао га је прота Јован Димитријевић из пара које је школа добијала од сахрана.

⁴⁶¹ АС, НОЈ, Ф II, р-86/1842.

⁴⁶² АС, НОЈ, Ф X, р-588/1844.

⁴⁶³ АС, НОЈ, Ф VI, р-1/1844.

Према извештају, школа у Волујаку обновила је рад око 20. јула 1844. године са учитељем Николом Поповићем из Жупањевца, кога су ангажовали очеви ученика. Њих је било осам, и по ученику су плаћали по један цванцик за месец дана. Родитељи су били задовољни радом ученика. Зграда школска одговарала је за школу. Школа у Опарићу током године престала је са радом због односа мештана према учитељу Алекси Стевановићу из Ломнице. Њему је суђено због неког ранијег преступа па родитељи нису желели да шаљу децу у школу. У Опарићу није постојала одговарајућа зграда за школу и ученици су доста користили зграду Примирителног суда. Учитељу је плаћано такође један цванцик по ученику месечно.⁴⁶⁴

У Темнићком срезу школе у Комарану, Варварину и Бачини радиле су од претходне 1843. године, док школа у Јовцу није радила једну годину и шест месеци зато што родитељи ученика нису били у стању да плаћају учитеља и зато што село није имало одговарајућу зграду. За школске зграде у Темнићком срезу напоменуто је да су у селима школе биле у добром стању и могле би служити више година, само ако би се добро одржавале.⁴⁶⁵

Што се тиче отварања нових школа, начелник среза темнићког известио је да свака општина жели да има своју школу, али када би учитеље плаћало Попечитељство просвете јер општине нису имале довољно својих прихода из којих би се плаћали учитељи. А и они родитељи који нису имали децу у школама, нису желели да се издваја новац општина за издржавање школа и плаћање учитеља. Слично је гласио извештај начелника среза Левачког. Осим у другим селима, потенцирано је подизање школе у Рековцу, као месту које је било центар среза, а и зато што се рековачка општина састојала из два села па би било лашке обезбедити новац за опремање школе и плаћања учитеља. Постојала је жеља да свака општина има школу, али новац тих општина није био довољан за плаћање учитеља и одржавање школа.⁴⁶⁶

---

⁴⁶⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-1/1844.

⁴⁶⁵ АС, НОЈ, Ф VI, р-1/1844.

⁴⁶⁶ АС, НОЈ, Ф VI, р-1/1844.

Славном Началништву
Округа Јагодинског!

По томе, што ме с Славно Началништво
својом свашто одъ 3. мѣс. № 2905. и 2907. новбвдн
мо, како младшегъ Коноку школу слабо оставља,
двогъ тоста, што ружичави дѣти немаю волю, да
имѣ Свѣрханъ Проантъ дѣти емо; а да се своѣ
своѣ дѣлова школа Конока не да Богамма, одре
дѣлао самъ я доносилъ емо амема своѣ Гована Кра
твита за привременногъ учитеља у Коноку.

У свѣдѣству тоста звањемъ учитеља Сла
вно Началништво, да Цесарогъ Краѣтвита обиди
ни Коноку као особногъ младшѣа прѣдста
вѣла, и авѣа у дѣлашеав учитеља у Коноку, ко
рапортѣнио Свѣрхана Проантъ одъ несе, увѣди
равноложни са обиданѣмъ о уговорѣ, оставѣа Коноку.

Штогѣ приликагѣ може се поавѣшии Проантъ,
да се долажкомъ своѣмъ авѣа за поурѣнѣмъ учитеља
сава, не мрочи, ор' те мурно добѣлаи шкововаго
гѣмъ се кроѣмъ авѣако водни не удегѣ обидѣ авѣа
моѣгѣ авѣа.

О свѣрхѣнио своѣмъ моимѣ да ме Славно На
чалништво сѣ архимѣ авѣагѣ уговорѣа новбвдн
авѣа.

№ 290. и 421.
Дѣ Авѣагѣа 850.
У Београду.

Славномъ Началништву
Основно Школа,
Петаръ Радовановић.

После доношења Наставленија из 1838. године долази до увођења местног школског надзиратеља, како је то законом било предвиђено, са задатком да прати рад учитеља у поштовању свих тачака Наставленија. Много касније поново је истакнут рад месних школских надзиратеља. Ради непосредне и боље контроле и веће бригае за рад школа, Петар Радовановић у сагласности са окружним

начелством и јагодинском општином, почетком јануара 1845. године, поставио је за надзиратеља месних школа Алексу Андоновића, казначеја окружног начелства. Истовремено је затражио од среских начелника да то обављају у својим срезovima, што су иначе по њиховој дужности на то били и обавезни. У допису којим је постављен школски надзиратељ, наведене су и његове дужности:

„1) Управитељ местни старат ће се да се не само постојећа училиштна зданија у добром стању обдржавају, него ће и настојати, колико је могуће, да се онде где своја здања свом одређенију не одговарају, друга боља и удобнија подигну; и где учитељ обивалиштво при училиштву имао не би да се такво построји. 2) Он ће набављати све училишне потребе за наставленије нужно, као што су клупе, кеде, срицателне иштице, ... и т.д. 3) Он ће се старати да се и друге потребе за училиштва нужна благовремено набављају, као што су огрев, он ће надzirати над зданијем, и настојати, да се поправке као што је кечење, оправљање прозоа и т.д. у истом благовремену педузму, како не би деца чрез то дангубили и у наставленију уштрб вртети морала. 4) Он ће родитељима представљати ползу наука и јавног наставленија и да ови ? да децу своју у училиштва шиљу. 5) Он ће над стањем здравља учећи се младежи бдити. 6) Он ће мотрити, да ли учитељ све њему подписане дужности, вечно и савесно испуњава, и њега ако би дужност своју пренебегао на такове опомињати, и ако би овакав савет његовбезглади били благовремено славном управитељу до знања доставити. 7) У случају ако би ко противу учитељске дужности се што имао, било то обштина или поједини људи, онда ће свагда такове тужбе управитељ ? и надлежности главном Упавитељу доставити. 8) Он ће такође пазити , да не би за то време учење у училиштво долазио, учитеља нападао, или иначе у оправљању дужности узнемиравао. 9) Он ће учитељу на руци бити , да он одређену му плату тачно и уредно прима.“⁴⁶⁷

Крајем фебруара 1845. године Петар Радовановић је преко окружног начелства тражио да се са истим дужностима упознају сви учитељи, месни управитељи и срески начелници. Са њима би окружни начелник разматрао све школске потребе, поправљао школе, набављао скамије, астале, табле, креде и сунђере. Будући да су учитељи важни за добар успех ученика, Петар Радовановић је

---

⁴⁶⁷ АС, НОЈ, Ф I, р - 140/1845.

посебно тражио да се сви учитељи упознају са његовим дописом и да се од њих тражи да тачно и савесно испуњавају своје дужности.

Осим на обезбеђивању других учила, током 1845. године нарочито се радило на набављању срицталних штица. Снабдевање свих школа срицталним штицама требало је да буде остварено после њихове израде у Новом Саду. У међувремену то је израдила државна типографија и Петар Радовановић је јула 1845. године послао три штице за школе у Левачком срезу, а за њих је требало наплатити по 3 цванцика. Начелник среза Левачког штице је примио крајем августа и две штице је дао школама у Великој Дренови и Медвеђи и од њих наплатио 24 гроша, док трећу није доделио школи у Волујаку јер је она у међувремену престала са радом. Истовремено начелник среза темнићког за школе у свом срезу, примио је четири штице. Поделио је само две, и то школама у Јасики и Варварину и за њих је добио новац. Срески начелник настојао је да школу у Бачини поново покрене и да и тој школи уручи једну штицу. Мада је наплаћен новац за предате штице, није благовремено послат Петру Радовановићу, већ је предат тек 24. новембра 1845. године. За преостале три штице Петар Радовановић предложио је да остану у окружном начелству да би се предале школи која би се отворила у Јагодинском округу, а пре свега је навео могућност поновног рада школа у Бачини, Волујаку и Јовцу.⁴⁶⁸

После одржаних полугодишњих испита у срезу Темнићком, у школама у Бачини, Јасики и Белој Цркви, у свом извештају од 12. фебруара 1845. године срески начелник навео је да је опремљеност тих школа добра, да су учитељи обављали своју дужност савесно и да су ученици показали добар успех.⁴⁶⁹ У срезу Левачком одржани су полугодишњи испити у Волујаку, Медвеђи и Великој Дренови. Опремљеност школа у овим селима била је добра, као и успех ученика и рад учитеља, осим учитеља у Волујаку. За учитеље се наводи да су у предавању били ревносни, а да само учитељ у Волујаку није показао довољно способности.⁴⁷⁰ За присуствовање годишњим испитима у школама у Јагодинском округу одређен је маја 1845. године, од стране Петра Радовановића, Михајло Ваљевац. Подручне власти биле су дужне да му обезбеде пратњу и коња за превоз.⁴⁷¹

---

⁴⁶⁸ АС, НОЈ, Ф IX, р-11/1845.

⁴⁶⁹ АС, НОЈ, Ф IV, р-104/1845.

⁴⁷⁰ АС, НОЈ, Ф IV, р-104/1845.

⁴⁷¹ АС, НОЈ, Ф IV, р-90/1845.

После одржаних годишњих испита јуна 1845. године начелник среза Темнићког истакао је да су школе у Бачини, Јасики и Варварину добро уређене, а ученици тих школа показали су добар успех. Нарочито је то истакао за ђаке у Бачини. Нарочито је похвалио учитеља у Бачини Димитрија Кушериновића: „*особито добро у предавању науке децама трудио; он је владања прилижна, способности и приватног обхожденија са људима врло добар, тако, да свако признаније и веће ухлебије заслужује*“.⁴⁷² Начелник среза Левачког у свом извештају после одржаних годишњих испита такође истиче добру опремљеност школа и добар успех ђака. Одмах по завршетку школске године наложио је одржавање и кречење школа.⁴⁷³ Поново је Петар Радовановић упутио сличан допис 9. октобра 1845. године. У допису тражи да се од стране месних управитеља школа и среских начелника направе спискови са свим потребама појединих школа у округу и да се тај извештај што пре њему пошаље.⁴⁷⁴

Ревности у сређивању стања у школама није увек било. Петар Радовановић 30. септембра 1846. године тражио је од Начелства окружја јагодинског да достави извештај о стању школа у округу. Посебно је тражио извештаје о школи у Варварину, која је била потпуно неуредна и о школи у Бачини, у којој је било само четири ученика, и то само из Бачине, а не и околних села. За школе у Левачком срезу такође је тражио извештаје о томе шта је учињено да би се поправило стање, и то за школе у Великој Дренови, Рековцу и Волујаку, која је престала са радом. Посебно је тражио извештаје од учитеља најстарије класе школе у Јагодини, Михајла Ваљевца.⁴⁷⁵

Повод овог настојања Петра Радовановића био је извештај Начелства окружја јагодинског од 30. јуна 1846. године о стању школа у округу, у коме се наводи да су школе у Варварину и Великој Дренови престале са радом. Због тога је критички истакао да се само у Јагодинском округу школе укидају, док се у другим окрузима њихов број повећава. У истом допису од 8. августа 1846. године Петар Радовановић тражио је од окружног начелства да се употребе сва дозвољена средства како би се повећавао број школа. Предложио је и одређивање плате учитеља отсеком. Нарочито је то предложио

---

⁴⁷² АС, НОЈ, Ф IV, р-104/1845.

⁴⁷³ АС, НОЈ, Ф IV, р-104/1845.

⁴⁷⁴ АС, НОЈ, Ф IX, р-121/1845.

⁴⁷⁵ АС, НОЈ, Ф IX, р-75/1846.

за школу у Варварину јер је то договорено са Димитријем Миленковиће, начелником среза Темнићког.⁴⁷⁶

По завршетку школске године, 17. јула 1847. године, Петар Радовановић поново је упутио налог окружном начелству у коме је истакао потребу уређења школа за време распуста. Наложиио је да се осим поправке и кречења школских зграда, изврши поправка скамија, столова, прозора, табли, пећи и школских учила. Примириителни суд вароши Јагодине у свом извештају од 12. августа 1847. године наводи да су старија и најмлађа школа добро уређене и поправљене, док се за средњу школу нашло једно одељење у кући неког Сибина. Закуп те просторије требало је да одобри окружно начелство.

У свом извештају од 6. августа 1847. године начелник среза Левачког известио је да је школа у Медвеђи поправљена и споља и изнутра и да је у добром стању. За школу у Великој Дренови навео је да није у добром стању, да је требало да се окречи и препокрије и да се скамије направе. Истиче да је на то обавезао кметове села. Начелник среза Темнићког упутио је налог кметовима 22. августа 1847. године и тражио да се постарају да пре почетка школске године уреде све школе у срезу. Почетком новембра 1847. године оба среска начелника известила су окружно начелство да су све школе у њиховим срезовима у добром стању, да су оправљене и снабдевене свим потребним стварима. Окружно начелство је, на основу извештаја среских начелника и Примириителног суда вароши Јагодине, 17. новембра упутило Петру Радовановићу извештај о стању школа у Јагодинском округу.⁴⁷⁷

За последња три месеца 1847. године, како су тврдили срески начелници, сеоске школе у округу биле су релативно добро снабдевене потребним училима. Према извештају учитеља Стевана Јевтића, школа у Ивковачком Прњавору била је у добром стању, али житељи нису желели да шаљу своју децу у школу. У новоотворену школу било је уписано само пет ђака.⁴⁷⁸ Школа у Јовцу такође је за исти период добро напредовала. Учитељ у тој школи био је Живко Поповић.⁴⁷⁹ Према извештају учитеља школе у Јасики, школа је имала већи број ученика и била је добро снабдевена скамијама,

---

⁴⁷⁶ АС, НОЈ, Ф IX, р-75/1846.

⁴⁷⁷ АС, НОЈ, Ф VII, р-165/1847.

⁴⁷⁸ АС, НОЈ, Ф X, р – 96/1848.

⁴⁷⁹ АС; НОЈ, Ф X, р - 96/1848.

таблама, кредом, сунђером, а имала је и стан за учитеља.⁴⁸⁰ Школа у Варварину такође је добро радила, програм је у потпуности оствариван, а и здравље ученика је било задовољавајуће.⁴⁸¹ Школска зграда у Обрежу била је стара и није имала посебан стан за учитеља, већ се у истој просторији где је становао учитељ одвијала и настава. У осталим потребама школа није оскудевала.⁴⁸² Такође, ни школа у Комарану није имала стан за учитеља, већ је за то коришћена нека стара зграда. Осим што није постојао стан за учитеља, школа је оскудевала у свим другим потребама, нарочито у скамијама.⁴⁸³ За разлику од школе у Комарану, школа у Бачини имала је добар стан за учитеља и била је снабдевена свим потребним училима. Посвећеност ученика савладавању градива била је на високом нивоу, као и њихово здравље.⁴⁸⁴ Школа у Великој Дренови била је такође у добром стању, али је крајем 1847. године остала без учитеља.⁴⁸⁵ Школа у Медвеђи била је добро уређена и снабдевена свим потребним училима и намештајем. И сама школска зграда била је у добром стању.⁴⁸⁶ Осим школа у Великој Дренови и Медвеђи, према извештају среског начелник за исти период, у Левачком срезу су све остале школе биле добро снабдеване свим потребним стварима. Такође, школе у Левачком срезу биле су, и према извештају за прва три месеца 1848. године, добро снабдеване.

И поред настојања општинске власти, у 1848. години школе у Јагодини нису биле добро снабдеване потребним училима, а радиле су и у лошим хигијенским условима. Према извештају учитеља другог разреда Александра Поповића од 2. септембра 1848. године, школа се налазила на неуредном и тескобном месту. Зграда је имала кухињу без оцака, а сама учионица била је доста тесна. На прозорима се налазила хартија. Школа је била лоше снабдевена столом за учитеља, скамијама, таблом и столицама. Поред прозора налазио се једна неуредни пољски клозет из кога се ширио велики смрад, што је лоше утицало на здравље ученика. Недалеко од школе налазила су се још два клозета, а још један је почео да се гради

⁴⁸⁰ АС, НОЈ, Ф Х, р – 96/1848. Извештај учитеља Милана Јаковљевића.

⁴⁸¹ Исто. Извештај учитеља Милована Арсенијевића.

⁴⁸² АС, НОЈ, Ф Х, р – 96/1848. Извештај учитеља Павла Поповића.

⁴⁸³ АС, НОЈ, Ф Х, р – 96/1848. Извештај учитеља Стевана Протића.

⁴⁸⁴ АС, НОЈ, Ф Х, р – 96/1848.

⁴⁸⁵ Исто, Извештај среског писара од 16. јануара 1848. године.

⁴⁸⁶ АС, НОЈ, Ф Х, р – 96/1848. Извештај учитеља Мирка Тодосијевића од 10. новембра 1847. године.

испред улазних вата. До кухиње налазиле су се мумције који су ширили велики смрад, а цепањем дрва стварали велику буку. Поред школе радила су и двојица мутавција, који су такође стварали велику нечистоћу. У истом извештају, због нечистоће и буке, учитељ је предлагао да се за школу пронађе неко подесније место.⁴⁸⁷

За исти период учитељ трећег и четвртог разреда Аркадије Искрић изнео је нешто повољнију слику о раду школе. У свом извештају, такође од 2. септембра, навео је да у школи недостају: мапа Србије, лењери, мастило, писаћа хартија, пера, плајвази и календар. За добро обављање наставе предложио је да се набави један ... који би служио за све школе. Кад је у питању сама зграда, предлагао је да се она омалтерише споља и изнутра, да се поправе прозори и да се око зграде постави ограда.⁴⁸⁸

Као и претходних година, Попечитељстви просвете настојало је да опремљеност школа буде што боља. Почетком септембра 1849. године упућен је допис Начелству окружја јагодинског у коме се налаже да се при свакој општинској школи допреме дрва за ложење, да се застакле сви прозори и да се школе снабдеју столовима за учитеље, лењирима, кредама, таблама, сунђерима и са по три столице за сваку школу.⁴⁸⁹

Према извештају Мирка Тодосијевића, учитеља првог разреда школе у Јагодини, за март, април и мај 1849. године, зграда овог разреда била је у добром стању. Споља и унутра била је окречена, а и кров је био добар. Школа је имала довољан број скамија, црну таблу за рачун, креде и сунђер, срицателну штицу, астал и столицу за учитеља.⁴⁹⁰ Према извештају Александра Поповића, учитеља другог разреда, услови за рад у овом разреду били су најлошији. Зграда се налазила на неуредном месту. У њој је постојала једна доста мала школска учионица, са прозорима од хартије и кујном без оцака. У учионици се налазио сто са столицом за учитеља, једна табла и девет старих скамија. Пред вратима се налазила једна јама, која је дуго времена била празна. Испод прозора налазио се један неуредни одвод из кога се ширио несносни смрад. У истом извештају, учитељ је молио окружно начелство да се услови у школи доведу у стање које је би било задовољавајуће за обављање наставе.⁴⁹¹ За исти

---

⁴⁸⁷ АС, НОЈ, Ф X, р – 96/1848.

⁴⁸⁸ АС, НОЈ, Ф X, р – 96/1848.

⁴⁸⁹ АС, МПс, Ф III, р-244/1849.

⁴⁹⁰ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

⁴⁹¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

период извештај о раду трећег и четвртог разреда поднео је Аркадије Искрић. Зграда овог разреда била је у добром стању. Прозори су били застакљени, а кров срећен. Сама учионица није била добро окречена, а имала је једну добру металну фуруну. Једини већи недостатак било је лоше ограђено двориште. У истом разреду било је довољно скамија, табли за рачунање, сунђера и креда, а постојала је и столица и сто за учитеља. У школи је постојао служитељ који је одржавао чистоћу у свим разредима и доносио воду ученицима. У разреду се налазила и једна мапа Србије за наставу земљописанија.⁴⁹²

Према извештајима за прва три месеца 1849. године, као и за април, мај и јуни, сеоске школе нису биле добре снабдевене свим нужним потребама, а и зграде нису биле добро уређене за одвијање наставе. У Грабовцу, према извештају учитеља Павла Стефановића, школска зграда била је сасвим слаба и једва да је могла да послужи за одвијање наставе. Прозори су били лоши, као и кров. Фуруна је била срушена. Скамија је било, али су биле скоро неупотребљиве. Од намештаја је још постојао само никакав сто за учитеља, док столице за учитеља и табле није било.⁴⁹³ Школска зграда и у Волујаку била је у врло лошем стању. Прозори су били облепљени хартијом. Кров је био толико лош да је увек на много места прокишњавао у време киша. Учионица није била окречена, а у њој се налазила једна земљана фуруна. У школи је било једино скамија у довољном броју, док табле за рачун и слова није било. Сунђера и креда такође није било. Астал за учитеља је постојао, али сасвим неодговарајући. Дрва за огрев су уредно пристизала, али пошто школа није имала служитеља, више пута настава је одржавана у хладној учионици. Сами ученици одржавали су чистоћу, ложили фуруну и доносили воду.⁴⁹⁴ Према извештају Димитрија Аврамовића, учитеља у Медвеђи, сама школска зграда била је у лошем стању јер није била дуго поправљана. На прозорима се налазила хартија. Једино је кров био добар. Сама учионица није дуго кречена, а у њој се налазила земљана фуруна, која је била порушена, тако да није ничему служила. Школа је ипак била добро снабдевена скамијама и

---

⁴⁹² АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Карту за земљопис набавио је тадашњи помоћник окружног начелника Димитрије Миленковић, а коштала је 24 гроша.

⁴⁹³ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Извештај за март, април и мај 1849.

⁴⁹⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/849. Извештај Николе Поповића, учитеља у Волујаку, за март, април и мај.

таблама за рачун и слова. Сунђере и креде школа није имала. Креду је сам учитељ набављао. Дрва нису довозена. Школа није имала ни служитеља па су сами ученици одржавали чистоћу и доносили воду.⁴⁹⁵ Школа у Великој Дренови налазила се у рђавом стању. Прозори су били облепљени хартијом. Кров је био добар. Учионица није била окречена, а у њој се налазила земљана фуруна, која је била у функцији. Скамија није било, осим једне велике клупе. Столице нису постојале, а астал је био у врло лошем стању. Табла за рачун и слова је постојала и била је у добром стању. Сунђер и креда нису постојали јер је требало да их сами ученици набављају. Њихови родитељи нити су били у стању нити су желели да их набављају. Па ни месни управитељ није желео да се стара о томе. Дрва за огрев су редовно довозена. Школа није имала послужитеља па су сами ученици чистили школу, ложили фуруне и доносили воду. Због тога је настава често држана у хладној учионици. Учитељ је као разлог лошег стања школе навео потпуну немарност кметова. Често се жалио среском начелнику на рад кметова, али је увек само на томе остајало.⁴⁹⁶ Школска зграда у Јошаници није постојала. Осим једног астала, ништа друго није постојало. У школи су била само два ученика.⁴⁹⁷ Школа у Рековцу била је у нешто бољем положају. Зграда је сасвим оправљена, са застакљеним прозорима, поправљеним кровом, окречена и ограђена. Учионица је такође била окречена и у њој је постојала фуруна. Скамија је било у довољном броју, као и осталог намештаја. Само креде и сунђера никако није било. Школа није имала послужитеља па су послове око чишћења, ложења и доношења воде обављали сами ученици. Као главни узрок ових недостатака учитељ Димитрије Кушериновић навео је небригу општинских кметова, који се, по њему, још нису научили како треба поступати са опремањем школе јер је школа крајем претходне године поново отворена.⁴⁹⁸

Поред свих недостатака, у извештају од 5. децембра наводи се добра опремљеност школа. Међутим, и поред извештаја да су школе у Левачком срезу добро опремљене, Петар Радовановић упутио је допис окружном начелству, у коме налаже да се школама посвети

---

⁴⁹⁵ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

⁴⁹⁶ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

⁴⁹⁷ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Извештај привременог учитеља Самуила Крстића за март, април и мај. Тимотије је био ученик другог разреда, а Василије Поповић ученик четвртог разреда.

⁴⁹⁸ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Извештај за март, април и мај 1849. године.

већа брига. Окружно начелство изјавило је Попечитељству просвете да оно даноноћно води бригу о просвети и да су школе у добром стању. Међутим, на основу сазнања, Петар Радовановић тврдио је да су и даље неке школе у Левачком срезу биле без најнужнијих потреби, а нарочито школа у Рековцу, где се налазило седиште среског начелника. Рековачка школа није имала дрва за огрев, астале, столице. У школи није постојао стан за учитеља, већ је морао да изнајми стан под кирију па и да купује дрва за себе и школу. Због тога је Петар Радовановић тражио да се среском начелнику изда строжији налог како би бар за зимске месеце снабдео школе потребним дрвима за грејање.⁴⁹⁹

На основу дописа Попечитељства просвете и Попечитељства унутрашњих дела, окружни начелник је крајем октобра 1849. године тражио од среских начелника да се предузму мере за побољшање снабдевености школа. У том циљу израдио је списак основних школских потреба са њиховом ценом, што су општине у којима су постојале школе биле дужне да набаве: астал са фиоком и бравом, који је коштао 60 гроша, табла са стубицом, офарбана, са ценом од 78 гроша, лењир са ценом од 4 гроша, ... са ценом од 12 гроша, по три столице укупне цене од 24 гроша, ока креде по цени од 6 гроша и сунђер који је коштао 4 гроша.⁵⁰⁰ За све ове ствари општине су требале да обезбеде средства и да их пошаљу окружном начелству јер су већ биле наручене код тишлера. За креду и сунђер новац је требало да буде прикупљен од родитеља или стараоца ђака. Све ове ствари биле би предате на реверс учитељима и уколико би дошло до њиховог оштећења, поправка би се вршила одбијањем од њихових плата. Поново је наложено да се дрва благовремено допреме за све школе, и то за целу грејну сезону. Где је било могуће, требало је застаклити прозоре, а скинути хартију.⁵⁰¹

---

⁴⁹⁹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

⁵⁰⁰ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849.

⁵⁰¹ АС, НОЈ, Ф VII, р-44/1849.

ПРВО ОДДѢЛЕНІЕ.

Сунце се родило. Отвори очи,
Любомира. Устай. Време ће ско-
ро бити, да у школу идешъ.

Обуци се. Умій се. Моли се
Богу.

Мати, како се зваше она мо-
литва, за коју ми рече учитељ да
е читамъ свако јутро, кадъ одъ
спаваня устанемъ?

Та се молитва сыне починѣ съ-
овымъ речма: Отче нашъ...

Знамъ мати. Ту молитву чи-
тамо мы свакиј данъ у школи,
овако:

О́тче на́шъ, ѿже́ ѿси́ на не́бесѣхъ,
да сѣ́итсѧ ѿма́ Твоѣ́, да прѣ́идетъ
ца́рствіе́ Твоѣ́, да бѣ́детъ во́ла Твоѣ́.

*Прва читанка за основне србске школе,
Београд 1851.*

После уверавања окружног начелства да се школе у округу налазе у добром стању и да је наредба о набавци свих потребних ствари за школу достављена среским начелницима, стање није у потпуности поправљено. У допису од 19. априла 1850. године наложено је окружном начелству: 1. Да се сви налози Попечитељства просвете и Попечитељства унутрашњих дела, као и дописи Директора основних школа у Србији, поново доставе и прочитају у свим општинама где постоје школе; 2. Да се општине у договору са учитељима побрину за набавку свих потребних ствари; 3. Да се јагодинској општини наложи да своју школу огради и да направи таблу за трећи и четврти разред; 4. Да се наложи рибарској општини да своју школу, која је сасвим неуређена, оправи, огради и снабде је са свим потребним стварима и да се плата учитељу издаје редовно; 5. Слично је наложено и школи у Јовцу; 6. Да се школа у Обрежу, која је била потпуно неуређена, поправи и снабде потребним стварима; 7. Исто то наложено је и за школу у Варварину; 8. Да јасичка општина набави за школске потребе таблу за рачун, креде и сунђере, као и астал и столице; 9. Да општина коњска набави за своју школу таблу за рачун, креде, сунђер, срициталне штице; 10. Да општина копривничка набави таблу, креде, сунђер, срицителну штицу, али и да се изнутра окречи; 11. У рековачкој школи да се набави астал и столица за учитеља; 12. Да се волујачка школа снабде свим потребама јер је све недостајало и да се школско двориште огради; 13. Медвеђска општина да за своју школу набави креде и сунђер и да направи астал и столицу за учитеља; 14. Да рековачка општина набави све што треба јер је све недостајало; 15. Да грабовачка општина потпуно уреди своју школу, која је била у врло лошем стању и да је снабде свим потребним стварима; 16. Да се за јошаничку школу набави срицителна штица, креде, сунђер и табла за рачун; 17. Да се са овим налогом упознају све општине и родитељи ученика да би они слали своју децу у школу и да би могли да се надају бољем успеху у науци када су школе опремљеније за наставу.⁵⁰²

Све оне школе којима је недостајала срицителна штица требало је да пошаљу по три цванцика Петру Радовановићу. На крају дописа поново су позване општинске власти и родитељи ученика да

---

⁵⁰² АС, НОЈ, Ф XII, р-20/1850.

децу редовније шаљу у школе и да ученицима обезбеде све потребе које су прописане актима Попечитељства просвете.⁵⁰³

Поред тврдње начелника среза Левачког да је на основу налога окружног начелства од 22. јуна 1850. године извршио оправку и снабдевање свих школа у срезу, осим школе у Вољујаку јер се налазила у приватној згради, коју нису желели ни сопственици, а ни општина да поправља, изгледа да није било то остварено у потпуности.⁵⁰⁴ Стање у основној школи у Рековцу није се ни ове године поправило. Петар Радовановић је о стању школе обавештен од стране окружног начелства, другог директора школа у Србији, Милована Спасића и рековачког учитеља Димитрија Кушериновића.. Зато је поново наложио почетком септембра и крајем октобра исте године да се на место старе и мале фуруне направи већа од гвожђа или земљана, да се нужна количина дрва благовремено достави школи, да се набави астал, да се за учитеља нађе посебан стан или да му се стан плаћа и да се учитељу плата повећа јер са дотадашњом платом није могао нормално да живи.⁵⁰⁵

Поново је извештај о стању школа упутио начелник среза Левачког новембра 1850. године. У извештају је истакао да је све општине у којима постоје школе упознао са налогом окружног начелства о обавези обезбеђивања школских потреба на основу предлога самих учитеља. Истакао је да су све школе снабдевене кредом, сунђером, столицама и другим потребним стварима, осим школе у Вољујаку због одбијања власника и општине да поправе зграду за школу. Осталих пет општина у којима су постојале школе обавестио је да су дужне да уплате по 182 гроша за набавку табли, астала и столица, осим школе у Рековцу јер је рековачка општина сама за своју школу направила табу. Од окружног начелства тражио је да када потребне ствари буду направљене код тишлера, што пре се упуте њему, како би их он предао учитељима.⁵⁰⁶

Проблеме са обезбеђивањем школских потреба имала је и школа у Копривници. И бивши учитељ Јован Поповић, и новопостављени Атанасије Ћирић изнели су све недостатке у школи. Приликом постављења Јована Поповића за учитеља почетком јануара 1849. године, иако школска зграда није била у потпуности завршена, наложено је среском начелнику да обезбеди све школске

---

⁵⁰³ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

⁵⁰⁴ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

⁵⁰⁵ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

⁵⁰⁶ АС, НОЈ, Ф XI, р-26/1850.

потребе, као што су табла, сунђер, креде и да се затражи од родитеља да шаљу своју децу у школу.⁵⁰⁷ Атанасије Ћирић је 2. новембра 1850. године обавестио Петра Радовановића да су школи недостајале браве на вратима школе, кухиње и учитељског стана и на свим прозорима, да није поправљена пећ и да су недостајала дрва за огрев, служитељи за одржавање чистоће, срицателна штица, табла за рачун, астал и столица за учитеља. Истовремено је тражио да се учитељска плата издаје сваког месеца, а не на четири месеца, и то половина од јагодинског начелства и половина од крагујевачког начелства јер су у школи учили и ђаци из Багрдана. На основу дописа окружном начелству од 25. новембра, у коме је Атанасије Ћирић поновио све недостатке у опремљености школе, окружни начелник је истог дана наложио среским начелницима да одмах приступе поправкама и снабдевању школе у Копривници.⁵⁰⁸

---

⁵⁰⁷ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

⁵⁰⁸ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

10. ШКОЛСКЕ КЊИГЕ

У време оснивања школа постојале су велике тешкоће приликом набавке књига. Тада књиге за учење нису биле прописане. Прве књиге су биле буквар, часловац и псалтир и оне су набављане или из Русије или из Аустрије. Оснивањем државне штампарије у Београду 1831. године омогућено је штампање школских књига, мада је право на штампање школских и црвених књига добијено тек 12. јула 1835. године. Већ 1832. године штампана је прва школска књига у Србији: *Политическо земљеописаније за употребленије србске младежи од Димитија Тирола*, а следеће године *Руководство к аритметици за књажеско-србске школе од Георгија Зорића*. *Србски буквар*, као први званични уџбеник у Србији, штампан је 1838. године у Београду. Писац буквара био је Петар Радовановић. После буквара појављује се и превод немачког буквара Димитрија Исаиловића, чиме је задовољена потреба за учењем немачког језика у основним школама. За наставу српског језика значајна је појава *Читанчице* Димитрија Исаиловића 1839. године јер је међу текстовима било и оних текстова који су се односили на реалан живот, што је представљало крупан корак у развоју наставе. Рад по овим уџбеницима наложен је од стране Попечитељства просвете. Сви срески начелници били су обавезни да о томе обавесте све учитеље у својим срезovima

Марта 1839. године Попечитељство просвете послало је 20 немачких буквара учитељу друге нормалне школе у Јагодини Павлу Крецојевићу. Он је био обавезан да букваре подели ученицима и од њих наплати по 100 пара од примерка.⁵⁰⁹ Међутим, већ 15. априла Попечитељство просвете налажило је окружним начелствима, па и начелнику окружја јагодинског, да ставе до знања учитељима да од тада престаје предавање по немачким букварима и да се српски буквар чим буде штампан раздели ученицима. Истовремено је

---

⁵⁰⁹ АС, НОЈ, Ф II, р-5/1839. Књиге су предате Павлу Крецојевићу тек 1. априла и он је већ 6. априла одговорио окружном начелству да је букваре поделио ученицима и од њих наплатио по 100 пара.

наложено да учитељи својим ученицима по завршетку буквара, поред часловца, одмах отпочну да предају малу читаоницу.⁵¹⁰

Коришћење немачких буквар остало је бар до почетке 1845. године. Михајло Ваљевац, учитељ старије класе јагодинске школе, тражио је од Типографије 33 примерака Немачког буквара. Типографија је обавестила окружно начелство о слању наручених књига, уз опомену да се од Михајла Ваљевца тражи да што пре наплати књиге и новац пошаље. Иначе, књиге су коштале по један цванцик.⁵¹¹ Типографија је обавестила окружно начелство 7. јануара 1845. године да је примила 33 цванцика за немачке букваре, са писмом начелства од 29. октобра претходне године.⁵¹²

По штампању *Рачунице* за нормалне народне школе, Попечитељство просвете о томе је обавестило окружна начелства. Наложено је било да се нареди учитељима да по овој књизи морају предавати и да исту књигу морају набавити за себе као и за ученике. После седам дана, тачније 27. октобра 1843. године, Типографија је послала само четири примерака *Рачунице* са налогом да се предају писару кружног начелства Миленку Недељковићу, који је књиге и наручио.⁵¹³

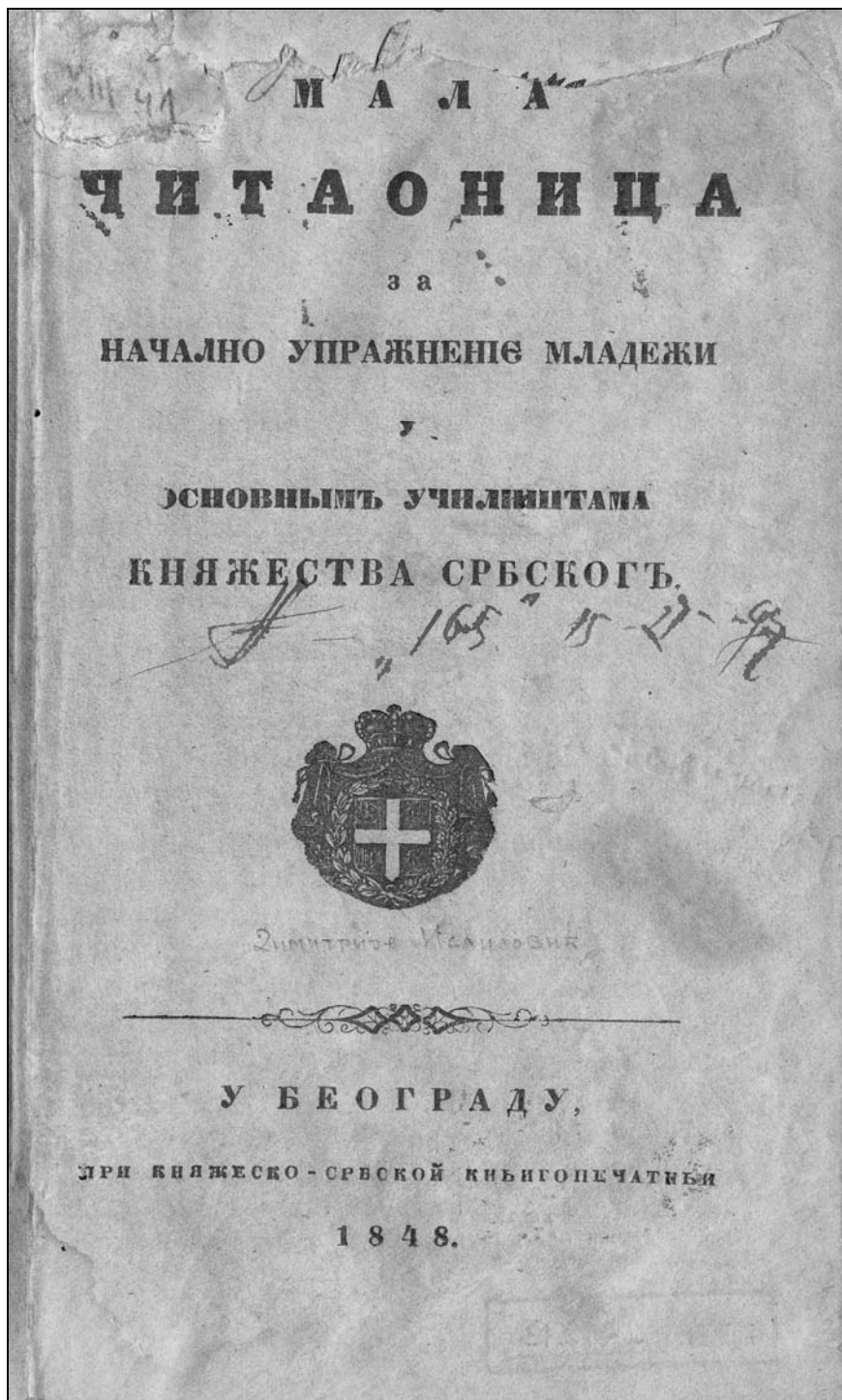
---

⁵¹⁰ АС, НОЈ, Ф II, р-5/1839.

⁵¹¹ АС, НОЈ, Ф XI, р-210/1844.

⁵¹² АС, НОЈ, Ф I, р-63/1845.

⁵¹³ АС, НОЈ, Ф IX, р-18/1843.

Током 1843. године објављена су два уџбеника за веронауку Гаврила Поповића: *Кратки катихизис* и *Кратка сваишчена и историја*. Исте године штампана је прва *Рачуница* Симеона Прице, а следеће 1844. године штампан је уџбеник Милована Спасића *Земљописаније целог света*. Од истог аутора појавио се и 1848. године уџбеник под насловом *Земљописаније за III разред основни школа*.

У почетку нису постојали продавци школских књига по окрузима. Књиге је продавала државна штампарија. Поједини дућани су продавали књиге, али по већој цени него по којој су набављане од штампарије. Зато су углавном ученици остајали без књига. Због тога је половином 1845. године Попечитељство просвете предложило да се у свим варошима одреде трговци који би књиге продавали по цени штампања, а да им се даје извештан проценат. Ово је било прихваћено и објављено, а да трговци не би продавали скупље, на свакој књизи била је штампана цена.⁵¹⁴

Начелство окружја јагодинског добило је захтев Попечитељства просвете 30. октобра 1845. године у коме је наложено да окружно начелство пронађе једног доброг и поштеног трговца, преко кога би се продавале књиге. Жеља Попечитељства просвете била је да ученици потребне књиге добију на време и по разумној цени. Зарада трговаца би била да на сто продатих књига њему припадну десет, али да не сме да продаје књиге по већој цени него што је одређена при штампању. Трговац би био дужан да преко месне власти свака три месеца шаље прикупљен новац од продатих књига и да врати непродате књиге, које нису смеле да буду оштећене. Примирителни суд вароши Јагодине одредио је за продају књига јагодинског трговца Јована Караматића. Начелник среза Левачког није пронашао трговца који би пристао на продају књига у Левачком срезу. Ни начелник среза Темнићког није успео да пронађе трговца који би продавао књиге према упутствима Типографије, али је изнео жељу свог писара Милана Миљковића да врши продају књига. У одговору начелник је навео да је једина жеља писара да помогне ученицима, али је и тражио упутства која би му разјаснила да ли је дужност писара у супротности са продајом књига. Пошто је

---

⁵¹⁴ Милован Спасић, *Неки подаци о основним школама*, Гласник Српског ученог друштва, књ. 73, Београд, 1892, стр. 199. Вероватно да Јован Караматић није увек поштовао одређену цену књига јер му је новембра 1847. године Попечитељство просвете преко окружног начелства наложило да ли је он обавезан да књиге продаје по одређеној цени.

у одговору Попечитељству просвете од 20. децембра 1845. године окружно начелство навело само име Јована Караматића, вероватно није дата дозвола писару среза Темнићког.⁵¹⁵

Од почетка школске 1845/1846. године за правилније писање и лепши рукопис користила се *Прегледница*. Петар Радовановић је 31. августа 1845. године послао 24 примерака *Прегледница*, које је требало поделити осморици учитеља, по три комада сваком. *Прегледнице* нису биле предвиђене за ученике старије класе. По њима су учитељи били обавезни да подучавају ученике.⁵¹⁶ За почетак исте школске 1845/1846. године Михајло Ваљевац је за своје ученике наручио 54 примерака *Земљоописанија*. Књиге је добио већ почетком октобра 1845. године, а Типографији је требало да плати 4 форинти и 30 х.⁵¹⁷ За исту школску годину учитељ средње јагодинске школе Никола Јовановић примио је 30 примерака *Историје свештене*, за које је требало да прикупи и пошаље Типографији 2 форинте и 30 х.⁵¹⁸

Почетком јануара 1846. године Попечитељство просвете наложило је учитељима да не користе *Земљоописаније* које је издао Милован Спасић јер је без знања Попечитељства ставио натпис за виша и нижа училишта. Петар Радовановић је поново обавестио окружно начелство о забрани књиге марта исте године, а начелство је одмах са тим упознало учитеље.⁵¹⁹ Изгледа да је ова књига касније прихваћена јер је октобра 1849. године Петру Радовановићу послато 109 гроша, који су наплаћани за књигу, заједно са 25 комада непродатих књига.⁵²⁰ Ову књигу је јуна 1849. године на главном испиту лично добио од Милована Спасића дванаестогодишњи ученик рековачке основне школе Јоаније Радивојевић из Жупањевца због доброг успеха и владања.⁵²¹

---

⁵¹⁵ АС, НОЈ, Ф I, р-79, К 6/1845.

⁵¹⁶ АС, НЈ, Ф VII, р-107/1845

⁵¹⁷ АС, НОЈ, Ф VII, р-63/845. Од жене покојног учитеља Михајла Ваљевца фебруара 1850. године наплаћена су 22 цванцика за неке књиге. Истовремено, Попечитељству просвете враћене су две, вероватно непродате књиге.

⁵¹⁸ АС, НОЈ, Ф VII, р-62/1845.

⁵¹⁹ АС, НОЈ, Ф II, р-75/1846.

⁵²⁰ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849.

⁵²¹ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Извештај Димитрија Кушериновића, учитеља у Рековцу. Осим добијених књига, било је послато још 4 књиге за варваринску школу и 8 примерака за школу у Обрежу. Касније је два примерака добила школа у Великој Дренови и један примерак школа у

У распису Петра Радовановића од 8. августа 1850. године означени су предмети који се изучавају у основним школама и уџбеници за те предмете. У том допису означено је да су *Основи грађанског земљоописанија* од Милована Спасића обавезни за предавање и да окружно начелство наложи свим учитељима да они за ученике трећег разреда набаве овај уџбеник, како ученици не би у изучавању овог предмета каснили.⁵²² Почетком октобра Петар Радовановић је за набавку *Земљоописанија* упутио Јована Караматића на аутора уџбеника Милована Спасића.

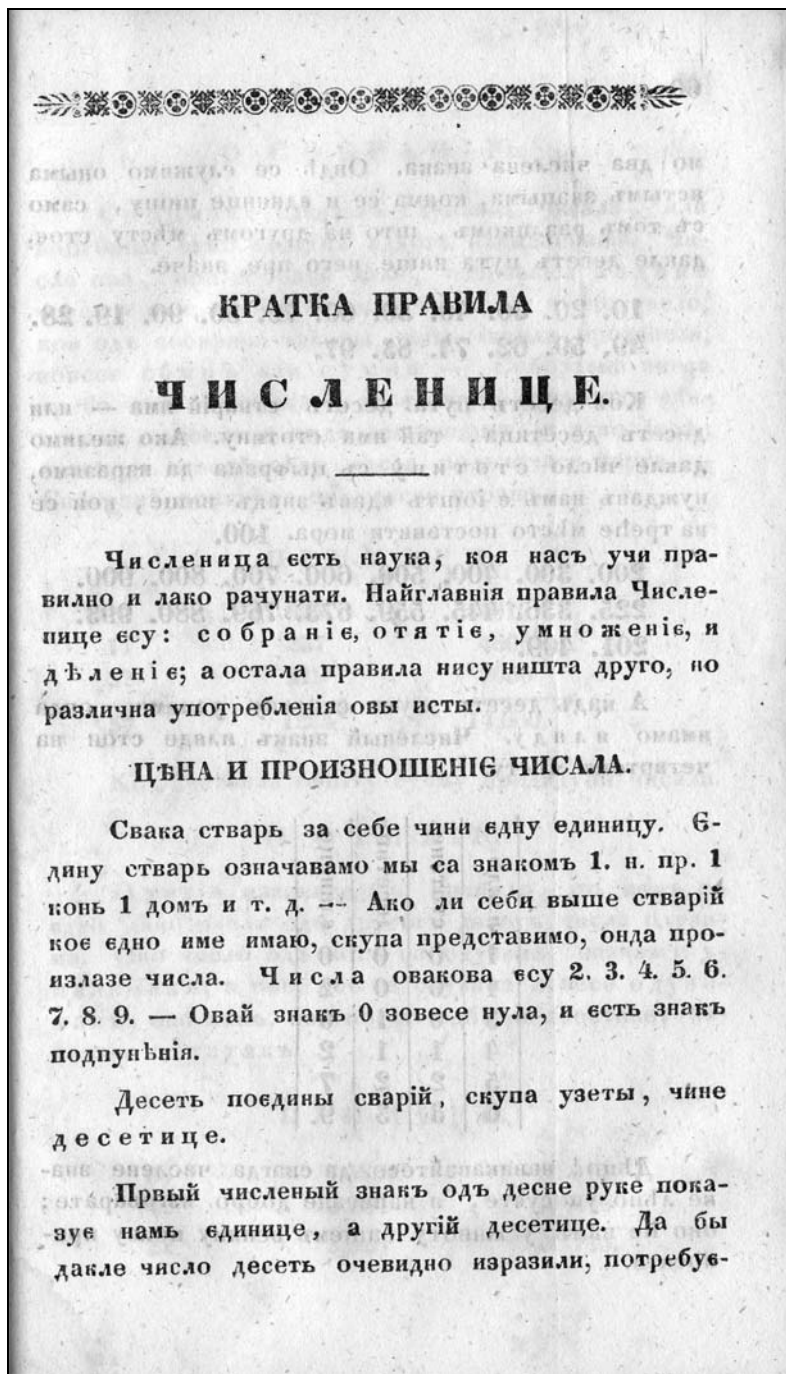
Поред обезбеђивања обавезних уџбеника Попечитељство просвете настојало је да код ученика путем књига развије љубав према школи. Почетком јуна 1846. године Попечитељство просвете послало је окружном начелству тридесет примерака књиге *Разговори за образовање срца и душе*, с налогом да се књиге поделе добрим ученицима. О пријему књига окружно начелство обавестило је 9. јуна. Књиге је требало да подели Петар Радовановић, али изгледа да су месне старешине поклониле књиге ученицима на главном испиту.⁵²³

Медвеђи. Начелник среза Темнићког известио је јуна 1849. године да је наплатио 12 гроша за 12 примерака књиге.

⁵²² АС, НОЈ, Ф XII, р-327/1850. Писмо је од 10. октобра 1850. године. Окружни начелник је среске начелнике упознао са дописом тек 19. новембра. Начелник среза Левачког упознао је учитеље 29. новембра, а учитеље у срезу Темнићком срески начелник је упознао са овим дописом 12. децембра исте године. После извештаја среских начелника окружни начелник је известио Петра Радовановића 19. јануара 1851. године. Према извештају среског начелника у Левчу од 13. јануара 1850. године, он је по једну књигу *Земљоописанија* предао учитељима у Великој Дренови и Медвеђи и од њих наплатио по 1 грош.

⁵²³ АС, НОЈ, Ф II, р-75/1846.

Мала читанка, стр. 59.

У 1849. години било је више испорука школских књига. Фебруара месеца за ученике трећег разреда послат је одговарајући број примерака *Земљоописанија*. За ученике средњег разреда јагодинске основне школе послато је крајем 1848. године 16 комада књиге *Рачуница из главе*, а 80 гроша од ученика је наплаћено тек крајем септембра 1849. године и одмах послато Петру Радовановићу. Почетком 1849. године Петар Радовановић је послао 134 књиге за ученике трећег разреда у округу, које су коштале по један грош. У истом допису тражио је извештај од учитеља из Комарана, Грабовца, Јасике, Рибара и Јовца зашто у њиховим школама нису приказани ученици трећег разреда.⁵²⁴ Октобра 1849. године књиге *Рачуница из главе* послате су Аркадију Искрићу.

Априла 1850. године Петар Радовановић послао је 43 разне књиге окружном начелству. О пријему књига обавештен је 28. априла.

Награђивање ученика за добро владање и добар успех настављено је и у 1850. години. Петар Радовановић је априла исте године за ученике у Јагодинском округу послао окружном начелству 43 књиге, од укупно 475 комада, колико је требало поделити у његовом делу. Књиге је ученицима уручио на главном испиту сам Петар Радовановић.⁵²⁵

На основу захтева Јована Караматића, манипуланта правитељствених књига од 25. јуна 1850. године, Типографија је послала окружном начелству 10 *Часловца са кожним повезом*, 10 *Псалтира*, 50 *Буквара србских*, 50 *Рачуница* и 50 *Катихизиса кратких*.⁵²⁶ Крајем септембра исте године Типографија је послала окружном начелству: 60 комада *Читанке I*, 60 примерака *Читанке*

---

⁵²⁴ АС, НОЈ, Ф VI, р-121/1849. Према извештају Димитрија Адамовића, учитеља у Медвеђи, ова основна школа имала је само једног ученике трећег разреда, и то Михаила Милетића, старог 13 година, родом из Медвеђе. Од четири ученика другог разреда, двојица су отишла на занат, а један је остао у другом разреду због слабог успеха. Школа у Великој Дренови имала је два ученика трећег разреда, Василија Петровића из Велике Дренове и Петка Јаковљевића из истог места. Обојица су била добри ученици и имали су *Земљоописаније*. Павле Стефановић, учитељ у Грабовцу, известио је да његова школа нема ученике трећег разреда јер су тек у мају 1848. године уписани ученици другог разреда, и због тога су показали слаб успех. Рајић, учитељ у Волујаку известио је да због скорог почетка рада школе није било ученика трећег разреда.

⁵²⁵ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

⁵²⁶ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

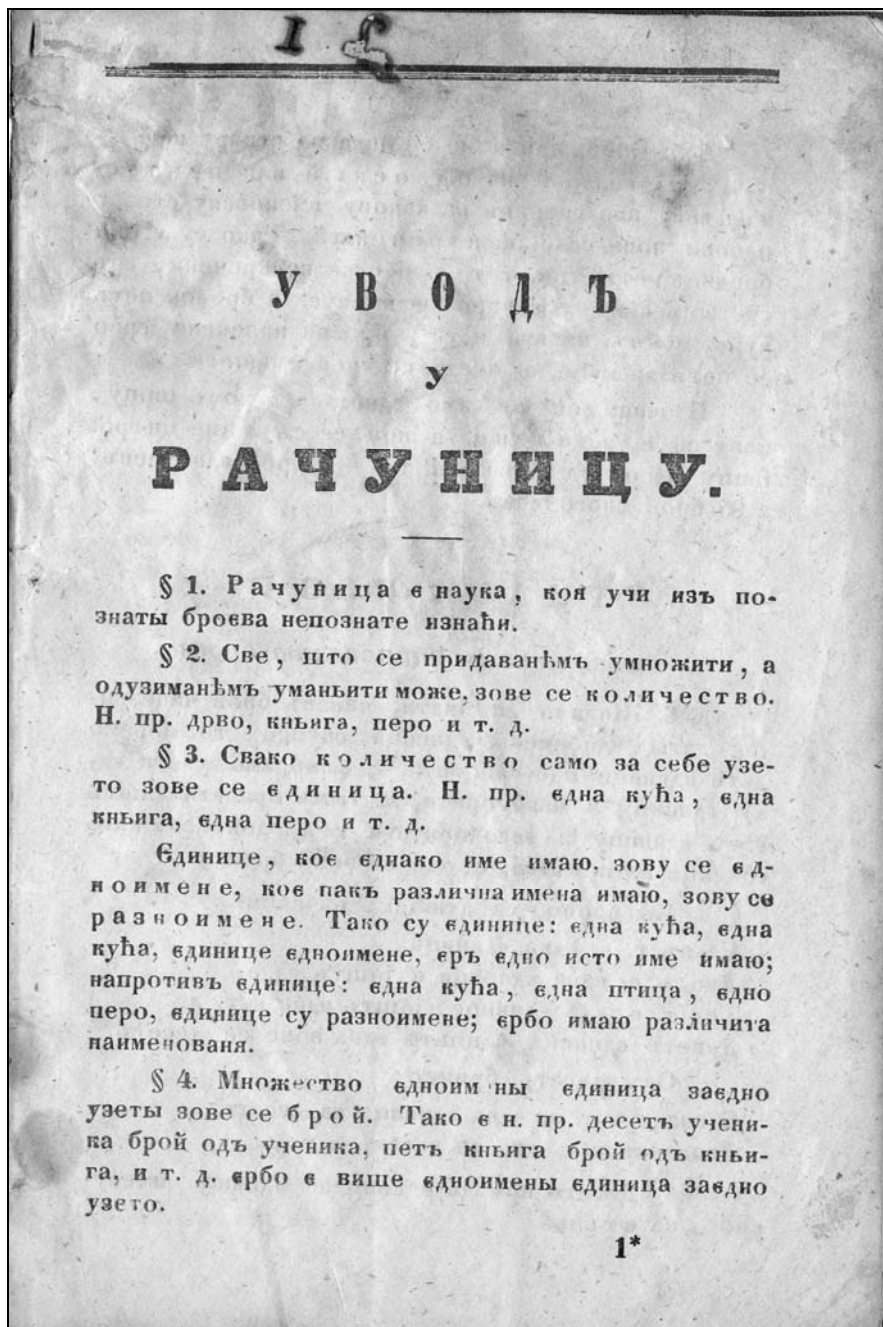
II, 60 примерака *Свештене историје*, 60 примерака *Историје Срба*, 60 примерака *Буквара србског*, 60 примерака *Писмени састава*, 60 примерака *Катихизиса кратког*, 30 примерака *Земљописа Србије*, 30 примерака *Граматики србске* и 10 примерака *Часловца у артији*. После три дана Јован Караматић примио је и 60 примерака *Рачунице* по цени од 60 пара по примерку.⁵²⁷

Јула 1850. године Петар Радовановић је препоручио књигу *Часови благоговорни на српски језик* у преводу шабачког проте Јована Павловића. Поред похвала о књизи, Петар Радовановић предложио је окружном начелству да са овим предлогом упозна све учитеље у округу.⁵²⁸

---

⁵²⁷ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850. Јован Караматић је 29. септембра потписао реверс за примљене књиге.

⁵²⁸ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

*Рачун за учећу се младеж у народним училиштима
Књажевства Србије, Београд 1849.*

Ради израде уџбеника и школског програма за основне школе и давања мишљења о потреби штампања школских књига, формирана је комисија при Попечитељству просвете, чији су чланови без икакве новчане награде прегледали и израдили све школске предмете и књиге за основне школе. Чланови комисије су били они кадрови који су се школовали у појединим европским земљама.⁵²⁹

Захваљујући раду комисије током 1850. године дошло је до објављивања више уџбеника за основне школе: *Буквар* од архимандрита Гаврила Поповића, *Прва, Друга и Трећа читанка Филипа Христћа*, *Српска граматика* Косте Цукића, *Писмени састави* Косте Бранковића, *Српска историја* Љубомира Ненадовића, *Мали земљопис књажества Србије и турског царства у Европи* Јована Гавриловића, *Јестествено земљописаније* Милована Спасића, *Рачуница кратка* Филипа Христића и од истог аутора *Прва знања*, која су заменила *Обшта знања сваком Србину нуждна* аутора Петра Радовановића.

Почетком августа 1850. године Петар Радовановић послао је учитељима 17 примерака расписа о обавезном предавању предмета од 1. септембра исте године. Дотадашњи предмети и уџбеници су се по закључку школске комисије променили па је приликом упознавања учитеља са овим расписом било потребно наложити:

„1. Да се књижнице школске у расположенију означене, као нови буквар, прва знања, прва читанка, друга читанка, кратка свештена историја, кратки катихизис, кратка рачуница, кратка српска граматика, кратка српска историја, кратки земљопис о Србији и Турском царству у Европи и кратки писмени састави већ печатени и да ће током августа у новом формату печатане бити, које ће књиге за основне школе, до сада постојавше сасвим заменити;

2. Да учитељи не смеју код својих ученика трпити, и по томе их поучавати из стари до сада употребљаваних књига, неке, а друге по новој, но да једнаке књиге сваког разреда ученици, по овом препису настојавањем учитеља прибаве и равномерно сви да се из истог подучавају;

3. Основи грађанског Земљописанија Г. Спасићем састављени, и ... ће се у основним школама предавати;

---

⁵²⁹ Зборник закона и уредаба

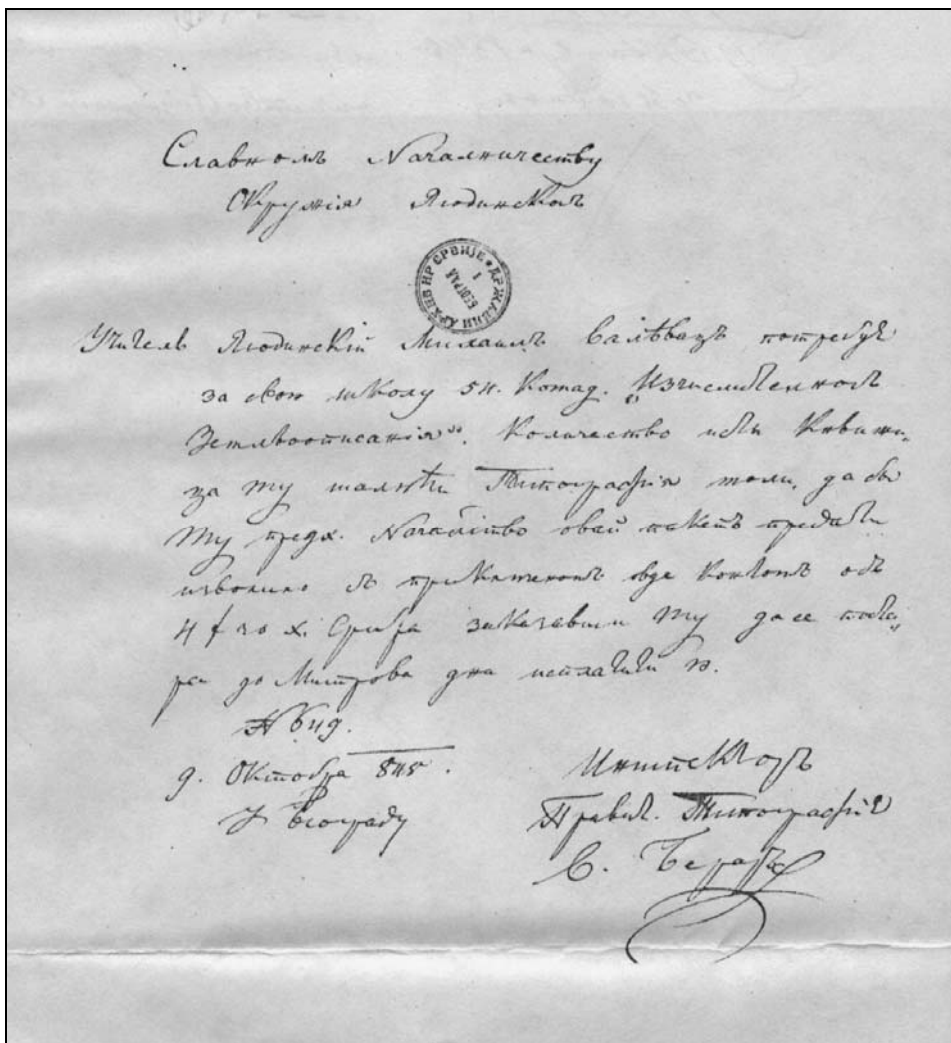
4. За управленије и учитеља и ученика, и родитеља, који ове књиге за своју децу набављати имају, на свима књижицама овим стајаће натпис да је прегледано и одобрено школском комисијом, и ни једна од ових неће се смети скупље продавати, него по оној цени, која је на првом листу сваке књиге наложена;

5. Да се свима, којих се тиче, обзнани да ће се ове књижице школске под N 1. назначене код познати књигопродаваца и комисионера по окружним варошима и касабама, путем правитељствене књигопечатње у своје време послане, на продају налазити, како би их сваки ученик набавити могао.“

Осим што су учитељи упознати са расписом, било је упознато и становништво оних места где су постојале школе. Нешто касније наложено је манипуланту типографских књига да све старе књиге које се замењују, а које има код себе врати, а да само задржи Часловац и Псалатир.⁵³⁰

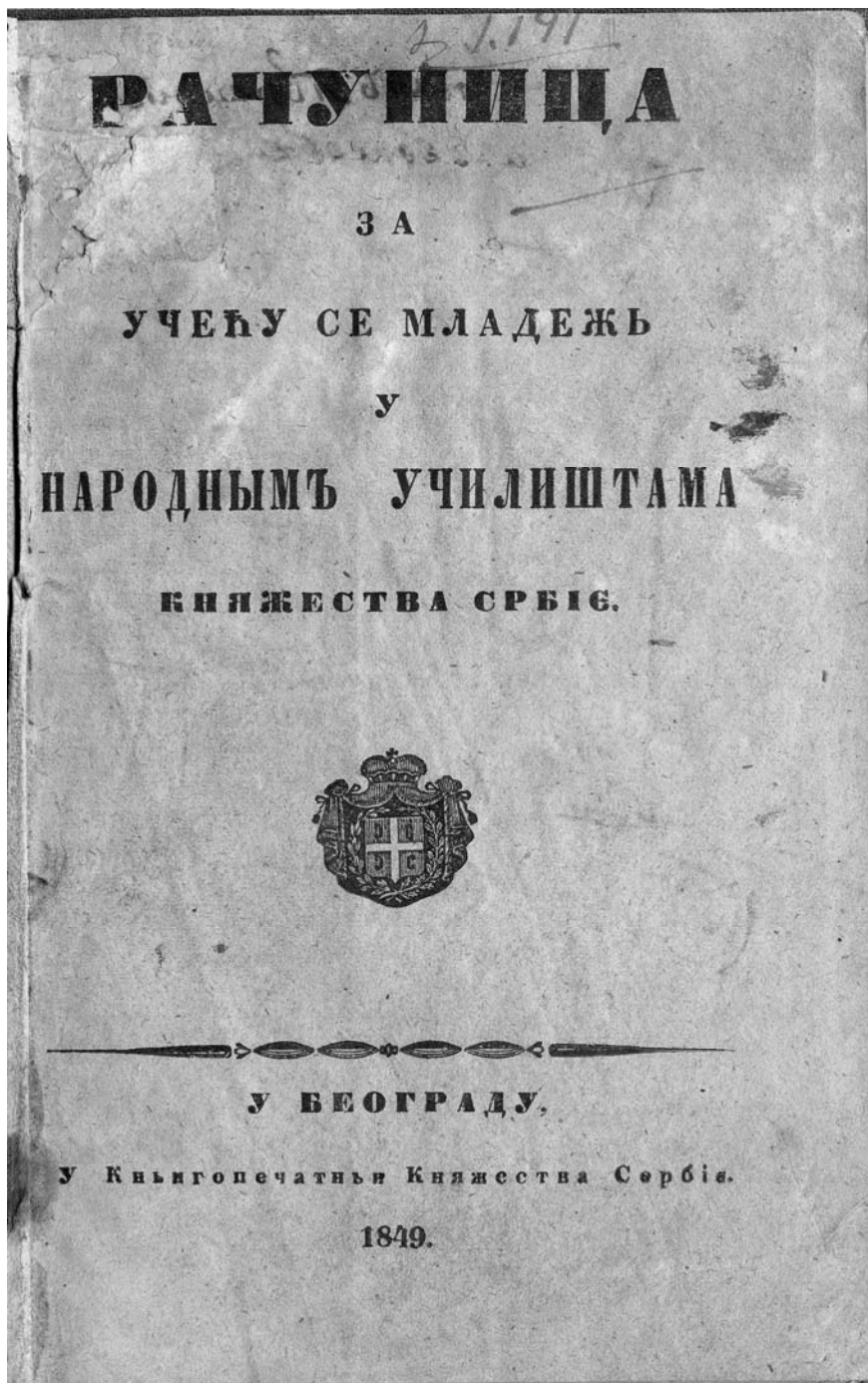
⁵³⁰ АС, НОЈ, Ф XII, р- 325/ 1850.

Јован Караматић је тражио и 24. августа 1850. године да му се пошаљу књиге. То је Правителствена типографија и учинила половином септембра, када му је послала следеће књиге: 200 примерака *Буквара србских* по цени од 1 гроша, 50 примерака *Рачунице* по цени од 1 гроша и 20 пара, 100 примерака *Историје свештене* по цени од 1 гроша, 50 примерака *Читанке прве* по цени од 1 гроша и 20 пара и 50 примерака *Земљописаније србско* по цени од 1 гроша и 10 пара.⁵³¹

⁵³¹ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850. Реверс је потписан 17. септембра.

Почетком септембра 1850. године Јовану Караматићу Типографија је послала 50 комада *Рачунице*, које су коштале по 60 пара. Тражене књиге *Прва знања* и *Часловац* нису послате јер их није било, а *Историја* није била штампана јер није била прегледана од стране школске комисије. На основу дописа од 26. септембра 1850. године, Типографија је почетком октобра послала још 60 примерака *Рачунице*, по истој цени од 60 пара.⁵³²

Почетком октобра Јовану Караматићу достављено је још доста примерака уџбеника: 40 примерака *Читанке II* по цени од 70 пара, 44 примерака *Прва знања* по цени од 50 пара, 40 примерака *Катихизиса* по цени од 40 пара, 40 примерака *Писмени састава* по цени од 50 пара, 40 примерака *Граматики србске* по цени од 50 пара и 5 *Псалтира у кожи* по цени од 20 пара. Са овим књигама послато је још нових 50 примерака *Рачунице*.⁵³³

На основу молбе Јована Караматића од 12. октобра, Правитељствена типографија послала му је 28. октобра: 50 примерака *Читанке I* по цени од 60 пара, 50 примерака *Читанке II* по цени од 70 пара, 50 примерака *Катихизиса кратких* по цени од 40 пара, 50 примерака *Састава писмени*, 50 примерака *Граматики србске* по цени од 50 пара и 50 примерака *Историје србске* по цени од 40 пара.⁵³⁴

Новембра месеца Типографија је послала већу количину књига, и то у вредности од 994 гроша: 200 примерака *Календара за 1851. годину* по 3 гроша; 100 примерака *Прва знања* по 1 грош и 20 пара; 100 *Буквара Србских* по 1 грош; 50 *Земљописанија* по 1 грош и 10 пара; 50 *Рачуница* по 1 грош и 20 пара и 1 *Протокол умрлих* за 32 гроша.⁵³⁵

Крајем истог месеца Типографија је послала Јовану Караматићу још једну већу количину књига: 50 комада *Читанке I* по 60 пара; 50 *Читанке II* по 70 пара; 50 *Катихизиса кратких* по 40 пара; 50 *Састава писмени* по 50 пара; 50 *Грамматика србски* по 50 пара; 50 *Историје србске* по 40 пара.⁵³⁶

⁵³² АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850. Реверс је потписан 3. октобра.

⁵³³ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

⁵³⁴ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

⁵³⁵ АС, НОЈ, Ф XII, р-20/1850.

⁵³⁶ АС, НОЈ, Ф XII, р-20/1850.

11. ШКОЛСКЕ ЗГРАДЕ

У почетку посебних зграда за школе није било. У појединим местима школе су биле смештене у црквеним просторијама или по каквим општинским зградама или у приватним зградама које је општина узимала под кирију. У тим зградама обично су и учитељи становали. Нарочито у селима, где зграде нису постојале, учитељ је становао и хранио се у кућама оних људи чија су деца похађала школу. Већина зграда које су коришћене за школу биле су трошне, ниске, са две или три мале просторије. На прозорима је лепљена хартија.

Први пут се *Устојенијем* из 1844. године постављају захтеви у погледу школских зграда: *„При постројавању нових училишта треба да Обштина и Старешине пазе на згону и удобност места. И за то ће најбоље бити подизати такве у средоточију или код цркве, нарочито гди би се више села мањи сложило, да здруженим силама једно училиште подигну. Зданија за училиште опредељена треба да буду, колико је могуће, удобна, довољно пространа, на чистом и здравом месту. И к сваком училишту да се придода обиталиште прилично за учитеља.“*⁵³⁷

---

⁵³⁷ Живојин С. Ђорђевић, Школе и просвета у Србији 1700-1850, Београд, 1950. стр. 28.

Једна од првих зграда Јагодинске основне школе

Прва зграда основне школе у Јагодини налазила се у близини Мале пијаце.⁵³⁸ Вероватно је у ту зграду ударио гром јула 1823. године. Гром је доста оштетио зграду због чега родитељи нису смели да шаљу децу у школу. На захтев кнеза Милоша да се за магистрат нађе нова зграда, Милета Радојковић је после обиласка погодних места у вароши, предложио да магистрат остане у дотадашњој згради, а да се код цркве дозида зграда за школу. У току 1835. године предложено је да се за школу нађе пространија зграда и да се ученици у обе школе поделе на равне делове.⁵³⁹

---

⁵³⁸ Душан Вукићевић, Историја Јагодине (у рукопису), зграда се налазила на месту где је данас кућа др.Цамића у близини Мале пијаце.

⁵³⁹ АС, ЗМП, бр. 6867

Прва зграда Јагодинске основне школе

Иницијатива око изградње нове школске зграде постојала је још 30-тих година. Петру Радовановићу је 1836. године јагодинска општина најавила подизање школске зграде. Општина је тада пристала на његов предлог да се школа не гради у средини вароши, већ негде на мирнијем месту. Ни те ни наредних година није се започело са изградњом школе. Општина је узимала приватне зграде под кирију и у њима се одвијала настава по појединим класама. Предлог за изградњу нове школске зграде поновљен је и 8. јуна 1845. године. Тада је затражено од Попечитељства унутрашњих дела дозвола да се за изградњу школске зграде са више одељења уведе прирез од 4 цванцика на сваку пореску главу јер додаташња прикупљена средства нису била довољна. Тада је у општинској каси за ту намену било 150 дуката, а постојала је и могућност продаје општинског кукуруза за 50 дуката. Јагодинска општина је предложила да се прикупљање пореза подели на два дела јер је та сума представљала велики терет за становништво. Попечитељство није у потпуности прихватило предлог јагодинске општине.

Дозволило је да се уведе порез од 3 цванцика, који би се такође сакупљао у два дела по 1 ½ цванцик. Ако та прикупљена средства не би била довољна, Попечитељство је оставило могућност да се дозволи прикупљање новог пореза.⁵⁴⁰

Током целе 1845. године није се започело са изградњом школе. У свом допису од 16. децембра 1845. године Петар Радовановић је изложио критици јагодинску општину. Навео је да је са иницијативом јагодинске општине упознат још 1836. године, када је први пут постао управитељ школа у Србији. Од тада, сваке године јагодинска општина намеравала је да подигне нову школску зграду, а по том питању није ништа учинила. Њему је јагодинска општина лично обећала средином 1845. године да ће до јесени подићи школу код цркве. Осим што је план достављен Попечитељству, ништа друго није урађено. Позвао је јагодинску општину на озбиљност у тој делатности. Предложио је да се те зиме сав потребни грађевински материјал прикупи, а за довршетак школе да се уз одобрење Попечитељства унутрашњих дела изврши прикупљање допунског пореза. Допис је завршио речима: „*да ће за овакво и богу и људима угодно дело од сваке власти похваљено а од потомства благодарност вечиту уживала и код истога у благом спомену оставити*“.⁵⁴¹

До 1850. године није реализована жеља општине за изградњом нове школске зграде. Да би током 1850. године решила смештај сва три разреда на једном месту, а нарочито да би други разред био премештен јер се просторија овог разреда налазила на врло лошем месту, јагодинска општина одобрила је да се једна велика учионица у школи прегради и да се од ње направе две просторије. У ту сврху општина је издвојила 508 гроша и 20 пара.⁵⁴²

Према *Устројенију училишног наставленија*, налагано је општинама да се школе граде у средини места или код цркава, или када се гради школа за више села тамо где се представници тих села договоре. Зграде треба да буду удобне и довољно простране и да се граде на чистом и здравом месту. Уз сваку школу било је обавезно

---

⁵⁴⁰ АС, НОЈ, Ф III, р-115/1845.

⁵⁴¹ АС, НОЈ, Ф III, р-115/1845.

⁵⁴² АС, НОЈ, Ф VI, р – 40/ 850. За оправку треће школе у Јагодини издвојено је за: 10 греда 60 гроша, за 10 дирека 20 гроша, за једна кола материјала за зид 16 гроша, 10 кола земље 20 гроша, 1.000 комада черпића за 30 гроша, 40 дневница мајстора 320 гроша, за једна врата 20 гроша и за око 5 ока разних ексера 22 гроша.

припремити стан за учитеља, у коме ће учитељ бесплатно становати док ради у тој школи. Поред школа, општине су биле дужне да обезбеде и уступе школи део земљишта где ће учитељ учити децу практичним пољским радовима.⁵⁴³

У Волујаку такође је постојао проблем школског простора. У том селу школска зграда је постојала од 1839. године и њу су саградили Радоје Маринковић и Ђока Јовановић за школовање своје деце. После поновног установљења школе у току 1848. године, вршени су покушаји да се општина и чланови породичне задруге договоре око школске зграде. Задругари су желели да продају зграду за 30 дуката или да наплаћују кирију. Чак су били спремни и да је сруше ако се договор не постигне. Пошто се зграда водила на двојицу власника, питање власништва није било одређено па је општина одбила тај предлог. Општина није желела ни да поправља зграду и да после тога плаћа кирију јер би и даље била у власништву породичне задруге. Током 1849. године општина је понудила 20 дуката за зграду и да је о свом трошку оправља, али власници нису пристали. Током времена зграда је доста пропала па према извештају среског начелника, она је током 1850. године вредела само 10 дуката. Због дотрајалости зграде, само пет ђака је похађало школу. Поред тога, зграда се није налазила на добром месту па је често долазило до разних обољења. Као један од разлога због чега није дошло до договора, наводио се и тај што су људи *опаки*. Проблем школе је решен на други начин. Људи из Превешта и околних села предложили су да се школа премести у Превешт, у манастирско здање, које је братство манастира Каленић обећало да ће уступити без кирије. У ту школу долазила би деца из околних села, па и из Волујака. Окружно начелство је одобрило премештање школе, али не у Превешт већ у Опарић, у кућу Симе Вукићевића, који није тражио велику кирију, а и само село је веће од Превешта и људи имућнији. За кирију је наложено општинама да се међусобно договоре.⁵⁴⁴

Крајем 1847. године представници села Копривнице, Врановца и Багрдана договорили су се да граде заједничку школу код цркве у Копривници. Молбу Начелству окружја јагодинског од 28. децембра 1847. године потписали су председници Примирителних судова: Копривнице Радомир Јовановић, Штипља Марко Митровић и Багрдана Милија Урошевић. Окружно начелство

---

⁵⁴³ *Србске новине*, бр. 84, 1844. године.

⁵⁴⁴ АС, НОЈ, Ф XII, р-325/1850.

наложило је фебруара 1850. године начелнику среза Левачког да првенствено утврди да ли може да се нађе нека зграда за школу и за учитеља. Ако такве зграде нема у селу, онда да се приступи договору заинтересованих општина. О иницијативи ових села Начелство окружја јагодинског обавестило је почетком марта Начелство окружја крагујевачког јер је Багрдан припадао овом округу. Према извештају начелника среза Лепеничког, мештани Багрдана слагали су се да заједнички граде школу код цркве у Копривници, али нису могли да учествују у плаћању учитеља пошто су већ издвајали општински и срески прирез за школски фонд. По препоруци Начелства окружја јагодинског, кметовима села Врановца наложено је да за градњу школе припреме 100 греда и да свако пореско лице одсеку по једну даску.⁵⁴⁵ За градњу школе општина копривничка задужила се код копривничке цркве. Парох цркве Богдан Гавриловић тражио је од окружног начелства 28. јула 1850. године да помогне у враћању дуга.⁵⁴⁶ Окружно начелство је тек 30. децембра 1850. године наложило начелнику среза Темнићког да испита наводе копривничког пароха и да настоји да се исплати дуг.⁵⁴⁷

Према подацима Герасима Вујића, прва школа у Комарану налазила се у црквеној кући, у непосредној близини цркве. Због бројности ђака из других села, договором представника више села, школа је премештена у Коњусима око 1842. године. Школа је била смештена у згради општинског суда. Имала једно одељење, собу за ђаке из других села и собу за учитеља. Школу су похађала деца из Коњуха, Љубаве, Лазаревца, Комарана, Крчина, Парцана, Беле Воде, Брајковца, Каменара. Са подизањем нове зграде започето је 1846-1848. године, али се убрзо и стало са градњом.⁵⁴⁸ Почетком школске 1846/1847. године школа из Комарана премештена је у село Коњух јер је зграда била доста запуштена и није служила само за школу, већ првенствено за боравак људи, нарочито у зимским месецима. Ни у Коњуху, као највећем селу у том крају, није било подесне зграде за школу, већ је школа била смештена у згради општинског суда. Из исте зграде суд се иселио у једно одељење кафане Димитрија Костића.

---

⁵⁴⁵ АС, НОЈ, Ф X, р-96/1848.

⁵⁴⁶ АС, НОЈ, Ф III, р-10/1851.

⁵⁴⁷ АС, НОЈ, Ф XII, р-170/1850.

⁵⁴⁸ Герасим Ф. Вујић, *Летопис школе коњушке*, Историјски архив Крушевца, ЗВ, Коњух, стр. 4.

Одмах по пресељењу, свештеници цркве у Комарану упутили су жалбу Митрополији, у којој су навели да им због премештања школе „*црква оскудева при боголсуженију нуждна учитељска и ђачка помоћ.*“ Митрополија је одредила једну комисију која је подржала захтеве свештенства. По извештају комисије, Митрополит је затражио од Попечитељства просвете да нареди Начелству окружја јагодинског „*да се школа из села премести к Цркви како би учитељ тим лакше могао у цркву доходити и у божественој служби по дужности својој свештенику заједно с децом школском у помоћи бити.*“⁵⁴⁹ Извештај о премештају школе окружно начелство затражило је од начелника среза Темнићког 4. децембра 1847. године. У свом извештају Митар Миленковић наводи да је школа код цркве у Комарану још пре седам година подигнута, али је и била запуштена. Због тога школа је премештена у Коњух и смештена у згради Примирителног суда. За то време зграда у Комарану је поправљена и школа је поново враћена у то село.⁵⁵⁰

Нешто слично догодило се и почетком 1849. године. Тада је школа поново премештена у Коњух па поново враћена у Комаране. По Кондиут листи од 25. јануара 1849. године, Стефан Протић се води као учитељ у Коњуху, док се по Кондиут листи од 16. марта исте године, води као учитељ у Комарану.

Изгледа да је школа и током 1849. године поново премештена у село Коњух. Према извештају начелника среза Темнићког Митра Миленковића од 21. децембра 1849. године, наводи се „*да школа у Коњусима постојећа, и сада постоји, но ђака мало има, и то зато што људи таково добровољно неће дати док се силом не терају, а и што их давали, учитељ садашњи Стеван Протић сврх старошћу исто собом за учитеља готово посво, и по томе и вољу људи к њему немају, па и неће ни дати му децу, даље што се свеиштенство тужи да он изискује рану од деце да је он окорео, зато што нема от куда другче да се рани а и обећано му је да ће ту се ранити као што и други кад се пошље, изискивати да се рани, јер он са својом платом од 1100 гроша годишње не може се ранити и најпосле што свеиштенство иште да школа буде код цркве комаранске да никако бити за сада не може, једно по томе што је иста црква удаљена од села па људи неће децу да доводе, а друго што и кућа ту за школу и учитеља квартир нема и тако школа ће морати у Коњусима и даље*

---

⁵⁴⁹ АС, МПс, Ф III, р-629/1847.

⁵⁵⁰ АС, МПс, Ф III, р-629/1847.

*остати, но да би се та у бољи ред довела, треба да се други учитељ
оправи...*⁵⁵¹

Општина рибарска је током прве половине 1850. године почела са градњом школске зграде, вероватно као једина у Јагодинском округу.⁵⁵²

---

⁵⁵¹ АС, НОЈ, Ф III, р-44/1849.

⁵⁵² АС, МПс, Ф III, р-412/1850.

ЗАКЉУЧАК

Развитак основношколског образовања и васпитања у Србији, самим тим и у Јагодинском округу, био је скопчан са многим тешкоћама политичког, економског и културног живота. Устаничка власт, у циљу успешног решавања школских захтева, врло брзо је приступила образовању младих нараштаја. После Другог српског устанка, а посебно после 1830. године, унутрашњи живот у Србији постепено се сређује, и то без уплитања турске власти, што је дало нови подстицај организовању основног школства.

Преломне кораке у развоју основног школства чине уставобранитељи. Стварање стручног кадра потребног за државни апарат власти налагало је даљи рад на организовању основношколског образовања. Основне школе су морале да пруже солидна знања будућим чиновницима у било којој државној области.

У циљу модернизације основног образовања учињен је велики напредак доношењем закона од 23. септембра 1844. године. Овај закон у коме су по први пут у значајној мери дата упутства у педагошко-медотском смислу и у дефинисању васпитно-образовног садржаја дуго времена остао је најважнији акт.

CONCLUSION

The development of education and upbringing in elementary schools in Serbia, and therefore in Jagodina country, was linked with many difficulties of political, economic and cultural life. Rebel power, owing to successful solving schools' demands, took several approaches to educate the young very quickly. After the Second Serbian Uprising, and especially after 1830, the inner life in Serbia began to settle step by without Turkish power interfering, which gave the new stimulus to organizing elementary schooling.

The turning point in development of elementary schooling was the activity of the defenders of the constitution. Creation of skilled personnel needed for the machinery of government dictated the further work on organizing education in elementary schools, which had to provide solid knowledge for future officeworkers in any state department.

Due to modernization of elementary schooling, a great progress was made by passing the law on September 23. 1844. Instructions in pedagogical-methodological meaning and in defining pedagogical-educational content were for the first time presented in this law. It stayed the most important official document for a long time.

Захваљујем се колегама Архива Србије и Педагошког музеја у Београду на несебичној помоћи у припреми ове књиге.

Штампање ове публикације омогућили су:

Скупштина општине Јагодина

MESOPROMET COMPANY D.O.O.
Јагодина - Винорача

ИЗВОРИ

Архивска грађа

1. Архив Србије, Збирка Мите Петровића (ЗМП)
2. Архив Србије, Поклони и откупи (ПО)
3. Архив Србије, Кнежева канцеларија (КК)
4. Архив Србије, Начелство окружја јагодинског (НОЈ)
5. Архив Србије, Министарство просвете (МПс)
6. Архив Србије, Митрополија београдска

Објављени извори

1. Зборници закона и уредаба у Књажеству Србије
2. Првош Сланкаменац, *Документи о првим школским законима у Србији у времену од 1833-1838*, Историјски институт, Мешовита грађа, књига XII, Београд 1956.
3. Живојин Ђорђевић, *Историјски преглед наставних планова и програма за основне школе у Србији*, Настава и васпитање, бр. 1, Београд 1952.
4. *Школство у Србији 1804-1918*, документи и казивања, Београд 1988.
5. Вукашин и Никола Петровић, *Грађа за историју Краљевине Србије*, време прве владе кнеза Милоша Обреновића, књ. I, Београд 1882.
6. Василије Крестић, *Протоколи кнеза Милоша*, Београд 1975.
7. Димитрије Давидовић, *Забавник за 1834*, Крагујевац 1834.

Литература

1. Радосав Грујић, *Српска школа 1718-1739*, Београд 1908.
2. Прота Матеја Ненадовић, *Мемоари*, Београд 1912.
3. Срећко Ђунковић, *Школство и просвета у Србији у XIX веку*, Београд 1971.
4. Живојин Ђорђевић, *Школе и просвета у Србији 1700-1850*, Београд 1950.
5. Милан Милићевић, *Школе у Србији*, Гласник српског ученог друштва, књига VII, Београд 1868.
6. Милош Јанковић, *Педагошке расправе и чланци*
7. Милош Јанковић, *Школа и просвета у време првог српског устанка*, Београд 1954.
8. Вук Караџић, *Из историје Првог српског устанка*, Београд 1954.

9. Андра Гавриловић, *Народне школе у Србији 1803-1815*, Београд 1903.
10. Мита Петровић, *Финансије и установе обновљене Србије*, књига I, Београд 1890.
11. Јоаким Вујић, *Путешествије по Србији*, књига I, Београд 1901.
12. Милован Спасић, *Неки подаци о основним школама у Србији*, Гласник српског ученог друштва, књига 73, Београд 1892.
13. Михајло Гавриловић, *Кнез Милош Обреновић*, књига 2, Београд 1909.
14. Емило Цветић, *Јагодинска основна школа до 1850*, Јагодина 1908.
15. Тихомир Ђорђевић, *Из Србије кнеза Милоша*, Становништво-Насеља, Београд 1924.
16. Димитрије Кириловић, *Војвођански учитељи у Србији*, Нови Сад 1953.
17. Историја српског народа, књига V-1, Београд 1981.
18. Владимир Грујић, *Основношколско образовање у Србији до стицања државне независности*, САНУ, Споменик 26., Београд 1994.

РЕГИСТАР ИМЕНА

А

Аврамовић Димитрије – 275, 290.
Адамовић Димитрије – 83, 92, 98, 102.
Андоновић Алекса – 67,
Аникић Павле – 57,
Андоновић Алекса – 120, 248, 257, 265.
Андрија – 22,
Антић Живко – 40, 65, 66, 68, 71, 108.
Антић Настас – 120.
Аранђеловић Марија – 141.
Араницки Стеван – 55, 56, 240.
Арсенијевић Милован – 41, 67, 70, 74, 76, 78, 80, 87, 88, 102, 106, 108, 112, 113, 117, 123.

Б

Бабовић Риста – 259.
Банковић Мијалко – 124.
Барутлић Никола – 68,
Бељански Кирил – 57, 58.
Бећановић Ђорђе – 58.
Брајковић Максим – 96, 98, 134.
Бранковић Коста – 293.

В

Ваљевац Михајло – 40, 65, 66, 68, 71, 74, 76, 77, 80, 81, 82, 108, 109, 110, 120, 121, 122, 253, 254, 270, 271, 284, 287.
Васић Игњат – 92.

Васић Исак – 127.
Васић Лука – 78.
Векић аксентије – 259.
Величковић Атанасије – 138.
Величковић Стефан – 260.
Величковић Таса – 130.
Вишњић Сима – 96, 97.
Војиновић Јован – 22.
Вујадиновић Милош 134.
Вујић Герасим – 304.
Вујић Јоаким – 25, 55.
Вук Караџић – 22, 45, 48.
Вукићевић Илија – 248.
Вукићевић Сима – 303.
Вулетић Михаило – 58.
Вуловић Мијат – 80, 83.

Г

Гавриловић Богдан – 86, 134, 304.
Гавриловић Јован – 293.
Гарашанин Милутин – 65.
Голубовић Јелена – 141.
Грујовић Сава – 259.

Д

Давидовић Светозар – 259.
Дамјановић Миљко – 60.
Димитријевић Живко – 120.
Димитријевић Илија – 83, 89, 113, 117, 123, 124.
Димитријевић Јован, протопрезвитер – 120, 121, 266.
Димитријевић Стојан – 24, 55.

Димић Илија – 260.
Деспотовић Ђорђе – 91, 99.
Деспотовић Милета – 60.
Дмитровић Милован – 144.
Доситеј Обрадовић – 22.

Ђ

Ђекић Коца – 130.
Ђорђевић Вељко – 123.
Ђорђевић Лазар – 144.
Ђорђевић Миленко – 127.
Ђорђевић Обрад – 68, 69, 75.
Ђорђевић Стојко – 81, 121,
122.
Ђорђевић Тодор – 127.
Ђорић Јова – 242.
Ђурђевић Марко – 109.

Е

Ерић Макарије, игуман – 63.

Ж

Живановић Алекса – 56.
Живановић Јован – 58, 60, 73.
Живковић Димитрије – 229.
Живковић Стојан – 71.

З

Захарић (Захаријевић) Петар –
41, 63, 65, 67, 110, 111, 112,
162.
Здравковић Мијалко – 260.
Здравковић Милосав – 55, 62,
65.
Зорић Глигорије – 119, 283.

И

Ивановић Марко – 78.
Игњатијевић Коста – 57.
Илић Дамјан – 101.

Илић Лазар – 62, 64, 65.
Илић Никола – 127.
Исаиловић Димитрије – 283.
Искрић Аркадије – 82, 84, 85,
93, 102, 124, 125, 126, 127, 128,
129, 130, 131, 132, 134, 144,
260, 274.

Ј

Јаковљевић Илија – 80, 91, 98,
105, 106, 124, 232.
Јаковљевић Петко – 290.
Јанаћковић Таса – 131.
Јанковић Антоније – 119.
Јанковић Коста – 229.
Јанковић Милоје 112.
Јаковљевић Мијат – 90, 99,
102.
Јаковљевић Милоје, кнез – 48.
Јаковљевић Милоје
(Миливоје) – 41, 64, 65, 67, 69,
73, 76, 78, 80, 82, 90, 123.
Јевтић Стеван – 244.
Јефтић Стефан – 74, 78, 79, 80,
81, 95.
Јанковић Јован – 41, 65, 67.
Јанковић Обрад – 67.
Јанковић Мојсило – 62,
Јевтић Стеван (Стефан) – 69,
70, 116, 117, 272.
Јовановић Алекса – 129.
Јовановић Вићентије,
митрополит – 17.
Јовановић Димитрије – 56, 57,
103, 240.
Јовановић Вуле – 64.
Јовановић Ђока – 27, 303.
Јовановић Ђорђе – 259.
Јовановић Иконија – 141.
Јовановић Милић – 79.

Јовановић Никола – 56, 68,
254, 287.
Јовановић Панта – 97, 98.
Јовановић Петар (митрополит)
– 62.
Јовановић Радомир – 303.
Јовановић Филип – 89, 102.
Јовановић Цветко – 127.
Јованча Н. – 57, 83.
Јоксимовић Вујица – 86, 93,
94, 262.
Јосифовић Милоје – 244.

К

Караматић Јован – 286, 287,
288, 290, 295, 297.
Костић Димитрије – 304.
Костић Наталија – 141.
Краљевић Јован – 100, 101,
102.
Крецојевић Павле – 57, 58, 59,
62, 65, 105, 141, 144, 179, 181,
212, 214, 215, 265, 283.
Крстић Милан – 229.
Крстић Самуило – 93, 96, 276.
Кузмановић Васа – 130.
Кушериновић Димитрије – 41,
67, 70, 74, 91, 98, 102, 106, 109,
112, 232, 233, 271, 276, 280.

Л

Лазаревић Гмитар – 242.
Лазаревић Живко – 66,
Лазих Живко – 68, 254.
Левићанин Милован – 127.

М

Максимовић Алекса – 127.
Максимовић Милун – 98, 99.
Малаћ Ђорђе – 139.

Маленовић Стеван – 94, 102,
132.
Маринковић Радоје – 27, 303.
Марковић Аксентије – 248.
Марковић Милентије,
архимандрит – 27.
Марковић Павле – 71, 72, 74,
122, 253, 254.
Маринковић Пера – 124.
Матејић Ранко, окр. начелник
– 259.
Мијалковић Љубиша – 141.
Мијатовић Милан – 230.
Милановић Милосав – 63, 65,
67, 110, 111.
Миланчевић Милан – 86, 102,
114.
Милић Максим – 69
Миленковић Димитрије – 109,
113, 248, 272.
Миленковић Здравко – 259.
Миленковић Јован – 113, 120,
122.
Миленковић Митар – 305.
Миленковић Станко – 259.
Милетић Милосав, парох –
122.
Милетић Михајло – 290.
Миливојевић Никола – 261.
Миловановић Ђорђе – 259.
Миловановић Милосав – 40.
Миловановић Петар – 60.
Милојевић Стефан – 61, 63.
Милојевић Стеван – 40, 65, 66.
Милош Обреновић, кнез – 24,
25, 26, 30, 48, 56, 62, 103.
Милошевић Димитрије – 144.
Милошевић Цветко – 242.
Милићевић Стојан – 78.
Миловановић Филип – 229.

Милојевић Стефан – 148, 150, 152, 154, 155, 266.
Милорадовић Милан – 261.
Милосављевић Васа – 242.
Милосављевић Васко – 130.
Милосављевић Живко – 138.
Милосављевић Радован – 242.
Милутиновић Марко – 101.
Милутиновић Петар – 60.
Миљковић Милан – 286.
Миљковић Милован – 260.
Миљковић Милош – 71, 82, 83, 85, 94, 127.
Митровић Марко – 303.
Митровић Риста – 260.
Митровић Стефан – 109.
Митровић Стојко – 261.
Михаиловић Ђорђе – 77, 80, 82, 112.
Михаиловић Милан – 84.
Михаиловић Никола – 81, 82, 94,
Михаиловић Стевча – 55, 259.
Мојсије, митрополит – 17.
Мојсиловић Радован – 79.
Момировић Миленко – 78.
Мусић Стеван – 75.

Н

Наумовић Мата – 260.
Недељковић Миленко – 284.
Недељковић Милош – 127.
Ненадовић Љубомир – 293.
Нешић Ранђел – 127.
Нешић Станко – 122.
Нешић Стојко – 81, 242.
Николић Андрије – 26, 27.
Николић Дамјан – 121.
Николић Илија, ср.начелник – 69, 124, 261.

Николић Јанко – 127.
Николић Јован – 259.
Николић Јовица – 63.
Николић Марко – 130, 261.
Николић Радосав – 101.
Николић Радивоје – 79.
Николић Петко – 127.
Николић Стојко – 248.
Новаковић Глигорије – 56.

О

Обрадовић Нестор – 81, 120, 122.
Обрадовић Павле – 127.

П

Павловић Златко – 127, 130.
Павловић Јован – 22, 291.
Павловић Никола – 70.
Павловић Стојан – 261.
Перишић Панта – 260.
Петар, митрополит – 78.
Петковић Ана – 141.
Петковић Анђелија – 140.
Петковић Таса – 130.
Петровић Василије – 290.
Петровић Јанаћко – 127.
Петронијевић Љубомир – 97, 245.
Пилиштар Ђорђе – 121, 260.
Поповић Алекса – 102, 126, 132.
Поповић Александар – 73, 77, 80, 85, 93, 94, 95, 113, 131, 230, 273, 274.
Поповић Атанасије – 99.
Поповић Вукашин – 230.
Поповић Гаврило – 286, 293.
Поповић Димитрије – 58, 59, 73, 95, 102, 112, 113, 245, 259.

Поповић Живко – 75, 76, 79,
80, 87, 99, 114, 272.
Поповић Исак – 64, 164.
Поповић Јован – 76, 86, 101,
102, 134, 135, 281.
Поповић Милосав – 74, 78, 80,
84, 114, 116, 117.
Поповић Михајло – 73, 79, 96,
108.
Поповић Никола – 92, 132,
158, 159, 160, 237, 266, 267.
Поповић Павле – 75, 76, 80, 88,
91, 102.
Поповић Петар – 98, 102.
Поповић Петрија – 141.
Поповић Сава – 73.
Поповић Сара – 141.
Поповић Севастијан, игуман –
96, 134.
Поповић Стеван – 57, 112.
Поповић Стефан – 74.
Поповић Стојан – 55.
Поповић Цека – 249.
Прица Симеон – 286.
Прокопијевић Ђока – 259.
Прота Матеја Ненадовић – 18
Протић Вучко – 75, 76, 83, 89,
90, 91, 99, 237.
Протић Димитрије – 25
Протић Коста – 120.
Протић Марко – 248.
Протић Стеван (Стефан) – 76,
80, 89, 100, 101, 305.

Р

Радовановић Петар – помиње
се скоро на свакој страници.
Раденковић Агатон – 69

Раденковић Тома –
101. Радосављевић Димитрије –
127.
Радивојевић Јоаније – 287.
Радивојевић Станица – 141.
Радисављевић Хаџи Иван – 67.
Радојковоћ Миладин – 241.
Радојковић Милета – 26, 48,
56, 60, 241, 300.
Радојковић Милисав – 130.
Радојковић Мина – 141.
Радосављевић Јован – 55, 56.
Радосављевић Стојадин – 59,
241.
Радосављевић Трифун – 260.
Рајић Игњат – 92, 93, 95, 132,
290.
Рашић Јован – 130.
Рашић Павле – 127.

С

Сабовљевић Павле – 87.
Симић Димитрије – 101.
Симић Милија – 98, 102.
Симић Тодор – 230.
Спасић Милован – 25, 29, 41,
70, 98, 280, 286, 287, 288, 293.
Сремчевић Милован – 101.
Стајић Лазар – 65, 66, 67, 68,
70, 120, 141, 227, 231.
Стаменковић Стојан – 259.
Станимировић Здравко – 263.
Станисављевић Петар – 68, 69,
Станишић Јосиф – 87, 99, 102.
Станишић Персида – 139.
Станојевић Здравко – 241.
Станојевић Јеремија – 248.
Станојевић Станоје – 123.
Старчевић Михајло – 55.
Стевановић Алекса – 267.

Стевановић Павле – 84, 91, 97,
114.

Стефановић Атанасије – 140.

Стефановић Димитрије – 45,
48, 49, 240.

Стефановић Иконија – 141.

Стефановић Јован – 63.

Стефановић Павле – 102, 233,
275, 290.

Стефановић Петар – 97.

Степановић Димитрије – 101.

Стојановић Илија – 131.

Стојановић Коста – 144.

Стојановић Никола – 138.

Стојановић Радивоје – 78.

Стојановић Стаменко – 75, 76,
81, 86.

Стојановић Стефан – 69.

Стојковић Марко – 128.

Стошић Стеван – 67.

Т

Тасић Станија – 141.

Тасић Тома – 138.

Теодоровић Лазар – 48,

Теодоровић Павле – 55,

Теодосић (Теодосијевић)

Мирко – 75, 80, 82, 83, 85, 274.

Теофановић Савка – 141.

Тешић Рача – 25.

Тирић Мита – 251.

Тирић Петар – 131.

Тирил Димитрије – 283.

Тодоровић Јевта – 248.

Тодоровић Јован – 95.

Тодоровић Милоје – 55.

Томић Богић – 240.

Томић Јевтимије – 101.

Ћ

Ћирић Атанасије – 102, 118,
134, 281.

Ћирковић Миленко – 67.

Ф

Филиповић Милан – 229.

У

Урошевић Милија – 303.

Урошевић Михајло – 80, 81.

Х

Хрестивојевић Сава – 57, 60

Христић Никола – 59, 64, 67,

68, 70, 75, 105, 108, 172, 210,
218, 229, 265.

Христић Филип – 293.

Ц

Цветковић Раденко – 81, 121.

Цветковић Стојан – 71, 74.

Цветковић Стојана – 122, 254.

Цукић Коста – 293.

Ч

Чорбић Мијајло – 251.

Ш

Шаркић Петар – 59.

Шокорац Живко – 58.

РЕГИСТАР МЕСТА

А

Алексинац – 63.

Б

Багрдан – 57, 244, 281, 303, 304.

Банат – 22, 71, 77, 96.

Баре – 111.

Бачина – 24, 41, 45, 48, 67, 70, 74, 75, 78, 80, 84, 89, 102, 106, 108, 109, 112, 113, 114, 117, 123, 124, 132, 240, 243, 245, 261, 267, 269, 271, 273.

Бачка – 57, 85, 93.

Бела Вода – 74, 76, 79, 89, 101, 242, 244, 261, 304.

Бела Црква – 243, 270.

Белица (село) – 245.

Белушић – 22, 23, 111, 240.

Београд – 17, 18, 22, 24, 50, 56, 59, 63, 65, 73, 74, 77, 140, 283.

Беочић – 63, 79, 111, 123, 124, 127, 128, 130.

Богдање – 233.

Божуревац – 233.

Ботуње – 68.

Брајковац – 304.

Брзан – 98, 99.

Брусница – 75, 81, 122.

В

Варварин – 41, 59, 60, 67, 70, 74, 75, 76, 78, 80, 87, 89, 102, 106, 108, 109, 112, 113, 117, 235, 238, 241, 242, 243, 266, 267, 269, 271, 272, 273, 279, 287.

Винорача – 34, 38, 57, 60, 104, 138, 240.

Велика Дренова – 23, 24, 41, 55, 60, 63, 65, 66, 67, 73, 79, 80, 81, 91, 98, 102, 103, 105, 108, 110, 124, 132, 165, 232, 238, 240, 242, 243, 244, 245, 263, 269, 270, 271, 272, 273, 276, 288, 290.

Војводина – 22, 29, 45, 61, 63, 85, 92, 93, 99.

Волујак – 27, 41, 63, 65, 67, 70, 92, 93, 95, 96, 102, 109, 110, 111, 132, 137, 156, 159, 160, 161, 162, 237, 242, 243, 245, 263, 266, 267, 269, 270, 271, 275, 279, 281, 290, 303.

Врановац – 128, 303.

Враћевшница(манастир) – 25, 84, 91.

Вршац – 97.

Г

Глоговац – 24, 240.
Гложане – 74, 78, 79, 84, 114.
Горња Сабанга – 60,
Горњак (манастир) – 24.
Горња Крушевица – 95.
Горња Сабанга – 242.
Горњи Јовац – 243.
Грабовац – 84, 91, 95, 97, 98,
102, 114, 132, 233, 238, 245,
263, 275, 290.
Гроцка – 61, 63.
Гургусовац – 68.

Д

Драгоцвет – 116, 240.
Драгошевац – 79.
Драча (манастир) – 97.
Дулени – 77.

Ж

Жупањевац – 58, 60, 71, 92,
111, 267, 287.

З

Зајечар – 96.

И

Ивковић (манастир) – 60, 95,
116, 242.
Ивковачки Прњавор – 69, 74,
75, 78, 79, 80, 81, 84, 95, 111,
243, 244.
Ириг – 57.

Ј

Јагодина се наводи скоро на
свакој страници.
Јасика – 34, 38, 57, 69, 104,
113, 138, 236, 238, 240, 243,
245, 269, 271, 272, 279.

Јовац – 41, 63, 65, 67, 69, 75,
76, 80, 87, 99, 102, 113, 114,
119, 139, 237, 238, 242, 243,
244, 245, 261, 266, 267, 272,
279.
Јошаница (манастир) – 60, 93,
95, 96, 97, 132, 134, 243, 245,
253, 263, 276.
Јунцати – 89.

К

Кавадар – 60.
Каменари – 304.
Карановац – 64, 65.
Каленић (манастир) – 63, 92,
111, 242, 243, 303.
Калудра – 111.
Катун – 48, 240.
Коларе – 91.
Комаране – 41, 63, 64, 65, 67,
69, 74, 76, 78, 80, 81, 83, 89,
112, 113, 238, 242, 243, 266,
267, 273, 304, 305.
Копривница – 39, 64, 101, 102,
105, 118, 132, 134, 141, 163,
164, 234, 242, 243, 245, 263,
281, 303.
Коњуси – 64, 67, 73, 75, 76, 78,
80, 83, 89, 99, 100, 101, 102,
236, 238, 244, 245, 304, 305.
Крагујевац – 32, 55, 56, 64, 71,
91, 230.
Крушевац – 64, 65, 77, 81, 82,
94.
Крушевица – 243.
Крчин – 304.
Кушиљево – 74.

Л

Лазаровац – 243, 304.

Ланиште – 101.
Лепојевић – 80, 91.
Лозница – 59, 71.
Ломница – 75, 80, 267.
Лоћика – 111.

Љ

Љубава – 67, 101, 243, 304.
Љубостиња (манастир) – 17,
26, 84, 102, 233, 244.

М

Манасија (манастир) – 17, 77,
83, 89.
Медвеђа – 38, 40, 61, 65, 66,
67, 69, 70, 74, 75, 81, 82, 83, 85,
92, 98, 102, 105, 109, 132, 137,
145, 148, 149, 151, 153, 155,
232, 238, 242, 243, 244, 245,
253, 261, 263, 266, 269, 270,
272, 273, 275, 280, 288, 290.
Милутовац – 67.

Н

Надрље – 111.
Ниш – 56.
Неготин – 24.

О

Обреж – 64, 75, 76, 80, 88, 102,
113, 235, 238, 242, 243, 244,
245, 273, 279, 287.
Опарић – 73, 74, 240, 266, 267,
303.
Орашица – 57.
Орашје – 243.
Остружница – 24.

П

Параћин - 18, 71, 230.

Парцане – 67, 304.
Подгорац – 70.
Пожаревац – 83.
Пољна – 64, 243, 261.
Почековина – 86.
Превешт – 60, 242, 303.

Р

Раваница (манастир) – 17, 91.
Ракиново – 243.
Ратковић – 60, 240.
Рача (крагујевачка) – 63, 64.
Рашевица – 70, 74, 78, 87.
Рековац – 24, 25, 29, 60, 70, 91,
98, 102, 138, 230, 232, 238, 240,
242, 245, 261, 263, 267, 271,
276, 277, 279, 280, 281, 287.
Рибаре – 60, 75, 76, 81, 86, 102,
113, 114, 132, 235, 238, 241,
244, 245.
Рума – 61.

С

Сарајево – 59.
Свилајнац – 65, 71, 72, 87.
Свети Роман (манастир) – 63.
Својново – 243.
Секурић – 57, 60, 67, 243.
Сибница – 24, 240.
Смедерево – 18, 49, 71, 82.
Сомбор – 65, 76, 85.
Срем – 25, 65, 76.
Сремски Карловци – 17, 22, 57,
63, 76.
Срње – 243.

Т

Трстеник – 63.
Трњане – 96.

Ћ

Ћуприја – 24, 57, 80, 83, 119,
129, 230.

Ц

Црнче – 55, 56, 240.

Ч

Чуковац – 91.
Чумић – 63, 111.

Ш

Шабац – 18.
Шалиговац – 67.
Штипље – 303.

САДРЖАЈ

Увод	3
1. Територијално одређење	11
2. Школе у време Првог и Другог српског устанка	19
3. Организовање основног образовања после Другог српског устанка	27
4. Настава и планови	31
5. Учитељи	47
5.1. Постављање учитеља	57
5.2. Плаћање учитеља	105
5.3. Жалбе на рад учитеља	121
6. Ученици	139
7. Школе и школска мрежа	247
8. Финансирање школа	253
9. Опремљеност школа	273
10. Школске књиге	291
11. Школске зграде	307
Закључак	315
Извори	319
Регистар имена	321
Регистар места	327

**CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд**

ЈОВАНОВИЋ, Добривоје, 1952-
Основне школе у Јагодинском округу до 1850. године /
Добривоје Јовановић. - Јагодина : Историјски архив, 2010
(Јагодина :). - 329 стр. : илустр. ; 24 cm
Тираж 200. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Summary. -
Библиографија: стр. 318-319.
ISBN 978-86-87479-10-4
371(497.11)(093.2)"18"
COBISS.SR-ID 173267980